

noiembrie însângerat

HARALAMB ZINCĂ

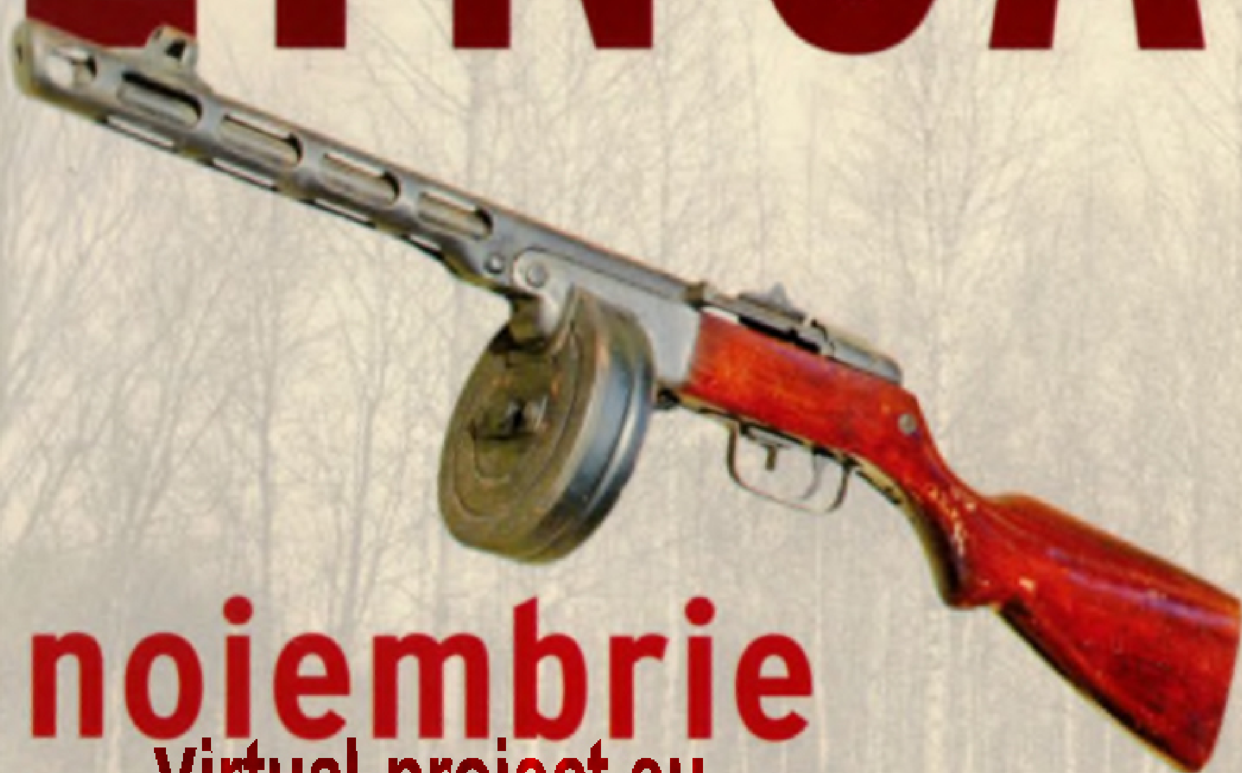
Publisol

seria de autor

HARALAMB ZINCĂ

noiembrie însângerat

asasinarea lui Madgearu și Iorga

Publisol

Editor:
Hadrian Mateescu

Redactor:
Camelia Coste

Concept grafic
Silvia Olteanu, Alexandru Boțea

DTP:
Radu Nan

Corector:
Cristina Teodorescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ZINCĂ, HARALAMB
Noiembrie însângerat / Haralamb Zincă. – Petrești: Publisol, 2021
ISBN 978-606-9605-48-6

94

Tipar: Artprint

HARALAMB ZINCĂ

noiembrie însângerat

Haralamb Zincă (pseudonimul literar al lui Hary Isac Zilberman) s-a născut pe 4 iulie 1923, la Roman.

Scriitorul a captivat generații întregi de cititori prin cele peste 50 de romane polițiste și de spionaj publicate, dar și prin jurnalele de front și cărțile de cercetare istorică.

Este considerat părintele literaturii de gen din România, *Sfârșitul spionului fantomă* fiind prima carte de spionaj scrisă de un autor român, iar *O crimă aproape perfectă,* prima carte polițistă.

A fost unul dintre cei mai vânduți scriitori români ai epocii sale. Cărțile lui, tipărite în tiraje de 250.000 – 300.000 de exemplare, se epuizau în doar câteva zile. Cazurile inventate de el erau atât de surprinzătoare, încât anchetatorii profesioniști îi cereau sfaturi pentru rezolvarea unor cazuri reale.

A fost distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din București – pentru cartea-document *Și a fost ora H* (1971) – și cu Premiul Uniunii Scriitorilor (1976).

A murit, după o lungă suferință, la București, pe 24 decembrie 2008.

Printre cele mai cunoscute romane scrise de Haralamb Zincă, se numără: *Sfârșitul spionului fantomă* (1963), *Taina Cavalerului de Dolenga* (1965), *Moartea vine pe bandă de magnetofon* (1967), *Ochii doctorului King* (1968), *O crimă aproape perfectă* (1969), *Crima de la 217* (1970), *Limuzina neagră* (1973), *Un glonte pentru rezident* (1975), *Soarele a murit în zori* (1976), *Mapa cenușie G.R.* (1977), *Dragul meu Sherlock Holmes* (1977), *Toamna cu frunze negre* (1978), *Anotimpurile morții* (1980), *Glonțul de zahăr* (1981), *Destinul căpitanului Iamandi* (1982), *Operațiunea „Soare”* (1984), *Suspecta moarte a lui Mario Campanella* (1991), *Moartea m-a bătut pe umăr* (1993), *Moartea mirosea a Christian Dior* (1997).

Confesiune

În vara anului 1972, la scurtă vreme după apariția volumului *Și a fost ora H,* mi-am propus să trec la realizarea unei noi cărți-document. Două teme mă atrăgeau cu o forță irezistibilă: *Enigma actelor de sabotaj din Valea Prahovei (1940-1944)* și *Dosarul răpirii și asasinării prof. Virgil Madgearu și a prof. Nicolae Iorga.* După o îndelungată meditație, am optat pentru cea de-a doua temă, deși eram conștient că mă voi lovi de foarte multe obstacole. Știam din start în ce ape primejdioase mă pregăteam să plonjez. Îmbărbătat de anii tinereții, m-am avântat cu îndrăzneală într-o lungă și anevoioasă acțiune de documentare. Au trecut de atunci douăzeci și șapte de primăveri, în care vreme am trimis în librării mai bine de douăzeci de cărți. Nu și cartea mult visată. De ce oare? Doar nicio clipă nu mă lăsasem intimidat și descurajat de greutățile ce se iveau la nesfârșit în calea către lumina adevărului, iar temerarul meu proiect se bucurase de consimțământul familiei, de sprijinul nemijlocit al Lilianei Iorga-Pippidi, al prof. univ. Dionisie Pippidi, al arh. Valentin Iorga și al dr. Mircea Iorga. Cât au fost în viață, i-am ținut la curent cu evoluția investigațiilor mele, cu descoperirile mai mult sau mai puțin senzaționale pe care le înregistram. O vreme, investigațiile autorului au fost urmărite cu mult interes și de prof. Andrei Pippidi, nepotul marelui savant.

Mă simt obligat moral să mai dezvălui cititorilor că prezenta carte nu s-ar fi împlinit nicicând dacă, din capul locului, n-aș fi obținut, după îndelungi stăruințe, aprobările de rigoare pentru a consulta „dosarele secrete” rezultate de pe urma răpirii și asasinării de către legionari a prof.

Virgil Madgearu și a prof. Nicolae Iorga. Aceste dosare, împreună cu alte documente scoase literalmente din flăcări se aflau în păstrarea Arhivelor Naționale ale Statului, a Departamentului Securității Statului și a Arhivelor CC al PCR.

Autorul, în virtutea pasiunii sale pentru tema cărții, nu s-a limitat la a cerceta un univers trecut, devenit, mulțumită arhivelor, capitole de istorie, ci a pornit și în căutarea unor supraviețuitori care, cu sau fără voia lor, au fost protagoniști pe scena acelui noiembrie însângerat al anului 1940.

Desigur că vor fi cititori care se vor întreba: „Să existe, oare, vreo explicație?” O, da, există! Întârzierea a fost provocată de apariția în anii 1986 și 1987 a două cărți ale autorului – *Dincolo de întuneric* și *Marea confruntare.* Acestea urmau să se constituie într-o trilogie în care ficțiunea artistică se baza pe documente reale de arhivă ale unor servicii de spionaj din Europa și de peste Ocean. Efortul creator al autorului a fost însă descurajat și, în cele din urmă, stopat de comportamentul dur al unui ofițer al Ministerului de Interne, numit peste noapte mai-marele peste cenzorii instituției, deși nu fusese pus niciodată în situația de a citi și cenzura manuscrise de literatură beletristică. Ei bine, acestui ofițer, în anul 1988, i s-au părut suspecte nu numai truda scriitorului, ci și documentele folosite, dintre care unele propuse spre a fi făcute publice. Mi s-au cerut explicații, apoi să indic sursa fiecărui document folosit. N-am fost crezut și, în consecință, și-a trimis subalternii să cerceteze și să controleze dacă Haralamb Zincă a beneficiat într-adevăr de conținutul unor dosare ultrasecrete. Nu știu exact ce a fost în capul acestui cenzor obtuz, care m-a luat la întrebări, în schimb știu că impactul cu un asemenea supervigilent m-a

determinat să renunț la a mai căuta, o vreme, și de a descoperi prin arhive documente senzaționale și de a le asculta graiul. Așa se face că, ani și ani, nu m-am mai aplecat asupra manuscrisului *Noiembrie însângerat.*

În prezent, trăind după aproape trei decenii bucuria unui act de creație împlinit, să-mi fie îngăduit să mulțumesc și pe această cale tuturor celor care au contribuit la reconstituirea (poate nu deplină) a unui capitol din istoria românilor, viețuitori ai unui sfârșit de secol sortit să încheie un mileniu.

Haralamb Zincă

I
preludiul unui masacru

1

21 NOIEMBRIE 1940 căzuse într-o zi de joi. Nu fusese însă o zi ca toate celelalte, ci una pe care făuritorii de Istorie o doresc înscrisă pe vecie în file de calendar și în hronice. În acea zi pleca de pe peronul Gării Regale la Berlin generalul Ion Antonescu, conducătorul Statului Național-Legionar. Desigur, pleca în fruntea unei delegații din care nu lipsea prințul legionar Mihai Sturdza, ministrul afacerilor străine. La vremea aceea, mulți români trebuie să fi observat, nu fără mirare, absența din delegație a lui Horia Sima, șeful Mișcării Legionare și vicepreședintele Consiliului de Miniștri. Nu de alta, dar în capitala celui de-al Treilea Reich, în prezența führerului Adolf Hitler, generalul Ion Antonescu avea să semneze documentul aderării României la Pactul Tripartit, împlinind un deziderat primordial din Programul Căpitanului Corneliu Zelea Codreanu:

„Când voi veni la putere, voi face în patruzeci și opt de ore o alianță cu Germania și Italia”.

Se înregistra, astfel, o victorie de necontestat a noului Stat Național-Legionar și, cu toate acestea, la memorabila festivitate găzduită de Cancelaria führerului nu era prezent tocmai urmașul Căpitanului, Horia Sima, care, după un „exil” – școală în Germania celui de-al Treilea Reich –, revenise în țară și reușise să obțină legalizarea Mișcării Legionare, aducând-o chiar la putere. Ce-i drept, nu ajunsese încă nr. 1 în Stat, însă după tainicele asigurări date de Berlin, nici mult nu mai avea de așteptat pentru a fi săltat în fruntea națiunii. Am greși totuși dacă ne-am închipui că, socotindu-se un nedreptățit, ar fi urmărit cu invidie cum trenul oficial se pierdea în

zare. Dimpotrivă, evenimentele istorice de la Berlin aveau să-l propulseze brusc în ierarhia României, devenind, fie chiar și pentru câteva zile, Conducătorul statului, adică führer, în resortisanța sa germană. De altminteri, prin aderarea României la Axa Roma-Berlin, el, Horia Sima, nu mai avea niciun motiv să fie îngrijorat pentru viitorul Legiunii, al Statului Național-Legionar. Altele erau comandamentele vremii. Știa prea bine, încă din perioada „exilului" său berlinez, că führerul avea nevoie nu numai de grâul și petrolul românesc, ci și de o Românie legionară, condusă după modelul german, de un führer ridicat din mijlocul românilor, dăruit cu trup și suflet doctrinei național-socialiste, unui țel comun. Nu rostise, oare, Generalul, cu două luni în urmă, un jurământ? Nu lepădase el, în acea zi de neuitat, uniforma militară și se înfățișase mulțimii în cămașa verde pentru a o asigura:

„Noi mergem sută la sută, până la moarte, alături de Axă! Ori triumfăm cu Axa, ori cădem cu Axa!"

Să ne întoarcem însă la ultimele zile ale lui noiembrie 1940. Scrutând viața politică a unei Românii ciuntite teritorial, ruptă de aliații săi tradiționali, vom descoperi un Horia Sima în plină mișcare, parcă hotărât ca în absența generalului să bată fierul cât e cald. Într-un cuvânt, era hotărât să profite de absența stăpânului pentru a pregăti temeinic Operațiunea „Răzbunarea legionară" sau, mai precis, „Răzbunarea Căpitanului", ultima dorință a lui Corneliu Zelea Codreanu trecută în circulara-testament nr. 145:

Camarazi,

Rog să nu se interpreteze greșit această circulară, să nu se creadă că mi-e frică de moarte.

Șeful Legiunii râde de moarte și nu se păzește niciodată de ea.

Fac această circulară pentru că vreau să fiu răzbunat. [...] Și nu dintr-o poftă personală, ci pentru că am convingerea că veți face un mare bine nației românești.

București, 11 Februarie 1938

Horia Sima va face prima mișcare pe „tabla organizatorică" în ziua de duminică, 24 noiembrie 1940, când avea să-i convoace la Casa Studenților din București pe șefii de regiuni și județe ai Mișcării Legionare, pentru a pune împreună la punct ultimele pregătiri în vederea deshumării și reînhumării sfintelor oseminte ale lui Corneliu Zelea Codreanu și ale altor treisprezece martiri. În ziua următoare, ziarele și radioul vor răspândi în toată țara următorul comunicat:

Săptămâna care vine, începând de luni 25 XI 1940, va fi închinată memoriei, eroismului și jertfei nemuritoare a întemeietorului Mișcării Legionare.

În toate zilele acestei săptămâni, legionarii vor înălța rugăciuni la toate bisericile din țară pentru odihna sufletului Căpitanului, cel mai mare erou și martir al Neamului Nostru.

Studiind documentele adunate într-un dosar numit ad-hoc „Săptămâna patimilor", cu scopul de a le confrunta cu textul comunicatului, constatăm că lansarea în presă a acestuia coincidea cu ziua revenirii în țară a generalului aureolat de „marea biruință": în sfârșit, România s-a aliat cu Germania și Italia, punându-și la adăpost atât prezentul, cât și viitorul. Se mai recunoștea astfel, pe plan internațional, rolul de necontestat al Mișcării Legionare în făurirea Statului Național-Legionar, capitol cu totul și cu totul inedit în istoria politică a românilor.

La sosirea sa în țară, așa cum era și normal, generalul a fost întâmpinat pe același peron de unde plecase – Gara Regală – de către Horia Sima, vicepreședintele Consiliului de Miniștri. Cei doi, în prezența unei numeroase asistențe, și-au strâns radioși mâinile, ca între camarazi de luptă și de idealuri, și-au exprimat bucuria în cuvinte pe care ziariștii se vor grăbi s-o aducă a doua zi la cunoștința cititorilor.

> *Horia Sima:* Domnule general, ați plecat cu încrederea poporului român și vă întoarceți cu încrederea poporului german.
> *Gen. Ion Antonescu:* Domnule vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, când am plecat, v-am asigurat că mă voi întoarce cu încrederea poporului german. Pot să vă asigur că astăzi mă întorc cu încrederea führerului și a poporului german.

Deși răspunsul prim-ministrului fusese rostit pe un ton prietenos, el trăda un subtext lesne de sesizat și, mai ales, de interpretat. Îl avertiza, în felul său, pe comandantul Mișcării Legionare că, din acel moment, nu mai deținea monopolul relațiilor cu Hitler și cu ceilalți șefi din conducerea Reichului. „Tu, băiete, mai grăia acel subtext, îi ai de partea ta pe Himmler și pe Neubacher, iar eu, precum afli acum, îl am pe Hitler.” Avertismentul era clar și ultimativ: „Deci, ia aminte, camarade Sima!” Să-i fi priceput, oare, Horia Sima avertismentul? Judecând evoluția ulterioară a evenimentelor din țară și a relațiilor Antonescu-Sima, reiese că vizita la Berlin a generalului înclinase mult balanța în favoarea sa, că Hitler nu trecuse prin îndelungi frământări pentru a-și da seama că strânsese mâna unui militar puternic și cutezător, capabil să-și conducă armata spre un țel profund patriotic: reîntregirea teritorială a României. Și probabil că mai înțelesese un adevăr:

pentru ca viitoarea lor colaborare să ia cursul dorit, generalul român trebuia despovărat de Mişcarea Legionară care, mai mult ca sigur, îl va incomoda în conducerea statului și a armatei.

Am ținut să aducem în prim-plan două momente-cheie din viața politică și militară a anilor 1940 - 1941, din dorința autorului de a-i ajuta pe cititori să înțeleagă logica unor conexiuni, enigmele unor întâmplări sângeroase care au grăbit, prin efectele lor, nu numai intrarea României în Axă, ci și în cel de-al Doilea Război Mondial.

Așadar, pe când generalul Ion Antonescu se întorcea de la Berlin mulțumit de succesele repurtate, Horia Sima și nucleul de conducere al Mişcării se pregăteau intens ca, la adăpostul moral al procesiunilor religioase închinate deshumării și reînhumării sfintelor oseminte ale Căpitanului, precum și ale celor treisprezece martiri, să îndeplinească una dintre poruncile testamentare ale lui Corneliu Zelea Codreanu:

> *„Fac această circulară pentru că vreau să fiu răzbunat”.*

Urmărind cronologia evenimentelor, nu putem să nu ne întrebăm: oare, Horia Sima a ales bine momentul declanșării Operațiunii „Răzbunarea legionară”? Tot ce a urmat primei zile a săptămânii 25-30 noiembrie 1940 te trimite cu gândul la ipoteza existenței unui plan secret de acțiune, cunoscut Berlinului prin mijlocirea lui Neubacher, consilier al lui Sima și spion cu acoperire diplomatică. Nu, n-a fost o simplă coincidență faptul că generalul Antonescu a fost invitat la Berlin să semneze aderarea României la Tratatul Tripartit în ziua de 23 noiembrie 1940 și să revină luni, 25 noiembrie, prima zi de închinăciune în

memoria lui Corneliu Zelea Codreanu. S-a pomenit astfel în fața unui fapt împlinit care poate ar fi trecut într-o smerenie deplină dacă Sima n-ar fi înscris în planul său noaptea de 26 spre 27 noiembrie, noapte în care planul Comandantului a dat startul în „cursa răzbunării”, provocând în Capitală și în țară un șir de evenimente sângeroase.

Înainte de a intra în fondul problemei, am dori să facem o remarcă: în niciunul dintre textele rezultate din momentele de meditație ale Căpitanului dedicate educării morale a legionarilor nu aflăm nicio definiție a noțiunii de „răzbunare legionară”. Prin ce o deosebim de celelalte răzbunări aflate la îndemâna oricărui individ? Oare asasinarea în anul 1923 a prefectului Mancu din Iași de către cel care avea să devină făuritorul Mișcării Legionare a fost o crimă sau un prototip de răzbunare legionară? Dar asasinarea cu zece ani mai târziu a omului politic I. Gh. Duca de către o echipă de legionari, numită „Nicadori”? Dar asasinarea pe un pat de spital a fostului camarad de Legiune Mihai Stelescu? Unde se termină răzbunarea legionară și unde începe crima? Și apoi, unde, în lumea noastră guvernată de morala celor zece porunci, poți ucide pe semenul tău fără a-l aduce în fața justiției? Unde, în lume, există o lege care să considere crima din răzbunare drept un act justițiar, iar societatea să-i acorde ucigașului un statut de erou? A înlocui legile unei țări cu programul politic și etica ta a reprezentat și reprezintă o încălcare a celor mai elementare norme ale democrației… exact a acelor norme care, în alegerile din 1937, i-au asigurat Partidului Totul pentru Țară (fost Garda de Fier) locul trei după PNȚ (Maniu) și PNL (Brătianu), realizând un total de 478.368 de voturi. Dacă luăm în considerare că aceste alegeri au fost primele, dar și ultimele care

au deschis Mișcării Legionare porțile către o viață parlamentară, vom înțelege valoarea ei și însemnătatea unor alegeri libere și democrate pentru o națiune. Dar, spre surprinderea tuturor partidelor participante la alegeri, Corneliu Zelea Codreanu va aduce la cunoștința electorilor români autodizolvarea partidului. Citām din *Almanahul Dreptei Românești:*

> *Noi am înțeles să acționăm în cadrul legii, manifestându-ne credințele noastre. Lovitură de stat nu voim să dăm. Prin esența însăși a concepției noastre, noi suntem contra acestui sistem. Ea constituie o atitudine de bruscare, de natură exterioară, pe când noi așteptăm biruința noastră de la desăvârșirea în sufletul națiunii a unui proces de perfecțiune omenească. Nu vom întrebuința aceste mijloace, pentru că tineretul de astăzi prea are adânc înfiptă conștiința misiunii sale și a răspunderii sale, pentru a face acte necugetate, care să transforme România într-o Spanie însângerată.* (p. 56)

Frumoase cuvinte, demne de a fi aprobate, de a răspunde cu capul sus la chemarea lor. Cu toate acestea, în ciuda lor, conceptul „răzbunare legionară" rămâne într-un con de umbră. A te „perfecționa omenește" să fie oare sinonim cu fapta de a strecura într-un spital zece tineri legionari („Decemvirii") care să descarce zece pistoale într-un bolnav, până mai ieri, camarad al tău, iar apoi să-l și hăcuiască, ba chiar să cânte și să joace în jurul victimei?

Oare a te „perfecționa omenește" să însemne a asculta orbește ordinele Căpitanului, apoi pe cele ale Comandantului? Dacă Corneliu Zelea Codreanu nu împărtășea ideea unei lovituri de stat, cum motivează faptul că n-a acceptat ca partidul lui să-și ocupe locul în parlament hărăzit prin vot secret? Nu cu mult înainte de a se decreta

autodizolvarea partidului, luaseră ființă noi structuri organizatorice: la 13 februarie 1934, Corpul Moța-Marin sub comanda principelui Cantacuzino, iar la 4 februarie 1938, intra în activitate Corpul legionar al foștilor militari. Cum se explică aceste măsuri? Nu greșim afirmând că, în ajunul autodizolvării Partidului Totul pentru Țară, structurile sale organizatorice reprezentau mai curând o mișcare militară decât una politică. Scurgerea timpului va confirma acest adevăr. Doi ani mai târziu, așa-numitele Corpuri aveau să iasă în stradă nu numai în uniforme, ci și înarmate asemenea unităților SS.

După această succintă incursiune într-un trecut politic ceva mai îndepărtat, să ne fie îngăduit să ne retragem din nou în culisele pline de evenimente ale toamnei anului 1940, reamintindu-vă că la 23 noiembrie 1940, la Berlin, generalul Antonescu semnase Pactul Tripartit. Se înregistra în felul acesta, de dincolo de mormânt, o mare biruință a Căpitanului și a martirilor Legiunii, dar și a urmașului său, Horia Sima, care, laolaltă cu alți camarazi, fusese mai bine de un an oaspetele partidului lui Hitler.

Biruința de la Berlin îi inoculase Comandantului o mare doză de încredere în cucerirea totală a puterii în Stat. În sfârșit, își simțea spatele ceva mai bine acoperit, aprecia că putea acționa cu îndrăzneala și fermitatea organizațiilor lui Himmler. În plus, consilierul Neubacher îl seconda, ba îi și lăuda inițiativele destinate să extindă și să întărească controlul Mișcării Legionare – partid unic – asupra tuturor departamentelor Statului. În vederea atingerii acestui obiectiv suprem, Horia Sima elaborase un plan ce își propunea:

a) deshumarea și reînhumarea rămășițelor pământești ale Căpitanului și ale celor treisprezece martiri;

b) răzbunarea legionară. Nu una în sine, ci o răzbunare călăuzită de un scop precis: înlăturarea din viața politică a țării a tuturor dușmanilor Legiunii, a tuturor demnitarilor politici care, prin tainicele lor legături cu țările Vestului, deveniseră dușmanii noii ordini germane în Europa.

Este de datoria noastră să dovedim că nu întâmplător Horia Sima a ales ultima săptămână a lunii noiembrie a anului 1940 pentru a da undă verde planului său, cunoscut de Neubacher, iar prin el, avizat de Himmler. Nu greșim apreciind momentul festiv de la Berlin ca un omagiu adus lui Corneliu Zelea Codreanu, primul om politic al românilor care a descoperit pe cerul celui de-al Treilea Reich un model de „soare sfânt".

Din datele pe care le deținem rezultă că Berlinul, prin agenții Biroului central al Siguranței Reichului din România, era la curent cu programul lui Horia Sima, ba, mai mult, a și cooperat pentru reușita lui, fixând data semnării de către România a Tratatului Tripartit în ziua de 23 noiembrie 1940. Repetăm: este și ziua primei mari biruințe legionare pe tărâm extern. Acest important eveniment va fi urmat – duminică, 24 noiembrie 1940, de astă dată la București – de un alt eveniment: șefii de regiuni și județe ai Mișcării Legionare, convocați la Casa Studenților din București, vor aproba, așa cum am mai arătat, programul procesiunilor religioase închinate deshumării și reînhumării „sfintelor oseminte" ale Căpitanului și ale celor treisprezece martiri, care vor începe luni, 25 noiembrie (ziua revenirii generalului la București) și vor lua sfârșit sâmbătă, 30 noiembrie 1940.

De ce Horia Sima a optat pentru aceste file de calendar? La un studiu atent al epocii, vom constata că șeful Mișcării a știut cum să însăileze filele răzlețe din istoria legionarilor, ca, în cele din urmă, această operație să justifice răzbunarea poruncită de Căpitan.

Pentru a nu fi suspectați de lipsă de obiectivitate, și din dorința de a ne face corect înțeleși, vom cita, în continuare, din *Almanahul Dreptei Românești:*

> • *1938 – aprilie 17: Arestarea lui C.Z. Codreanu. În zilele următoare se constituie un grup de conducere pentru coordonarea legionarilor nearestați [...].*
>
> • *1938 – aprilie 19: C.Z. Codreanu este judecat și condamnat la șase luni închisoare.*
>
> • *1938 – mai 23-27. În fața Tribunalului Militar al Corpului de Armată 2 din București se desfășoară „procesul" înscenat lui C.Z. Codreanu, acuzat de crimă de trădare pentru deținerea și reproducerea în public a unor acte interesând siguranța statului; pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale și pentru crima de răzvrătire. Finalmente, C.Z. Codreanu a fost condamnat la zece ani muncă silnică, la șase ani degradare civilă, 5000 lei amendă și 2000 lei cheltuieli de judecată.*
>
> • *1938 – noiembrie 29-30: Noaptea Sfântului Andrei. Din închisoarea Rm. Sărat, sunt preluați, pentru a fi transportați la Jilava, C.Z. Codreanu, Nicadorii și Decemvirii. Toți cei 14 deținuți au fost uciși prin strangulare pe drum (pădurea Tâncăbești) sub pretextul tentativei de „fugă de sub escortă". În toată țara se declanșează un val de teroare antilegionară.*
>
> • *1939 – septembrie 21: Asasinarea premierului Armand Călinescu, considerat „călăul Legiunii", de către o „echipă a răzbunătorilor": Miti Dumitrescu, Cezar Popescu, Traian Popescu, Nelu Moldoveanu, Jan Ionescu, Jan Vasilescu, Marin Stănciulescu, Isaia Ovidiu și Gh. Paraschivescu. Cu toții executați și expuși la locul crimei.*

Și iată cum o crimă naște un șir de crime. Dacă șeful unei mișcări politice a putut să le ceară camarazilor să fie răzbunat, de ce i s-ar lua dreptul unui monarh sau unui ministru al ordinii publice de a porunci unor subordonați: „Răzbunați-mă!” Și porunca a fost dată. Ce a rezultat din aceste răzbunări fratricide? Cităm:

> • *1939 – septembrie 21-22: „Nopțile cuțitelor lungi”. Execuția a peste 250 de legionari din toate județele, din lagărele și închisorile în care fuseseră depuși.*

Impulsul primar de răzbunare și de vărsare de sânge nu se va opri aici…

Citirea și recitirea comunicatului Mișcării Legionare din 25 noiembrie 1940, apoi confruntarea cu evenimentele petrecute în zilele ce au urmat ne-au călăuzit către întrebarea: „Nu cumva Programul trimis publicității a avut și o anexă, una secretă?” Și iată cum, de la un document la altul, de la un eveniment la altul, ajungem la presupunerea că această anexă a existat. Simpla trecere în revistă a celor petrecute în zilele de 24-30 noiembrie ne va dezvălui o concordanță între ceea ce comunicatul proclamase cu sinceritate și ceea ce tăinuise.

2

Să revenim la cele petrecute în ultima săptămână a lunii noiembrie 1940. Oare generalul Antonescu era la curent cu „planul-surpriză” pe care Horia Sima i-l rezervase imediat după sosirea sa de la Berlin? Îndrăznim să enunțăm o supoziție care ar putea contraria. Da, era la curent! Răspunsul iscă automat o altă întrebare: cum de suntem atât de siguri? Răspunsul nostru își are sorgintea într-o realitate greu de contestat: Serviciul Special de Informații, condus de Eugen Cristescu, un as al spionajului și contraspionajului. Încă de pe vremea lui Moruzov, acest Serviciu, aflat în toamna anului 1940 sub controlul direct al generalului Ion Antonescu, izbutise să-și infiltreze agenți la toate nivelurile Mișcării Legionare, dar și la ale altor mișcări și partide politice. Deci, nu ne îndoim nicio clipă că acești agenți le-au transmis ofițerilor de dirijare informațiile de rigoare. Dacă așa stau lucrurile, cum se explică atunci că prim-ministrul țării, aflându-se în posesia unor date grave, n-a intervenit la timp și în forță pentru a opri și neutraliza „răzbunarea legionară”? Vă asigurăm că explicațiile de rigoare ne sunt la îndemână, dorim însă ca cititorii să le afle, ca într-un roman polițist, ceva mai încolo…

Într-adevăr, în conformitate cu înștiințarea Mișcării Legionare, începând de luni, 25 noiembrie 1940, legionarii din toată țara au dat ascultare apelului, au trecut pragul bisericilor și au înălțat rugăciuni închinate memoriei, eroismului și jertfei nemuritoare a întemeietorului Legiunii. Două zile mai târziu, pe acest fond de dangăte solemne și nesfârșite închinăciuni, presa avea să publice un nou comunicat:

În noaptea de 26 spre 27 (marți spre miercuri) noiembrie 1940, cu ocazia deshumării osemintelor de la Jilava, legionarii care lucrau la această deshumare au pătruns în închisoare și au împușcat pe unii deținuți politici aflați acolo și considerați ca autori principali ai crimelor săvârșite împotriva Căpitanului și legionarilor sub vechiul regim.

Comunicatul de mai sus aparține strict Mişcării Legionare. De ce insistăm asupra acestui amănunt? Deoarece în ziua următoare, cititorii ziarelor s-au lovit de un alt comunicat, de astă dată semnat și de Președinția Consiliului de Miniștri. La o lectură atentă, cititorul a putut constata cu stupoare că până la un anume paragraf avea de-a face cuvânt cu cuvânt cu textul comunicatului din ajun, dar care se continua cu următoarele precizări:

Gen. Ion Antonescu, Horia Sima și Mișcarea Legionară reprobă acest act.

Dintr-un început, gen. Antonescu a pus la baza noului regim ideea de legalitate și justiție, iar Mișcarea Legionară s-a înscris în același cadru de legalitate. Se vor aplica măsuri severe.

Mișcarea Legionară a hotărât înscrierea strictă și riguroasă în ordinea de Stat a tuturor membrilor ei și sancționarea exemplară a acelora care se vor abate de la ordinea legală.

Iată-ne deci în fața a două documente ce oficializează atât debutul unei săptămâni evlavioase, cât și declanșarea operațiunii „Răzbunarea Căpitanului”. Se mai cere reținut tonul amenințător al Generalului. El le vestea tuturor românilor un început de criză în relațiile Antonescu-Sima, ce se putea solda cu o ruptură ireparabilă a „căsniciei” celor doi conducători. Dar „Răzbunarea Căpitanului” nu s-a oprit la masacrul din închisoarea militară Jilava și a generat noi comunicate din ce în ce mai uluitoare. Le redăm mai jos reproduse integral din presa vremii:

În ziua de 27 noiembrie a.c., fostul ministru Virgil Madgearu a fost ridicat de către necunoscuți de la locuința sa.

La ora 15:30, corpul său a fost găsit neînsuflețit în pădurea Snagov, purtând urme de gloanțe de revolver.

În seara aceleiași zile de 27 noiembrie a.c., prof. Nicolae Iorga a fost ridicat de necunoscuți de la locuința sa de la Sinaia.

Măsurile grabnice luate în cursul nopții de către autoritate pentru aflarea și salvarea fostului prim-ministru au rămas fără niciun rezultat.

În dimineața zilei de 28 noiembrie a.c., Legiunea de jandarmi Prahova a găsit corpul neînsuflețit al prof. Nicolae Iorga străpuns de șase gloanțe de revolver.

Guvernul este în căutarea vinovaților cărora li se vor da severe sancțiuni potrivit legilor în vigoare.

O precizare. Comunicatul de mai sus a apărut în paginile ziarelor vineri, 29 noiembrie. În aceeași zi, cititorii cotidienelor s-au mai lovit de o informație senzațională intitulată:

Revizuirea procesului Căpitanului

Astăzi, 29 noiembrie a.c., ora 9 dimineața, Înalta Curte de Casație și Justiție, în completul dlui prim-președinte al Înaltei Curți și a dlui președinte de Secție, va începe revizuirea procesului Căpitanului.

Informația este însă incompletă. Cititorii din trecut mai trebuiau să afle că la acest proces urma să compară profesorul Nicolae Iorga. Din datele pe care le deținem, marele savant s-a pregătit să se prezinte în fața Instanțelor – primise citația – hotărât să-și apere cauza. Calea i-a fost tăiată de „răzbunătorii Căpitanului”, care l-au ucis fără pic de frică de Dumnezeu. În legătură cu dosarul asasinării profesorului Nicolae Iorga vom reveni.

II
pe locuri!… fiți gata!… foc!

1

Pentru a înțelege, după mai bine de jumătate de veac, cele petrecute în noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1940 în închisoarea militară Jilava și pe teritoriul foarte întins al fortăreței, se cere contemporanului zilelor noastre ca, înainte de toate, să ia cunoștință de câteva particularități politice care au favorizat asasinarea a șaizeci și cinci de deținuți politici a căror vinovăție nu apucase să fie dovedită de nicio instanță judecătorească. Ba, mai mult, arestările fuseseră efectuate abuziv de echipe ale Poliției Legionare fără a fi fost emise mandate de arestare. Acțiunile acestea îl supăraseră pe General și-l determinaseră să-și exprime clar punctul de vedere: împărtășea poziția lui Horia Sima ca aceia care se făcuseră vinovați de prigonirea legionarilor să fie judecați, dar respectându-se legile țării. Și cum Generalului nu-i era străin apetitul legionarilor pentru răzbunări pe cât de spectaculoase, pe atât de ilegale, hotărâse prin decret constituirea Comisiei speciale de anchetă criminală prezidată de Eugen Bănescu, consilier al Înaltei Curți de Casație, împuternicită să stabilească dacă arestările respectaseră cerințele legilor. Până la data de 26/27 noiembrie, când se dezlănțuise masacrul, comisia confirmase vinovăția a douăzeci și opt de inculpați, emițând mandate de arestare legală. Alți treizeci și șapte încarcerați așteptau să le vină rândul de a trece prin fața comisiei. De unde a apărut în Mișcarea Legionară, ajunsă la putere, acest drept de a aresta samavolnic, sfidând atât legislația țării, cât și cuvântul conducătorului statului? Pentru a ne face și mai bine înțeleși, vom cita din nou din *Almanahul Dreptei Românești:*

• 1939 – ianuarie-februarie. În urma prigoanei autorităților carliste, numeroși legionari (C. Papanace, Horia Sima, Ion Victor Vojeu, Alex. Constant și alții) s-au refugiat în Germania, ceea ce a constituit cel dintâi exil legionar (1939-1940).

• 1940 – ianuarie. Conducerea grupului legionar de la Berlin este trecută lui Horia Sima și C. Papanace. (pag. 58)

Acest prim exil, care s-a încheiat după un an și jumătate, într-o perioadă când mașina de război a Reichului se acoperise de glorie îngenunchind Cehoslovacia, Polonia, Franța, Belgia, Olanda și Norvegia, a reprezentat o adevărată școală politică, deoarece gazdă directă, „binevoitoare" și „dezinteresată" le-a fost Himmler, care a organizat și condus RSHA-ul[1]. Datorită lui, grupul legionar în exil a studiat structurile organizatorice ale Partidului Muncitoresc Național-Socialist German, structurile dictaturii hitleriste și, în special, ale organelor represive. Rapiditatea cu care Horia Sima, în toamna anului 1940, a scos la suprafață Poliția Legionară și a aruncat-o în luptă dovedește încă o dată – dacă mai era nevoie – că învățase bine lecția nazistă. Așa se și explică faptul că, la nici trei săptămâni de la proclamarea Statului Național-Legionar, Horia Sima, devenit între timp vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, obține printr-o decizie ministerială „încadrarea legionară în Poliția de Stat ca dublură pe lângă polițiștii de carieră". Și va mai obține un succes: numirea – în mai toate județele țării – a unor prefecți legionari. Astfel, în fruntea Prefecturii Poliției Capitalei va fi instalat colonelul în rezervă Ștefan Zăvoianu, legionar cu stagiu. Acesta va aproba organizarea unui așa-numit Birou 2 de informații și contrainformații (tot după modelul RSHA-ului). Conducerea lui îi va fi încredințată legionarului E. Șocariciu, care și-a început activitatea prin

întocmirea unor liste cu cei învinuiți că ar fi luat parte, sub vechiul regim, la prigoana legionarilor.

Cităm din *Ordonanța definitivă a Tribunalului Militar al Comandamentului Militar al Capitalei de trimitere în judecată a celor care s-au făcut vinovați de asasinatele de la Jilava, din pădurea Snagov și Strejnicu:*

> *Aceste liste erau prezentate de C. Orăşeanu, secretar general al Prefecturii de Poliție, dlui Subsecretar de Stat Rioşanu, care le rezolva în sensul că unele persoane să fie arestate întocmindu-li-se acte de dare în judecată. Pe baza acestor liste au început arestările care se făceau de polițiștii legionari; arestații erau fie reținuți la Prefectura Poliției, fie încarcerați la închisoarea militară Jilava,* ***fără îndeplinirea vreunei forme legale,*** *călcându-se astfel dispozițiunile categorice ale dlui Subsecretar de Stat de a li se adresa acte de dare în judecată.*

De fapt, ce urmărea Poliția Legionară prin această ignorare a legilor? Răspunsul îl găsim în același document citat mai sus: …***ca acești deținuți să fie ținuți sub pază exclusiv legionară***.

Gardă legionară! Iată o formulă nouă intrată în vocabularul acelei perioade odată cu ieșirea din ilegalitate a Mișcării Legionare. Cei arestați, declarați fără nicio bază juridică vinovați… (după exemplul Poliției întemeiate de Himmler), vinovați de prigoană antilegionară carlistă, se cereau nu numai bine izolați, ci și bine tratați. Nu se poate spune că pe acei conducători ai Legiunii care au elaborat cu măiestrie și imaginație scenariul răzbunării nu i-a învrednicit Diavolul cu o minte… diabolică. Aveau în București, la îndemână, Penitenciarul Văcărești, de ce totuși au ales pentru unii arestați închisoarea militară Jilava, situată la circa douăzeci de kilometri de Capitală? Răspunsul

este edificator: pe teritoriul fortăreței se afla, la circa doi kilometri distanță de închisoare, mormântul Căpitanului. În realitate, mormântul nu era decât o groapă în care fuseseră aruncate necreștinește trupurile celor paisprezece legionari uciși mișelește în noaptea de 29/30 noiembrie 1938 în pădurea Tâncăbești. Asasinii-gropari nu s-au mulțumit să aleagă pentru victimele lor o groapă comună, ci au mers cu cinismul și cruzimea ceva mai departe: au azvârlit peste trupurile nebinecuvântate de un preot un strat de pământ, apoi au turnat o lespede din beton pe care au acoperit-o cu încă un strat de pământ. Ca și cum le-ar fi fost teamă să nu care cumva să evadeze vreunul. Cine a deschis primul focul ucigând cu siguranță știa că într-o zi va fi și el confruntat cu pistolul celui hotărât să-și ia revanșa… Și așa mai departe…

Să ne întoarcem la mormântul comun, programat să fie deschis începând cu data de 26 noiembrie, pentru a se continua și în ziua de 27 noiembrie, când, spre seară, un cortegiu funebru urma să depună rămășițele pământești ale celor paisprezece martiri în capela Bisericii Sf. Ilie Gorgani.

Din acest moment profund religios, încep să se contureze primele semne ale unui plan premeditat de răzbunare, elaborat de autori cu mult sânge-rece, și care, declanșat la 25 noiembrie, avea să atingă un punct culminant sâmbătă, 30 noiembrie, când urma să aibă loc procesiunea de reînhumare a rămășițelor pământești ale Căpitanului și ale celorlalți treisprezece legionari.

Un document de arhivă întocmit de Prefectura Poliției Capitalei, scăpat de flăcările crematoriului de specialitate, ne introduce într-un univers care

vine să confirme existența unui plan criminal de răzbunare tipic SS, pregătit din timp. Cităm:

> *[...] când s-a înființat secția politică la închisoarea Jilava, deținuții de aici erau păziți de o gardă formată numai din legionari, care gardă a fost organizată de Prefectura Poliției – Biroul 2 Legionar, iar comandantul acestei gărzi era sub ordinele directe ale Inspectorului Șocariciu.*
>
> *Garda militară a închisorii asigura numai paza exterioară a clădirii, paza deținuților militari și a deținuților comuniști [...].*

Garda legionară – de fapt, un corp de pază activ chiar în incinta închisorii Jilava – era cea care deținea cheile de la celule, garda militară neavând dreptul de a se amesteca în paza acestor deținuți.

Atunci când Comisia de anchetă criminală, care funcționa în acea vreme sub președinția dlui consilier Eugen Bănescu de la Înalta Curte de Casație și Justiție, chema pe unul dintre deținuți la cercetări, se anunța mai întâi prefectul de Poliție – Biroul 2 Legionar –, care îi conducea apoi pe deținuți în fața instanței (de anchetă, n.a.). Garda legionară de la închisoarea militară Jilava se schimba de obicei în fiecare zi la ora 21. Schimbul venea la Jilava de la Prefectură cu mașinile acesteia, care apoi îi transporta de la Jilava la Prefectură pe cei din garda anterioară. Luând cunoștință de modul cum funcționa schimbarea gărzii la secția politică a închisorii, vă propunem să urmăriți cum s-a schimbat garda în seara de 26 noiembrie 1940:

În acea seară, cam pe la ora 20, s-a adunat pe planșeul circulației din Prefectura de Poliție a Capitalei garda legionară care urma să-i schimbe pe legionarii care făcuseră de gardă la închisoarea Jilava în ultimele douăzeci și patru de ore. A plecat cu automobilul break al Poliției, sub comanda

comisarului legionar Gheorghe Crețu. În Corpul de gardă al legionarilor de la Jilava s-a găsit tabelul cu legionarii care au făcut de gardă pe 24/25 noiembrie și pe 25/26 noiembrie 1940. În schimb, nu s-a găsit tabelul legionarilor care au intrat de gardă în seara de 26 noiembrie 1940, la ora 21, și care și-au încheiat serviciul în jurul orei 1:30 (27 noiembrie), după asasinarea deținuților politici.

Nu mult după ora 21, în aceeași seară (26 noiembrie), au sosit la închisoarea Jilava cu automobilul Dimitrie Grozea, comandantul corpului muncitoresc legionar, chestorul legionar Romulus Opriș și comisarul Grimalsky. Cam în jurul orei 21 s-a făcut și schimbarea gărzii.

Aproximativ în jurul orei 24, Dimitrie Grozea i-a adunat în încăperea Corpului de gardă pe toți legionarii și le-a ținut o cuvântare, în care le-a spus că a sosit momentul să-i răzbune pe Căpitan și pe camarazii omorâți. În continuare, Dimitrie Grozea a repartizat echipele de executanți după o listă pregătită dinainte. După repartizarea echipelor pe celule, Dimitrie Grozea le-a dat legionarilor consemnul să scoată cu băgare de seamă lacătele de la uși și, după trecerea rondului militar, să intre în celule și să împuște deținuții. După ce au terminat execuțiile, s-au retras cu toții în încăperea Corpului de gardă, au cântat cântece legionare, după aceea s-au încolonat spre mormântul lui Corneliu Zelea Codreanu.

Din declarațiile date de militarii care făceau paza închisorii militare rezultă că asasinarea deținuților politici s-a făcut în jurul orei 1:30. La ora 1:40, plutonierului Forțu Dumitru i se raportează că legionarii au părăsit fortul.

2

Andras Hillgruber, istoric german, autor al cărții *Hitler, Regele Carol, Mareșalul Antonescu*[2]

– fragment –

În urma intervenției unor foruri ale NSDAP (Partidul Muncitoresc Național-Socialist german, n.a.), *disensiunile dintre Antonescu și Legiune s-au accentuat. Relațiile germanilor din Reich aflați în România și îndeosebi ale Legației germane cu Legiunea au intrat pe un făgaș nou după crearea guvernului de coaliție. Începând din septembrie 1940, reprezentanți ai Gărzii de Fier erau invitați la toate manifestările NSDAP. Abia după vizita Reichsleiterului Baldur von Schirach și a secretarului de stat Ernst Bohle, care, la 30 noiembrie 1940, au asistat la ceremonia înhumării rămășițelor pământești ale lui Corneliu Zelea Codreanu, relațiile dintre Garda de Fier și Legația germană s-au tensionat. Cu acest prilej, oficialitățile germane ale partidului trebuiau să fi dat de înțeles, sub o formă sau alta, conducătorilor Legiunii că se dorește ca Legiunea să fie mai activă. În legătură cu aceasta,* ***secretarul de stat Bohle – din însărcinarea lui Rudolf Hess, locțiitorul führerului – l-a invitat pe Horia Sima în Germania.*** *Totodată, relațiile grupului din România al organizației NSDAP și ale reprezentanților serviciului politic secret german cu legionarii au devenit mai strânse. Totuși, nu este dovedit faptul că impulsul unei revolte fățișe împotriva Conducătorului Statului a fost dat de forurile NSDAP. […] Pe drept cuvânt însă, Conducătorul Statului putea să se considere provocat*[3].

III
horia sima și masacrul de la jilava

1

Începuse o nouă zi – miercuri, 27 noiembrie, a nefericitului an 1940. Bineînțeles, începuse cu primele secunde ale orei 0 pe un frig blând ce prevestea bruma, și poate chiar primii fulgi de nea. Ar fi fost o noapte liniștită dacă în București nu s-ar fi răspândit zvonul că în pacea nopții, între zidurile fortăreței de la Jilava, a avut loc un masacru.

Să ne fie permis să vă introducem în culisele sinistre ale acestor asasinate ieșite din comun, într-o cronologie care unor istorici ar putea să li se pară neștiințifică. Pentru a nu fi suspectați de subiectivism, vom apela, din capul locului, la memoria lui Horia Sima, a celui care a trăit în miezul evenimentelor din perioada septembrie 1940 – ianuarie 1941, dirijându-le.

Pe când trăia în Spania cea ospitalieră, fostul comandant al Mișcării Legionare a avut în anul 1961 o lungă convorbire cu N. Ștefănescu-Govora, privitoare la evoluția în timp a legionarismului. Convorbirea a devenit publică datorită unei cărțulii apărute în Spania, intitulată *Cazul Iorga-Madgearu.* Pe această cale ne-a fost dat să pătrundem în atmosfera primelor ore ale zilei de 27 noiembrie 1940.

> *Am aflat târziu de împușcarea deținuților de la Jilava. Eram acasă și mă pregăteam de culcare. Trecuse de miezul nopții. Sună telefonul. Col. Zăvoianu (Prefectul Poliției Capitalei, n.a.), cu o voce alterată, îmi spune că legionarii care lucrau la deshumare au năvălit în celule și i-au împușcat. Rețin până astăzi convorbirea ce am avut-o cu el.*
>
> *— Ce s-a întâmplat?*
>
> *— Cei de la Jilava!*

— Ce-i cu ei?
— Au fost împușcați!
— Cum? De cine?
— De legionarii care lucrau la deshumare!
— Cum s-au petrecut lucrurile?
— Nu știu nimic mai mult. Tocmai am primit și eu știrea.
— Pe Antonescu l-ai informat?
— Nu l-am informat încă!

Într-adevăr, nu colonelul în rezervă Ștefan Zăvoianu, membru marcant al Legiunii, l-a informat pe Antonescu. Știrea masacrului de la Jilava a ajuns la Președinția Consiliului de Miniștri cu mult înainte de a fi poposit în apartamentul lui Horia Sima. Așa era și normal. Această operativitate se datorează comandantului Gărzii militare din acea noapte, plutonierul Forțu Dumitru, a cărui alarmă l-a ridicat din pat pe comandantul închisorii, colonelul Opriș. (Era ora 2:20, n.a.)

Povestește Horia Sima:

L-am trimis imediat la Prefectură pe dr. Biriș (demnitar legionar, secretar de Stat la Ministerul de Interne, n.a.) *să aducă informații complete. La Prefectură, pe la trei noaptea, apăruse și Mihai Antonescu* (trimis de generalul Antonescu, n.a.) *cu o misiune analoagă. În biroul Prefecturii au avut amândoi o lungă convorbire cu col. Zăvoianu. Din cele declarate de dr. Biriș la întoarcere, reieșea că vestea suprimării grupului de deținuți de la Jilava s-a răspândit ca fulgerul în toate organizațiile din București și spiritele erau foarte agitate. Existau temeri ca notele de violență să nu se continue în Capitală și să nu se extindă chiar în provincie. Colonelul Zăvoianu părea a fi pierdut controlul oamenilor. Unii legionari care ocupau funcții la Prefectură și se aflau în noaptea aceea la mormântul Căpitanului s-ar fi amestecat cu ceilalți, trăgând în deținuți. Chiar din interiorul Prefecturii*

fuseseră ridicați câțiva deținuți și nu se știa nimic de soarta lor. Am reluat imediat legătura cu Zăvoianu, părea a fi pierdut controlul oamenilor, i-am cerut să restabilească ordinea.

Prin mărturisirea de mai sus, Horia Sima ține să ne sugereze că nu fusese la curent cu carnajul care s-ar fi pregătit în mare secret și că a fost pus în fața unui fapt împlinit. Iar când a mai aflat că organizațiile legionare din București au început să se agite, să se folosească de cele trei „zile de slobozenie" pentru a-i pedepsi pe dușmanii Legiunii, i-a cerut lui Zăvoianu să restabilească imediat ordinea. Unde s-o restabilească, la Jilava? Păi, acolo locul crimei fusese părăsit de câteva ceasuri bune, lăsându-se în urmă șaizeci și cinci de cadavre. Poate că prefectul i-ar fi îndeplinit ordinul, dacă acesta ar fi existat în realitate. În fapt, și-a lăsat camarazii de arme să se bucure de cele „trei zile de slobozenie". Ceea ce-i sare în ochi cercetătorului este comportamentul imoral al fostului Comandant, care evită să comenteze rolul nefast al legământului de răzbunare, al celor „trei zile de slobozenie", în care orice legionar devotat Legiunii și Căpitanului avea libertatea de a se răfui după bunul-plac cu orice presupus adversar. Fostului șef al Mișcării îi era foarte clar ce vor aduce în viața țării acele zile. Străduindu-ne să-i înțelegem logica conduitei, am ajuns la concluzia că rezultatele acelor sângeroase acte trebuiau să demonstreze fostei clase politice, chiar și generalului Ion Antonescu, forța Mișcării, unitatea legionarilor în hotărârea lor de a cuceri pe deplin puterea în stat.

Suntem convinși că va veni și acea zi când, cu documentele ultrasecrete pe masă, vom afla cum a fost manipulat Horia Sima de RSHA și de Coloana a Cincea din țară, pentru a-i lăsa, în cele din urmă,

generalului Ion Antonescu răspunderea edificării unui stat de dictatură militară, apt ca, într-un timp relativ scurt, să angajeze România alături de Germania într-un război împotriva unui inamic comun – URSS.

Citind mărturisirile pe care fostul șef al Mișcării Legionare le face interlocutorului său N. Ștefănescu-Govora, te împiedici fără să vrei de explicații care par puerile, dar, în realitate, sunt menite să-l pună la adăpost, să convingă viitorimea că toate evenimentele sângeroase din zilele de 26-27 noiembrie 1940 l-au surprins și pe el prin spontaneitatea lor, deoarece „nu avea cunoștință" că s-ar fi pus la cale vreo acțiune de răzbunare de o asemenea proporție: Jilava-Madgearu-Iorga. Acolo unde „vărsarea de sânge" s-a produs, s-a datorat unei reacții greu de stăpânit. Această opinie Horia Sima a transmis-o atunci tuturor românilor prin comunicatul conceput chiar de el și răspândit prin radio și presă în întreaga țară, chiar și peste hotare:

> *[...] cu ocazia deshumării osemintelor de la Jilava, legionarii care lucrau la această deshumare au pătruns în închisoare și au împușcat pe unii deținuți politici aflați acolo și considerați ca autori principali ai crimelor săvârșite împotriva Căpitanului și legionarilor sub vechiul regim.*

O asemenea motivație servită populației în acele zile și nopți fierbinți a avut, fără doar și poate, un efect liniștitor, înclinând balanța în direcția tinerilor care au lucrat zi și noapte la lumina reflectoarelor pentru a scoate la suprafață rămășițele pământești ale Căpitanului și ale celorlalți treisprezece martiri. Și iată cum, printr-o șiretenie introdusă într-un comunicat, Horia Sima a găsit circumstanțe atenuante pentru niște asasini de drept comun, izbutind, în același timp, să calmeze pe moment spiritele. A putut astfel amăgi o zi, o

săptămână, un an, decenii. N-a putut însă amăgi Istoria… Cu timpul, a ieșit la iveală și adevărul tragic al acelor zile, însă, din păcate, puțin comentat.

Pentru a ne argumenta afirmațiile, vom apela în continuare atât la memoria fostului comandant al Mișcării Legionare, cât și la documentele și mărturiile scrise care, grație arhivarilor, au fost nu numai bine păstrate, ci și puse într-o ordine logică. În consecință, ne-am propus să le facem publice, oferindu-le cititorilor printr-o formulă publicistică destul de răspândită.

Se cuvine precizat că în trecut, ca și în prezent, deshumările și reînhumările nu se întreprindeau decât cu aprobarea autorităților și numai cu reprezentanții acestora de față. După doi ani de la înhumare, să dezgropi paisprezece cadavre intrate în descompunere, iar apoi să le identifici reprezintă, chiar și pentru specialiști, o operație anevoioasă. Așa se explică faptul că, încă din timp, Ministerul Justiției a numit o Comisie specială de anchetă criminală, formată, așa cum cerea legea, din personalități competente: Eugen Bănescu, înalt consilier la Curtea de Casație – președinte, D. Apostolide, V. Cristescu – consilieri, N. Negru de la Curtea de Apel – secretar al comisiei, Dem. Gerota, secretar general al Ministerului de Justiție și col. (rez.) Ștefan Zăvoianu, prefectul Poliției Capitalei, membru marcant al Legiunii.

> *În dimineața zilei de 26 noiembrie 1940, pe la ora 10,* va relata înaltul Consilier, *Comisia în completul ei a constatat că dl. Prefect al Poliției, cu care hotărâsem cu două zile înainte măsurile de luat în vederea deshumării cadavrelor celor 14 legionari îngropați acolo la 30 noiembrie 1938, nu luase nicio măsură pentru ridicarea pământului și a pietrei pusă pe mormânt* (de fapt, o lespede de beton, n.a.). *Ridicarea pământului a durat până la ora 13, când,*

după stăruința mea repetată, a început perforarea pietrei de pe deasupra mormântului cu un aparat pus în mișcare de un motor. Imediat, Comisia a plecat la masă [...], iar când ne-am înapoiat pe la orele 16, am constatat că perforatorul era oprit din lucru, iar piatra era la locul ei cum o lăsasem la ora 13 [...]. Atunci am comunicat col. Opriș că noi plecăm și vom reveni când vom fi anunțați că s-a ridicat piatra. Am plecat pe la ora 17.

A doua zi, 27 noiembrie 1940, dimineața pe la orele opt, dl. col. Zăvoianu m-a chemat la telefon și mi-a comunicat că s-a ridicat (lespedea, n.a.) *și că putem merge la Jilava, pentru dezgropare. Nu mi-a spus însă că peste noapte îi ucisese pe toți preveniții de la Jilava. Am telefonat secretarului general Gerota care mă însoțise la Jilava în ziua precedentă și l-am întrebat dacă vrea să meargă. Atunci d-sa m-a întrebat: „Ce, nu știi?" La răspunsul meu că nu înțeleg întrebarea, mi-a spus că toți deținuții de la Jilava au fost uciși în cursul nopții de legionari.*

[...] În consecință [...], colegii mei din Comisie [...] au fost de acord să nu mai mergem la Jilava. În asemenea condiții mă întreb ce rost avea invitația dlui Prefect al Poliției de a merge la Jilava, spre a asista la dezgropare fără să-mi comunice că preveniții fuseseră uciși peste noapte? Aceasta cu atât mai mult cu cât, după informațiile mele, piatra nu se ridicase la acea oră [...] Partea surprinzătoare e că nu fusese ridicată decât la ora zece.

Deci, luând cunoștință de aceste declarații ce se păstrează în dosarele arhivelor Ministerului de Justiție, nu putem să nu ne întrebăm: Dacă deshumarea celor paisprezece cadavre a început în ziua de 26 noiembrie 1940, după ora 10, cum trebuie interpretată informația pe care comunicatul lui Horia Sima l-a transmis tuturor românilor? O reamintim:

În noaptea de 26 spre 27 noiembrie, cu ocazia deshumării osemintelor de la Jilava, legionarii care

lucrau la această deshumare au pătruns în închisoare și au împușcat pe unii deținuți.

Unde-i adevărul? Să fi mințit oare magistratul Eugen Bănescu, președintele Comisiei speciale de anchetă criminală și consilier la Înalta Curte de Casație? Poate… În cazul acesta, să încercăm să stabilim adevărul și pe altă cale. Spre norocul nostru, desigur și al viitorilor istorici care vor fi chemați să studieze unele evenimente sângeroase din istoria României moderne, se păstrează în acele arhive și o declarație semnată de Ion Zelea Codreanu, tatăl Căpitanului.

Document[4]

Declarația dlui Ion Zelea Codreanu

– extrase –

Răspuns la întrebările puse mie de domnul instructor consilier Răsnovanu:

I. Întrebare: Cine a decis deshumarea osemintelor Căpitanului și de ce s-a grăbit această operațiune?

Răspund: Nu știu cine. Îmi închipui însă că a hotărât-o numitul Sima […]. În principiu, deshumarea nu putea fi considerată ca grăbită, întrucât trebuiau recunoscute moaștele celor paisprezece martiri din groapa comună, ceea ce prin întârziere s-ar fi îngreunat.

II.: Ați fost de acord cu această măsură?

Răspund: Nimeni nu m-a întrebat! Am aflat mai întâi din gazete despre această hotărâre abia după douăzeci și patru de ore, înainte de a fi venit la mine colonelul Zăvoianu – în calitate de prefect al Poliției – spre a mă întreba ce dorințe aș avea relativ la deshumare și reînhumare la cripta de la Casa Verde. Dorințe doar în calitate de părinte.

III.: Care erau raporturile dvs. cu cel sau cei care au luat această hotărâre?

Răspund: […] De la toate acestea, n-au fost alte raporturi între mine și insul Sima decât raportul de la cel mai chinuit și îndurerat înfățișător al Legiunii la cel mai negru, mai cinic și mai satanic trădător care

a existat vreodată în lume de la Iuda Iscarioteanul încoace!

IV.: Pe această chestiune sau oricare alta a existat vreo divergență de păreri între dvs. și conducătorii Mişcării Legionare?

Răspund: La această întrebare se potrivește în cea mai mare măsură răspunsul de la întrebarea înainte-mergătoare. Aş avea doar de adăugat lămurirea că în Legiune și deci în mișcarea Legionară nu poate fi vorba de „conducători”, ci numai de unul singur care, după obiceiul Căpitanului, poate avea sfetnici de grade și funcțiuni. Sfetnici pe care-i consultă când și dacă crede de cuviință, dar pe al căror sfat – fără votări și majorități – nu este obligat a-l urma.

Dar uzurpatorul Sima n-a convocat niciodată Senatul Legiunii și nici în întregime gradele sau funcțiunile Legiunii rămase în viață, așa cum obișnuia Căpitanul din timp în timp și am aflat că-și instituise o ceată de sfetnici amestecați, dintre care cei ce nu erau vreodată de aceeași părere cu el nu mai erau chemați. Iar pe cei rămași în juru-i îi mințea [...]. Credea nezdruncinat în puterea minciunii. Căpitanul căuta să se inspire de la Dumnezeu și de la sfetnici, iar trădătorul Sima îi mințea pe sfetnicii lui, fiind sub inspirația lui Satana. [...] Iată deci și în aceasta – între multe altele, o mare „divergență de păreri” între mine împreună cu sutele de mii de legionari adevărați și între o mică trupă de rătăciți pe urmele trădătorului Legiunii, al Căpitanului și al duhurilor tuturor martirilor noștri.

V.: În timp cât se lucra pentru deshumare, prefectul Poliției, colonelul Zăvoianu, și secretarul general Orășeanu au venit la fața locului?

Răspund: Pe secretarul general Orășeanu nu-mi aduc aminte să-l fi cunoscut vreodată. Iar în ceea ce-l privește pe prefectul colonel Zăvoianu, știu doar atât, că în dimineața când urma să înceapă deshumarea, conform înțelegerii stabilite, am trecut pe la Prefectură, apoi pe la Palatul de Justiție, ca să plecăm împreună cu Comisiunea respectivă la Jilava. Ajunși acolo, s-au luat măsurile de dezgropare, după care colonelul Zăvoianu a plecat. Și nu l-am mai revăzut decât cu ocazia convoiului spre Cripta de la Casa Verde. [...]

VI.: Câte zile a durat deshumarea și ce persoane au luat parte la această lucrare?

Răspund: A început aproximativ la ora 9 dimineața, a durat toată ziua (26 noiembrie 1940, n.a.), toată noaptea (26 spre 27 noiembrie, noaptea masacrului, n.a.) și abia pe la ora 14 a doua zi s-a dat de trupurile morților noștri. Cunoșteam o parte din echipa care lucra, dar numai după înfățișare, nu și după nume.

VII.: Dintre aceștia a luat parte vreunul la asasinatele din interiorul închisorii Jilava?

Răspund: Împreună cu soția mea am stat până în seara zilei întâia (26 noiembrie, n.a.), iar peste noapte, până dimineața când am revenit, au stat membrii din familia mea. Aceștia mi-au declarat că absolut nimeni din cei ce au lucrat peste noapte n-a părăsit lucrul de la mormânt și că nimeni de acolo n-a aflat până dimineața de cele petrecute în fort.

VIII.: Cum explicați dvs. că o parte din cadavre au prezentat răni tăiate cu despicarea craniilor, care nu se puteau produce decât cu târnăcoape sau topoare? În cazul că niciunul dintre cei care lucrau la deshumare nu a pătruns în închisoare, care au fost, după părerea dvs., rostul mutilării cadavrelor și rostul comunicatului oficial dat după crime, în care se afirmă că asasinatele au fost comise de cei care lucrau la mormânt?

Răspund: Întrucât știu sigur că nimeni din cei ce lucrau (la deshumare, n.a.) n-a lipsit de la lucru în cursul nopții, nu poate fi altă explicație decât că trupele trimise de Sima au fost înarmate și cu câteva topoare și târnăcoape, anume a se face să se creadă, după mutilări, că faptul n-ar fi fost pus la cale și ordonat și că ar fi rezultat din durerea nemărginită a legionarilor la vederea trupului Căpitanului. Dar la ora omorurilor, nu numai că nu s-a dat de trupuri, dar nici nu se știa dacă sunt acolo sau nu.

Totuși, comunicatul oficial a mințit spre a-i dezvinovăți pe cei care au plănuit și au ordonat, încercând să răstoarne răspunderea indirect asupra sfintelor moaște ale Căpitanului și ale celorlalți martiri legionari. Moaște care, după trădătorul

Sima, nu mai erau demne de altceva decât să slujească drept acoperire pentru el și ca trepte pentru bolnava lui poftă de mărire și stăpânire!

2

Prin declarațiile sale, Ion Zelea Codreanu, părintele Căpitanului, a demontat fără a-și face probleme de conștiință minciuna așezată de Horia Sima la baza Comunicatului ce avea astfel să inducă în eroare populația.

Desigur, ne-am putea opri aici cu analiza sângeroaselor evenimente de la Jilava, mulțumindu-ne cu contribuția bătrânului Ion Zelea Codreanu la stabilirea adevărului, dar am dori ca potențialii critici ai cărții să nu ne acuze de interpretări unilaterale. Acesta este și motivul pentru care nu abandonăm analiza Comunicatului în cauză. Să presupunem că, într-adevăr, legionarii care lucrau la deshumare ajunseseră în plină noapte cu săpăturile la adâncime, descoperind, în sfârșit, rămășițele pământești ale celor paisprezece martiri. Și astfel s-a aprins în inimile lor dorința justificată de răzbunare. Și-au luat hârlețele, târnăcoapele și, bineînțeles, armele de foc… Dar ce căutau pistoalele la locul deshumării? Știau acești inimoși legionari că foarte curând, sub influența celor descoperite, vor porni înarmați cu hârlețe, târnăcoape și revolvere să-i răzbune pe martiri? Probabil știau, de vreme ce dorința de răzbunare i-a ridicat la luptă. Ne-o confirmă și Comunicatul lui Horia Sima. Dar, oare, știau acești „răzbunători” că după un marș de mai bine de un kilometru se vor lovi de un prim obstacol: porțile ferecate ale fortului? Fuseseră ei informați că paza exterioară a acestei închisori militare era asigurată chiar de… militari care nu erau în subordinea Poliției Legionare, ci a unui Comandament militar? Știau ei, oare, că aceste porți nu puteau fi deschise decât cu aprobarea ofițerului de serviciu care, la rândul

său, ar fi raportat imediat comandantului unității cererea, la miez de noapte, a unui grup de legionari înarmați? Iar dacă li s-ar fi dat aprobarea solicitată, evenimentul s-ar fi regăsit în „Jurnalul de operații" al unității… Or, niciun militar din garda de noapte nu a raportat superiorilor tentativa unui grup de legionari înarmați de a pătrunde în fort. Atunci cine și de ce a născocit formula mincinoasă din Comunicat, care suna frumos, dar mințea: „… *legionarii care lucrau la această deshumare au pătruns în închisoare și au împușcat…*"?

Să admitem că „vizitatorii nocturni", dornici să răzbune asasinarea Căpitanului, ar fi izbutit să treacă de porțile fortului. Din acest moment, înaintarea lor s-ar fi lovit de o altă pază – cea a camarazilor lor. Ca să ajungă să li se deschidă ușile celulelor, aveau nevoie de complicitatea acestora. Asocierea lor ar fi putut deveni credibilă dacă Horia Sima ar fi menționat-o în Comunicat. Oricum, cei de la deshumare, ca să ajungă la celulele condamnaților, mai aveau nevoie și de niște chei…

Istoria, prin natura legilor sale, a metamorfozat Comunicatul într-un act de acuzare a autorului său. Dacă ar fi să ne oprim numai asupra acestei informații: „*…au pătruns în închisoare și au împușcat pe unii deținuți politici".* Cum să nu te întrebi: Cine sunt acești „unii deținuți politici"? Cum i-au selectat pe cei nevinovați de cei vinovați? Câți dintre aceștia i-au putut mulțumi lui Dumnezeu că au scăpat cu viață? După știința noastră, nici măcar unul.

În acel început de zi, a bătut un ceas când Horia Sima s-a văzut nevoit să-și părăsească apartamentul pentru a se îndrepta spre Președinția Consiliului de Miniștri unde, fără îndoială, Generalul tuna și fulgera, stârnit de rapoartele pe

care le primea fără contenire. Iată cum descrie urmaşul Căpitanului, peste ani, atmosfera încinsă în care avea să nimerească:

> *Horia Sima:* Pe la 4 dimineaţa m-am dus la Preşedinţia Consiliului pentru a avea o consfătuire cu conducătorul statului referitor la cele întâmplate.
>
> *N. Ştefănescu-Govora:* Cum a reacţionat generalul Antonescu când a aflat de suprimarea deţinuţilor de la Jilava?
>
> *Horia Sima:* Nu l-am văzut în noaptea aceea. La Preşedinţie se aflau adunaţi Mihai Antonescu, generalul Pantazi, generalii Popescu, Elefterescu şi alţi câţiva ofiţeri superiori. Preşedinţia era înconjurată de trupe. Din zece în zece metri, pe coridoare, soldaţi cu baioneta la armă. Mihai Antonescu intra şi ieşea de la general. Ori de câte ori ieşea, ne comunica impresiile pe care le-a cules de la General, în ce dispoziţie sufletească se găsea [...]. „Generalul este furios. Uite aşa i s-au îngroşat venele de la gât – şi arăta cu amândouă mâinile. Se plimbă în lung şi în lat prin cameră şi n-a mai închis ochii. Repetă fără încetare că va pleca de la conducere dacă nu va rezolva problema asta în chip rezonabil pentru el.” Eu le explicam celor prezenţi procesul prin care s-a ajuns la această tragică întâmplare.

(Explicaţiile fostului comandant al Mişcării le apreciem a fi vulnerabile. Nu trecuseră mai mult de trei-patru ore de la masacrul de la Jilava, timp în care vicepreşedintele nu-şi părăsise apartamentul. Aşa cum ne mărturiseşte prin condeiul profesorului N. Ştefănescu-Govora, aflase de tragedia de la Jilava mulţumită telefonului primit de la colonelul Zăvoianu. Ne punem deci, în mod firesc, întrebarea: Când şi cum intrase Horia Sima în posesia acelor informaţii care să-i îngăduie să explice altora „procesul” care „explodase” nu numai cu asasinatele de la Jilava? De fapt, elocvenţa Comandantului nu urmărea decât un

scop: concluzia. Iat-o: „Niciunul dintre conducătorii Mişcării n-a avut vreun amestec”, n.a.).

N. Ştefănescu-Govora: Cum au reacţionat cei prezenţi la explicaţiile d-voastră?

Horia Sima: Generalul Pantazi a reacţionat favorabil. Profitând de un moment când eram singuri, mi-a spus că el se va opune oricărei încercări venite de oriunde de a separa Mişcarea de General (Antonescu, n.a.) […] Mihai Antonescu (însă) turna cât putea ulei pe foc […].

N. Ştefănescu-Govora: Impresia d-voastră era că lucrurile mergeau spre liniştire?

Horia Sima: […]. Dar abia se liniştiseră lucrurile sau părea că se liniştesc, şi se dă o nouă alarmă. Pe la 7 dimineaţa intră ca o furtună în biroul unde ne aflam cu toţii Rioşanu. Speriat şi gâfâind, ne anunţă că au fost arestaţi şi duşi la Prefectura de Poliţie: Tătărescu, Ghelmegeanu şi Argetoianu. Dacă nu se intervine imediat, vor avea soarta celor de la Jilava. El (colonelul Rioşanu, n.a.) nu îndrăznea să meargă singur la Prefectură de teamă să nu fie împuşcat. Fără a mai zăbovi o clipă, l-am luat de braţ şi am coborât în grabă treptele Preşedinţiei, ne-am urcat în prima maşină şi am plecat la Prefectură. Ajunşi acolo, am urcat repede în cabinetul prefectului. Zăvoianu era într-o stare de nervi indescriptibilă.

— Bine, dle colonel, nu ţi-am telefonat acum câteva ore să nu se mai producă dezordini la Prefectură? Se află arestaţi, în clădirea Prefecturii: Tătărescu, Ghelmegeanu şi Argetoianu?

— Da, se găsesc.

— Cine a ordonat arestarea lor?

— Eu, nu… Chestorul Stângă i-a ridicat de acasă, comunicându-le că are informaţii sigure că viaţa lor e în pericol. Ce să fac cu ei?

— Adu-i sus!

Când au intrat în cabinetul prefectului, nu erau trei (arestaţi, n.a.), ci cinci persoane. Ceilalţi doi erau Gigurtu şi fostul mareşal al Palatului, generalul Ilasievici, nedumeriţi de ce se găsesc acolo. Dar dintre toţi, cel mai agitat eram eu, pentru că nu

puteam să dau de firul întregii afaceri. Actul de la Jilava era explicabil. Își avea logica sa intrinsecă. Mă forțam să înțeleg și aducerea la Prefectură a lui Tătărescu, Ghelmegeanu și Argetoianu […]. Faptul că au fost aduși la Prefectură era o indicație clară că nu s-a urmărit suprimarea lor, ci numai sechestrarea. Dar ce căutau printre ei Gigurtu și Ilasievici, persoane care nu aveau nici în clin, nici în mânecă cu asasinatele din timpul dictaturii carliste? […]. (Amintim cititorilor că, în anul 1940, Horia Sima a făcut parte ca ministru în guvernul prezidat de I. Gigurtu, n.a.) Era evident că mă aflam în fața unui act de provocare.

N. Ștefănescu-Govora: Cine credeți că erau provocatorii?

Horia Sima: Numai o singură persoană putea fi bănuită: chestorul Stângă. În ianuarie, l-am înlocuit pentru că a făcut alte abuzuri, operând descinderi și percheziții fără autorizație.

N. Ștefănescu-Govora: Ce s-a întâmplat cu acest grup?

Horia Sima: Le-am comunicat că sunt liberi. Dar pentru a nu mai fi expuși la noi acte de sechestrare, ar fi bine pentru un timp să stea sub paza jandarmilor la Ministerul de Interne. Le mai făcusem propunerea să părăsească țara pentru câteva luni, până când se vor liniști spiritele. După această scurtă convorbire, au fost luați în mașină de Rioșanu și dr. Biriș și duși la Ministerul de Interne […].

N. Ștefănescu-Govora: După câte îmi aduc aminte, colonelul Zăvoianu a fost silit să demisioneze. Cine a cerut aceasta?

Horia Sima: […] Generalul Antonescu a dispus înlocuirea lui Zăvoianu. Colonelul pierduse controlul instituției și m-am alăturat punctului de vedere al lui Antonescu. […]

N. Ștefănescu-Govora: Colonelul Zăvoianu n-a avut niciun amestec în întâmplările (a se citi „asasinatele”) de la Jilava?

Horia Sima: Niciun amestec. Vinovăția lui a fost strict de ordin administrativ. A lăsat lucrurile să se întâmple peste capul lui. A crezut mult în spiritul de disciplină al legionarului.

Dacă n-ar fi fost vorba de masacrarea a șaizeci și cinci de oameni lipsiți de apărare, care nici măcar n-au apucat să compară ca acuzați în fața Justiției, m-ar fi pufnit râsul! Bietul prefect! A fost înșelat exact în seara când a acceptat „invitația" camaradului Dimitrie Grozea, comandantul Pazei Legionare de la Jilava, de a-l însoți cu un break al Prefecturii la „locul viitoarei fapte". Habar n-aveau de ceea ce urma să se dezlănțuie peste o oră între zidurile închisorii. Și din pricina cui? Numele vinovatului ni-l dezvăluie chiar Horia Sima în persoană: „Zăvoianu!". Bietul colonel în rezervă, soldat credincios al Comandantului! În vara anului 1941, Tribunalul Militar al Comandamentului Militar al Capitalei îl va condamna la moarte. A fost executat laolaltă cu alți camarazi găsiți vinovați de asasinatele de la Jilava. Crezuse prea mult în disciplina băieților educați și înarmați de Dimitrie Grozea cu pistoalele morții! Studiind evoluția evenimentelor din cea de-a doua jumătate a lunii noiembrie 1940, vom ajunge să stabilim că personajul care a aprobat Comunicatul cu pricina (n-ar fi exclus să-l fi și redactat) nu a fost nimeni altul decât Comandantul Legiunii și tot el este cel care a pus în seama camarazilor săi care au muncit la deshumare asasinarea celor șaizeci și cinci de deținuți politici… Le găsea astfel asasinilor de drept circumstanțe atenuante.

Un prim act numit Jilava fusese jucat. Începea acum cel de-al doilea act, și el bine pregătit, din vreme. L-am intitula, parafrazând o vorbă din popor, „Prefectura și sula… Președinției", deoarece, datorită intervenției curajoase a colonelului Alexandru Rioșanu, subsecretar de stat la Interne, soldat credincios al generalului Ion Antonescu, a putut fi salvată viața unor

personalități politice sortite, pe neașteptate, să pătimească.

Vă reamintim cum consemnează Horia Sima intrarea în „scenă” a colonelului: „Rioșanu nu îndrăznea să meargă singur la Prefectură de teamă să nu fie împușcat. Fără a mai zăbovi o clipă, l-am luat de braț și am plecat împreună la Prefectură”.

În realitate, situația a fost cu totul alta. Cel în care intrase mai întâi spaima, iar apoi panica, fusese Comandantul. La Prefectură, când s-a pomenit față-n față cu demnitarii politici răpiți cu brutalitate din casele lor și a înțeles că nu lipsise mult ca până și Ion Gigurtu să cadă răpus de gloanțele „răzbunătorilor”, a realizat proporțiile și consecințele celor „trei zile de slobozenie”. Răzbunarea ieșită dintre zidurile închisorii năvălise în stradă și el nu mai avea cum să mai dea stingerea. S-a hotărât atunci să urmeze exemplul colonelului Rioșanu; ba, mai mult, să colaboreze cu acesta întru salvarea demnitarilor arestați, ceea ce, cu siguranță, avea să-l îmblânzească pe general.

Din fericire pentru viitorime, se mai păstrează prin rafturile unor arhive declarațiile date în fața Justiției de protagoniștii acelor uluitoare întâmplări, care, ca printr-o minune, au scăpat cu viață. Le reproducem mai jos pentru a le oferi cititorilor prilejul de a cunoaște cât de cât atmosfera acelor zile.

16 mai 1941

Declarația dlui Constantin Argetoianu:

Era cam pe la 8:30 dimineața, poate 9, scriam liniștit la biroul meu cu lampa aprinsă, căci era o zi întunecoasă. Deodată – ușile camerei mele erau deschise – îl văd năvălind în hall *pe secretarul meu, August Filip, extrem de excitat, perorând și gesticulând, însoțit de doi inși necunoscuți. […] Cei doi tineri au înaintat spre biroul meu și Malcasian*

mi s-a adresat cu următoarele cuvinte: „Domnule Argetoianu, s-a întâmplat azi-noapte ceva foarte grav, viața Dvs. nu este în siguranță și am venit să vă rugăm să ne însoțiți la Poliție, căci numai acolo putem să vă garantăm că nu se va întâmpla nimic. Veți petrece câteva ore într-un hotel confortabil până ce se vor liniști lucrurile". Am întrebat ce se întâmplase la Jilava. N-a vrut să-mi spuie: „ceva grav" – atât am putut scoate de la el. Am întrebat mai departe pe cel care-mi vorbise dacă avea mandat împotriva mea și în ce calitate venea la mine. S-a legitimat drept „Comisar al Poliției Legionare", mi-a spus că nu avea mandat propriu-zis, dar că era în interesul siguranței mele să-l urmez la Poliție. […] m-am hotărât în cele din urmă să merg cu legionarii. […] Ideea de a mă pune sub ocrotirea Poliției mi s-a părut foarte nimerită. Numai după ce am ajuns la Poliție mi s-au deschis ochii. […] am fost dus în alt birou, încăpător, în care, la două mese, stăteau față-nfață doi chestori (legionari), iar pe canapea și pe scaune în șir, Gigurtu, generalul Ilasievici, Ghelmegeanu, Dr. Marinescu și fratele său, colonelul Victor Marinescu. Am fost poftit să stau și eu. Ușa salonului era închisă cu cheia și, de câte ori bătea cineva la ușă, unul din chestori se ducea, deschidea și parlamenta cu cel de afară, apoi încuia ușa la loc. După câteva minute a fost adus și dl. Tătărescu. A vrut să vorbească, dar unul din chestori l-a rugat să nu comunice cu noi, iar pe noi, să păstrăm o discretă tăcere… până vine dl. Prefect.

Am așteptat mai bine de o oră până ce a venit un domn ferches […] care după ce ni s-a prezentat ca dl. Biriș, secretar general al Ministerului de Interne, ne-a rugat să-l urmăm în cabinetul Prefectului. L-am urmat unul după unul în coloană. […] în cabinetul Prefectului, în loc să dăm de Zăvoianu, l-am găsit pe Sima, Conducătorul Mișcării Legionare, într-o stare de extremă tensiune nervoasă. Palid, alb aproape ca hârtia, îi tremurau buzele și vorbele îi ieșeau pripite. […] Cum a văzut pe Gigurtu și pe Ilasievici le-a spus: „Dv. ce căutați aici, duceți-vă acasă!" Gigurtu și Ilasievici au plecat […] Sima ne-a luat pe mine, pe Tătărescu și pe Ghelmegeanu

într-un colț și ne-a spus să părăsim imediat țara pentru „câtva timp”. Eu ascultam și continuam să nu pricep. […] a luat cuvântul Tătărescu și a întâmpinat (în sensul de contrazis, n.a.) *că nu se putea pleca așa cu una-cu două, că trebuie pașaport, vize, că mai trebuiau și devize. Pe când discutam, s-a deschis o ușă […] și a apărut colonelul Zăvoianu, și mai palid, și mai nedormit decât vicepreședintele Consiliului de Miniștri. Acesta s-a precipitat spre dl. Prefect și au început să discute amândoi […]. Pe când vorbeau, a făcut dl. Rioșanu irupție în birou și de la ușă, văzându-l pe Sima:* (Declarația omului politic C. Argetoianu descrie foarte plastic atmosfera de la Prefectura Poliției Capitalei în acele „zile de slobozenie”, realizând, printre altele, portretul lui Horia Sima și al colonelului Ștefan Zăvoianu. Condeiul lui Argetoianu ne pune în lumină, fără voia mânuitorului, un neadevăr vândut în 1961 de Horia Sima interlocutorului său N. Ștefănescu-Govora, n.a.: „Rioșanu nu îndrăznea să meargă singur la Poliție, va afirma Sima în cartea *Cazul Iorga-Madgearu,* de teamă să nu fie împușcat. L-am luat de braț și am plecat la Prefectură.” Or, din ampla declarație a lui C. Argetoianu rezultă clar că Rioșanu ajunsese la Prefectură neînsoțit de șeful Mișcării Legionare. Și iată, așa ies la iveală neadevăruri destinate să înfrumusețeze istoria!) *„Ah! Bravo, Sima, ești aici!” Apoi, întorcându-se spre noi: „Am venit să vă iau și să vă duc acasă! Hai, veniți! Vom vedea mai târziu ce e de făcut!” […] am pornit cu dl. Rioșanu și cu doi agenți […] ne-am urcat repede în două automobile. […] Dl. Rioșanu ne-a informat că nu ne duce acasă, ci la Ministerul de Interne, unde vom fi mai în siguranță. Am stat la Ministerul de Interne, unde a mai fost adus și Ralea, până luni, 2 decembrie.*

În noaptea de miercuri 27 spre joi 28 noiembrie, la ora 4 dimineața, cele două camere în care ne aflam au fost atacate de mai mulți legionari. Eram cu toții dezarmați, pe când legionarii care ne atacau și ne amenințau prin uși erau înarmați cu revolvere. Dl. comisar Clonța, care se afla cu noi și care a putut crăpa la un moment dat una din uși, a

recunoscut pe legionarii Şocariciu şi Găină, precum şi pe Stoia […]. Din fericire pentru noi, uşile masive de stejar au rezistat asalturilor până a venit ajutorul solicitat telefonic de la Comandamentul Militar.

16 mai 1941

Declaraţia dlui Gh. Tătărescu:

În dimineaţa zilei de 27 Noiembrie 1941, s-a prezentat la domiciliul meu din str. Polonă nr. 19 o echipă de 5-6 legionari conduşi de un şef şi, trecând cu forţa peste sentinela de pază a porţii din curte, a intrat în biroul meu de lucru. Şeful acestei echipe […] fiind Inspectorul de Poliţie Legionară Tudor, m-a invitat în numele dlui col. Zăvoianu […] să-l urmez la Prefectură, pentru a mă pune în siguranţă pentru acea zi, căci aveau să fie tulburări în care viaţa mea ar fi putut să fie primejduită.

Încrezător în buna credinţă a agenţilor […] am dat curs invitaţiei ce mi se făcuse, mai ales că în decursul convorbirilor noastre îşi făcuse apariţia o altă echipă de agenţi legionari, care avea aceeaşi misiune. Această a doua echipă nu-şi ascundea însă simţămintele şi gândurile agresive.

Am intrat în Prefectura Poliţiei […]. Aici am găsit ţinuţi sub pază pe d-nii C. Argetoianu, I. Gigurtu, Generalul Ilasievici, M. Ghelmegeanu, Gen. Dr. Marinescu. Încercarea mea de a vorbi cu cei prezenţi a fost oprită de unul din păzitori, care mi-a notificat că „nu avem voie să vorbim între noi". Am înţeles atunci că ***„punerea noastră în siguranţă"*** *avea alte rosturi. După o jumătate de oră de aşteptare şi-a făcut apariţia în „biroul-închisoare" domnul Biriş […] zicându-mi: „Vă rog să poftiţi în sala de alături, unde vă aşteaptă o surpriză agreabilă!" Trecând în această sală, am găsit aşteptându-ne pe dl. Horia Sima […] care, după ce a rămas numai cu dl. Argetoianu, Ghelmegeanu şi cu mine, ne-a invitat să plecăm cât mai degrabă din ţară pentru a ne pune viaţa în siguranţă.*

În timp ce arătam fostului vicepreşedinte al Consiliului de ce nu putem urma invitaţiunea sa, şi-a făcut intrarea în sală col. Zăvoianu, vizibil jenat, cu faţa descompusă. Dl. Horia Sima s-a retras cu

Prefectul Poliției într-o cameră vecină. La reîntoarcere, ambii au reînnoit invitația de a pleca în străinătate.

În acest timp sosește în mijlocul nostru […] dl. Rioșanu, care nu și-a ascuns satisfacția de a ne fi găsit la timp și ne-a invitat la Ministerul de Interne […] unde am rămas sub protecția dlui Subsecretar de Stat 5 zile.

În noaptea de 27/28 Noiembrie, am fost amenințați de „o vizită omagială" a dlui Stoia, șef de cabinet la Ministerul de Interne, însoțit de Șocariciu, șef legionar și alți fruntași. Amenințarea a avut loc către ora 3 dimineața, când am fost sculați din somn de bătăile făcute în ușa biroului în care ne găseam de către d-nii de mai sus.

Am reușit să stabilim o legătură cu Președinția Consiliului și cu […] dl. Rioșanu, care s-a grăbit să ne trimită ajutoare suficiente pentru a restabili ordinea și paza noastră tulburată de Șeful de Cabinet Stoia și însoțitorii săi.

(ss) Gh. Tătărescu

27 mai 1941

Declarația dlui Mihail Ghelmegeanu:

În ziua de 27 Noiembrie 1940, la ora 8:30, au pătruns în casa mea […], în apartamentul din demi-subsol, unde am camerele de culcare, câțiva indivizi care, intrând direct în apartament, s-au prezentat ca făcând parte din Poliția Legionară. Probabil că aceștia au fost conduși de către unii legionari […] care au făcut de gardă […] ziua și noaptea, în casă, în timpul domiciliului obligatoriu ce mi-a fost impus din Septembrie la Octombrie 1940. […] Când sus-numiții au pătruns în casă, nu eram încă complet îmbrăcat. Mi s-a cerut să merg de urgență la Prefectura Poliției, pe motivul că noaptea precedentă au fost omorâți deținuții de la Jilava de către legionari insubordonați și că, în aceste condiții, viața îmi este în primejdie. Am răspuns că nu merg decât la invitația unui reprezentant al autorității în Stat, Justiție sau Poliție. Am invocat circulara semnată de Horia Sima, în care se aducea la cunoștință că Poliția Legionară singură nu poate

lua nicio măsură, decât în cazurile când este asistată de un reprezentant al autorității, ceea ce nu era cazul în împrejurările pe care le relatez.

Cu toată întâmpinarea mea, am fost somat să-i urmez pe cei de față la Prefectura Poliției […]. Am refuzat. Am încercat să telefonez la Ministerul de Interne. Abia începusem convorbirea și mi-a fost întreruptă […] între timp, casa mi-a fost invadată de alți legionari sosiți cu automobile, care au ocupat și apartamentul de sus, unde am instalate birourile. Acolo, de asemenea, membrii din familia mea au fost opriți să telefoneze în oraș, din care cauză au ieșit în stradă, părăsind casa […].

Între timp soseau și alți legionari care umblau prin casă și îmi cereau să mă grăbesc. La întâmpinarea mea ca să înceteze această mascaradă și dacă vor să mă omoare, să tragă imediat, mi s-a răspuns că, dacă urmez cererii lor, a doua zi le voi fi recunoscător. Când am terminat să mă îmbrac, am urcat în apartamentul de sus, unde am găsit încăperile pline de legionari. Or fi fost 10-15 la număr.

Puțin timp după ce am urcat în biroul meu, a venit un ofițer cu gradul de maior, spunând că este trimis de la Președinția Consiliului de Miniștri și că mă aflam sub protecția sa. Atunci, unul din legionarii de față a telefonat la Prefectura Poliției, cerând instrucțiuni. S-a răspuns ca să fiu adus imediat la Prefectură pe sus și chiar legat, dacă mă opun […]. Ofițerul a părăsit casa. […] Între timp am căutat să arăt celor de față că insist să rămân acasă și că-mi asum toate riscurile. Un moment, mi s-a cerut în fața soției mele ca să dau o scrisoare în acest sens. Au revenit însă imediat, cerând pe un ton incriminatoriu ca să-i urmez la Prefectura Capitalei. Am cerut atunci să-mi dea voie de a-mi lua rămas bun de la copilul meu. Mi s-a interzis și am fost împins spre ieșirea casei. În stradă erau trei-patru automobile care aduseseră pe legionari. Lângă poartă sosiseră circa 10 jandarmi, orânduiți prin flanc câte doi, în frunte cu un ofițer. Am întrebat pe ofițer dacă trebuie să urc în mașină. Nu mi s-a dat niciun răspuns […]. Am fost îmbrâncit în automobil și așezat la mijloc

între doi legionari, un altul luând loc lângă șofer. […]

Ajuns la Prefectură, am fost introdus într-o cameră. […] Apoi am fost condus într-altă cameră, unde l-am găsit pe dl. Gigurtu și unde au venit într-un interval de un sfert de oră, aduși probabil în aceleași condiții, dnii C. Argetoianu, Generalul Ilasievici, Gh. Tătărescu, General N. Marinescu și col. Marinescu. Cei de față nu aveam voie să vorbim unii cu alții. […]

În această fază a situației, a intrat în încăperea unde ne aflam fostul Secretar de la Interne Biriș și apoi Horia Sima. Am fost conduși în biroul prefectului Zăvoianu. Horia Sima era foarte palid, iar prefectul Zăvoianu surescitat.

Horia Sima ne-a spus în grupul în care mă aflam că eu cu dnii Tătărescu și Argetoianu trebuie să plecăm în străinătate și a vorbit prefectului Zăvoianu despre eliberarea pașapoartelor, dându-ni-se a înțelege că am fi liberi. Situația era confuză și nu s-a clarificat decât după venirea dlui Subsecretar de Stat al Internelor, Rioșanu, care ne-a condus la Ministerul de Interne.

[…] La Ministerul de Interne, în timpul nopții de 27/28 Noiembrie, pe la ora 2, fostul șef de cabinet al generalului Petrovicescu, anume Stoia […], a încercat cu Șocariciu și alții […] să forțeze ușa […], cerându-ne să deschidem pentru a ne face o „vizită omagială”. S-a anunțat de noi prin telefon direct, aflat în cabinetul ministerial, Comandamentul Militar al Capitalei care a trimis un ofițer pentru a ne despresura.

Am aflat, de asemenea ulterior, de la personalul meu de serviciu că, după 2 ore de la plecarea mea, a mai trecut o grupă de legionari care, intrând în casă, au scotocit peste tot, căutându-mă. După relatările personalului meu de serviciu, erau hotărâți să mă ucidă pe loc. Nu știau că mă aflam la Ministerul de Interne.

(ss) Mihail Ghelmegeanu

Răpirea și asasinarea profesorului Virgil Madgearu

Preşedinția Consiliului de Miniştri

Comunicat

În ziua de 26 noiembrie a.c., fostul ministru Virgil Madgearu a fost ridicat de către necunoscuți de la locuința sa.

La ora 15:30, corpul său a fost găsit neînsuflețit în pădurea Snagov, purtând urme de gloanțe de revolver.

Horia Sima

Vinovăția lui Madgearu[5]

Cazul Madgearu e ceva mai complicat. El a rămas în opoziție, alături de Maniu, în timpul dictaturii carliste, încât s-ar părea că împușcarea lui a fost o absurditate politică și umană. De ce a fost omorât Virgil Madgearu? s-au întrebat și mulți legionari. Pentru a putea înțelege cum de a ajuns Virgil Madgearu să aibă parte de sfârșitul tragic al lui Iorga, trebuie să urmărim activitatea lui politică dinainte de întronarea dictaturii regale.

Virgil Madgearu fusese intim asociat la toate actele de prigonire ale Mișcării, începând din timpul guvernelor țărăniste. La Congresul Studențesc de la Târgu Mureș, din aprilie 1936, s-a constituit o echipă pentru pedepsirea lui. După cum știți, acestea s-au format exclusiv împotriva celor mai înverșunați dușmani ai Legiunii, cum era Armand Călinescu sau Elena Lupescu […]. Virgil Madgearu a uneltit fără încetare atât în propriul său partid, cât și la Palat. Dar fiind lipsit de curaj, a preferat să stea în umbră, ferindu-se de angajamente periculoase. Lui îi convenea ca Mișcarea să fie nimicită, dar lăsa riscurile întreprinderii pe seama altora […].

Madgearu, fără îndoială, detesta concepția politică a Mișcării și voia ca partidul său (PNȚ, n.a.) să ajungă la putere. Deci tot atâtea motive ca să fie împotriva noastră. Dar ceea ce l-a împins să intre în conspirație la Palat și să ne poarte o dușmănie ireductibilă a fost ceva mult mai grav: Madgearu nu avea nimic comun cu țara noastră, cu poporul românesc. Nu mă refer la originea lui, ci la atitudinea lui intimă față de România. El era agentul

unor forțe străine și opera în cadrul politicii românești conform intereselor acestor forțe. Era omul lui Auschnit și al capitalului financiar internațional. Misiunea lui Virgil Madgearu era de a pune economia românească sub controlul finanței internaționale. Și cum atunci, ca și acum, marea finanță internațională lucra în înțelegere secretă cu bolșevismul{6}, Madgearu a primit și o altă misiune din partea acelorași forțe: să agraveze la maximum condiția economică a țăranului, pentru a-l face accesibil propagandei comuniste. Este ciudat cum Maniu și Mihalache, veniți la putere în numele țărănimii, au făcut o politică diametral opusă intereselor acestor pături [...]. Încredințând politica economică a guvernului lui Virgil Madgearu, Maniu și Mihalache au înlănțuit pe țăran economicește. [...]

N. Ștefănescu-Govora: Rămânând în opoziție, Virgil Madgearu n-a slăbit poziția regelui?

Horia Sima: Dimpotrivă... A întărit-o și iată cum... Maniu nu putea fi convins să sprijine regimul de dictatură al lui Carol. Maximum ce putea obține de la Maniu era să nu facă front comun cu Codreanu în lupta contra regimului. [...] Se cunoaște ascendența lui Madgearu asupra lui Maniu. Prin Madgearu, mai mult decât prin alți consilieri, a lucrat oculta Palatului la neutralizarea lui Maniu, înduplecându-l să se separe de Codreanu. [...] Madgearu supraveghea politica lui Maniu din încredințarea acelorași forțe care controlau și politica lui Carol.

Document

Discursul funerar al dlui Iuliu Maniu la înmormântarea lui Virgil Madgearu

Întristată asistență,

Groaznicul sfârșit al lui Virgil Madgearu a zguduit întreaga noastră ființă.

Ceea ce pentru scumpa mamă, pentru iubita soție și pentru noi prietenii este o imensă durere, pentru națiune este o adevărată nenorocire, iar pentru partidul nostru, o catastrofă. Însăși comunitatea

intelectuală a părții de lume în care trăim suferă o pierdere nespusă.

Puternicul arbore care a fost Virgil Madgearu, înfipt adânc cu rădăcinile sale în solul patriei noastre, a dat fructe, nu numai pentru familia sa și țara noastră, ci pentru toate popoarele continentului nostru.

Puterea lui de muncă și sârguința sa fabuloasă au fecundat creierul lui strălucit și cultura lui vastă nu numai în serviciul țării, ci și al marilor probleme de propășire și conviețuire culturală și economică a întregii Europe.

Savant înzestrat cu o cultură universală, știa că roadele învățăturilor civilizației generale trebuie potrivite solului și atmosferei țării proprii.

Fanaticul devotat al democrației și al libertății simțea că aceste comori ale umanității trebuie concepute și aplicate în sens național și în primul rând în folosul națiunii. De aceea s-a găsit el între primii întemeietori ai partidului nostru Național-Țărănesc, de aceea a devenit el marele nostru secretar general cel mai stăruitor ministru, cu o prodigioasă activitate, în toate guvernele pe care le-am prezidat, lăsând înfăptuiri care vor rămâne și de aceea a fost el, neîntrerupt, curajosul conducător al unei lupte înverşunate pentru drepturile cetățenești și morala creștină, cele mai prețioase bunuri pentru propășirea unei națiuni.

Caracterul lui ferm, devotamentul nezdruncinat către credințele lui și prietenii săi au făcut din el martirul cauzei noastre, care a fost și este a întregului românism.

El n-a fost un sectar.

Preziua decedării lui a folosit-o pentru două lucrări, cerute de guvernul de azi, al cărui sprijinitor nu era.

Munca și cunoștințele sale erau la dispoziția tuturor: a discipolilor care îl iubeau, a prietenilor care îl admirau și a adversarilor care îl respectau.

Un glonte blestemat a pus capăt unui om întreg și unui îndrumător, care nu poate fi înlocuit. Sălbăticia faptei întrece orice putință de caracterizare.

Pedeapsa făptuitorilor o va cârmui atotputernicul Dumnezeu, Căruia să ne rugăm să nu pedepsească

întreaga națiune.

Urmele muncii lui vor fi nepieritoare. Durerea noastră va fi nestinsă.

Gratitudinea mea pentru colaboratorul meu de toate zilele este întreagă și va fi fără sfârșit.

Îi vom prăznui în veci amintirea, așa cum merită.

Sufletul lui să se odihnească cu drepții.

Sentința nr. 145

Mihai I,
prin grația lui Dumnezeu și voința națională,
Rege al României;
La toți de față și viitor, sănătate:

Astăzi, 9 iulie 1941

Curtea Marțială a Comandamentului Militar al Capitalei, Secția a III-a, s-a întrunit în ședință publică, cu respectarea formalităților prevăzute de art. 67 din C.J.M., în următoarea compunere:

Lt.-col. Magistrat activ Petrescu Alex., Președinte;

Căpitan Magistrat rez. Popescu Cezar, Membru;

Căpitan combatant Căpraru Ioan, Membru;

Procuror militar Căpitan Magistrat rez. Vlădescu Ioan.

Grefier Zorapapel Tateos

[…] Curtea Marțială a Comandamentului Militar al Capitalei, în compunerea de mai sus, s-a întrunit în ședință publică spre a judeca pe:

[…] Traian Boeru, Ion Tucan, Dacu Tudor, Iacobuță Ștefan și Ștefan Cojocaru, învinuiți pentru faptul de asasinat comis asupra persoanei profesorilor Nicolae Iorga și Virgil Madgearu […].

Curtea, în numele legii, hotărăște:

Făcând aplicațiunea art. 315, cp., combinat cu art. 364 CJM, în unanimitate de voturi condamnă pe acuzații Traian Boeru, Ioan Tucan, Dacu Tudor, Iacobuță Ștefan, pe fiecare în contumacie […] *la moarte.*

IV
pe urmele unor asasinate

1

Zarurile au fost aruncate: de astă dată, la 14 ianuarie 1941, în cadrul întrevederii de la Berghof dintre Hitler și Antonescu. Aflat în fața a două variante menite să supună România planurilor sale belicoase, führerul, în fine, a optat în stilul său spontan și derutant până și pentru colaboratorii săi interni. Alegerea îi va uimi mai ales pe Himmler și pe Heydrich care, ani în șir, l-au cultivat pe Horia Sima, investind în Mișcarea sa extremistă nu numai pentru programul unor tabere de instrucție, ci și imense fonduri bănești. Și, dintr-odată, Hitler a optat pentru varianta lui Ribbentrop, adică a diplomației Reichului numită simplu *generalul Ion Antonescu.* Conducătorului român i s-a dat limpede de înțeles în conflictul cu legionarii (Mișcare ce continua să fie dirijată din umbră sau fățiș de consilierii lui Himmler la București) că avea mână liberă. Ba, mai mult, führerul i-a arătat și calea pe care, la caz de nevoie, trebuia s-o urmeze pentru a dobândi victoria: folosirea mitralierei. „Omul care lasă să i se ia postul său de comandă – și privirea (a lui Hitler, n.a.) se fixă pe general cu insistență – probează că nu a știut să întrebuințeze mitraliera[7].”

Zarurile, așadar, au fost aruncate! Conflictului de la București i se va pune capăt, iar generalul va fi declarat învingător. Pentru un asemenea deznodământ urma să se găsească de urgență un alt final al „spectacolului”, total diferit de cel prevăzut inițial în „scenariul” conceput de RSHA, care, firește, culmina cu răsturnarea Generalului și înscăunarea lui Horia Sima.

Nu împărtășim punctul de vedere al unor exegeți ai perioadei care susțin că, la Berghof, Ion

Antonescu ar fi făcut presiuni asupra lui Hitler, determinându-l să opteze pentru el. Fără îndoială, personalitatea generalului, perorațiile sale patetice, angajamentele sale militare nu l-au lăsat indiferent pe cel care aprinsese vâlvătaia noii conflagrații mondiale. După părerea noastră, la 14 ianuarie 1941, adevăratele presiuni asupra lui Hitler le exercita Operațiunea „Barbarossa”, a cărei numărătoare inversă fusese de-acum declanșată. Se prevedea, în acest sens, ca până în vară spațiul Balcanilor să se transforme într-o bază solidă, destinată viitorului blitzkrieg din Est. Fără îndoială că, în realizarea acestui țel, experiența militară a generalului Ion Antonescu putea fi mai de folos decât fanatismul civilului Horia Sima, slujit, eventual, de un guvern format exclusiv din legionari. În consecință, evenimentele se cereau accelerate în spiritul opțiunii lui Hitler, misiune deloc grea pentru partea germană, căci partida de la București se juca în realitatea culiselor dintre Fabricius („consilierul” gen. I.A.) și Hermann von Neubacher („consilierul” lui H.S.), în timp ce acceleratorul nu se afla altundeva decât în cabinetele hitleriste. Că apăsa Fabricius, că apăsa Neubacher, mesajul era același: *divide et impera.* Omul lui Himmler îl încuraja pe Sima să iasă în stradă cu arma în mână și să-l răstoarne de la putere pe general, deși raportul de forțe era de partea Conducătorului, pe când reprezentantul lui Ribbentrop avea grijă să-l impulsioneze pe Antonescu, amintindu-i mereu să nu ezite, la nevoie să pună mitralierele în bătaie, așa cum îl povățuise führerul. Din aceste încurajări de culise a izbucnit acel final apoteotic – rebeliunea –, al cărui deznodământ era previzibil din vreme părții germane. Așa se face că la 23 ianuarie 1941, la numai o săptămână de la întrevederea de la

Berghof, Antonescu a repurtat cu mitraliera victoria sugerată de Hitler.

Din acest moment, ne este dat să înregistrăm un alt spectacol, unic, credem noi, în relațiile diplomatice dintre două state unite prin aceeași „Axă”. Rebelii, deci tocmai cei care ordonaseră să se tragă și în ostașii armatei române, încep să se refugieze în Germania, unde îi aștepta un adăpost ospitalier, patronat de RSHA. Alții, care nu au izbutit să fugă imediat, s-au ascuns în cazărmile unor unități militare germane, de unde, la momentul potrivit, îmbrăcați în uniforme hitleriste, au fost transportați în Germania. Mai înregistrăm că, în mai multe orașe din țară, Poliția Legionară s-a grăbit să predea spre păstrare arhivele Mișcării unor reprezentanți ai Gestapoului. De asemenea, nu putem omite fuga din țară a lui Horia Sima, ascuns în portbagajul mașinii conduse de Hermann von Neubacher în persoană.

Oare, în fața unei asemenea situații cu totul ieșită din comun, se va fi întrebat generalul cu cine îi fusese dat să se alieze și de ce acest aliat îndrăznea să-l sfideze în văzul întregii lumi, oferindu-le adăpost celor care au intenționat să-l răstoarne de la putere și chiar să-l lichideze?

A cere, în acel ianuarie sângeros, extrădarea rebelilor însemna să te avânți pe calea unor încâlcite tratative diplomatice. Poate că generalul Ion Antonescu și-ar fi asumat răspunderea unor atari acțiuni și mai mult ca sigur că Fabricius i-ar fi fost nu numai un interlocutor agreabil, ci și un sfetnic util. Dar, între timp, pe frontul relațiilor diplomatice româno-germane survenise un element nou, nu lipsit de o anumită semnificație care, probabil, nu scăpase Conducătorului. La 24 ianuarie 1941, sosea la București, pentru a-și lua în primire postul de ministru plenipotențiar al

Reichului, baronul Manfred von Killinger, diplomat improvizat, cu rădăcini atât în departamentul lui Himmler, cât și în cel al lui Ribbentrop. Deși sosea în România cu o caldă recomandare din partea lui Hitler, generalul Ion Antonescu a înțeles că-i va fi foarte greu să-l înlocuiască în forul său intim pe Fabricius cu von Killinger.

Cu toate acestea, problema Mișcării Legionare, în general, și a rebelilor refugiați în Germania, în special, nu avea voie să se consume în viața țării ca un fapt oarecare. Se cerea căutată o soluție care, pe plan intern și extern, să delimiteze regimul antonescian de Mișcarea Legionară. A fost găsită destul de repede și s-a dovedit a fi, după aprecierea noastră, nu numai ingenioasă, ci și îndrăzneață. În ciuda evenimentelor care se precipitau în viața țării, Ministerul de Justiție a găsit cu cale să organizeze, în vara anului 1941, două mari și răsunătoare procese: unul îndreptat direct împotriva Mișcării Legionare și a conducătorului său Horia Sima, iar cel de-al doilea împotriva legionarilor vinovați de comiterea asasinatelor de la Jilava, Snagov și Strejnicu. Privite în perspectiva istoriei, amintitele procese au darul de a impresiona mai ales prin cutezanța lor. Condamnând la moarte sau la muncă silnică pe viață comandanți legionari în frunte cu Horia Sima, Curtea Marțială din București n-a făcut altceva decât să pronunțe sentințe capitale împotriva celor care și-au găsit refugiu sub pulpana lui Himmler. Se stabilea pe această cale o linie clară de demarcație juridică între regimul antonescian și statutul celor care și-au găsit adăpost la Berlin.

Aceeași cutezanță o deslușim și în cel de-al doilea proces, dacă avem în vedere că arhivele române păstrează o scrisoare a lui Himmler

adresată lui Horia Sima imediat după asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu, în care *Reichsführerul* SS binecuvânta crimele legionare. Putem afirma că în boxă, alături de cei care au săvârșit monstruoasele asasinate de la 26-27 noiembrie 1940, se afla, fără îndoială, și autorul scrisorii citate mai sus. Într-un cuvânt, procesele au stabilit culpe, au pronunțat condamnări la moarte pe care plutoanele de execuție le-au și dus la îndeplinire. Împușcăturile execuțiilor au răsunat, totodată, și ca un avertisment categoric dat celor condamnați la moarte în contumacie, dar și părții germane, hotărâtă să-i găzduiască pe ucigași.

Reconstituind evenimente ale anului 1941, am dori, în fine, să subliniem că ne interesează în mod deosebit câteva particularități legate de procesul asasinilor lui Virgil Madgearu și Nicolae Iorga conexate, din motive lesne de înțeles, la procesul asasinatelor de la Jilava ce s-a ținut între 9 și 23 iulie 1941 la Curtea Marțială a Comandamentului Militar al Capitalei.

La data când începuse procesul, Operațiunea „Barbarossa” devenise o realitate sângeroasă, iar războiul antibolșevic din Răsărit intrase în a treia săptămână. Se aprecia că strategia lui Hitler – blitzkriegul – va dobândi o nouă și mare confirmare a valențelor sale. Comunicatele erau optimiste, nimic nu mai putea pune la îndoială victoria mașinii de război naziste. Morții de pe front însă, apoi cortegiul mutilaților și răniților aduceau în casele oamenilor simpli doliu și jale. De aici, o primă particularitate: considerăm că lucrările procesului cu întregul său pachet de acte de acuzare au fost serios marcate nu numai de atmosfera grea, apăsătoare, lăsată de zilele și nopțile rebeliunii, ci și de cea iscată de război.

2. limitele unui proces sau procesul unor limite

În mod normal, s-ar cuveni ca dosarul procesului judecat între 9 și 23 iulie 1941 să se găsească în arhivele Ministerului de Justiție. Din păcate, ca o consecință a anilor de război, o parte a dosarului a dispărut. Documente scoase cu chiu, cu vai din foc, dar lipsite de valoare, mai pot fi găsite pe ici, pe colo. În schimb, ne-a rămas de pe urma procesului un volum tipărit încă în anul 1941, sub egida Comandamentului Militar al Capitalei, intitulat *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu.* Sunt înmănuncheate între coperțile acestei cărți următoarele documente de prim ordin: *Ordonanța definitivă; Referatul Procurorului Militar privitor la asasinarea profesorilor N. Iorga și V. Madgearu; Rapoartele medico-legale; Rechizitoriul Procurorului rostit în ședința publică; Declarații ale martorilor și documente; Sentința Curții Marțiale a Comandamentului Militar al Capitalei; Anexe privitoare la executarea condamnaților la moarte.*

Nu e de mirare că unii cercetători de specialitate, scriitori sau publiciști s-au adresat acestui volum tratându-l ca pe un dosar și, în consecință, i-au preluat documentele și concluziile ad litteram. În felul acesta au fost atestate în timp nu numai adevăruri de necontestat, ci și erori și falsuri ce își au originea în cauze multiple, uneori insuficient studiate de cei dornici să scrie despre tragicul deznodământ al marelui savant român Nicolae Iorga. Să nu uităm că judecătorii de instrucție ai perioadei respective, îndeobște bine pregătiți, s-au lovit în instruirea asasinatelor de la

Snagov și Strejnicu de nenumărate obstacole. Ne-am îngăduit să punem în lumină doar trei dintre ele, pe care le socotim majore.

1) Asasinatele s-au comis în ziua de 27 noiembrie 1940, la ore diferite, pe teritoriul județelor Ilfov și Prahova, dar cercetările nu au putut fi dezvoltate pe un front larg și sigur decât în anul 1941, după căderea statului național-legionar, deci la trei luni de la săvârșirea lor.

2) Cercetările nu au putut fi întreprinse până la cauza cauzelor, deoarece se loveau la fiecare pas de alianța regimului antonescian cu cel hitlerist, de prezența trupelor germane pe teritoriul României și a pregătirilor de război, precum și a unor rețele naziste de spionaj politic, și nu numai.

3) Înfrângerea rebeliunii legionare nu a însemnat, implicit, și risipirea atmosferei create de teroarea verde. Legionarii trecuți în clandestinitate au exercitat încă multă vreme presiuni teroriste asupra unor reprezentanți ai Justiției, ai Poliției, asupra unor martori și chiar asupra familiilor celor asasinați.

Desigur, obstacolele acestea au viciat cercetările, dar nu într-atât încât să modifice conținutul procesului sau funcția justițiară a Curții Marțiale. O instruire în condiții normale a cazului ar fi dus în mod logic, de la o piesă de dosar la alta, la dezvăluirea legăturilor dintre asasini și Gestapoul lui Himmler, la concluzia că profesorul Nicolae Iorga, precum și Virgil Madgearu figurau de mult pe listele negre întocmite de RSHA și, astfel, procesul s-ar fi constituit într-unul politic. Ne interesează în prezent sus-amintitul proces așa cum apare el prin mijlocirea cărții *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu* nu pentru a identifica nu știu ce erori reale sau imaginare, ci pentru a-i da,

eventual, o nouă dimensiune tocmai prin stabilirea limitelor sale istorice.

De instruirea asasinatului de la Snagov s-a ocupat, chiar în după-amiaza de 27 noiembrie 1940, judecătorul de instrucție O. Cernătescu (Cabinetul 3, Trib. Ilfov). Dar cine a fost judecătorul de instrucție care, în dimineața de 28 noiembrie 1940, s-a ocupat de instruirea asasinatului de la Strejnicu?

Pentru a răspunde întrebării, să ne fie permis a descrie, pe baza unor investigații personale, ce s-a petrecut atunci, în urmă cu cinci decenii, pe cele două „câmpuri infracționale”. Se știe, cadavrul fostului lider al Partidului Național-Țărănesc, profesorul Virgil Madgearu, a fost găsit în pădurea Snagov, miercuri, 27 noiembrie 1940, către ora 16:30, de pădurarul Ilie Chirilă. Acesta a văzut asasinii, mașina lor, i-a luat numărul și a anunțat de îndată autoritățile. La fața locului s-au deplasat urgent procurorul de serviciu O. Cernătescu și medicul legist. S-au efectuat, conform legii, următoarele operațiuni obligatorii:

– identificarea și fotografierea victimei;

– cercetarea câmpului infracțional;

– transportarea victimei la morgă și efectuarea autopsiei.

În ciuda terorii legionare (să nu uităm că la Jilava fuseseră asasinați șaizeci și cinci de deținuți, printre care și magistrați și comisari de poliție), operativitatea judecătorului de instrucție O. Cernătescu s-a soldat cu câteva rezultate-cheie pentru Justiție, iar în prezent, am adăuga noi, și pentru istorie: fotografiile executate în pădurea Snagov și la Institutul medico-legal; autopsia victimei (ceea ce în acea zi, când alte șaizeci și cinci de cadavre așteptau să fie disecate, însemna foarte mult).

Datorită vigilenței pădurarului de la Snagov, judecătorul a intrat în posesia numărului mașinii la bordul căreia se aflau asasinii. Proprietarul automobilului – Institutul Național de Cooperație – a fost identificat în aceeași noapte, iar asasinii lui Madgearu și Iorga ar fi putut să fie arestați încă în cursul zilei de 28 noiembrie 1940, dacă…

…Prin lege, procurorul nu avea căderea de a executa el însuși măsuri operative, ci trebuia să ceară Poliției Prefecturii Capitalei să aresteze sau să rețină și să i se aducă persoanele indicate de Parchet. Dar în fruntea Poliției se afla legionarul Ștefan Zăvoianu (condamnat la 23 iulie 1941 la moarte și executat), iar întregul aparat polițienesc fusese acaparat de legionari. Așa că nu ne miră faptul că toate încercările judecătorului O. Cernătescu de a-i prinde pe asasini au rămas fără rezultat. Negăsind niciun ecou la nivelul Prefecturii, el a cerut sprijinul Direcției Generale a Siguranței.

> *Încă în noaptea de 27 spre 28. XI, cu adresa nr. 3447, am trimis Direcției Generale a Siguranței* – se plângea O. Cernătescu, într-un Referat adresat Ministerului Justiției la 31 decembrie 1940 – *o telegramă pentru toate polițiile din țară de a urmări, prinde și aresta de urgență pe numitul Dacu Tudor, informator al Poliției Legionare, și Ion Tucan.*

Din păcate, strădaniile judecătorului de instrucție de a-i prinde pe asasini, de a-i deferi Justiției, de a fi judecați nu au putut fi fructificate. Abia la începutul lui martie 1941 el s-a văzut în situația de a relua cercetările, dar, la acel ceas, parte din membrii expediției ucigașe fie că erau fugiți din țară, fie că se ascundeau, așteptând ceasul evadării… Totuși, ceea ce a întreprins procurorul O. Cernătescu în primele ore ale cercetărilor s-a așezat temeinic ca probe acuzatorii ale procesului.

La Strejnicu, cercetările au luat un curs cu totul aparte. O vreme am tot încercat să aflăm cine a fost reprezentantul Parchetului care, în dimineața de 28.XI.1940, s-a deplasat la locul unde fusese descoperit trupul neînsuflețit al profesorului N. Iorga, dar n-am reușit să stabilim. Atunci ne-am întors iarăși la volumul *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu,* unde ne-a atras luarea-aminte un document numit „Depozițiune de informator”, datat 9 decembrie 1940 și iscălit de plutonierul Stoicescu Aurel, pe atunci șef al postului de jandarmi din comuna Strejnicu.

La prima vedere, declarația pare un act normal, dar dacă este studiată cu atenție, contrariază și ne-a determinat să ne punem următoarea problemă: asasinatul s-a produs pe raza comunei Strejnicu. Cel care, conform legii, trebuia să se deplaseze la locul crimei și care, împreună cu reprezentantul Parchetului din Prahova, trebuia să inițieze primele cercetări nu putea fi altul decât șeful de post. Cum s-a metamorfozat șeful de post din investigator principal în martor, și asta doar în decurs de zece zile de la comiterea asasinatului?

Tot în legătură cu instruirea asasinatului de la Strejnicu, mai trebuie să observăm un fapt. Practic, dosarul în această chestiune deține două documente care se bat cap în cap. Unul afirmă că trupul neînsuflețit al profesorului Nicolae Iorga a fost găsit pe miriște, nu departe de comuna Strejnicu (Prahova), iar celălalt – act oficial și el – confirmă că același trup neînsuflețit a fost găsit pe o alee în cimitirul Bellu. S-ar părea deci că suntem în fața unei enigme.

3. cinci, sau opt, sau zece…

În referatul introductiv al procurorului militar Călcâiu V. Panait de pe lângă Tribunalul Militar al Comandamentului Militar al Capitalei, privitor la asasinarea lui V. Madgearu și a lui Nicolae Iorga, sunt menționați cinci inculpați: Traian Boeru, Ion Tucan, Ștefan I. Cojocaru, Dacu Tudor și Iacobuță Ștefan. Dintre aceștia, doar unul singur – Ștefan I. Cojocaru – a fost arestat și așezat în boxa acuzaților. Ceilalți patru, fiind dați dispăruți, au fost judecați în contumacie. Și iată acum un fapt fără precedent, peste care nu se poate trece ușor: lucrările procesului vor stabili vinovăția celor dispăruți și… nevinovăția celui din boxă.

Deoarece în ultimele decenii au apărut nenumărate studii și cărți consacrate vieții și operei lui Nicolae Iorga, iar autorii în cauză au preluat, fără să apeleze la vreun aparat critic, documentele propuse de volumul *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu,* este timpul, apreciem noi, de a lămuri, pe cât posibil, capitolul privitor la inculpați. Dacă unul dintre cei cinci acuzați a fost găsit nevinovat, atunci de ce totuși unii cercetători și publiciști continuă să-i prezinte pe toți cei cinci ca fiind vinovați de săvârșirea omorurilor? Există oare argumente, probe juridice, pentru a contesta sentința Curții Marțiale din 23 iulie 1941? Dacă da, atunci să apelăm la ele și să le aducem în discuție.

Dar, la urma urmei, câți legionari au luat parte la expediția ucigașă îndreptată împotriva lui V. Madgearu și N. Iorga? De pildă, în declarația dată autorităților chiar în seara de 27 noiembrie, doamna E. Madgearu pomenea de șase legionari. Al șaptelea pândea poarta și a fost semnalat de Mada Crăciun, șoferul familiei Madgearu. La

rândul ei, văduva profesorului Nicolae Iorga reclama prezența în vila de la Sinaia, în momentul răpirii profesorului N. Iorga, a circa șapte-opt legionari. Pentru opt legionari va opta și Horia Sima, în 1961, în convorbirea sa cu profesorul N. Ștefănescu-Govora. Așadar, opt, și nu cinci. Respectând consensul tăcerii, Horia Sima nu ne va dezvălui decât un nume: Traian Boeru. Și nu putem să nu presupunem că, dacă polițiștii și magistrații nu s-ar fi lovit în investigațiile lor de atâtea obstacole, ar fi lăsat cercetătorilor de astăzi un răspuns mai puțin echivoc.

Cine sunt ceilalți trei legionari care au făcut parte din expediția ucigașă? Și dacă au fost opt și cu victima nouă, cum de-au încăput într-o mașină? Cu această întrebare ne pomenim intrați de-acum într-un alt capitol al asasinatelor de la Snagov și Strejnicu. Totuși, trebuie să arătăm că, datorită unor investigații personale determinate de mărturia de mai sus a fostului comandant legionar, am ajuns să stabilim că, într-adevăr, echipa morții a fost formată din opt inși aparținând așa-numitei elite legionare, cărora li s-au adăugat, înainte ca mașina să pornească spre Snagov, doi „Răzleți”, buni trăgători, iar expediția s-a constituit din „autori morali” și din „autori de drept”. Prin urmare zece, nu opt, și, reconstituind în continuare itinerarul mașinii, mai putem să afirmăm că, în ziua de 27 noiembrie 1940, toți cei zece au trecut într-un fel sau altul prin automobilul aducător de moarte, după cum a evoluat îndeplinirea sinistrei misiuni.

Nu putem merge mai departe cu demersul nostru fără a aborda problema sentinței de achitare a singurului inculpat prezent în boxă și acuzat că ar fi participat la asasinatul de la Strejnicu. Să se fi comis o eroare judiciară? N-ar fi exclus. Departe de noi gândul de a ne ocupa, în cartea de față, de

sentința acestui proces unic, insuficient studiat chiar de specialiștii în Drept. În schimb, este datoria autorului de a demonstra *limitele instruirii procesului* în cazul asasinilor lui Madgearu și Iorga, pornind de la datele incluse atât în Referatul procurorului, cât și în Sentința de achitare.

Șt. I. Cojocaru a fost reținut de către autoritățile antonesciene imediat după prăbușirea Statului Național-Legionar pe baza următoarelor date:

(1) A făcut parte din conducerea Institutului Național de Cooperație împreună cu Traian Boeru, Ion Tucan, Tudor Dacu și alții.

(2) A fost șeful așa-zisei „familii” legionare de la I.N.C. Mașina cu nr. 6211 B.R., proprietatea I.N.C., condusă de Ștefan Iacobuță, se afla în permanență la dispoziția sa.

În mod logic, judecătorul de instrucție a dedus că, de la o atât de „nobilă” misiune a „familiei” Ștefan I. Cojocaru nu putea absenta. Bineînțeles, Ștefan I. Cojocaru, în virtutea responsabilității sale politice, ar fi putut să împiedice asasinatele, dar, în acest sens, dosarul nu reține nicio probă. Existau, în schimb, informații că în momentul când automobilul pornea de la „Incoop” spre sediul „Răzleții”, el se afla alături de camarazii lui care aveau să fie acuzați de săvârșirea celor două crime.

Odată reținut, Ștefan I. Cojocaru a fost supus tehnicii criminalisticii de identificare: prin fotografii, iar apoi pe viu. Citez din Referatul introductiv al procurorului militar (p. 113):

> *Înfățișându-i-se* (dnei E. Madgearu, n.a.) *de către Judele de Instrucție pe deținutul Ștefan I. Cojocaru, declară că îl* ***cunoaște după figură,*** *dar nu se poate preciza dacă a fost de față între asasinii care au ridicat pe soțul său.*

Servitoarea Elena Letea arată aceleași fapte ca și stăpâna sa, recunoscându-i și ea după fotografii pe Ion Tucan și pe Tudor Dacu, **iar pe Ștefan I. Cojocaru îl recunoaște cu precizie la confruntarea în fața judecătorului de instrucție.**

A bătut, așa cum era de așteptat, și ceasul procesului, unde Elena Letea, pe atunci în vârstă de cincisprezece ani, n-a mai compărut de astă dată ca martoră în fața Curții Marțiale. În același timp, văduva celui ucis și-a menținut declarația cu formula că „nu poate preciza”, din care a rezultat achitarea singurului inculpat din boxă.

Am avut norocul ca după mai bine de trei decenii de la proces, dar și după îndelungi căutări, să iau urma fostei angajate a familiei Madgearu și s-o găsesc undeva în țară. Nu mai era de mult fetișcana de cincisprezece ani care asistase la o tragedie fără precedent. A acceptat imediat tema discuției. „Mă întrebați cum de l-am recunoscut? Judecătorul de instrucție m-a chemat la Tribunal de două ori. Prima oară mi-a pus pe masă mai multe fotografii: l-am recunoscut dintr-o privire. A doua oară a fost la confruntare, când l-au adus în carne și oase. Era împreună cu alți bărbați. Am mers la sigur.” „Cum de erați atât de sigură pe dumneavoastră?” „Cum să nu fiu?! Eram doar de față când au intrat legionarii în casă. Ce-i drept, eram foarte tânără. Dar pe acela n-o să-l uit niciodată. Pentru mine, domnul Madgearu era un Dumnezeu! L-am văzut pe acel necunoscut cum l-a apucat pe stăpânul meu de braț și l-a tras după el. Și astăzi l-aș recunoaște.” „Dar la proces de ce nu v-ați prezentat?” „Doamna m-a sfătuit că-i mai bine să mă întorc acasă la ai mei și să nu mă prezint la proces. A trebuit s-o ascult.”

Această mărturisire peste ani coincide perfect cu o Notă informativă asupra instrucției urmate din

dosarul nr. 236/1950, privind asasinarea fostului ministru V. Madgearu și întocmită la 26 februarie 1941 de Cabinetul II Instrucție Prahova:

> *În fine, în ziua de 4.II.1941, fiind prins Ștefan Cojocaru, el a fost recunoscut de către servitoarea victimei ca fiind unul dintre cei care au ridicat pe V. Madgearu de la locuință.*

Cum putem explica atunci atitudinea doamnei E. Madgearu? De ce dintr-odată nu l-a mai recunoscut pe Șt. Cojocaru a fi unul dintre răpitorii soțului ei? De ce a găsit cu cale s-o expedieze acasă pe Elena Letea? Nu există decât o singură explicație: prezența terorii legionare care, încă multă vreme și după înfrângerea rebeliunii, a mai continuat să fie activă, exercitând presiuni asupra unor magistrați, polițiști, precum și asupra familiilor victimelor de la Jilava, Snagov și Strejnicu: amenințări cu moartea prin telefon, prin scrisori trimise cu poșta și chiar prin vizitarea unor familii îndoliate. Pe ce se bazează afirmațiile noastre? Firește, pe documente concludente. Vom cita un exemplu: în cadrul aceluiași proces, va mai fi achitat și inculpatul Ilie Stângă, fost chestor legionar la Poliția Prefecturii; el este cel care a ordonat ca în dimineața de 27 noiembrie 1940 să fie ridicați de la domiciliile lor mai mulți foști demnitari politici: C. Argetoianu, Gh. Tătărescu, M. Ghelmegeanu, Mihai Ralea, Ion Gigurtu și alții. Și culmea, în ciuda dovezilor, acuzatul a fost scos basma curată… Pare incredibil, dar sentința, ca document, ne stă la îndemână (pag. 496-497). Nedumerirea stârnită de acest act de clemență ni s-a risipit abia după ce am avut acces la caietele cu însemnări zilnice ale lui Constantin Argetoianu. Iată ce nota, la 18 iunie 1941, cel care n-a lipsit mult să cadă victimă „pedepsei legionare”:

Primit ieri seara vizita Dnei Stângă, soția fostului chestor legionar despre care s-a vorbit mult astă iarnă. O femeiușcă drăguță, simpatică, timidă: „Domnule Argetoianu, iertați-mi îndrăzneala, dar iată: soțul meu a fost achitat (în primul proces din iunie, n.a.) *și când să i se dea drumul, judecătorul de instrucție l-a reținut, fiindcă, spunea dânsul, ar exista o reclamație a Dv. prin care-l învinuiți”.* (Nu era vorba de o reclamație, ci de o declarație dată de C.A. la 16 mai 1941, în legătură cu ridicarea și aducerea sa de acasă de către Poliția Legionară la Prefectură, unde chestor de frunte era Ilie Stângă, n.a.) *I-am spus că nu am reclamat nimic […]. În cele din urmă, m-am declarat gata să dau în scris că, personal, nu aveam nimic de împărțit cu camaradul Stângă.*

A urmat achitarea de la 23 iulie 1941.

Ei bine, de ce am exclude ipoteza că aceste „vizite”, ca de la o „familie” la alta, care au viciat hotărârile judecătorilor, n-au cunoscut o arie mai largă?

V
un mesager neașteptat

În primăvara anului 1971, nu mult după apariția în revista *Magazin Istoric* a articolului „Pe urmele unor procese”, am primit la domiciliu vizita unui necunoscut – un bărbat voinic, în jur de treizeci și cinci de ani. Cu o voce încărcată de emoție, pe care se străduia inutil să și-o dreagă, s-a recomandat:

— Sunt Decemvir Boeru, fiul lui Traian Boeru[8], despre care ați scris, nu demult, în *Magazin Istoric.*

N-aș fi sincer cu cititorii mei dacă n-aș mărturisi că emoția musafirului mi s-a transmis și mie… o emoție amestecată cu o doză de îngrijorare. L-am poftit în camera de lucru, i-am oferit un scaun, ne-am așezat și, după un schimb de priviri iscoditoare, am intrat în joc cu obișnuita întrebare:

— Cu ce vă pot fi de folos?

— Domnule Zincă, sunt mandatat de tatăl meu.

Uluirea m-a îndemnat să-l întrerup:

— Cum? Tatăl dumneavoastră trăiește?!

— Trăiește… Locuiește în Germania Federală, la München. Tatăl meu a citit articolul dumneavoastră din *Magazin Istoric.* A fost impresionat de obiectivitatea cu care ați tratat cele petrecute în noiembrie 1940, la București. Mi-a scris, cerându-mi să intru în legătură cu dumneavoastră și să vă întreb dacă ați fi dispus să-i acceptați un sincer sprijin documentar în vederea limpezirii dosarului pe care l-ați adus în atenția publicului.

— Așadar, tatăl dumneavoastră trăiește! am bâiguit zăpăcit de ceea ce îmi fusese dat să ascult.

— Nu numai el mai trăiește, mi-a replicat Decemvir Boeru, ci și Horia Sima, dar în Spania… Tatăl meu a susținut de-a lungul celor două decenii că este nevinovat… că n-a participat la asasinarea lui Madgearu și nici la cea a lui Iorga.

Aveam înaintea ochilor un bărbat în toată firea, îmi vorbea și auzeam cu claritate fiecare cuvânt, însă aveam o ciudată senzație… Mi se tot părea că surmenajul mă aruncase în brațele unui delir din a cărui strânsoare refuzam să mă eliberez.

— Dacă ați fi de acord, v-ar trimite o invitație să fiți oaspetele lui la München…

Invitația asta surprinzătoare a avut darul de a mă readuce la realitate. Așa a început, dintr-o curiozitate strict scriitoricească, colaborarea mea, prin curierul Decemvir Boeru, cu unul dintre protagoniștii principali ai asasinatelor din pădurea Snagov și Strejnicu. N-am plecat la München, în schimb, m-am aventurat într-o documentare pe cât de captivantă, pe atât de devoratoare de timp și de energie. De multe ori am fost tentat să înalț steagul alb al capitulării și tot de atâtea ori am revenit asupra hotărârii, încurajat de un dosar primit de la München. Expeditor: Traian Boeru. Cu toate că nu cuprindea multe documente, toate la un loc întregeau un tablou inedit. După mai bine de douăzeci de ani de la asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu, se făcuse auzit în Germania glasul unui condamnat la moarte de Curtea Marțială a Comandamentului Militar al Capitalei. Numele lui: Traian Boeru, socotit de Instanța Judecătorească a vremii drept nr. 1 al acelei „echipe a morții" care a lăsat în urma sa cadavrele lui V. Madgearu și N. Iorga. Susținea Boeru, devenit între timp la München un prosper om de afaceri, că ar fi nevinovat. Piesele dosarului primit sintetizau rezultatul deliberărilor unui „Juriu de

Onoare" întrunit în zilele de 3-4 noiembrie 1962 într-un salon al hotelului „Bristol" din Paris, pentru a judeca demersul lui Traian Boeru. Componența juriului nu era una oarecare și impunea, din capul locului, respect: generalul Ion Gheorghe – ultimul ambasador al regimului Antonescu în cel de-al Treilea Reich; colonelul Ion Tomoroveanu, profesorii Virgil Mihăilescu, Gheorghe Uscătescu și Alexandru Mârza. Secretar al Juriului de Onoare: dr. Nicolae Guguianu. Au acceptat să compară ca martori foști fruntași ai Mișcării Legionare: Ilie Gârneață, Aurel Răuță și Gheorghe Racoveanu. A mai fost invitat să compare în fața juriului și Horia Sima, fost șef al Mișcării Legionare, fost vicepreședinte al Consiliului de Miniștri în primul guvern prezidat de generalul Ion Antonescu, domiciliat în Spania.

Dosarul pe care-l primisem mai cuprindea și o scrisoare deschisă pe care „condamnatul la moarte" i-o adresa lui Horia Sima prin mijlocirea ziarului de limbă română *Stindardul,* ce apărea în RFG.

VI
slobozenia de a răpi și de a ucide

1

Scurgerea timpului atribuie faptelor istorice noi dimensiuni și, paradoxal, are darul de a te apropia de adevăr, și nicidecum de a te îndepărta. În prezent, scrutând trecutul, nu trebuie să ezităm în a afirma că acele „trei zile de slobozenie” născocite de conducătorii legionari ai deceniului patru au îndoliat nu numai familii, ci și Țara Românească. Dacă totuși această „slobozenie” n-a atins proporțiile unui război fratricid, o datorăm exclusiv Președinției Consiliului de Miniștri, adică generalului Ion Antonescu. Acesta nu numai că a pus piciorul în prag, obligându-l pe Horia Sima să bată în retragere, ci a oferit, așa cum se va vedea, un adăpost sigur celor salvați în ultimele clipe de la moarte. Figurau, oare, pe listele negre întocmite de legionari, foști demnitari politici precum profesorii Virgil Madgearu și Nicolae Iorga? Nu încape îndoială că figurau, și încă din anul 1936, când un congres al „studenților legionari” a constituit „echipe ale morții”, două dintre ele fiind destinate lui Virgil Madgearu și Nicolae Iorga. Puteau fi salvați de la moarte? Desigur, dacă… Vom încerca să le explicăm cititorilor de ce apelăm la acest „dacă…” Dacă, de pildă, Horia Sima ar fi rupt din calendarul Legiunii zilele „slobozeniei”. Dar conform planului său ucigaș, marele savant trebuia pedepsit chiar în noaptea de 27-28 noiembrie 1940, în ajunul zilei de 29 noiembrie, când urma să aibă loc revizuirea procesului din 1938, care a grăbit deznodământul tragic al Căpitanului. Puțini români știu astăzi că savantul se pregătise să se prezinte la proces pentru a se apăra, însă „echipa morții” i-a răpit acest drept.

2

În dimineața de 28 noiembrie 1940, un Ford de culoare închisă, mai aproape de bleumarin decât de negru, cu șase bărbați la bord, străbătea străzile Bucureștiului parcă într-un nesfârșit circuit. În cele din urmă, șoferul își îndreptă automobilul spre Piața Victoriei, o traversă intrând pe Șoseaua Jianu, ca apoi, printr-o altă manevră, să oprească în dreptul clădirii Institutului de Istorie Universală, edificiu ctitorit de curând de profesorul Nicolae Iorga, unde și locuia într-un apartament situat la etaj. Din Ford au coborât șase bărbați în floarea vârstei și s-au îndreptat spre intrarea principală a clădirii. Le-a ieșit în întâmpinare arhitectul Valentin Iorga, unul dintre cei trei fii ai savantului. Acesta i-a întrebat politicos ce doresc. Neașteptații musafiri, după înfățișare intelectuali, i-au răspuns:

— Pe domnul profesor îl căutăm!

— Domnul profesor e plecat din București, i-a informat Valentin Iorga, nebănuind nicio clipă cine erau musafirii.

Nu-i indusese în eroare. Într-adevăr, de mai bine de o lună, savantul se văzuse silit, în urma devastatorului cutremur de pământ din noiembrie 1940, să se mute cu familia de la Vălenii de Munte la Sinaia. La fel de politicoși ca la apariție, cei șase s-au înapoiat la automobilul lor. Nu arătau a fi descumpăniți de informația primită. Șoferul, după ce execută un viraj, își îndreptă Fordul în direcția Pieței Romane.

— Unde mergem? dori unul dintre ei să afle.

— La Argetoianu! preciză fără să șovăie cel întrebat, care părea a fi căpetenia grupului.

Puțin mai târziu, automobilul se opri la o nouă adresă. Cei șase coborâră și înaintară cu pași

hotărâți spre imobilul căutat.

— Pe cine căutați? se interesă o voce de bărbat de dincolo de ușă.

— Poliția Legionară, vorbi autoritar șeful grupului. Cu domnul Argetoianu vrem să…

— Domnilor, v-au luat-o înainte alții… Domnul Argetoianu a fost ridicat cu două ore în urmă.

Cei șase legionari nu insistară, mai aveau două adrese: una în Polonă, unde locuia Gheorghe Tătărescu, iar cealaltă, în Piața „Șerban Cantacuzino”, unde își avea locuința un alt „carlist” – Mihail Ghelmegeanu. Dar ghinionul se ținea scai de cei șase reprezentanți ai Poliției Legionare, ceea ce însă nu îi dezarmă. După o scurtă chibzuință, unul dintre ei fu străfulgerat de o idee. Exclamă:

— Dar dacă fiul lui Iorga ne-a păcălit? Dar dacă Iorga se ascunde totuși în clădire?

Puțin mai târziu, toți cei șase năvăliră în clădirea Institutului și începură să „măture” încăpere după încăpere. Numai după ce constatară că efortul fusese zadarnic, se retraseră din nou în Fordul tras la scară.

— Ei, acum încotro? se interesă vădit indispus șoferul.

După o scurtă tăcere, se auzi un răspuns:

— Pe listă îl mai avem pe Madgearu. I-am fost student… Locuiește în apropiere: pe Dionisie Lupu.

Porniră într-acolo. De data asta avură noroc.

3

Încă din primele săptămâni ale guvernării sale, generalul Ion Antonescu li se adresase celor doi conducători ai Partidului Național-Țărănesc – Iuliu Maniu și Ion Mihalache – cu rugămintea de a i se sprijini guvernarea prin includerea în guvern a unor tehnicieni cu experiență în varii probleme ale guvernării unui stat aflat atât la o răscruce a istoriei, dar și sortit să se confrunte cu seismele provocate în Europa de un început de conflagrație mondială. Blitzkrieg-ul, direcționat activ spre cele patru zări ale continentului, modificase într-un an, odată cu harta Europei, și tradiționalele relații diplomatice și economice dintre țări. Hotărât să-l sprijine pe cutezătorul general care-l izgonise de pe tron pe Carol al II-lea, Iuliu Maniu îi încredințase remarcabilului economist profesor Virgil Madgearu (secretar general al PNȚ-ului) complicata sarcină de a scoate economia României din impas. Deci, n-ar trebui să mire pe nimeni că nefasta zi de 27 noiembrie 1940 îl găsise acasă, retras în liniștea bibliotecii sale, lucrând intens la un nou concept economic impus bătrânului continent de expansiunea militaro-politico-economică a celui de-al Treilea Reich. Dispăruseră peste noapte din comerțul exterior al românilor tradiționalii lor parteneri. Situația internă se agravase brusc și din cauza prezenței trupelor germane pe teritoriul țării. Acestea, cu acceptul părții române, căpătaseră dreptul de a expedia în Germania colete cu alimente. Călăuziți și pe acest „front al alimentelor” de strategia blitzkrieg-ului, goliseră la repezeală rafturile magazinelor, provocând un început de dezechilibru comercial și financiar.

Totuși, animat de dorința de a salva țara de la un faliment previzibil, economistul se angajase să vină în ajutorul guvernului condus de generalul Ion Antonescu. Pe când se afla la birou și își elabora Proiectul, se pomeni la ușa locuinței sale cu doi oaspeți de seamă: Iuliu Maniu și Ion Mihalache. Și astfel, îi fu dat amfitrionului să afle de masacrul de la Jilava, de ridicarea de la casele lor, cu forța, a lui Tătărescu, Argetoianu, Ghelmegeanu, pe scurt, de „răzbunarea legionară" în acțiune. Desigur, întristătoarele informații nu-l lăsaseră indiferent, dar nici nu-l îngrijoraseră prea mult, căci sub „umbrela" lui Iuliu Maniu se știa ferit de orice primejdie. Mai stăruia apoi în memoria sa semnarea acelui Pact de neagresiune parafat și de Corneliu Zelea Codreanu, la a cărui realizare contribuise cu succes în calitatea sa de secretar general al Partidului Național-Țărănesc. Nu greșea cel care susținea că, mulțumită acestei originale alianțe politice, legionarii ajunseseră, în fine, în Parlamentul țării. Așadar, nu vedea ce motive ar fi avut „cămășile verzi" să-l pedepsească. A! Poate doar dacă n-au dat uitării izbucnirea din Parlament în ziua când omagiul lui A.C. Cuza adus lui Hitler îl călcase pe nervi pe deputatul Madgearu. Se repezise atunci la orator și, bătând cu pumnii în tribună, strigase revoltat: „Nu permit ca acest nume să se pronunțe în Parlamentul român!" E drept, în acele zile nu-și imaginase că viitorul îl va sili să trăiască într-un stat național-legionar câtă vreme mai existau un Maniu, un Brătianu, un Mihalache! Nu uitase că la Congresul studenților legionari din 1936 se constituise și o „echipă a morții", având misiunea de a-l transfera de la catedra Academiei Comerciale în lumea umbrelor. Dar era convins că Pactul de neagresiune îl radiase de mult de pe tăinuitele lor liste negre. Nu fusese el național-

țărănistul împuternicit de Maniu să țină legătura cu Căpitanul? Și totuși, în ciuda unor eforturi lăuntrice de a-și risipi temerile, Madgearu căzu pradă gândurilor sumbre. Aflăm de această stare din mărturia scrisă lăsată Justiției de secretarul particular al profesorului Virgil Madgearu, din care vom cita ceva mai încolo.

Înaintând pe firul evenimentelor, ne-a fost dat să stabilim, desigur nu fără tristețe, că viața lui Virgil Madgearu ar fi putut fi salvată. Cei doi vizitatori, prieteni intimi ai marelui om politic, după ce l-au pus pe jar cu informațiile lor, l-au părăsit. L-a părăsit și secretarul său particular. Și cât de simplu ar fi fost să-l ia cu ei sau să rămână locului și astfel să-l ocrotească cu prezența lor. Cum de n-au avut o idee salvatoare? I s-ar fi putut găsi lesne o ascunzătoare sigură în casa lui Maniu sau în cea a lui Mihalache. Sau s-ar fi apelat din vreme la sprijinul colonelului Rioșanu, în speță a Ministerului de Interne. Însă, în absența unor soluții salvatoare, inevitabilul s-a produs. Un ceas mai târziu, răpitorii sunau la ușa locuinței profesorului Virgil Madgearu. De astă dată, norocul le surâse vajnicilor eroi.

Povestește Elena Letea, fostă femeie de serviciu în casa soților Madgearu:

> *Eu m-am dus să deschid. A intrat un bărbat… unul singur. Mi-a spus că-l caută pe domnul Virgil Madgearu. L-am lăsat în hol și m-am dus să-i anunț pe stăpâni. Cum ușa ce dădea în sufragerie unde mâncau rămăsese deschisă, doamna Madgearu văzuse cum individul din hol a deschis, dând astfel posibilitatea și altor persoane să intre în apartament.*

Iată și câteva extrase din declarația dnei Ecaterina V. Madgearu:

[…] *am fost înștiințată de servitoare că un domn Coriolan Popescu* (un nume născocit pe loc de către răpitori, n.a.) *îl caută pe soțul meu. Prin ușa întredeschisă dintre sufragerie și hol, am văzut că erau mai multe persoane. Soțul meu și eu după el am văzut că erau șase persoane, dintre care doi mai în vârstă (unul dintre ei avea o mustață groasă), iar ceilalți patru mai tineri, i-au spus soțului meu să meargă cu ei la Prefectura Poliției pentru a da o declarație. Cum noi nu-i cunoșteam și soțul meu i-a întrebat cine sunt, unul dintre ei a scos legitimația, spunând că-l cheamă Dacu Tudor. Legitimația am avut-o și eu în mână și am văzut că era scris: Dacu Tudor, informator la Poliția din Ploiești. Legitimația avea o fotografie pe ea și am observat că era fotografia lui Dacu Tudor. Cum soțul meu spunea că nu putea să plece cu niște necunoscuți pentru el și care nu aveau niciun ordin să-l ridice, unul dintre cei șase i-a răspuns că de ce să-i fie frică, fiindcă dacă ar voi ei, ar putea să termine cu soțul pe loc. Unul dintre ei am văzut că stătea lângă telefonul din hol, pentru a împiedica vorbirea la telefon, ceea ce a făcut și un altul la telefonul din birou, când eu m-am dus să însemnez numele Dacu Tudor. Când am revenit în hol, unde soțul meu discuta cu cele șase persoane, el a vrut să-mi spună ceva, dar a fost împiedicat. Cum soțul meu era revoltat că nu i se permite să vorbească cu mine, unul dintre cei șase, care s-a recomandat Tucan, i-a spus soțului meu că își dă cuvântul de onoare de legionar că într-o oră soțul meu va fi înapoi la el acasă. Alți doi dintre ei au repetat aceasta, dându-și cuvântul de onoare.*

Auzind aceasta, soțul meu mi-a spus că se încrede în cuvântul de onoare al legionarilor.

În urma plecării soțului meu, le-am telefonat cunoștințelor mele care, interesându-se la dl subsecretar de stat Rioșanu, am primit după vreo oră comunicarea din partea dlui Mihalache că mașina în care se afla soțul meu a luat direcția Ploiești.

În căutarea lui au plecat secretarul său și secretarul dlui Mihalache. Pe la orele 16:30-17:00, mi s-a comunicat de la Postul de Jandarmi Tâncăbești că soțul meu a fost ucis. […].

Extrase din declarația dlui Virgil Lărgeanu, secretar particular al profesorului Virgil Madgearu:

În ziua de 27 noiembrie 1940, l-am văzut pe Virgil Madgearu, la ora 12, într-o stare de deprimare sufletească pe care nu o mai văzusem la el timp de zece ani cât i-am fost secretar și în care timp avusese deziluzii și amărăciuni pe care le înfruntase. Era foarte impresionat de cele petrecute la Jilava, pe care le știa de la dl Maniu și Mihalache. […] Dacă nu avusese niciodată cuvinte bune pentru cei de la Jilava, i se părea abominabil să se ridice viața de la atâția fără ca justiția țării să-și fi rostit cuvântul.

Totodată, mi-a spus că în dimineața aceea fuseseră ridicați de acasă dnii Tătărescu, Argetoianu, Gigurtu. […] I-am spus că în ceea ce-l privește fusese și el condamnat de regimul care-i prigonise pe legionari. I-am mai spus că el a fost acela care a interpelat guvernul Tătărescu, când domnul I. Antonescu fusese îndepărtat de la Marele Stat Major. Că fusese atunci consultat într-o chestiune economică. Și că n-a fost niciodată dușman al legionarilor și luase parte la încheierea Pactului de neagresiune cu legionarii.

A rămas îngândurat și pesimist de perspectivele situației din Țara Românească.

La 1:30 l-am părăsit, iar la 2:30 am primit un telefon de la dl Mihalache care m-a invitat imediat la el. Dl Mihalache mi-a relatat că pe la orele 13:45 au venit niște indivizi la Madgearu, care s-au declarat legionari, l-au invitat să facă o declarație la Prefectura Capitalei și Madgearu s-a dus. Dat fiind ceea ce se petrecea în țară, a cerut Președinția, voind să vorbească cu dl Antonescu, însă acesta era în Consiliu. A cerut Ministerul de Interne, nu i s-a dat. În cele din urmă a venit dl Rioșanu la telefon, i-a spus că n-are nicio cunoștință, că se va interesa. După un timp, dl Rioșanu i-a comunicat că Madgearu nu este la Prefectură, este dus cu o mașină spre Ploiești. […] Dl Mihalache mi-a spus să merg spre Ploiești și să mă interesez la autoritățile de acolo. Am plecat cu prof. Popescu-

Mehedinți, am întrebat la telefon, de la Ploiești, Prefectura de acolo dacă știe ceva sau dacă au primit vreun ordin privitor la persoana lui Madgearu. La telefon mi-a răspuns secretarul Prefecturii, dl Prefect al județului Prahova fiind plecat din județ.

M-am dus la Chestura Ploiești, am vorbit cu chestorul de carieră (nu cel numit de Legiune, n.a.), *mi-a răspuns că nu știe nimic, nu poate nimic, arătând prin semne că-i legat de mâini și de picioare.*

Pentru că memorasem două nume: Tucan și Dacu […] am întrebat pe dl Chestor dacă persoanele care veniseră să-l ridice pe Madgearu existau în Poliția Legionară Prahova, persoane care să poarte asemenea nume. Chestorul mi-a răspuns că sunt în Poliția Legionară doi informatori, unul Tucan, altul Dacu. (Prezența lui Dacu Tudor în echipa răpitorilor lui Virgil Madgearu rămâne un mister. Aparținea Poliției Legionare din Ploiești. Nu ne explicăm cum a ajuns în dimineața de 28 noiembrie 1940 în Fordul Institutului Național de Cooperație. Poate, fiind prahovean, să fi fost chemat urgent de prahovenii de la Incoop., organizați într-o echipă a morții, n.a.) *Am vrut atunci să mă duc să vorbesc cu Chestorul legionar. […] Chestorul* (de carieră, n.a.) *a insistat să nu mă duc și mi-a spus că el, ca polițist, atât mai poate face, să-mi dea sfaturi. Am plecat atunci la Telefoane să comunic la București că există un Tucan și un Dacu în Poliția Legionară și că mă duc să vorbesc cu Chestorul* (legionar, n.a.). *Am aflat de la București că fusese găsit împușcat Virgil Madgearu în pădurea Snagov. Jandarmii de la Tâncăbești mi-au spus că nu primiseră niciun ordin, căci altfel ar fi oprit mașina, căci li se păruse suspectă […].*

Documente
Depoziție de informator

1940, Noiembrie 27

Noi, O. Cernătescu, judecător al Cab. 3 Instrucție, asistat de grefierul nostru, am procedat la audierea informatorului Ilie Chirilă, de 45 de ani,

pădurar, domiciliat la Administrația Pădurii Snagov care ne-a declarat următoarele:

Sunt pădurar cu serviciul în Parcul Snagov. Astăzi, la ora 15:30, pe când scoboram un deal din pădurea Snagov, aproape de punctul denumit „Coada Lungă”, am văzut o mașină închisă, gri, care s-a oprit, din care au coborât vreo 5-6 persoane care imediat s-au îndreptat spre locul unde a fost găsit cadavrul.

… … … … … … … … … …

N-au trecut nici cinci minute și din pădure, unde intraseră, am auzit mai multe focuri de revolver, vreo 6-7.

Imediat am scoborât la vale înspre locul unde era mașina și în acel moment persoanele de care am vorbit scoborau din pădure doi câte doi, unul rămânând în urmă.

Am văzut că erau bărbați tineri îmbrăcați în paltoane de culori diferite (gri, negru). Ei aveau pălării pe cap. Aveau paltoanele încheiate, așa că n-am putut observa cum erau îmbrăcați pe dedesubt. Aveau pantaloni lungi. La unul din ei am văzut un revolver în mână și pe când scobora din pădure l-am văzut trăgând vreo 2-3 focuri în aer.

M-am apropiat de acele persoane și le-am spus că nu e voie să se tragă focuri de revolver. Unul din ei mi-a răspuns că nu e treaba mea să mă amestec și că ei vor să se distreze și să împuște ciori. I-am poftit la Administrație și au refuzat, urcându-se în mașină. Văzând aceasta, m-am uitat la numărul din spate al mașinii și am văzut că purta numărul 6211 B.R.

M-am dus la locul unde ei fuseseră în pădure și am găsit cadavrul unui om culcat cu fața-n jos și pălăria înaintea lui.

… … … … … … … … … …

Când am văzut victima, am observat că mai horcăia și îi curgea sânge din gură.

Citindu-i-se, stăruie și semnează

(ss) Ilie Chirilă

Jude instructor

(ss) O. Cernătescu
Grefier (ss) Indescifrabil.
București, 28 noiembrie 1940

Raport Medico-Legal

Preambul

Subsemnatul Dr. Alexandru Gr. Ionescu, medic-legist al Institutului Medico-Legal din București, fiind însărcinat de către dl Judecător de Instrucție al Cabinetului III și de către dl Procuror al Tribunalului Ilfov de a ne transporta împreună cu dl Procuror de serviciu și cu dl Judecător de Instrucție al Cabinetului III Ilfov în pădurea Snagov, pentru a examina cadavrul lui Virgil Madgearu, de a-l transporta la morga Institutului Medico-Legal, unde să se procedeze la efectuarea autopsiei medico-legale, jurământul cerut de lege fiind depus, ne-am transportat la fața locului unde am aflat cadavrul de mai sus în pădurea Snagov și în cursul aceleiași zile (27 noiembrie 1940, la orele 21-22) l-am transportat la morga Institutului, împreună cu dl Judecător de Instrucție al Cabinetului III Trib. Ilfov și cu dl Procuror de serviciu.

Istoric

Dl Virgil Madgearu a fost aflat împușcat în pădurea Snagov, unde a fost aflat de noi cu fața în jos, pe frunzele veștede ale pădurii, pe care se afla sânge închegat.

A fost fotografiat în poziția în care a fost aflat.

Concluzii:

1. Moartea lui Virgil Madgearu este violentă.

2. Ea se datorește marii hemoragii interne consecutivă mai multor răni profunde prin împușcare cu armă de foc (calibru 6 și 8 mm) cu fractura craniului, lezarea creierului, perforarea inimii, arterei, ruptura ficatului și lezarea a diverse organe interne.

3. Direcția proiectilelor a fost de la spate și lateral de la stânga la dreapta, de la o distanță relativ mică.

București, 28 noiembrie 1940

Medic legist
Dr. (ss) Al. Gr. Ionescu

VII
luminile unui juriu de onoare

procesul de la paris
3-4 noiembrie 1962

Document

Traian Boeru
München 23
Herzogstr. 3/2 München,
26 Ianuarie 1961

Stimate Domnule Sima,

De douăzeci de ani de zile planează asupra mea bănuiala de a fi fost inițiatorul și făptaș în uciderea lui N. Iorga și V. Madgearu.

Dv. sunteți cel dintâi în măsură a ști dacă bănuiala aceasta are temei. În calitatea dv. de Șef al Mișcării Legionare ați cercetat personal cazul, în 1940, în Vila din Aleea Vulpache. Câțiva dintre făptași și câțiva dintre așa-zișii făptași au căpătat un fel de arest în Vila Lupeasca din Sinaia.

La trei dintre făptași (necunoscuți public) le-ați dat ordin să păstreze în chip desăvârșit secretul, lăsându-le libertatea de a-și relua activitatea zilnică normală.

Șeful Grupului Legionar în raza căruia s-a consumat fapta (și care știa ce avea să se petreacă) a rămas mai departe la conducerea Grupului.

Un președinte de importantă organizație statală (nu fără amestec în cele petrecute) și-a păstrat președinția.

Deoarece în jurul numelui meu se făcuse publicitate că aș fi condus echipa de execuție, am primit ordin să dispar, pentru a nu fi constrâns, în caz de arestare, să spun adevărul. Dv. știți că eu susțineam atunci că soluția cea mai bună e să fie deferit justiției cazul.

Ca și atunci, sunt gata și astăzi să mă prezint în fața Justiției imparțiale spre a răspunde pentru faptele mele.

N-aș vrea, bineînțeles, să fac prin aceasta niciun rău nimănui. Nu știu unde se află cel care a luat inițiativa și a dat ordinul. N-aș vrea nici să dau în vileag numele celor care nu au altă vină decât aceea de a fi executat ordinul, în vremea în care se aflau sub comandă. Dar nici nu pot rămâne la infinit sub acuzația nedreaptă.

De aceea îmi permit să vă rog a veni cu o soluție în acest caz.

Rog să fiu iertat dacă sunt constrâns să readuc în actualitate o chestiune dificilă cerându-vă să clarificați, în interesul meu, lucrurile; cu atât mai mult cu cât din toamna anului 1944 eu m-am despărțit sufletește de dv. Dar chestiunea aceasta trebuie odată clarificată. Înainte de toate, în interesul adevărului.

Cu distinse sentimente,

Traian Boeru

N.B. Copii după acest demers al meu am trimis domnilor:

Ilie Gârneață, Vasile Iașinschi, Constantin Papanace și Pr. Vasile Boldeanu.

Rezumatul discuțiilor Juriului de Onoare, care a avut loc în zilele de 3-4 noiembrie 1962, la Paris, în cazul Traian Boeru[9]

3 noiembrie

La cererea scrisă a domnului Traian Boeru s-a întrunit un juriu de onoare compus din domnii: General Ion Gheorghe, Colonel Ion Tomoroveanu, Virgil Mihăilescu, Gheorghe Uscătescu și Alexandru Mârza, care, fiind absent la deschiderea ședinței, a rugat anterior pe domnul general Ion Gheorghe să comunice Juriului că poate să se constituie în lipsa dânsului, că va fi prezent cel mai târziu la ședința din 4 Noiembrie, când va fi pus la curent cu lucrările Juriului.

Se trece la alegerea președintelui; la propunerea domnului colonel Ion Tomoroveanu este declarat cu unanimitate președinte domnul general Ion Gheorghe. Domnul Mârza va fi anunțat pentru a lua

parte la ședința următoare din 4 Noiembrie a.c. ora 8:30, în același loc. La propunerea dlui general se aprobă ca secretar al Juriului, cu unanimitate, domnul dr. Nicolae Guguianu.

Încep dezbaterile. Juriul fixează următoarea ordine de zi:

1) Formularea de către juriul de onoare a cadrului general în care se va studia cazul în chestiune și aspectele ce le poate implica hotărârea ce se va lua.

2) Audierea domnului Traian Boeru.

3) Audierea martorilor prezenți.

4) Studierea documentelor ce se vor prezenta juriului pentru lămurirea cazului.

5) Redactarea unui protocol cu concluziile juriului și modalitatea cum să se dea publicității.

Chestiuni de procedură:

a) Deciziile se vor lua cu majoritate. Opinia minorității va fi consemnată în protocol dacă se va cere în mod expres.

b) Juriul decide menținerea secretului discuțiilor pentru a nu prejudicia anumite persoane aflate în refugiu sau în țară.

c) Protocolul va conține numai concluziile Juriului, deci nu se va face uz de declarațiile persoanelor implicate în acest proces, nici de declarațiile martorilor sau a documentelor ce vor fi depuse și care vor servi exclusiv la lămurirea cazului, deci la cunoașterea adevărului. De asemeni nu se va specifica niciun nume pentru a se evita prejudicii posibile persoanelor implicate în acest caz.

d) Obiectul acestor ședințe și al acestui protocol este exclusiv lămurirea cazului Traian Boeru, a vinovăției sau a nevinovăției lui, și nu judecarea cazului în genere, a uciderii lui Iorga și Madgearu cu aspectele lui politice și juridice.

Formularea:

a) Juriul de onoare se constituie cu scopul limitat și exclusiv de a formula culpabilitatea, gradul de culpabilitate sau neculpabilitate, restabilirea adevărului în chestia participării fie direct, fie

indirect, ca autor moral sau material a domnului Traian Boeru în cazul uciderii lui Iorga și Madgearu.

b) Juriul de Onoare urmărește stabilirea adevărului în ceea ce privește învinuirea ce planează asupra domnului Boeru prin lămurirea însăși a împrejurărilor în care fapta incriminată a fost săvârșită.

c) Juriul de Onoare este conștient că nu se constituie într'o instanță judecătorească, nu este un for de judecată și n-are competența de a da o sentință cu consecințe juridice.

d) Rezultatul va fi formulat într-un protocol a cărui valoare este pur moral dat în limitele legii de onoare, cu toate consecințele ce le implică.

e) Constituirea Juriului este pornită dintr'un spirit de omenie și justiție ce călăuzește pe fiecare din membri, de a da asistență morală unui compatriot, care pretinde că a fost condamnat în lipsă pe nedrept de un tribunal militar din Țară și, de asemeni, că în refugiu planează asupra lui aceeași acuzație nedreaptă.

f) Juriul se crede cu atât mai mult îndreptățit să treacă la examinarea acestui caz deoarece în condițiile excepționale de refugiu în care ne găsim nu există nicio instanță care să poată fi sesizată de acest caz și de asemenea nicio altă posibilitate de lămurire a cazului în speță.

Juriul hotărăște că eventualele documente vor fi depuse la dosar, iar declarațiile martorilor vor fi consemnate în rezumat. Este introdus în sala de ședință și se trece la audierea dlui Traian Boeru […].

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Dle Traian Boeru, explicați vă rog de ce de douăzeci de ani persistă această învinuire asupra dv.

Traian Boeru: Motivul principal care m-a determinat ca timp de douăzeci de ani să păstrez tăcerea, să nu cer clarificarea acesteia, să nu dau în vileag numele autorilor celor două crime se explică prin aceea că nu pot și nici nu vreau să fac vreun rău foștilor mei camarazi, nu pot și nici nu vreau să fiu un denunțător al camarazilor de altă dată. În același timp, nu pot să ascund nimic… Știu că voi fi obligat să divulg numele autorilor; o voi face însă cu

convingerea fermă că niciun pericol nu-i poate amenința pe făptași. Voi arăta care-i adevărul nu pentru salvarea mea, ci din dragoste pentru adevăr și dreptate, căci socot că fiecare dintre noi are obligația să răspundă pentru faptele sale în fața semenilor noștri, a omenirii, a Istoriei și a lui Dumnezeu; că fiecare să fie pedepsit sau răsplătit după vina sau meritele personale. Am protestat și am dezmințit ori de câte ori am fost făcut vinovat de moartea lui Iorga și Madgearu.

Am intrat în Mișcarea Legionară în 1929 și am continuat linia legionară fără nicio pretenție. Am refuzat răspunderi, adică funcții legionare, deoarece nu mă consideram dotat cu calitățile necesare. Am participat la diverse lupte legionare. În 1935 am fost făcut comandant ajutor […]. Mi s-a propus să fiu șef de județ, dar am refuzat.

Gen.-mr. Ion Gheorghe: În ierarhia legionară, care sunt deosebirea și raportul între grade și funcții?

Traian Boeru: Funcția primează gradul: răspunderea și comanda o avea funcția. Gradul era obligat să respecte și să se supună ordinelor… gradele sunt onorifice.

În 1940, când Mișcarea Legionară participa la guvern cu generalul Antonescu, mi s-au încredințat două funcții administrative:

a) Secretar ajutor la Domenii

b) Director general la INC.

La 3 septembrie 1940 m-am apropiat de Ștefan Cojocaru și Ion Tucan datorită unor acțiuni comune de răsturnare a regimului lui Carol al II-lea. Am hotărât împreună să facem un cuib al cărui șef era Ștefan Cojocaru. După câtva timp, Cojocaru ne-a comunicat că a fost desemnat să ia conducerea „Familiei de cuiburi TEL” și mi-a trecut mie comanda cuibului, deci ierarhic eu mă găseam sub ordinele lui Cojocaru, devenit șeful Familiei noastre de cuiburi. Familia noastră făcea parte din Grupul 1 condus de Hoidaș […].

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Povestiți cum a început ziua de 27 noiembrie!

Traian Boeru: Mi s-a transmis prin telefon ce s-a întâmplat la Jilava: au fost executați toți deținuții de acolo, ceea ce a provocat o neînțelegere între

Mișcarea Legionară și Antonescu. Legionarii au fost convocați pe la sediile respective unde se discuta ce se va întâmpla în urma evenimentelor petrecute. Noi știam că oamenii politici făceau presiuni asupra generalului Antonescu ca să rupă conlucrarea cu legionarii. […].

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Legionarii nu aveau suficientă încredere în generalul Antonescu […], el voia ca pedepsirea vinovaților să se facă legal, prin instanțe judecătorești.

Dl Virgil Mihăilescu: Se zvonea că vinovații de la Jilava vor fi scoși peste graniță, vor fi sustrași de la pedepsele meritate cu concursul generalului Antonescu.

Dl Gheorghe Uscătescu: În Mișcarea Legionară se mai simțea o criză interioară, o criză la conducere, deoarece, după prigoană, lipsa cadrelor și a elitei legionare care fuseseră omorâte în închisoare, în lagăre și pe tot întinsul Țării, era evidentă.

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Generalul Antonescu urma politica lui Carol al II-lea, care luase anumite obligații față de Germania.

Traian Boeru: […]. Germanii veniseră cu propuneri care nu erau avantajoase pentru noi. Se ajunsese la un conflict cu Comisia Germană și s-a cerut înlocuirea mea de la Cooperație, eu fiind considerat că împiedic realizarea acestui acord. După cele petrecute la Jilava, eu eram la sediu pentru orice eventualitate. Am auzit că echipe de legionari au trecut la arestarea unor oameni politici pentru ca aceștia să nu poată colabora cu generalul Antonescu în detrimentul Mișcării Legionare. Șeful Familiei noastre de cuiburi (Ștefan Cojocaru, n.a.) mi-a explicat că trebuie să facem și noi, cei de la Cooperație, ceva. Am plecat cu mașina Cooperației, cu Cojocaru, Dacu, Tucan, Atanasiu, Iacobuță și Ilie Olteanu. Ne-am dus la Nicolae Iorga, pe care nu l-am găsit acasă. Ne-am dus la Tătărescu, însă acesta era deja arestat. Ne-am dus apoi la Ghelmegeanu, la Argetoianu, pe care, de asemenea, nu i-am găsit acasă, și aceștia fuseseră luați.

(Ne permitem să intervenim. O cere regula jocului. Traian Boeru, în dorința pe care o înțelegem foarte bine, ocolește totuși problemele delicate care, odată abordate, s-ar întoarce în mod sigur împotriva sa, a intențiilor sale. Nu putem să nu atragem atenția că lipsa unor explicații acolo unde ele se cer date iscă nedumeriri. În consecință, s-au hotărât să treacă la acțiune, ca nu cumva să rămână în urma altor cuiburi. În acest caz, nu putem să nu ne întrebăm cum au ajuns să decidă ce uși vor forța, pe cine vor ridica de la casa lui. Cum de aveau asupra lor adresele celor patru demnitari, cum de au mers, fără să se rătăcească, la adresele celor care urmau să le devină victime? Și, presupunând că Iorga și Argetoianu s-ar fi aflat la domiciliile lor, ce-ar fi făcut cu ei, unde ar fi fost transportați? Pe mâna cui ar fi fost predați? Ar fi avut tot soarta lui Virgil Madgearu?, n.a.)

> De la Argetoianu ne-am dus la Madgearu […].

(Ajuns în acest punct, memoria lui Boeru refuză să-l mai ajute, cel puțin în chestiunea pe care o sesizăm. În realitate, de la Argetoianu s-au îndreptat din nou spre domiciliul profesorului Nicolae Iorga, unde n-au mai avut un comportament respectuos, ci, pur și simplu, încălcând legea, au năvălit în încăperile Institutului de Istorie, în camerele locuinței profesorului. Poate-poate îl vor găsi pe Nicolae Iorga, n.a.)

> De la Argetoianu ne-am dus la Madgearu, care era considerat, încă din vremea Congresului studențesc de la Târgu Mureș, ca făcând parte din camarilă. Ștefan Cojocaru era doctorand la Madgearu și a refuzat să meargă. Atunci Tucan și Dacu s-au legitimat, ceea ce l-a determinat pe Madgearu să se supună. Cu mașina Cooperației, au plecat, în afară de Virgil Madgearu, Dacu, Iacobuță, Tucan, Cojocaru și Atanasiu. Olteanu și cu mine am rămas

pe trotuar, după ce convenisem să-l ducă pe Madgearu la sediul Mișcării, care să-i hotărască soarta, iar noi să ne întâlnim din nou la sediul grupului. Noi am plecat de acolo cu un taxi, adică eu și cu Olteanu. Echipa cu Madgearu s-a dus mai întâi la sediul Mișcării, unde n-au găsit pe niciunul dintre șefi. De la sediu, au fost trimiși la Poliția Legionară. Toate acestea mi le-a povestit mai târziu Cojocaru. La Poliția Legionară iarăși nimeni n-a vrut să se ocupe de această chestiune. Ieșind de la Poliția Legionară, au întâlnit un inspector de poliție Șocariciu, care i-a spus lui Cojocaru să dea cu Madgearu într-un șanț. Cred că atunci Cojocaru s-a hotărât să execute ceea ce i-a spus Șocariciu.

Dl Gheorghe Uscătescu: Nu crezi că Ștefan Cojocaru avea intenția să-l ucidă pe Madgearu înainte de cele spuse de Șocariciu?

Traian Boeru: Nu pot ști precis, pentru că eu nu aveam raporturi prea strânse cu el. Comportamentul lui Cojocaru, așa cum l-am cunoscut eu mai târziu, ar putea fi caracterizat ca un „om apucat”, nu se putea controla, era un impulsiv. Eu nu pot să precizez exact cum s-a întâmplat, deoarece n-am fost nici la sediul Mișcării, nici la Poliția Legionară și nici la discuția cu Șocariciu. Noi ne-am întâlnit cu toții din nou la sediul grupului, unde am aflat decizia lui Cojocaru. Ilie Olteanu a intervenit cerându-i lui Cojocaru să nu dea ordin de ucidere a lui Madgearu. Eu n-am vrut să mă amestec, credeam că Șocariciu este la curent cu situația și, probabil, era un ordin de la șefii lui. În vremea aceea se zvonea că s-ar fi dat ordin de la conducere ca toți adversarii importanți să fie lichidați. Cojocaru s-a dus în sala mare a grupului și a cerut două elemente care trag bine cu pistolul. S-au oferit doi legionari: Iorga și Schweninger. (Iorga Traian, student la Facultatea de Drept. Date privindu-l pe Schweninger, originea sa, profesia au rămas pentru noi necunoscute, n.a.)

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Crezi că d-ta ai fi putut să-l împiedici pe Cojocaru?

Traian Boeru: Greu de spus, dar după ce l-am cunoscut mai târziu, trag concluzia că nu l-aș fi putut opri. Cojocaru voia să profite de împrejurări ca să se

afișeze ca un legionar de curaj, să nu scape o ocazie de a realiza ceva deosebit. […]

Eu nu puteam să încerc să opresc uciderea lui Madgearu, așa cum nu făcusem nici în cazul Călinescu, eu nu știam de unde vine ordinul nici într-un caz, nici în celălalt. În plus, Cojocaru era oficial șeful meu, iar eu eram sub ordinele lui. Nu puteam crede, în vremea aceea, că executarea unui adversar politic poate fi hotărâtă de camarazii mei cu atâta ușurință, aveam convingerea că, Cojocaru, datorită funcției pe care o avea în Mișcare, nu poate fi decât un organ de execuție. Mișcarea Legionară era bazată pe o disciplină riguroasă, ordinele trebuiau executate și eu nu voiam să ies din disciplină și să mă opun lui Cojocaru, șeful meu imediat. Nicio clipă nu mi-a venit ideea că executarea lui Madgearu sau a altor adversari ai Mișcării poate rezulta dintr-o inițiativă a unui șef de familie legionară sau a unui șef de grup. Inițiativa era recomandată de Mișcarea Legionară. Sunt însă inițiative și inițiative. Mintea mea nu a putut concepe în acele momente că execuțiile despre care auzisem sunt rezultatul unor inițiative lăturalnice.

(Suntem înclinați să credem că Traian Boeru a încercat să convingă Juriul de Onoare, invocând mult prea multe argumente pentru a-și dovedi nevinovăția. A mărturisit că a intrat în Legiune încă din anul 1929. În 1940, avea, de-acum, un stagiu de unsprezece ani în Mișcare. În acest răstimp, Mișcarea Legionară a înscris în Cartea de Istorie a României asasinate de răsunet. Să nu fi avut aceste crime niciun ecou în conștiința fostului legionar Traian Boeru? Să nu fi observat că fiecare răzbunare aduce cu sine răzbunarea organelor de stat? Să nu fi observat că legionarii care l-au hăcuit pe Stelescu au devenit martiri? Să fi uitat, oare, că acele „trei zile de slobozenie” se bazau exact pe unele inițiative lăturalnice? Că, de fapt, acest concept i-a transformat pe făptași în asasini, iar pe unii în complici ai criminalilor?, n.a.)

> Au plecat în mașină cu Cojocaru, pentru execuție (pentru împușcarea profesorului Virgil Madgearu, n.a.), Dacu, Schweninger, Iorga, Atanasiu și Iacobuță.

(Rămâne un mister apariția pe neașteptate a lui Tudor Dacu în formația „răzbunătorilor”. De ce mister? Deoarece Tudor Dacu, prahovean fiind, făcea parte din Poliția Legionară din Ploiești și avea o funcție de conducere. În schimb, anchetatorii care s-au deplasat în pădurea Snagov pentru a deschide cercetările legale imediat după găsirea cadavrului lui Madgearu nu amintesc – nici în investigațiile ulterioare – de participarea acestui ins la comiterea crimei, n.a.)

> Cum s-a întâmplat executarea lui Madgearu și cine a tras nu știu, nu m-am interesat și n-am întrebat niciodată pe nimeni cum s-au produs faptele.
>
> În ce-l privește pe Nicolae Iorga, nu l-am văzut niciodată de aproape, în viața mea; și în arestarea și executarea lui n-am avut niciun amestec. V-am mărturisit mai înainte că primul pe care l-am căutat ca să-l arestăm a fost Nicolae Iorga și că nu l-am găsit acasă. Repet și confirm cu toată sinceritatea că n-am contribuit în niciun fel la arestarea și executarea lui Nicolae Iorga.

(Investigațiile organelor în drept nu menționează prezența lui Traian Boeru la locul comiterii celor două asasinate, deși cel în cauză nu neagă că a făcut parte dintr-o „echipă a morții” care s-a aventurat într-un raid de răpiri. A ajuns la domiciliul lui V. Madgearu, dar nu a intrat în casă și nici nu și-a însoțit camarazii pe drumul ce ducea la Snagov și Strejnicu… Totuși, inițiatorul acestui senzațional Juriu de Onoare avea datoria morală de a lumina unele situații ascunse în beznă. Cine, unde, când a fost întocmită lista celor condamnați la moarte în frunte cu profesorul Nicolae Iorga?

Iată o întrebare rămasă până în zilele noastre fără răspuns. Traian Boeru a recunoscut că primul „popas" l-au făcut la domiciliul profesorului Nicolae Iorga. L-au căutat pe savant în două rânduri, fără succes. Dar dacă l-ar fi găsit, ce-ar fi urmat? Unde l-ar fi judecat și executat? Iar *după,* l-ar mai fi căutat pe Virgil Madgearu?, n.a.)

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Cum îți explici d-ta, domnule Boeru, că, neavând niciun amestec în săvârșirea celor două crime, au fost totuși puse în sarcina d-tale, fiind considerat ca șeful și inițiatorul echipei pentru ambele crime?

Traian Boeru: În primul rând, asocierea acestor două crime este din cauza faptului că majoritatea celor din echipă, precum și mașina în care s-au deplasat aparțineau Cooperației, unde aveam funcția de director. De aceea, am fost considerat de toată lumea legionară sau nelegionară ca fiind șef al echipei [...].

A doua zi (spre seară, n.a.) am fost chemat de Horia Sima la vila din Aleea Vulpache, care era un fel de sediu al unui serviciu secret (Biroul 2, n.a.) al Poliției Legionare, pentru că mașina Cooperației a fost folosită de echipă pentru uciderea lui Madgearu și Iorga și pentru motivul că inițiatorul și o parte din echipă erau în serviciul Cooperației. Horia Sima a condus cercetările personal, a discutat cu fiecare în parte, începând cu Ilie Olteanu, ca să-și dea seama de cadrul în care s-au întâmplat aceste evenimente. Horia Sima, după ce i-a ascultat pe toți, a decis ca Șt. Cojocaru, Tucan, Dacu și Iacobuță să fie internați într-o vilă la Sinaia, care aparținuse lui Lupeasca.

Col. I. Tomoroveanu: Ce-ai vorbit d-ta cu Sima?

Traian Boeru: I-am povestit exact ce s-a întâmplat, așa cum v-am povestit și dv. Horia Sima ne convocase pe toți acei care, credea el, au un amestec oarecare în acest fapt, afară de Șocariciu și de Hoidaș, care era șeful grupului și, în același timp, și secretarul Serviciului secret al cărui șef era Ilie Niculescu. Horia Sima m-a întrebat dacă a fost bine ce s-a făcut. Am răspuns că eu cred că e bine să se dea cazul pe mâna justiției, singura în măsură să

decidă în acest caz. Horia Sima a luat decizia enunțată mai sus pentru cei patru, iar Iorga Traian, Atanasiu (din nou apare acest Atanasiu fără însă a fi particularizat, n.a.), Schweninger au primit ordin să-și vadă de treburile lor și să nu discute cu nimeni asupra acestei chestiuni. Eu am primit ordin să mă feresc de poliția de stat, să nu fiu nevoit să declar cum s-au întâmplat faptele. Eu am umblat liber, dar prudent. Cojocaru, singurul din echipă care fusese arestat, a găsit un alibi și a fost achitat. După rebeliune, am fost (s-a refugiat, n.a.) în Germania, la Rostok, apoi la Buchenwald, unde am avut anumite activități. Eram credincios lui Sima și activam în acest sens.

Col. I. Tomoroveanu: Când și cum s-a produs acuzația lui Horia Sima?

Traian Boeru: Public și formal, adică prin scris, Horia Sima nu m-a acuzat, dar prin oamenii lui, după plecarea din Viena, după ce în 1944 am refuzat colaborarea cu guvernul național prezidat de Horia Sima, a început să întrețină în jurul meu o atmosferă de suspiciune și neîncredere, căutând să mă izoleze și să mă compromită.

4 noiembrie 1962

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Ce credeți, dle Boeru, de ce dl Sima persistă să afirme un lucru incorect, de ce continuă să vă acuze?

Traian Boeru: Pentru mine și pentru cei care-l cunosc pe Horia Sima chestiunea este clară, acesta este unul dintre procedeele lui. Astfel, eu, în Germania, am fost de un mare ajutor pentru Pătrașcu, secretarul Mișcării, am avut o activitate intensă alături de H. Sima. Atât timp cât eram fidel și supus, eram un element bun și de valoare; imediat ce am început să am păreri, am devenit dușmanul lui, un pericol pentru el. La Berkenbruck, H. Sima se angajase pe cuvânt de onoare că nu va pleca în afară, or, el a fugit în Italia. Noi eram acum un fel de ostatici la nemți […] se făcea un echilibru între Antonescu și noi. Grupul de la Rostok a fost dus, ca urmare, la Buchenwald, deci internat în lagăr. Cu această ocazie am criticat deschis fuga lui Horia Sima în Italia. Mai departe, eu i-am încurcat multe

socoteli, luând atitudine deschisă contra lui în discuțiile cu legionarii, deci era mai comod să mă elimine ca adversar, pentru a putea continua zvonurile deja răspândite pe seama mea, mai ales că Ștefan Cojocaru fusese achitat în țară. Sima s-a abătut de la linia legionară, or, eu, care am combătut această atitudine, am devenit un dușman personal al lui.

Gen.-mr. Ion Gheorghe: E greu de explicat de ce Horia Sima persistă cu acuzațiile lui, deși știe că sunt martori care cunosc situația!

Dl Gheorghe Uscătescu: Având în vedere atitudinea lui Sima, nu sunt de mirare broșura și afirmațiile lui.

Dl Alex. Mârza: Să ne ținem de subiect! Eu am citit broșura și după felul cum scrie este o dovadă că Sima este un inconștient și un analfabet. În plus, face apologia crimei, deci ar trebui tradus în fața justiției, apologia crimei fiind pedepsită în toate țările și, de asemenea, în dreptul internațional.

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Eu nu înțeleg de ce această atitudine stupidă din partea lui Horia Sima! […]

Dl Alex. Mârza explică atitudinea și pornirea lui Cojocaru contra lui Virgil Madgearu ca un resentiment de elev inferior față de profesor.

Traian Boeru: Schweninger era jumătate neamț, era funcționar comercial, nu cunoștea deloc limba germană, având sentimente curat românești, iar Iorga Traian era student la Drept, avea aproximativ 20 de ani, deci elemente tinere, fără discernământ.

Gen.-mr. Ion Gheorghe: De ce lămurirea acestui caz nu s-a petrecut înainte, de ce s-a întârziat atâta? Care sunt motivele așteptării?

Traian Boeru: Eu am tot așteptat și am crezut că lucrurile se vor lămuri singure, că adevărul va ieși la lumină, fără ca să-l provoc eu. Aveam convingerea că Horia Sima posedă o mare doză de cinste sufletească, va veni oricând să spună adevărul […].

Dl gen.-mr. Ion Gheorghe propune să se treacă la audierea martorilor și întreabă dacă dl Ilie

Gârneață poate să răspundă la următoarele întrebări:

1) Dacă Traian Boeru are un amestec în comiterea celor două crime.

2) Dacă a știut ceva despre un ordin de executare a adversarilor politici dat de conducerea Mișcării Legionare.

Dl. Ilie Gârneață: Acum opt ani mi-am dat seama de frământarea lui Traian Boeru. Venisem din Argentina să colaborez cu toți legionarii, dar nu-l puteam folosi pe Boeru pentru că asupra lui plana o mare vină. Eu aveam anumite informații despre nevinovăția lui Boeru de la Cojocaru. L-am sfătuit pe Boeru să facă o scrisoare publică; eu îl consider nevinovat. Eu condamn omorârea lui Iorga și Madgearu indiferent de scopul urmărit de autori; acțiunea lor este de condamnat. Din toate cercetările pe care le-am făcut până acum, am dedus cu precizie că Traian Boeru nu este răspunzător; că nu este autorul moral sau material al celor două crime. Eu fac această declarație cu convingerea fermă că apăr un nevinovat.

Gen.-mr. Ion Gheorghe: Ne interesează fapte pozitive; cum ați dovedi nevinovăția lui Boeru?

Domnul Ilie Gârneață: În 1940 am luat inițiativa să-l dezgropăm pe Corneliu Codreanu. Am ridicat piatra cu un tractor. După ridicarea blocului de ciment, am început cu mâinile să scoatem pământul, râcâiam cu degetele ca nu cumva, întrebuințând hârleț, lopată sau altceva, să atingem trupul căutat. Am spus apoi să ni se aducă unul din cei care au participat la îngroparea celor căutați de noi; mi s-a răspuns că au fost executați. Am început să găsim trupurile. Spre seară am fost chemat la Președinția Consiliului de Miniștri. Generalul Antonescu, extrem de supărat, ceruse miniștrilor legionari și conducerii Mișcării Legionare prin generalul Petrovicescu să i se răspundă ce acceptă legionarii din trei propuneri făcute, drept urmare a celor petrecute la Jilava: **a**) Să fie trecută conducerea Mișcării Legionare generalului Antonescu; **b**) Să se accepte un guvern de generali în frunte cu generalul

Antonescu; **c**) Mișcarea Legionară să-și asume întreaga răspundere a guvernării. *I s-a răspuns că Mișcarea Legionară este gata să-și asume răspunderea guvernării.* Generalul Antonescu s-a liniștit imediat și s-a ajuns la formularea unui comunicat din partea guvernului, care, bineînțeles, nu aproba asemenea ieșiri de sub lege, dar lăsa să se înțeleagă că totul s-a petrecut sub imensa durere sufletească trăită de legionari când au ajuns la descoperirea trupurilor legionare, și în mormânt cu lanțul la picioare și funia cu care au fost spânzurați încă la gât cu ea; deci un fapt săvârșit sub tensiunea durerii sufletești și a neîncrederii în cinstea sufletească a generalului Antonescu față de jertfele legionare.

Domnul general: În țară ați încercat să aflați adevărul în legătură cu Iorga și Madgearu?

Domnul Ilie Gârneață: În țară am aflat ce s-a întâmplat la Jilava. Ce s-a întâmplat cu Iorga a fost o crimă. Am convingerea că Sima putea împiedica această crimă, dar n-a vrut. Eu l-am cunoscut pe Iorga; am lucrat cu el la Liga Culturală. Eu aș fi împiedicat această crimă.

Domnul general: Ați constatat în țară cu precizie cine erau vinovații?

Domnul Gârneață: În țară n-am aflat și nici nu m-am preocupat de acest fapt. În străinătate însă, am aflat adevărul. Știu cum s-a petrecut faptul de la Schweninger, Tucan, Hoidaș, Atanasiu, Olteanu și de la Cojocaru.

Domnul general: Ce-ați vorbit cu Hoidaș?

Domnul Ilie Gârneață: Hoidaș îl considera pe Boeru vinovat că nu i-a împiedicat, dar a afirmat că Boeru n-a participat. Olteanu declara că el a rămas cu Boeru pe stradă după arestarea lui Madgearu, deci informațiile se confirmau din mai multe surse. Olteanu mi-a confirmat din nou cele spuse în Italia. Din expunerile celor din echipă, toți în afara hotarelor până în '44-'45, reiese în mod precis că Boeru n-a fost amestecat la săvârșirea actului de ucidere a lui Iorga și Madgearu.

Dl Mârza explică legăturile dânsului cu domnul Ilie Gârneață, cu Corneliu Codreanu și cu

Iorga. Îl consideră pe Iorga ca pe un adevărat apostol al neamului românesc.

Dl Ilie Gârneață mai adaugă că s-a oferit singur să vină și să mărturisească în fața juriului.

Domnul general spune că va citi declarația ce i-a fost făcută de Schweninger:

> *Am fost chemat* (se afla în sediul „Răzleții" împreună cu alți „răzleți", n.a.) *și întrebat dacă știm să tragem. Am răspuns da. Tucan când a auzit de executare, a spus că el nu merge. Noi am plecat, l-am executat pe Iorga și apoi pe Madgearu.* (Cronologia asasinatelor a fost alta: mai întâi a fost executat Madgearu, iar apoi Iorga, n.a.) *Noi eram tineri, credeam că facem bine*.

Schweninger nu l-a văzut pe Boeru. El, Schweninger, nu luase parte la arestarea lui Madgearu. Au avut ordin să-l execute pe Iorga la km 32. Toți au tras, dar nu știe exact pe fiecare, cine a tras. Nu știe cine a dat ordin.

Audierea domnului Aurel Răuță:

> *Domnul general:* Știți obiectul acestor reuniuni. Din cele auzite până acum avem anumite convingeri și vrem să le confirmăm. Ce știți despre acuzațiile ce i se aduc lui Traian Boeru în legătură cu cazul Iorga-Madgearu?
>
> *Dl A. Răuță:* Am fost indirect în legătură cu acest caz, deoarece eu lucram în acea vreme la Cooperație. Eu aveam legături de prietenie cu Boeru și Olteanu […].
>
> Într-o zi am plecat cu Olteanu în mașina Cooperației. Pe drum, el mi-a spus că această mașină a servit de transport pentru executarea lui Iorga și a lui Madgearu. Am discutat cu Olteanu această chestiune, el spunea că regreta din tot sufletul că *n-a împiedicat săvârșirea acestor crime și regreta, de asemenea, că nici Traian Boeru nu le-a împiedicat.* „Noi, spunea Ilie Olteanu, am participat la arestarea lui Madgearu fără nicio intenție de a-l ucide."

Olteanu spunea că a discutat cu Cojocaru să-l ducă la sediu, iar nu să-l omoare.

Dl A. Mârza: Crezi d-ta că domnul Boeru putea să se opună?

Domnul Răuță: Traian Boeru nu putea interveni deoarece Cojocaru era șeful familiei legionare, deci inclusiv șeful lui Boeru; Cojocaru îi era superior lui Boeru prin funcția pe care o deținea în Mișcarea Legionară. Cojocaru era o fire de exaltat, nu se putea discuta cu el.

Dl Gh. Uscătescu: Boeru i-a spus lui Cojocaru să-l ducă pe Madgearu la sediul legionar?

Domnul Răuță: Da, a dat o recomandație, nici nu le trecea prin cap, să fie dus la executare. […]

Domnul general insistă să se păstreze discreție completă asupra celor discutate în legătură cu cazul respectiv, astfel încât, așa cum e cazul lui Atanasiu, care este profesor în Germania, să nu fie prejudiciat. Domnul general adaugă, este o crimă politică, ea se judecă cu altă măsură decât crima de drept comun. Domnul Răuță explică dușmănia pe care Sima i-o poartă lui Boeru prin faptul că acesta l-a înfruntat în August 1944.

Dl V. Mihăilescu explică atitudinea lui Sima față de Boeru prin ura pe care acesta o avea față de gradele legionare.

Audierea domnului Gheorghe Racoveanu:

Domnul general: Cunoașteți rostul adunării noastre și vă rog să ne spuneți tot ce știți în legătură cu participarea lui Traian Boeru la săvârșirea celor două omoruri: Iorga și Madgearu.

Dl Gh. Racoveanu: În 1944 mă aflam la Buchenwald, unde erau aduși legionari și nelegionari. Nu eram legionar, dar i-am apărat chiar înainte de a-i cunoaște. În 1940 eram într-o altă lume, eram redactor la *Cuvântul.* La Buchenwald aveam situația de prieten al legionarilor. Acolo era și Sorin Pavel, un filosof de valoare. Acesta a vrut să țină o conferință despre Nicolae Iorga, ceea ce a

provocat un scandal, deoarece erau în lagăr și cei care l-au executat pe Iorga. Totuși, conferința s-a ținut, iar Sorin Pavel a afirmat în concluzie că Nicolae Iorga era un nevertebrat spiritual. La această conferință, Cojocaru a fost singurul care n-a participat. Seara am vorbit cu Cojocaru, care mi-a declarat: *„Să mă lase în pace acești apărători nechemați care încearcă să laude o faptă pe care eu n-am să mi-o iert niciodată”*. L-am întrebat cum de a putut face asta. Mi-a răspuns: „*Am fost nebun*! *Văzusem pe Căpitan la dezgroparea de la Jilava, i-aș fi omorât pe toți în noaptea aceea”*. L-am întrebat ce a zis Sima. „*A țipat la mine și eu la el 20 de minute*.” Am mai discutat și cu Schweninger, care mi-a confirmat cele spuse de Cojocaru. Am și alte informații care confirmă convingerea mea că Traian Boeru nu are nicio vină de moartea lui Iorga și Madgearu.

Domnul general: Ce știți despre participarea lui Boeru?

Dl Gh. Racoveanu: De la Valeriu Negulescu, fost primar al Bucureștiului, am aflat cu amănunte cum s-au petrecut faptele, el cunoștea exact situația. *„Boeru,* mi-a spus Negulescu, *n-a fost implicat în acest omor, dar a luat parte la arestarea lui Virgil Madgearu.*” Valeriu Negulescu era unul dintre prietenii lui Sima, a luat parte la lovitura de la Brașov, din septembrie 1940, deci era un element care putea să fie la curent și să cunoască bine situația.

Domnul Racoveanu adaugă că numele lui Boeru nu a fost pronunțat de către Cojocaru, dar că i-au fost pronunțate numele autorilor acestor două crime.

Domnul general: Din cele spuse de d-ta, reiese că și Cojocaru regretă fapta săvârșită?

Dl Gh. Racoveanu: Se înțelege, de vreme ce a spus că „n-are să și-o ierte niciodată”.

Deliberarea:

Domnul general: Din cele luate la cunoştinţă în aceste două zile, este în convingerea d-voastră, membri ai juriului, că domnul Traian Boeru a participat la uciderea lui Iorga și Madgearu?

Ei răspund: Nu!

Juriul în unanimitate are aceeași convingere.

Din cele mărturisite de domnul Boeru reiese că a avut cunoştinţă că se pune la cale această crimă, dar din motivele expuse se vede că era un element în subordine; răspunderea era a funcţiei, și nu a gradului; Boeru nu l-ar fi putut împiedica pe Cojocaru să execute, după părerea mea. Găsesc că domnul Boeru are o răspundere relativă de cele petrecute, deoarece n-a intervenit ca să împiedice săvârșirea crimei.

Dl A. Mârza: Crima a fost săvârşită de cineva cu răspundere limitată, este un element anarhic, s-a observat la proces, deci Boeru nu l-ar fi putut împiedica pe Cojocaru.

Domnul general: Recunoaştem că domnul Boeru ar avea o răspundere morală relativă, dar este diminuată din cauza convingerilor căpătate de Juriu că opunerea lui Boeru la săvârșirea crimei n-ar fi dus la niciun rezultat, dată fiind structura morală a elementului care luase inițiativa executării lui Madgearu, dată fiind, de asemenea, și ierarhia ce o avea în partid.

Drept consecinţă a acestor deliberări, se trece la redactarea următorului protocol.

Protocol

Subsemnații, constituiţi în Juriu de Onoare, sub președinția domnului general Ion GHEORGHE, cu participarea domnilor colonel Ion TOMOROVEANU, prof. George USCĂTESCU, avocat Alexandru MÂRZA, Virgil MIHĂILESCU, în calitate de membri, și a dlui dr. Nicolae GUGUIANU ca secretar, ne-am întrunit la Paris în zilele de 3 și 4 Noiembrie 1962, la cererea dlui ing. agronom Traian Boeru, cu scopul de a preciza dacă

domnia sa a inițiat, a ordonat sau a participat la uciderea profesorilor Virgil Madgearu și Nicolae Iorga, crimă care a zguduit conștiințele Românilor.

În urma probelor produse prin documente și depozițiile persoanelor în măsură de a fi cunoscut cum s-au petrecut faptele, Juriul a ajuns la următoarele concluzii, pe care le consemnează în numele dreptății și onoarei, conștient de răspunderea ce-i incumbă pentru lămurirea imparțială a acestui trist eveniment din istoria poporului român.

1. Dl Traian Boeru n-a inițiat, n-a ordonat și n-a participat la uciderea profesorului Virgil Madgearu. D-sa recunoaște că a făcut parte din grupul care a avut misiunea să-l aresteze, cu scopul exclusiv de a-l pune la dispoziția Mișcării Legionare, în cadrul măsurilor generale luate pentru arestarea fruntașilor politici, adversari ai Mișcării Legionare.

2. Din toate probele aduse în fața Juriului, probe concludente și decisive, se dovedește că, după ridicarea de la domiciliu a Profesorului Virgil Madgearu, dl Traian Boeru n-a mai participat sub nicio formă la restul desfășurării acțiunii care a decis soarta acestuia.

3. În ce privește arestarea și uciderea Profesorului Nicolae Iorga, dl Traian Boeru n-a avut absolut nicio cunoștință de aceasta, fiind complet străin de cele petrecute.

4. În același timp, Juriul a constatat că hotărârea domnului Traian Boeru de a lămuri în ce măsură domnia sa a avut sau nu vreun rol în desfășurarea tristului eveniment în cauză n-a fost o acțiune de ultimă oră, ci un gând care-l urmărea de multă vreme și pentru realizarea căruia domnia sa a și întreprins o seamă de inițiative, de care Juriul a luat cunoștință.

5. Juriul însărcinează pe dl dr. Nicolae Guguianu, secretarul său, cu difuzarea prezentului protocol în întreaga presă românească din exil.

Dat la Paris, la 4 Noiembrie 1962

Semnează:

Gen. Ion Gheorghe

Col. Ion Tomoroveanu

Prof. George Uscătescu

Av. Alexandru Mârza

Virgil Mihăilescu
Dr. Nicolae Guguianu

Document

Scrisoare adresată generalului Ion Antonescu de către Iuliu Maniu
– fragment –

Domnule General,

[…]Nu este însă vremea acum de a face istorie. Ea se va scrie la timpul său.

În momentul de față țin însă să protestez și în scris contra sălbătăciilor ce s-au făptuit, contra asasinării prietenului meu, Virgil Madgearu, un om de o excepțională valoare științifică și națională, și a marelui profesor Nicolae Iorga, pe care, deși mi-a fost înverșunat adversar politic, totuși l-am recunoscut totdeauna ca unul care a avut merite neșterse în evoluția gândirii naționale românești și care a fost o podoabă a științei naționale și universale. Respectul pe care l-am avut pentru meritele lui științifice și naționale m-a determinat să nu ripostez niciodată la nenumăratele lui atacuri îndreptate împotriva mea.

Din parte-mi, Domnule General, vă adresez rugămintea – și acesta este scopul principal al rândurilor de față – să nu întârziați nicio clipă în a restabili autoritatea puterilor constituite în Stat, să dați serviciile de menținerea ordinii publice în mâini competente astfel încât cetățenii de orice categorie să redobândească siguranța averii și vieții lor, pentru ca astfel să poată continua munca productivă atât de necesară organismului social și economic. Dumneavoastră, Domnule General, va trebui să găsiți calea potrivită acestui scop. În ceea ce mă privește pe mine, eu urmez a crede, precum știți, că singura cale este: respectarea ordinii legale, a vieții constituționale și a libertăților cetățenești.

Deodată cu acest protest vă rog pe Domnia Voastră să dați la lumină pe cei vinovați și aceasta nu numai pentru a restabili ordinea de drept în Stat, ci pentru a da și o satisfacție opiniei publice și

pentru a reface pe cât se poate reputația țării noastre adânc compromisă.

Nu se mai pot trece sub tăcere crimele săvârșite, nici nu mai pot fi tăinuiți făptuitorii fără ca lumea civilizată să aducă verdictul ei zdrobitor asupra Statului nostru, acuzându-l că el ori nu este în stare să descopere două grupuri a câte 5 atentatori, care au săvârșit faptele lor la lumina zilei, ori înseși organele Statului ascund pe făptuitori.

În ce privește masacrul de la închisoarea Jilava, cu toată revolta explicabilă a făptuitorilor, cred că dacă nu sentimentul de umanitarism, dar măcar buna reputație a țării ar fi cerut ca autoritățile în drept să aplice măsurile cuvenite.

Vă mai rog Domnule General, să dispuneți Cenzurii să permită publicarea anunțurilor de deces ale regretaților Virgil Madgearu și Nicolae Iorga și a dărilor de seamă despre decursul funerariilor, împreună cu discursurile rostite, pentru ca țara, pe de o parte, să cunoască fapta Domniei Voastre creștinească, de a fi dat liber curs înmormântării acestor valoroși bărbați ai țării și pentru ca, pe de altă parte, să cunoască sentimentele de pietate și gratitudine ale familiei și ale prietenilor față de cei decedați, care sunt martirii unei credințe, iar nu criminali urmăriți de legile țării și condamnați de opinia publică.

Vă rog, Domnule General, să primiți încredințarea înaltei mele stime și considerațiuni.

București,

5 Decembrie 1940

ss. Iuliu Maniu,

Președintele Partidului Național-Țărănesc

Răpirea și asasinarea profesorului Nicolae Iorga

Oameni de prisos

În zi de crudă foamete
Fiindu-le lehamite,
În marginea țării întregi
Au vrut s'ucidă pe moșnegi.
Iar ei au zis: „Nu fiți păgâni,
Răbdați puțin pe cei bătrâni:
De-a lungul căii morților
Ei sunt în pragul porților”.

Nicolae Iorga

Ce nu mi se poate cere[10]

O singură fericire are vârsta plină de necazuri care prinde pe om la intrarea în patimile bătrâneții, aceea de a nu putea să fie altfel decât cum a fost.

Tinerii sunt supuși influențelor vremii în care trăiesc. Sufletul lor nu e îndeajuns format ca să le poată rezista. Ei au și un fel de mândrie de a fi cum cere ceasul, pe care îl țin în seamă, își închipuie cum că ei l-au făcut.

De fericirea de a fi altfel, fiindcă așa îmi cer mie anii pe care-i port, mă învrednicesc și acum, în această vreme de prăbușiri.

Credințele mele au rămas întregi.

Ele se sprijină toate pe noțiunea de libertate ordonată.

Libertate în interior, fiecare contribuind cu conștiința sa neatârnată pentru binele patriei și al nației.

Libertate a popoarelor care au plătit prin martirologiul lor, dreptul de a trăi de sine.

Văd tot, înțeleg tot, îmi strâng buzele pentru a nu vorbi. Dar altfel nu pot să fiu.

Nicolae Iorga

Președinția Consiliului de Miniștri

Comunicat

În seara […]de 27 noiembrie a.c., profesorul Nicolae Iorga a fost ridicat de către autori necunoscuți de la locuința sa de la Sinaia.

Măsurile grabnice luate în cursul nopții de către autorități pentru aflarea și salvarea vieții fostului prim-ministru au rămas fără rezultat.

În dimineața de 28 noiembrie a.c., legiunea de jandarmi Prahova a găsit corpul neînsuflețit al profesorului Nicolae Iorga în comuna Strejnicu, străpuns de șase gloanțe de revolver.

Guvernul este în căutarea vinovaților cărora li se vor aplica severe sancțiuni potrivit legilor în vigoare.

Zile albe – Zile negre

Într-o blestemată zi, România a luat cunoștință că Nicolae Iorga a fost asasinat mișelește de o echipă de legionari. Inimile s-au oprit în loc. Universul s-a întunecat ca în vremea răstignirii lui Iisus Hristos. Proporțiile crimei erau așa de covârșitoare, încât ea devenea incredibilă. Oricâte erori și-ar fi imaginat cei mai demonizați adversari ai legionarismului, una ca aceasta n-ar fi putut concepe. Un Nicolae Iorga ucis de naționaliști? Răspunde tu, generație a războiului întregirii, care ai fost clădită de geniul lui! Răspunde tu, țară care ai fost România Mare și el ți-a fost tată spiritual și moral. În Nicolae Iorga legionarii au ucis creierul umanității românești. Nu a fost nimicit un om de 70 de ani, ci însuși spiritul care sintetiza făptura de pretutindeni și dintotdeauna a unui neam. Dușmanii au împușcat inima nației. Închipuiți-vă un Nicolae Bălcescu distrus de naționaliști, închipuiți-vă pe un Mihai Eminescu exterminat de aceiași naționaliști. Și dacă puteți cuprinde această grozăvie a grozăviilor, atunci veți înțelege ce înseamnă asasinarea lui Nicolae Iorga de către legionari! A doua zi după crimă, departe de a găsi în lumea legionară cea mai mică fărâmă de regret, mi-a înghețat sufletul văzând mulțumirea diabolică a tuturor. Inconștiența generală devenise o echipă colectivă de sectă satisfăcută, incapabilă să priceapă că această faptă

va sângera pentru vecie în memorie ca o veşnică osândă a numelui de legionar.

Nichifor Crainic, *Memorii* – 1991

VIII
„aruncat e zarul sorții”

horia sima

Cazul Iorga-Madgearu
Madrid – 1961, pag. 6

Persoanele care păstrează acest cult mișcător al lui Nicolae Iorga, presupunând că nu fac parte din categoria detractorilor de profesie ai Mișcării, săvârșesc o confuzie de planuri în manifestările celui dispărut: confundă pe marele istoric, marele savant, marele dascăl al Neamului, pe care-l venerăm și noi, cu omul politic Nicolae Iorga, care ni se pare mai puțin vrednic de a fi admirat și regretat. Acei care l-au răpus pe Iorga n-au atentat la viața omului de cultură, ci a omului politic care a jucat un rol nefast în politica țării între cele două războaie. Dacă faci politică, implicit te expui la riscuri pe care nu le cunoaște un om care își petrece timpul numai în bibliotecă. Într-un moment când vin la scadență anumite greșeli, un om politic nu se poate refugia, ca să scape de urmări, în dosul omului de cultură.

Acei care arborează flamura omului de cultură Nicolae Iorga pentru a întreține ostilitatea împotriva Mișcării cultivă intenționat confuzia. Ei știu prea bine că suprimarea lui Iorga n-a avut nimic de-a face cu serviciile pe care acesta le-a adus culturii românești. Domeniile se cer riguros despărțite. O cântărire dreaptă a acestui episod nefericit presupune o prealabilă examinare a atitudinilor și activităților celuilalt Iorga, Iorga – omul politic. Problema ce se pune deci în legătură cu sfârșitul tragic al acestuia este de a se ști dacă Nicolae Iorga – omul politic – și-a meritat sau nu năprasnica lui moarte.

Extrase din scrisorile de amenințare expediate pe adresa „omului politic” prof. Nicolae Iorga:[11]

Ne facem datoria să vă prevenim: dacă i se va întâmpla ceva rău Căpitanului în închisoare, dacă

vă veți continua gândul criminal, pentru neamul acesta, de a-l scoate pe Corneliu Zelea Codreanu din Istorie, dacă nu veți sfârși – într-un timp pe care l-am stabilit – cu prigoana împotriva noastră: pedeapsa legionară va cădea ca un trăsnet pe capul vostru.

Suntem echipa morții
Din Moldova noi venim,
Aruncat e zarul sorții.
Ori învingem, ori murim.

Prea Înalte Consilier Regal,

[…] vei plăti toate crimele ce ai săvârșit, iar hoitului tău cadaveric nu-i va fi dat să murdărească pământul scump al acestei țări pe care Măria Ta și cu asasinii, tâlharii și lașii de seama ta au dus-o în halul în care a ajuns.

Dr. Iosif Câmpeanu din Țara Oașului

[…] Dumnezeul românilor să vă pedepsească. Să muriți fără prieteni și fără cruce […] cu stârvurile aruncate peste gunoaie.

Canalie ahtiată după o bucată de pâine bine unsă! Grecotei fără conștiință, excrement bătrân și ramolit!

Nu te-ai săturat încă? Vrei sângele nostru întins pe pâinea ta? De ce ne-ai omorât idolul? Tu l-ai trimis la moarte, tu canalie, hoit viu, degenerat epileptic! Îți făcea umbră? Acum ți-o face și mai mult.

Și Christos a murit acum 2000 de ani și abia după moartea lui a trăit.

În obiectiv: Profesorul Nicolae Iorga

5 decembrie 1938

Dl Nicolae Iorga și-ar fi exprimat față de intimii săi colaboratori îngrijorarea cu privire la situația țării, explicând că greșesc cei care socotesc practic pentru țară alăturarea de Germania, deoarece aceasta nu urmărește decât angajarea României într-un viitor război cu Rusia.

11 decembrie 1938

Dl Consilier Regal Iorga, întreținându-se cu unii partizani, a afirmat:

Discursul ținut de Majestatea Sa Regele cu ocazia depunerii jurământului la Școala Pregătitoare de Ofițeri este considerat de dl Consilier Regal ca o replică la articolul său în care arată rolul istoric al generației care a făcut România Mare. Crede că formulele preconizate de Măria Sa: „«…o singură voință, o singură credință» sunt devize cu o rezonanță străină”.

Notă informativă[12]

Nr. 37 din 11 ianuarie 1939

Tot mai mult se vorbește despre atitudinea dlui profesor Nicolae Iorga în chestiunea împușcării legionarilor. Supărat pe M.S. Regele, el s-a oprit de a lua parte la ultimele recepții cu ocazia sărbătorilor Crăciunului.

Se spune hotărât că d-sa nu este de acord cu măsura luată și executată. Nu admite în niciun fel acest mod de a fi pedepsiți. Acestea au ajuns la urechile legionarilor, le convine, îi mulțumesc și le colportează.

Sunt puse în circulație tot felul de zvonuri cu privire la aceste întâmplări, le remarc pe cele care prind temei mai ușor și se rețin în opinia publică, formându-se o bază de la care pleacă diferite clevetiri pe seama M.S. Regelui. Astfel, subit, nu dl Armand Călinescu este vinovat direct de împușcarea legionarilor, din contră, d-sa s-a opus, dar, față de ordinul categoric al M.S. Regelui, n-a mai avut încotro și a trebuit să cedeze. Majestatea Sa, adânc mâhnit la înapoierea sa din străinătate (Londra, Bruxelles etc.), că a trebuit, în loc, de cum se aștepta, la mulțumiri, să sufere un atentat în drumul de la frontieră la București (ar fi fost subminate șinele de la drumul de fier într-un anumit punct spre a arunca în aer trenul regal), s-a revoltat și s-a enervat în așa fel încât a dat ordin de împușcare a legionarilor. Astfel, soldații puși să tragă în Corneliu Zelea Codreanu și în ceilalți 12 (au fost 13, n.a.) au refuzat să execute împușcarea și atunci s-a recurs la soldați evrei care i-au împușcat, strigând, apoi: „Trăiască Țara Noastră”.

Cei la care pătrunde acest din urmă zvon rămân foarte dureros afectați.

Coroborați toate acestea de atitudinea dlui Iorga, se înțelege că, în opinia publică românească, se înrădăcinează răul.

Precizarea autorului: Ne-am împiedicat fără vrerea noastră de un act grav de diversiune antisemită conceput de Serviciul de Siguranță al Statului cu un obiectiv odios: de a canaliza reacția legionarilor și a simpatizanților Mișcării Legionare împotriva populației evreiești.

Din fericire, arhivele au păstrat până în zilele noastre acele documente care îi pun în lumină pe adevărații asasini ai lui C.Z. Codreanu și ai celor treisprezece camarazi de crez. Redăm mai jos, mulțumită cunoscutului istoric Gh. Buzatu, unul dintre aceste documente[13].

Declarația maiorului Dinulescu

– fragmente –

Într-o zi am fost chemat de către fostul Președinte de Consiliu, Călinescu (Armand, n.a.). *În cabinetul lui de lucru se găsea și generalul Bengliu, comandantul Jandarmeriei. Călinescu mi-a declarat atunci că, pentru motive politice, Codreanu și 13 adepți ai lui trebuiau să fie uciși: aceasta ar fi fost și dorința Regelui. În ziua de 29 noiembrie 1938, la ora 10 seara, Codreanu și camarazii lui au fost scoși din închisoarea de la Râmnicu Sărat, unde erau închiși, și au fost puși într-un camion. Legionarii au fost puși în așa fel ca să poată vedea numai înainte, fiind în același timp legați cu bretele la spate. Ei nu puteau face nici cea mai mică mișcare; erau chiar constrânși să stea continuu cu capul în sus.*

Înapoia fiecăruia din ei stătea câte un jandarm. Eu m-am așezat lângă șofer. […] după ce am dat semnalul fixat cu lanterne, jandarmii au scos din buzunare o sfoară (frânghie, G.B.), *pe care au strâns-o în jurul gâtului legionarului ce stătea în fața fiecăruia dintre ei. În felul acesta, Codreanu și cei 13 camarazi ai lui au fost sugrumați, în timp ce mașina își continua drumul în mare viteză. Puțin timp după aceea, am ajuns la București, de unde m-am îndreptat către fortul de la Jilava, în interiorul căruia era săpată deja de trei zile o groapă mare. După ce camionul a intrat în fort, asupra cadavrelor strangulaților s-a tras […]. Jandarmii, deși involuntar, au trebuit să iscălească actele de deces, în care se spunea că acei 14 legionari au fost împușcați pentru că încercaseră să fugă de sub escortă. Fiecare jandarm a fost răsplătit cu 20.000 lei. Eu am primit 200.000 lei.*

19 ianuarie 1939

Răspunzând la întrebarea unor prieteni, dacă și-a schimbat părerea despre mișcarea legionară – pentru care dl Iorga afișase recent o subtilă simpatie –, d-sa a spus: „Tot mai bine cu un rege care face pe Codreanu, decât un Codreanu care voia să facă pe regele”.

11 februarie 1939

În ziua de 10 februarie a.c., la ora 18:15, la Teatrul Ligii Culturale, dl profesor Nicolae Iorga a conferențiat asupra „Concepții trecute despre

caracterul și istoria universală”. Au participat circa două sute de persoane.

„Naționalismul este de dată recentă, este deci în formațiune. Ideea națională care străbate azi omenirea nu trebuie să meargă prea departe și să arunce omenirea în cel mai groaznic măcel, și aceasta din cauza rătăcirilor de azi. Azi-dimineață am citit în ziare o mare bucurie a lui Mussolini, că poate număra 10 milioane de oameni pe care să-i arunce contra oamenilor – istoria se repetă! –, naționalismul de azi este negația idealului pentru care omenirea a sângerat veacuri întregi.

Între toate națiunile trebuie să fie o continuitate, o unitate, un element comun […]. *«Deutschland über Alles*!*»* este vechi, și Wilhelm al II-lea credea că istoria începe cu el.

Viața unui popor este o continuitate, o unitate, o integritate.”

27 martie 1939

Chestura Poliției Municipiului București raportează Direcției Generale, pentru Direcția politică de Siguranță, că s-a predat pentru expediție Oficiului Poștal Sibiu, în ziua de 25 martie 1939, o carte poștală pe adresa dlui Nicolae Iorga, având următorul conținut – în limba germană – cu caracter ofensator la adresa dlui profesor.

Biet nenorocit,

Nebunule nenorocit!

Vei continua a clămpăni și acum împotriva Germaniei? Sau vă veți retrage într-un cămin de idioți? Târziu însă, totuși!

27 aprilie 1939

Vorbind într-un cerc de prieteni despre natura de stat totalitar, dl profesor Nicolae Iorga l-a definit astfel:

„Statul totalitar este statul condus de un singur om și în care totul depinde de acesta. Dacă șeful statului se scoală din somn binedispus, toate treburile merg bine și invers: dacă este mereu indispus, totul merge pe dos. Spre exemplu, dacă Hitler spune ca la orele 7, într-un anumit loc, să se strige: *«Heil* Hitler!»,

atunci toată lumea, la acea oră și la locul arătat, trebuie să aștepte la termenul fixat și să se conformeze dorinței șefului. Așa este cu statul unui singur om, unde totul pleacă de la salut și uniformă în loc să plece din interiorul sufletului.”

5 mai 1939

Într-un cerc de prieteni:

„Nu trebuie să ne îngrijorăm de atitudinea Germaniei, deoarece, din moment ce ea trăiește numai prin Hitler, ea va trăi numai cât trăiește și acesta.

Germania, sub regim hitlerist, nu a produs nimic care să rămână și cred că nici nu va mai avea timp să producă.

În ce privește faptul că Hitler îi instigă pe unguri împotriva noastră, nu trebuie să ne înfricoșeze, deoarece […] de câte ori ne-am bătut cu ei, de atâtea ori i-am învins. Armatele noastre au mai fost la Budapesta și este sigur că vor repeta acest lucru.”

7 septembrie 1939

(Imediat după izbucnirea războiului, n.a.)

Cercurile din jurul dlui profesor Iorga reproduc următoarea declarație făcută de acesta:

„În timpurile grele prin care trecem, se impune a avea la conducerea țării guverne care să asculte numai de glasul M.S.R[egelui], deoarece, într-o țară unde numai Suveranul vorbește, totul poate fi dus la bun sfârșit.”

11 septembrie 1939

Referindu-se la atitudinea de neutralitate adoptată de România, profesorul Nicolae Iorga a declarat:

„Neutralitatea este bine-venită deoarece ea corespunde atât dorinței publice, cât și intereselor României. Această stare de neutralitate însă nu va putea fi păstrată multă vreme, iar noi vom trebui să alegem între Berlin și Paris. Eu unul sunt pentru o apropiere de Franța și cred în biruința forțelor noastre aliate.”

12 septembrie 1939

Intimii profesorului Nicolae Iorga afirmă că d-sa ar fi spus următoarele după asasinarea lui A. Călinescu:

„Cei care au comis asasinatul, ca și toți ceilalți care încă mai nutresc idei extremiste, trebuie să primească pedepse exemplare. Acum, pentru a nu știu câta oară, se vede că legionarii sunt conduși din afară. Ei aplică aceleași metode prin care alții vor să ucidă alte popoare, să le impresioneze prin număr și să le surprindă prin ferocitatea lor […]. Îmi voi pune toată puterea mea de muncă, de pricepere și experiență la dispoziția guvernului și mă voi asocia la orice act sau dispozițiune pentru nimicirea răului care, dacă nu va fi curmat, ne va aduce noi și mari suferințe.”

Noiembrie 1939

După spectacolul de aseară al Teatrului „Ligii”, artiștii s-au retras în sala de consiliu, unde se afla și dl Iorga […]. În acest timp, a venit un reprezentant de la Palat cu scopul de a-l invita pe dl Iorga la Palat. În fața acestuia, dl Iorga a început să gesticuleze și să strige că nu se ploconește [în fața] Regelui, că n-are nevoie de Palat și [de] întreaga camarilă care ordonă asasinate etc. Apoi a afirmat că guvernul actual împușcă floarea țării: studențimea română și creștină. Suveranul și membrii guvernului sunt asasini și lași. A mai arătat că d-sa a înțeles să i se dea o pedeapsă lui Codreanu și celor care-l înconjurau, însă n-a dorit uciderea acestora, fiind contra crimelor sau oricăror violențe.

3 aprilie 1940

Discutând într-un grup procedeele prin care Reichul încerca să-și procure materii prime necesare din România, dl profesor Nicolae Iorga a spus:

„Aceste procedee sunt numeroase și guvernul ar greși dacă ar accepta cererile crescânde ale germanilor. Eu […] spun că sufletul nostru trebuie să rămână alături de foștii noștri aliați. O pace precum cea de la Buftea nu se va mai întâmpla, iar concesiunile făcute astăzi Germaniei tind virtual către situația ce ni s-a creat atunci. Avem datoria morală de a nu ceda în niciun fel […].”

12 aprilie 1940

Se semnalează că Nicolae Iorga se pregătește pentru o acțiune de critică și propuneri în domeniul politicii externe.

a) Raporturile României cu aliații

b) Relațiile economice cu Reichul

c) Dezvoltarea legăturilor de prietenie între România și Italia

d) Raporturile româno-ruse.

25 mai 1940

Ieri, 24 mai a.c., la ora 18, dl profesor Nicolae Iorga le-a ținut studenților săi la Institutul de Istorie Universală primul curs după vacanța Paștelui.

În afară de cuprinsul expunerii științifice, dl Iorga s-a plâns de tratamentul la care este supus (cenzurarea scrisorilor etc.).

Vorbind de situația externă, a spus că Hitler e un exponent al imperialismului german și al barbariei tiranice, dar un exponent vulgar și trivial […]. „Ridicat din nimic, el se va duce în neant, și singurele amintiri ce vor rămâne vor fi mașinile distrugătoare cu care a vrut să-și realizeze planul său diabolic. Știu, a continuat Iorga, că acest pasaj este în contradicție cu Constituția noastră care oprește insulta suveranilor ori a conducătorilor unor țări străine și se prea poate să am neplăceri. Dar mie îmi place adevărul."

Mai 1940

La o editură din München a apărut un volum asupra activității științifice și politice a lui Nicolae Iorga intitulat *Un profesor bătrân și nebun,* semnat de Paul Reinicke. În această carte se face o amplă și documentată critică a operei istorice a lui Nicolae Iorga.

În partea a doua a cărții, atitudinea antigermană (a se citi antihitleristă, n.a.) a lui Nicolae Iorga este explicată prin faptul că ar fi subvenționat de Ambasada Franței la București.

17 iunie 1940

Dl. profesor Nicolae Iorga s-a întreținut acasă cu un student, vorbind despre noile perspective ce se deschid.

„Voi rămâne intransigent în fața forțelor brute care se întind spre noi. Căderea Tratatului de la Versailles va atrage căderea și a celor de la Trianon și Neuilly. Asta înseamnă pentru noi revizuirea tratatelor și, poate, ciopârțirea țării […]. Deplâng soarta Franței, dar cred în reînvierea ei […]. Voi, tineretul, nu trebuie să ascultați bâiguielile celor interesați, nu vă aplecați înaintea neamțului, sfidați-l și ocoliți-l."

20 iunie 1940

În ziarul maghiar *Pesti Újság* apare știrea intitulată „Vântul timpurilor noi a «suflat» tocul din mâna lui Iorga": „Senzația Capitalei României, Iorga nu mai scrie articole de ziar. Fostul prim-ministru a avut până în ultimul timp dreptul de a publica în *Neamul Românesc* articole care nu treceau prin cenzură. Din cauza atitudinii sale francofile, i s-a luat acest drept. Profesorul Iorga s-a hotărât să nu mai scrie articole de ziar".

Notă informativă

Inspectoratul de Poliție
al Ținutului Bucegi
1940 iunie 20,
Vălenii de Munte
Nr. 13761 din 20 iunie 1940[14]

Domnule Șef al Poliției,

Direcția Generală a Poliției ne informează că foștii legionari eliberați din domiciliile obligatorii au început din nou să lucreze în direcțiunea organizării și propagandei legionare, luând hotărârea de a lupta contra Germaniei într-un eventual conflict și de a pune la cale un atentat îndreptat contra dlui consilier regal Nicolae Iorga de la care pretind că ar fi purces toate persecuțiile contra lor și pentru a răzbuna pe Căpitan.

De asemenea, rudele foștilor legionari morți la Miercurea Ciuc ar fi hotărât să se ducă, în curând, în

acea localitate pentru a pune cruci pe morminte.

Față de aceste informații, avem impresia că, încrezători în aparenta inactivitate a elementelor legionare, ați abandonat orice serioase preocupări în această direcție și vă atragem atenția că ne vedem siliți a interpreta această informare, în care suntem ținuți în ultimul timp, drept o lipsă de interes în executarea serviciului.

Inspector regional de Poliție,
A. Pacsimade
1 august 1940

În *Deutsche Allgemeine Zeitung* se poate citi:

Istoricul Iorga este exponentul cel mai pur al acestei grupe (a celor care au învățat numai în Franța și au avut parte de o tinerețe fericită); era un aprins patriot francez și tipul unui profet baroc cu barbă lungă, care a scris despre România o operă de istorie (ilizibilă) care, ca poezie, e plăcută de citit pe ici, pe colo.

Iscălește corespondentul obișnuit al ziarului *Deutsche Allgemeine Zeitung,* contele Anton Knyphausen.

Răspunsul dlui profesor N. Iorga:

„Profetul baroc cu barba lungă", onorate domn conte, a făcut studii la Berlin și Leipzig, a fost alesul iubit al lui Lamprecht, a scris în limba germană două volume de istorie a poporului român, cinci volume despre istoria Imperiului Otoman, a colaborat la Istoria universală a lui Helmholtz și chiar la Istoria armatei și flotei germane, la Marea Enciclopedie germană și lucrează cu vicepreședintele Comitetului internațional de istorie slavă, cu un Brandt și cu Altman, doctor în filosofie la Leipzig.

Domnul conte, căruia nu-i lipsește numai barba, n-are scuze de prezentat?

Rog Ministerul Propagandei să-i traducă acest articol.

21 septembrie 1940

Intimii dlui Iorga afirmă că acesta va interveni pe lângă dl general Antonescu, rugându-l să dea dispoziții și să respecte libertatea și să nu fie amenințat și intimidat prin presă și scrieri. Profesorul N. Iorga crede că, „dacă actualul regim nu-și va face un principiu din garantarea libertății și vieții cetățenilor, se va prăbuși tot așa de repede ca și regimul trecut” (carlist, n.a.).

1 octombrie 1940

Intimii dlui Iorga afirmă că acesta a avut un acces de nervi când a aflat că va fi pensionat de către Traian Brăileanu. D-sa a declarat că această ură nu o poate explica, deoarece personalitatea sa științifică nu poate fi înlocuită la catedra de Istorie Universală de către nimeni.

Precizarea autorului: Printre notele informative întocmite de profesioniștii Corpului Detectivilor din structurile Siguranței Statului, am descoperit și un articol semnat de profesorul Nicolae Iorga, care urma să apară la 10 septembrie 1940 în coloanele ziarului pe care îl conducea, *Neamul Românesc*. Însă n-a mai văzut lumina tiparului. Intrase în acțiune „cenzura” primului și ultimului guvern legionar din istoria politică a României. De altminteri, câteva zile mai târziu, ziarul fondat de savant în anul 1906 a fost silit să-și înceteze activitatea.

Articolul intitulat „Orăcăieli patetice” are, desigur, și o istorie. Fusese scris cu un scop precis: să se constituie într-un răspuns destinat ziarului *Porunca Vremii* care, în numele proaspătului regim legionar-antonescian, declanșase un atac public împotriva profesorului Nicolae Iorga:

În cultura națională, susținea, printre altele, autorul textului, *Nicolae Iorga rămâne în amintirea noastră o catastrofă... Epilepsia stilului său a cunoscut pe atunci o perioadă de puternică înflorire. Lăbărțat ca o meduză peste trupul nației, sugându-i*

câte puțin viața și onoarea, Nicolae Iorga este figura rezumativă a descompunerii românești. Dar domnul Iorga, acest domn Iorga, care a terorizat îndeajuns „biata țară”, trebuie să înțeleagă că orice răbdare are o limită. Prezența domniei sale prelungită fără rost în viața țării, în actualitatea vieții publice, indispune.

Multă vreme s-a crezut că fondatorul ziarului *Neamul Românesc* a ieșit din arena presei românești din acele timpuri fără a-i servi adversarului cuvenita replică. Nu era însă marele cărturar ființa care să se lase intimidată de dușmani. Articolul scos din arhive la lumină reprezintă o dovadă convingătoare.

Orăcăieli patetice

Ca după oricare furtună apar broaștele. Talazul înfuriat scoate și el la mal, adună în maldăre nesimetrice, urât mirositoare, dezolante reziduuri din adâncurile mării.

Era firesc să se strângă și mormolocii, și corul așa de puțin armonic să înceapă. Ar fi greu să împiedicăm noi corul batracienilor infecți să-și execute programul în atmosfera asfixiantă a apelor stătute, în mucegaiul smârcurilor.

De altfel, nici nu e nevoie, căci dacă instinctul brotacului râios îl împinge spre respingătoarele concerte nocturne, impulsuri cu mult mai inferioare invită pe partenerul său biped să iasă pe cărare, să își strige castitatea, devotamentul și statornicia ideologică.

La valul invectivelor grosolane, la dezlănțuirea indignată a ofertelor de conștiință, opinia publică răspunde cu dispreț, și cu ce se mai adaugă acestui sentiment față de atitudinea hienei ieșite la drum, a insultărismului vulgar în goană după un servilism în devenire.

Acesta este răspunsul nostru la valurile de injurii, care au pornit din oficine pe care le ghicim ușor, și în scopuri suspecte, care nu e greu să fie identificate.

Și în așteptarea evenimentelor, trecem mai departe.
N. IORGA

31 octombrie 1940
Chestura Poliției Municipiului Ploiești către Inspectoratul Regionalei I-a

de Poliție București

Comisariatul Poliției Vălenii de Munte, cu raportul Nr. 450/940, ne informează că, în ziua de 26 octombrie 1940, a fost în acea localitate dl Ioan Inculeț, fost Ministru, care a făcut o vizită dlui Profesor Nicolae Iorga, ce a durat în acea zi de la ora 17:10 până la 18:15, după care s-a dus apoi la mama și surorile sale, care sunt stabilite în acel oraș.

D-sa s-a interesat dacă în acea localitate iarna este mai temperată sau aspră, întrucât ar intenționa să se stabilească acolo.

Raportăm Domniei Voastre cele de mai sus, spre știință.

Chestor,
Paul Cojocaru
Serviciul Siguranței,
Gh. Stârcea

6 noiembrie 1940
În întrevederea pe care dl Nicolae Iorga a avut-o în cursul zilei de 4.XI. a.c. cu dl Ion Inculeț, au discutat problema comunistă din țară. Dl Nicolae Iorga și-a exprimat convingerea că în curând elementul comunist va ajunge la manifestații de stradă de proporții mai mari decât cele din 3.XI. a.c. și îi va acapara în rândurile ei pe refugiați și pe toți nemulțumiții de actualul regim.

Precizarea autorului: În noaptea de 10 spre 11 noiembrie 1940, pământul se cutremură puternic, din adâncuri, ca și cum ar fi vrut să-și exprime în felul său nemulțumirea pentru ceea ce se petrecea la suprafață. S-au prăbușit mii de case,

s-au numărat sute de morți, mii de răniți. S-au întocmit liste cu cei dispăruți fără urmă.

Clădirea Universității de Vară din Vălenii de Munte suferă avarii. Profesorul este nevoit să se mute la Sinaia, în casa sa de pe Calea Codrului. Îl însoțește buna și devotata sa soție, precum și Alina, una dintre fiicele savantului. Acolo, în liniștea montană, va relua lucrul la *Istoria universală.* Poliția din Vălenii de Munte, mereu pe urmele profesorului, va raporta imediat Poliției din Ploiești, condusă de chestorul legionar Paul Cojocaru, plecarea din localitate a celui care prin opera sa a sfințit acel meleag.

> *13 noiembrie 1940*
> Domnule Chestor,
> Am onoarea a vă raporta spre știință că în urma cutremurului […], imobilul în care locuia dl prof. N. Iorga a suferit stricăciuni de așa natură încât a devenit impropriu pentru locuit, astfel că dl Profesor, împreună cu toți membrii familiei, s-a mutat la Sinaia, iar mobilierul l-a așezat în subsol, lăsându-l în paza unui servitor.
> Șeful Comisariatului
> Antonescu Ștefan

> *23 noiembrie 1940*
> Dl profesor N. Iorga va căuta să aibă o întrevedere cu dl A.C. Cuza înainte de 29.XI. a.c., adică înainte de rejudecarea procesului lui C.Z. Codreanu.
> Se afirmă că dl A.C. Cuza va fi rugat să depună mărturie în acest proces.

IX
ultima zi a… istoriei universale[15]

1

Haralamb Zincă: În toate acele zile apăsătoare, premergătoare asasinatului, profesorul a continuat să lucreze la *Istoria Universală*?

Dna Elena Petrov: Dacă a continuat? Hm!… Își înfrunta destinul cu o energie ieșită din comun… Să vă povestesc un ultim moment din relațiile mele cu Sinaia. În dimineața de 27 noiembrie – deci în ultima zi a profesorului –, am primit un telefon de la dna Iorga pentru a-mi transmite o rugăminte din partea profesorului: îmi cerea să verific anumite date în legătură cu *Istoria Universală* la care lucra. Nu le-am găsit în biblioteca noastră de la Institut și m-am dus la Biblioteca Academiei. Dar nici acolo urmările cutremurului nu fuseseră înlăturate: rafturile cu cărți continuau să fie devastate… cărțile zăceau vraiște. Totuși, m-am apucat de lucru și, în cele din urmă, eforturile mi-au fost încununate de succes.

Eram fericită că aveam ce comunica la Sinaia. Căutările îmi răpiseră mult timp, drept care întârziasem cu răspunsul.

H. Z.: Vă amintiți ce vă ceruse?

Dna E.P.: Cum să nu. Poeziile în italiană ale lui Leopardi. Ba învățasem pe de rost una dintre cele transcrise pentru domnul profesor: – *Norina.* Când m-am întors la Institut și am intrat în birou, am sesizat că era ceva în neregulă. Aveam pe masă o fotografie înrămată a doamnei Iorga – cineva îi spărsese sticla. Alături de birou, aveam un salonaș. Am deschis ușa și m-am dat îndărăt speriată; încăperea fusese răvășită, întoarsă pe dos. Am chemat femeia de serviciu. De la ea am aflat că un grup de legionari, căutându-l pe domnul profesor, a devastat toată casa. Am telefonat la Sinaia, mi-a răspuns doamna Iorga. Am crezut că-i voi face o bucurie spunându-i că am găsit tot ce mi se ceruse. Mi-a răspuns cu voce stinsă: „Nu mai are nevoie… Au venit și l-au ridicat pe Nicu! Vedeți ce faceți voi pe acolo… Telefonați la Interne!”. „N-aveți nicio grijă, îl vom salva!” am încercat eu s-o liniștesc. Precum știți, n-a putut fi salvat.

2

Trecuse de ora 17. Doamna Ecaterina Iorga, soția savantului, mamă a șase copii, se retrăsese în odaia sa de lucru și, așezată la birou, scria. Sus, la mansardă, profesorul își reluase și el programul consacrat elaborării unei istorii universale. Scria și, în același timp, era în așteptarea ceaiului de seară.

În perioada documentării, frecvența cuvântului „mansardă" începuse să mă intrige. Mă surprindeam comparând, fără să vreau, spațiul clasic al unei mansarde cu statura înaltă a profesorului. În cele din urmă, curiozitatea m-a răzbit, ceea ce m-a determinat să mă adresez familiei Iorga cu rugămintea de a-mi permite să vizitez modesta casă de pe Calea Codrului, pe care o știam doar din solitarele mele plimbări sinaiote. Dorința mi-a fost satisfăcută. Și într-o senină zi de vară, mi s-a îngăduit să trec neînsoțit de nimeni pragul casei străjuite în adânca sa tăcere de brazi bătrâni și falnici. M-am îndreptat șovăitor spre scara întunecată ce ducea spre mansardă. Urcam, iar cu fiecare treaptă lăsată în urmă simțeam cum un val confuz de timiditate punea stăpânire pe întreaga mea ființă. Începusem, de fapt, să realizez, puțin câte puțin, că pașii mei de om pașnic reconstituiau itinerarul răpitorilor. Nu mai eram singur în temerara mea aventură, ci însoțit de șoaptele doamnei Ecaterina Iorga. Auzeam distinct:

> *Când indivizii care erau în camera unde mă aflam eu s-au luat după bucătăreasă, au venit și ceilalți și s-au urcat cu toții în camera de sus, unde se găsea soțul meu, ajungând înaintea bucătăresei.*

Dintr-o pornire firească, am bătut la ușă. Mi s-a deschis?… Am deschis-o eu?! Iată, n-aș putea să

precizez. Pe dată mi-a ieșit în întâmpinare lumina zilei ce se revărsa în mansardă printr-o lucarnă mai mult lată decât înaltă, unind clătinarea molcomă a brazilor, care până mai ieri vegheau la truda savantului, cu cărțile din bibliotecă și cu obiectele ce înnobilau austeritatea încăperii.

Priveam, și tot ceea ce emoția îmi dezvăluia cu încetinitorul îmi sugera mai curând refugiul unui student sărac și studios decât „turnul de fildeș" al unui savant. Un birou de stejar acoperit cu postav verde, decolorat și obosit de cât i-a fost hărăzit să colaboreze cu stăpânul său, revendica aproape tot spațiul mansardei. Două sfeșnice cu câte două brațe așteptau cu smerenie întoarcerea profesorului lângă o mapă din piele gravată de mâna măiastră a unui artist anonim. Nu lipsea din atmosfera patriarhală a scundei încăperi o călimară străveche poposită parcă din alt veac.

În dreapta biroului, pe un perete, două portrete-foto care, desigur, pot intriga: Tudor Vladimirescu față-n față cu poetul german Hölderlin, iar pe peretele care încadrează ușa îmi atrag luarea-aminte alte două portrete: Mihai Viteazul și Ferdinand I – domnitori ai României întregite.

Firește, nu lipsea din înghesuiala mansardei nici biblioteca, o credincioasă colaboratoare a istoricului întru elaborarea și realizarea unei Istorii universale.

Tulburarea nu mă părăsise nicio clipă, îmi stârnea imaginația, ajutându-mă astfel să-l văd aievea pe savant șezând la birou cu fața spre lucarna care, când și când, prin luminile și umbrele sale, îi strecura în încăperea de lângă cer prezența vie a brazilor, a îndepărtatelor creneluri ale Bucegilor. Și deodată, fermecat de vârfurile tremurătoare ale brazilor care parcă mă căutau, am

auzit ca prin vis, venind dintr-acolo, un grai molcom și sfătos, șoptindu-mi:

Au fost tăind un brad bătrân
Fiindcă făcea prea multă umbră
Și-atuncea din pădurea sumbră
Se auzi un glas păgân:

„O voi ce-n soare cald trăiți
Și ați răpus strămoșul nostru,
Să nu vă strice rostul vostru,
De ce sunteți așa grăbiți?

În anii mulți cât el a fost
De-a lungul ceasurilor grele
Supt paza crăcilor rebele,
Mulți și-au aflat un adăpost.

Moșneagul stând pe culme drept
A fost la drum o călăuză
Și-n vremea aspră și hursuză
El cu furtunile-a dat piept.

Folos aduse cât fu viu,
Că mort acuma când se duce
Ce alta poate-a vă aduce
Decât doar încă un sicriu?”

3

Puțini sunt cei care știu că, în după-amiaza de 27 noiembrie 1940, profesorul Nicolae Iorga ședea la birou și corecta șpalturile unui studiu ce urma să apară. Corecta și, în același timp, aștepta să i se servească obișnuitul ceai ce vestea înserarea. Nu a apucat să-l mai bea. Din pricina unui Ford… Fordul ucigașilor, care, odată intrat în orașul Sinaia, își redusese viteza pentru a opri, în cele din urmă, în dreptul sediului Mișcării Legionare, al cărui comandant legionar era un intelectual.

Bozdoc Ioan:

Am devenit legionar în 1936 și am făcut parte din cuibul „Vârful cu Dor". Șef de garnizoană mi-a fost dr. Albu (Albulescu) Vasile. Sediul legionar se afla chiar în centrul orașului, în fosta clădire a Eforiei Spitalelor Civile. În ziua aceea de noiembrie m-am dus cu ceva treburi la sediu. În poartă, m-am întâlnit cu dr. Albu. Stătea de vorbă cu trei legionari coborâți dintr-o mașină cu număr de București, staționată ceva mai încolo. Dr. Albu mi-a dat misiunea de a fi celor trei camarazi călăuză, adică să merg cu ei și să le arăt unde-i vila lui Nicolae Iorga de pe Calea Codrului. Am acceptat: m-am așezat lângă șofer. Odată ajunși, am însoțit patru legionari până la intrarea în vilă, iar eu cu încă un legionar m-am postat la ușă.

Declarația doamnei Ecaterina Iorga, făcută la 20.I.1941 în fața judecătorului de instrucție al Tribunalului Ilfov, cab. V:

Stăteam la birou, în odaia mea din vila de la Sinaia, și scriam – aceasta în ziua de 27 noiembrie 1940, orele 5, după-amiaza. Deodată, ușa de la camera mea s-a deschis și au intrat 3 persoane care au barat ușa și circa 4 sau 5 erau în camera

alăturată. (Probabil, din pricina spaimei, dna Iorga nu a reținut cu exactitate numărul, n.a.) *M-am ridicat impresionată de la birou și i-am întrebat cine sunt. Unul din ei mi-a răspuns că sunt Poliția Legionară a Capitalei. I-am întrebat ce doresc și mi-au răspuns că au venit să-l ia pe profesorul Iorga pentru interogatoriu. Am cerut să-mi arate autorizația pentru acest lucru. M-au întrebat unde este domnul profesor. Le-am spus că dl profesor e bolnav. Au răspuns mirați: „Bolnav?!" și atunci m-au dat deoparte. În acel moment a intrat pe ușă bucătăreasa Aneta Cazacu – și i-am făcut semn să meargă cu ceaiul sus. Indivizii care erau în cameră au observat semnul și s-au luat după bucătăreasă. Ceilalți indivizi care nu intraseră în camera mea până în acel moment cercetaseră camerele și deschiseseră dulapurile spre a vedea ce se află în ele.*

Când indivizii care erau în camera unde mă aflam și eu s-au luat după bucătăreasă, au venit și ceilalți și s-au urcat cu toții în camera de sus, unde se găsea soțul meu, ajungând înaintea bucătăresei.

Într-un minut s-au întors jos, soțul meu era înainte, iar indivizii în urma lui.

Jos, soțul meu s-a dus direct la cuier ca să se îmbrace, iar unul dintre indivizi, cu o mână de o parte, iar cu cealaltă de altă parte a corpului soțului meu, îl înconjura, ca și când l-ar fi păzit să nu fugă.

Când soțul meu a vrut să-și pună galoșii, probabil că a băgat de seamă că unul dintre indivizi se uita curios și atunci l-a întrebat dacă nu e voie să-și ia galoșii, iar eu i-am spus să-și ia galoșii ca să nu răcească. Soțul meu a vrut să se ducă în odaia de baie, însă indivizii nu i-au permis. Atunci am intervenit eu spunându-le că probabil, dacă a vrut să se ducă la baie, are nevoie de ceva. Niciunul din indivizi nu a răspuns nimic, dar nu i-au permis să se ducă.

Unul dintre acești indivizi mi s-a adresat, spunându-mi să se scoată mașina. Eu am răspuns că noi nu avem mașină. Apoi, împreună cu soțul meu, au coborât cu toții scările și au plecat. Unul dintre indivizi care își uitase pălăria a cerut să-i fie

adusă – iar soțul meu mi-a strigat să am grijă de notele de la Istoria Universală *la care lucra.*

… … … … … … … … … …

Imediat după plecarea soțului meu din vilă, am telefonat fiului meu Mircea Iorga la București, ca să anunțe pe Conducătorul Statului de cele întâmplate. Mai târziu mi-a răspuns că nu l-a găsit pe Conducătorul Statului și că i-a comunicat generalului Petrovicescu (ministru legionar, n.a.), *care i-a răspuns că va lua măsurile necesare. Am așteptat toată noaptea, însă nu am primit niciun răspuns. În dimineața zilei de 28 noiembrie, am fost chemată la București, unde am constatat nenorocirea care se întâmplase.*

I s-a citit, stăruie și semnează

(ss) Ecaterina N. Iorga

Povestește Aneta Cazacu, bucătăreasa familiei Iorga:

Văzând că eu urc scările, cu paharul de ceai în mână, au dat buzna după mine, dându-mi brânci […]. Am rămas în vilă toată noaptea și am sprijinit-o pe dna Iorga […] Am telefonat la Poliție, nimeni n-a venit. A doua zi, polițistul mi-a reproșat: „De ce nu ți-ai apărat stăpânul?”

Declarația drei Alina N. Iorga înaintea judecătorului de instrucție Vintilă Ionescu, cab. V., trib. Ilfov, făcută astăzi, 5 Februarie 1941:

În după-amiaza zilei de 27 noiembrie 1940, pe la ora 17:30, am plecat de la vila noastră din Sinaia să fac o promenadă cu câinele meu, lăsând acasă pe tatăl meu, profesorul Nicolae Iorga.

M-am retras spre vilă după aproximativ 10 minute, când am observat că lângă o mică pantă care mergea spre vilă se oprește o mașină din care a descins o persoană ce purta o pălărie obișnuită și un pardesiu de culoare închisă. Această persoană a început să urce panta care mergea spre vilă și eu, mergând de asemenea în aceeași direcție, am ajuns

împreună în capul pantei, unde am observat că se afla tatăl meu înconjurat de vreo 6-7 *indivizi îmbrăcați civil, mai mult tineri, între 30-35 de ani.*

Tatăl meu cobora liniștit împreună cu aceștia și, ajungând în dreptul meu, mi-a spus că este luat la București pentru o anchetă. Eu am întrebat ce fel de anchetă și unul dintre ei a răspuns pur și simplu că este o anchetă.

Atunci am spus că vreau să-l însoțesc pe tatăl meu la București. Mi s-a răspuns că nu e loc în mașină și pentru mine.

Apoi indivizii au continuat să coboare panta spre șosea împreună cu tatăl meu, iar eu am coborât după dânșii. La un moment dat, unul din ei, văzând că eu voisem să-l însoțesc până jos, mi-a spus că am dreptul să merg cu tatăl meu până la mașină. Ajunși jos, i-am întrebat dacă nu este vorba de „procesul Căpitanului", iar unul din ei a râs sarcastic și nu a răspuns nimic. Eu am mai adăugat că tatăl meu este obișnuit să stea lângă șofer în mașină; atunci acela care se urcase lângă șofer i-a cedat locul tatălui meu. Apoi s-au urcat patru indivizi în fund și în față probabil încă unul.

După ce s-au îmbarcat cu toții în mașină, am observat că unul din ei rămăsese jos.

La plecare s-au salutat cu salutul legionar, plecând spre șosea.

Citindu-mi-se, stărui și semnez,

(ss) Alina Iorga

Precizarea autorului: Fiica profesorului nu greșise în observațiile sale. Într-adevăr, unul dintre legionari nu mai încăpuse în mașină. El va fi identificat de noi în persoana călăuzei.

Povestește călăuza Bozdoc Ioan:

[...]. Cu încă un legionar, m-am postat la intrare. După vreo zece minute, s-au întors cu Nicolae Iorga. Eu și cu celălalt am constituit ariergarda. Pentru a bloca o eventuală fugă a lui N. Iorga. Toți au intrat în autoturism în afară de mine. Am urcat însă pe

scara mașinii [...]. După asta, m-am dus și i-am raportat dr. Albu îndeplinirea misiunii.

X
în culisele președinției

1

În după-amiaza de 27 noiembrie, la Președinție, starea de tensiune între legionarii din guvern, pe de o parte, și generalul Ion Antonescu, pe de altă parte, atinsese un punct exploziv. Spre uluirea lui Horia Sima, Generalul cerea cu insistență să i se predea conducerea Mișcării Legionare. „[…] *era,* susținea conducătorul statului, *singura cale pentru a curma anarhia, dezordinea și a restabili refacerea țării.”* O lovitură militară plutea în aer. Mai era nevoie de un ordin, de o apăsare pe buton. Șeful Mișcării Legionare nu se înșelase: constatase, nu fără teamă, că Generalul făcuse un prim pas: pusese în stare de alarmă unități ale Comandamentului Militar al Capitalei. Circa un batalion de ostași ocupase poziții de apărare a clădirii Președinției. Aceste momente le găsim evocate veridic în cartea de amintiri a legionarului Octavian Roșu, unul dintre devotații colaboratori ai comandantului Horia Sima.

> *După împușcarea celor de la Jilava, circula zvonul că Ion Antonescu ar pregăti o lovitură militară, pentru a-i înlocui pe legionarii de la putere. Am găsit Președinția înconjurată de militari: soldați peste tot […]. Nimeni nu putea să intre fără aprobarea lui Elefterescu sau Rioșanu. Urc la etajul unde se găseau birourile vicepreședintelui* (Horia Sima, n.a.), *trag cu urechea la ușă. Înțeleg că atmosfera era încărcată… Ies, la un moment dat, doi consilieri: dr. V. Biriș, secretar de stat la Interne, și Victor Silaghi, secretar de stat la Ministerul Sănătății. Aflu că situația s-a agravat și mai mult după ce s-a aflat de dispariția lui V. Madgearu și Nicolae Iorga.* (Memorialistul se preface a nu fi știut că a fost o răpire de la domiciliu, nu o dispariție,

n.a.) *Ne întrebăm: Dacă Ion Antonescu își propune să aresteze conducerea Mișcării ce se găsește în Consiliu? Luăm o primă măsură: Victor Silaghi va părăsi Consiliul și se va duce la Sediul Central al Mișcării, să mobilizeze forțe pentru orice eventualitate. După asta, Biriș se va înapoia în Consiliu, rămânând ca eu să trag în continuare cu urechea. Puțin mai târziu, iese și Vasile Iașinschi care ne anunță că Ion Antonescu este aproape convins că Mișcarea n-are nicio legătură cu crimele de la Jilava.*

Ne vedem, fără voia noastră, în situația de a observa că memorialistul, prin gura lui Vasile Iașinschi, încearcă să le servească cititorilor o „gogoașă". Cum să luăm drept „adevăr istoric" precizarea că *„Ion Antonescu este aproape convins că Mișcarea nu are nicio legătură cu crimele de la Jilava*?*"*

Atunci, ce altă Mișcare din viața politică a țării ar fi putut să pună la cale masacrul? Oare Vasile Iașinschi, acest fost ministru în statul național-legionar, să nu fi sesizat că afirmația sa intra într-o contradicție flagrantă cu Comunicatul Mișcării, care răspândise în țară și peste hotare informația că… *„legionarii care lucrau la deshumare au pătruns în închisoare și au împușcat pe unii deținuți politici…*?" S-a dezis vreodată Mișcarea de o asemenea informație? Nu! Cum a putut oare Vasile Iașinschi să-și închipuie că generalul Antonescu putea fi convins că Mișcarea nu a avut nicio legătură cu masacrul de la Jilava și cu tragicele sale consecințe? Doar numai cu două luni în urmă, conducătorul statului sărise în sus de furie când i se raportase că Poliția Legionară – care numai ce luase ființă – trecuse la arestarea abuzivă a unor foști demnitari politici, încălcând legile în vigoare. În consecință, încă de la începutul căsniciei cu Mișcarea, Generalul semnase urgent

un Decret prin care se constituia acel Consiliu de Anchetă Criminală, împuternicit să analizeze fiecare arestare în parte, să constate vinovăția demnitarilor arestați samavolnic. Cine au fost victimele masacrului? Tocmai cei ridicați de la domiciliile lor și aruncați în celulele Jilavei fără a fi judecați! În consecință, cum să luăm în serios afirmația: „*Ion Antonescu este aproape convins că Mișcarea nu are nicio legătură cu crimele de la Jilava*”, când Conducătorul țării era la curent cu activitatea Poliției Legionare și știa cu exactitate, din surse militare informative, cine sunt protagoniștii asasinatelor din acele zile scăldate în sânge.

Într-adevăr, atmosfera în cabinetele Președinției Consiliului de Miniștri devenise din ce în ce mai tensionată din cauza răzbunărilor legionare care, încă de la prima oră a zilei de 27 noiembrie 1940, înregistraseră un crescendo vertiginos, culminând cu răpirea de la Sinaia a profesorului Nicolae Iorga. Telefoanele disperate ale familiei Iorga care implorau Președinția și personal pe generalul Antonescu să salveze viața savantului tensionaseră și mai mult raporturile Conducătorului cu Mișcarea. Îi ceruse aproape ultimativ lui Horia Sima să dea de urma răpitorilor și să-l redea pe savant familiei sale. Dar roata istoriei, odată pornită, nu mai putea fi oprită chiar dacă temerarul care se va avânta să-și încerce norocul se numea Horia Sima.

La Președinție, încordarea va spori și mai mult până în momentul când Generalului îi parvine vestea că „echipele morții” nu s-au mulțumit numai cu răpirea și asasinarea lui Virgil Madgearu, ci l-au agresat și pe profesorul Nicolae Iorga, răpindu-l din sânul familiei.

Deschidem din nou lucrarea *Cazul Madgearu-Iorga,* pentru a lua notă de explicațiile celui care, înlocuindu-l la „pupitru” pe Căpitan, și-a dirijat „orchestra” pe „știmele” furnizate de Himmler.

> *N. Ștefănescu-Govora:* Generalul Antonescu nu v-a cerut să mergeți în căutarea lor (a răpitorilor, n.a.)?
>
> *Horia Sima:* Până astăzi, atitudinea lui Antonescu în cazul Iorga mi se pare stranie. În timp ce când a fost vorba de salvarea lui Tătărescu, Ghelmegeanu și Argetoianu, mi s-a cerut stăruitor să-i salvez, ceea ce se făcea și fără stăruința lor, de astă dată nu s-au mișcat nici Generalul, nici Mihai Antonescu, nici Rioșanu. Nu vreau să azvârl o bănuială nedreaptă, dar n-am observat la el emoția de dimineață. În loc de a întrerupe Consiliul de Miniștri – pentru a putea pleca în căutarea lor, salvarea lor fiind o chestiune de minute –, Antonescu s-a folosit de această știre ca să facă o nouă presiune asupra mea pentru a-i preda șefia Legiunii. N-am putut să fac altceva decât să telefonez în toate părțile, semnalând dispariția lui Madgearu și Iorga și ordonând tuturor să-i pună în siguranță.

Nu încape niciun fel de îndoială că fostul Comandant legionar încearcă prin unele răspunsuri la întrebările lui Ștefănescu-Govora să-l compromită pe General. El nu va schița niciun gest, nu va arăta o cât de vagă dorință de a explica viitorimii cum și cine a declanșat „operațiunea de răzbunare a Căpitanului”. Intervenția decisivă în salvarea celor cinci demnitari de la o moarte sigură au avut-o colonelul Rioșanu și alți ofițeri din cadrul Ministerului de Interne.

De ce, după mai bine de douăzeci de ani, conducătorul legionar, care a inițiat și organizat răpirea celor cinci demnitari, împușcarea unor jandarmi și a unor comisari de poliție, a trecut sub tăcere numele celor vinovați de comiterea crimelor? Se considera un bun creștin cu frică de

Dumnezeu, dar nicicând n-a simțit obligația morală de a le dezvălui românilor, și, prin ei, Justiției naționale, cine, în noaptea de 27 spre 28 noiembrie 1940, le-a ordonat legionarilor înarmați să se prezinte de urgență la sediile principale din Capitală.

Nici până în zilele noastre, istoricii nu au găsit un răspuns concludent la întrebarea: Cine i-a înarmat pe intelectualii-legionari de la Institutul Național al Cooperației porniți în tragica aventură a răpirii și asasinării lui Virgil Madgearu, apoi a lui Nicolae Iorga?

Voluntarii recrutați din rândurile „Răzleților" de către cei cinci din „Familia legionară" a Incoop-ului erau nu numai înarmați, ci și bine instruiți. Treceau drept pistolari de elită. Acestora li s-a făcut „onoarea" de a-și descărca pistoalele în creierul și trupul profesorului Nicolae Iorga. Cine, când și unde au fost instruiți atât militar, cât și psihic după exemplul SS-iștilor lui Himmler? Dacă Horia Sima ar fi fost într-adevăr animat de dorința de a salva vieți omenești, de ce, după drama de la Jilava, care, în cele din urmă, l-a adus în stare de „război" cu generalul Ion Antonescu, n-a emis un ordin prin care să interzică membrilor Legiunii folosirea armelor? Nu l-a emis, deoarece îl teroriza gândul că șeful statului urmărea să-l răstoarne de la conducerea Mișcării pentru a și-o trece în subordine. Temerile sale în acest sens se accentuau, cu toate că știa că se putea bizui pe autoritatea diplomatului Hermann von Neubacher[16], prin care menținea o legătură permanentă cu Himmler.

> Povestește *Horia Sima:* Apare (la Președinție, n.a.) ministrul pentru chestiunile economice de la Legația germană. Venise într-o misiune de conciliere. Teza lui era expusă ambelor părți: că nu trebuie dramatizată situația. A evocat întâmplări analoage din istoria tuturor revoluțiilor.

„Răzbunările sunt la ordinea zilei când se produc schimbări radicale de regim.”

(Așa cum era și firesc, Neubacher a avut la Președinție o lungă discuție cu generalul Antonescu, care, în cele din urmă, s-a încheiat cu o concluzie însușită și de Horia Sima. Generalul va renunța la pretenția sa de a i se transfera șefia Legiunii, angajându-se să nu modifice statu-quoul politic. În schimb, îi va solicita comandantului legionar garanții serioase că va pune de urgență capăt dezordinilor. Acestea nu se vor mai repeta niciodată, n.a.)

Horia Sima: Eu am redactat atunci un apel la ordine către legionari și o declarație de reînnoire a legământului de credință față de General, document care a apărut în presă.

(Așadar, pupat Piața Endependenței! În consecință, dornic de a-i dovedi președintelui Consiliului de Miniștri că-i om de cuvânt, Horia Sima va lua hotărârea de a porni imediat pe Valea Prahovei în căutarea lui Nicolae Iorga – n.a.)

Interesat în realizarea unei ample și substanțiale convorbiri, N. Ștefănescu-Govora se va grăbi, pe bună dreptate, să-și întrebe interlocutorul: Mai aveați speranța să-i găsiți vii pe Iorga și Madgearu?

Horia Sima: Îmi făceam socoteala că s-ar putea repeta pățania de dimineață… Să nu fie uciși, ci numai sechestrați.

(Desigur, fiind PATRONUL sângeroaselor evenimente declanșate la prima oră a zilei de 27 noiembrie, se bucura și de dreptul de a eticheta răpirea celor doi demnitari cum îi venea pe limbă: PĂȚANIE! De ce nu? S-ar putea chiar îmbogăți istoriografia cu un asemenea concept: „Rolul pățaniei în Istorie”, n.a.)

Horia Sima: […] Mă gândeam că printre cei care i-au ridicat se va găsi unul cu scaun la cap să-și dea seama de răul ce-l făceau Mișcării.

Cum își putea închipui urmașul Căpitanului că, după ce le ceruse adepților săi – *cu și fără scaun la cap* – să compună și să expedieze pe adresa profesorului Nicolae Iorga scrisori de amenințare cu moartea, aceștia nu vor lua în serios propriile amenințări? Vă prezentăm încă o mostră dintre sutele de scrisori de amenințare puse în cutia poștală a marelui istoric (păstrate și astăzi în arhivele familiei Iorga):

Stimate Dle Iorga,

Faci paradă de naționalism – te mai numești și apostolul neamului. Este o mare greșeală a acelora care te-au numit astfel.

Un puturos de armean născut în Botoșani din familia armenească IORGAZIAN și care a căutat să-și piardă urma poate fi naționalist?

Un puturos de armean care lucrează contra naționalismului nu poate fi naționalist.

[...]. Trebuie trecut la fapte și cât mai neîntârziat suprimându-te nu numai pe tine, „armean puturos", ci întreaga șleahtă de nemernici care vă închipuiți că conduceți destinele acestei țări.

Te plângi că ești un bătrân reumatic și că nu ai niciun amestec în toate tâlhăriile comise de confrații tăi. Mă mir cum te-a putut răbda Dumnezeu până la această vârstă, care, dacă nu ți-o ia El, în curând îți va fi luată...

2

Horia Sima: (către N. Ștefănescu-Govora) […] Dar de-abia ieșisem de la Antonescu și o altă veste îmi spulberă și aceste speranțe (că-i va găsi în viață pe Madgearu și pe Iorga, n.a.). Se anunță șeful de post dintr-o comună de pe Valea Prahovei la telefon, care vrea neapărat să vorbească cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri. „Am onoarea a vă raporta că pe teritoriul comunei (H.S. nu menționează denumirea comunei, n.a.), s-a descoperit cadavrul profesorului Iorga."

(Acest misterios „raport telefonic" nu-i decât un basm de amăgit copiii. La ora când Horia Sima primea „senzaționala informație", profesorul Nicolae Iorga mai era încă în viață. Savantul fusese programat de răzbunători să fie omorât la un ceas de noapte, și nu de după-amiază, ce trebuia să coincidă cu ora când Căpitanul și cei treisprezece legionari fuseseră asasinați. În plus, un șef de post al unei comune nu putea fi decât un jandarm care se abătuse de la statutul său militar, încălcându-și astfel jurământul. Să presupunem că acest șef de post, din simpatie pentru Mișcarea Legionară, și-a luat inima-n dinți și, chemându-l la telefon pe însuși șeful Mișcării, i-a raportat „marea victorie". În cazul acesta, dacă tot a riscat abătându-se de la regulamentele care-l priveau direct, de ce, oare, nu i-ar fi prezentat vicepreședintelui Consiliului de Miniștri un raport ceva mai amplu și mai detaliat? De pildă, să-i fi dezvăluit și locul unde a descoperit cadavrul. În ce ne privește, dacă acest scurt raport telefonic a existat în realitate, nu încape nicio îndoială că a fost întocmit și că a fost transmis de unul dintre răpitorii profesorului Iorga, care nu făcuse altceva decât să-i dea de știre Comandantului că „vinovatul" principal de

moartea Căpitanului se afla de-acum în mâinile lor, urmând să-și primească binemeritata pedeapsă. Faptul că raportorul nu și-a deconspirat numele ne sugerează că vajnicul legionar n-a făcut altceva decât să apeleze la „consemnul tăcerii”, jurământ care-i acorda dreptul de a se ascunde în anonimat. Și, așa cum rezultă din mărturiile publicate, Horia Sima n-a stăruit prea mult asupra acestui subiect. În schimb, ne va mărturisi că a fost cutremurat, având o reacție pe care nu se sfiește s-o aducă la cunoștința publică, n.a.)

> *Horia Sima:* Am rămas năucit. Mai încercam să înnod o firavă speranță. Dar dacă totuși nu-i adevărat? De ce telefonează șeful de post direct mie și nu-și anunță superiorii?

(Își dă deci seama de absurditatea acestui straniu și incomplet raport telefonic picat ca din senin. Dar și noi avem nedumerirea noastră, drept care ne întrebăm: De ce vicepreședintele nu și-a alertat el camarazii din conducerea Ministerului de Interne? De ce nu le-a cerut acestora să intre în legătură cu unitățile operative din județ? De ce nu i-a alertat pe camarazii de la Casa Verde, care stăteau de veghe zi și noapte, menținând o legătură telefonică permanentă cu toate organizațiile din țară?, n.a.)

> *Horia Sima:* La Președinția Consiliului de Miniștri nu se știa încă nimic. În același moment îmi aduce Ilie Niculescu (Șef al Biroului 2 legionar din aparatul central al Mișcării, n.a.) o știre care nu-mi îngăduie nicio speculație. Are informații sigure că Iorga nu mai e în viață. Se întorsese de pe Valea Prahovei un legionar care făcuse parte din expediție.

(S-ar zice că, după aproape șaizeci de ani de la evenimentele de care ne ocupăm, fostul comandant al Mișcării refuză să deconspire numele celui implicat. Nu mai spunem că informația lui Ilie Niculescu este incompletă: nu indica locul și ora când i se curmase viața savantului. Cum de s-a

trecut peste asemenea amănunte? Nu cumva cineva l-a indus în eroare pe H.S.? Nu cumva H.S. a vrut să-i inducă în eroare pe contemporani? Sperăm să nu-l lăsăm pe cititor fără un răspuns edificator în această chestiune, n.a.)

> *Horia Sima:* De Virgil Madgearu nu știa nimic. (Desigur, Ilie Niculescu, n.a.) Dar dacă omul mai poate fi salvat? Și ce fac ceilalți care nu s-au întors? (Din „echipa morții”, care nu au revenit la bază, n.a.) Fără a mai zăbovi, m-am urcat în mașină cu O. Roșu, dr. Biriș și C. Stoicănescu și am pornit spre Ploiești. (Pe I. Niculescu a omis să-l pomenească, n.a.) Trebuie să fi fost ora 10. O călătorie anevoioasă. Șoseaua era controlată de patrule militare și, din loc în loc, vehiculele erau oprite și persoanele legitimate.

În opoziție cu „chinurile” și suferințele Comandantului, există în filele documentelor o realitate ce ne dovedește că la ora 10 seara, când automobilul Președinției Consiliului de Miniștri demara cu direcția Ploiești, profesorul Nicolae Iorga mai trăia încă și avea să mai trăiască două-trei ore de-acum încolo, deoarece între momentul răpirii și cel al omorului existase un interval destul de mare, în care vreme savantul putea fi smuls din ghearele morții. În acest spațiu s-a și produs, între orele 18:00 și 19:00, o tentativă a răpitorilor de a-l asasina pe Profesor. O va declara în scris pistolarul Schweninger, fostul student al Facultății de Drept, unul din cei doi „Răzleți” care s-au oferit voluntar să facă parte din „echipa morții”.

> *Când am intrat în Ploiești* (dinspre Sinaia, n.a.), *nu am întâmpinat nicio rezistență. Voiam să-l executăm pe șoseaua Ploiești-București, la kilometrul 32, acolo unde fusese asasinat Căpitanul. Însă la ieșirea din Ploiești spre București, am găsit o barieră închisă, păzită de poliția de stat și de*

jandarmi, Iacobuță (șoferul, n.a.) *a întors mașina căutând o altă ieșire.*

Lovindu-se de acest prim obstacol, Fordul răpitorilor se văzuse nevoit să facă rapid stânga-împrejur și să revină pe arterele Ploieștiului în căutarea unui loc de popas, dar și de adăpost pentru răpitori. Aceștia înțeleseseră destul de repede că ivirea barierelor era o măsură provocată de aventura lor aducătoare de moarte. N-a fost prea greu de găsit o ascunzătoare. Să nu uităm că doi dintre cei cinci legionari erau prahoveni: Ștefan I. Cojocaru și Tudor Dacu, acesta din urmă făcând parte, împreună cu Gh. Cârciumaru, din conducerea Poliției Legionare din Ploiești. Așadar, cine putea să-i ajute pe cei care, câteva ore mai târziu, urmau să se laude că l-au răzbunat pe Căpitanul-martir, dacă nu șeful Poliției Legionare – camaradul Gheorghe Cârciumaru. În consecință, șoferul Iacobuță s-a lăsat ghidat de Tudor Dacu spre sediul Poliției „verzi”, situat pe str. Regina Maria nr. 34[17].

Dintr-o mărturie a fostului legionar Stoicescu I. Nicolae, administratorul și intendentul sediului, precum și a camerelor de arest, aflăm:

În seara zilei de 27.XI.1940, am primit de la Gheorghe Cârciumaru misiunea să fac curățenie prin birouri, să fac curat și în alte două camere. Am terminat pe la 18:30. Am plecat și m-am întors la sediul Poliției Legionare ceva mai târziu. Aici l-am găsit pe Tudor Dacu (dovadă că nu mai era în mașină, n.a.). *Am bătut la ușa biroului* (a lui Gh. Cârciumaru, n.a.) *și deschizând-o am văzut înăuntru câțiva legionari străini de localitate, apoi am aflat mai precis că erau veniți [...] din București.*

Și astfel, pentru cel condamnat la moarte, garajul se metamorfozase în pușcărie, iar Fordul, în temniță. „Temnicerii” însă nu-l părăsiseră. Nu știm

care a fost starea savantului, ultimele sale gânduri. În schimb, suntem în posesia acelui document datat 17 iunie 1940, rezultat din activitatea Corpului Detectivilor. Amintim că rândurile de mai jos au fost scrise în Aula Facultății de Istorie de către unul dintre agenții Siguranței care, în acea perioadă, nu-l scăpa din vedere pe savant niciun moment:

> *Voi rămâne intransigent în fața forței brute care se întinde spre noi. Căderea Tratatului de la Versailles atrage și căderea celor de la Trianon și Neuilly. Asta înseamnă pentru noi revizuirea tratatelor și poate ciopârțirea țării [...]. Voi, tineretul, nu trebuie să ascultați bâiguielile celor interesați, nu vă aplecați înaintea neamțului, sfidați-l și ocoliți-l.*

Asasinarea istoricului român, care a înțeles la vreme primejdia din programul hegemonic al lui Hitler, fusese demult hotărâtă de Himmler și Heydrich… Se căuta doar o mână ucigașă. N-au căutat-o prea mult.

Târziu, către ora 23:00, Fordul cu numărul de înmatriculare B-6211 B.R. și-a părăsit ascunzătoarea, îndreptându-se de astă dată pe un drum de țară mai puțin circulat, în paralel cu o cale ferată (până la un canton). Călăuză prin noapte se oferise chiar Gh. Cârciumaru, șeful Poliției Legionare, care își exprimase dorința de a face parte din plutonul de execuție, fiind convins că și pe această cale persoana sa va intra de-a pururi în istorie.

Curând, lăsând în urmă periferia orașului, Fordul intrase în bezna nopții ca într-un tunel și, probabil, cei din „echipa morții" își imaginau că nici măcar Dumnezeu din ceruri nu avea cum să-i observe. Și totuși, din întuneric s-a desprins un prim martor: Vasile Pricopeanu, paznic la

Societatea „Concordia”. La 6 martie 1941, el va semna următoarea depoziție:

După ce am făcut controlul conductelor Strejnicu-Moreni, m-am culcat pe o rogojină în marginea unui drum vicinal ce lega bariera Târgoviște ce conduce la Strejnicu. Pe acest drum nu trec niciodată mașini, fiind aproape impracticabil. Cam pe la miezul nopții, m-a trezit zgomotul unei mașini ce oprise la câțiva metri. Din mașină a coborât un individ care, văzându-mă, fiindcă mă ridicasem în picioare, le-a spus celor din mașină: „Vedeți că-i aici un om!” Individul s-a urcat din nou în mașină și a continuat drumul spre Strejnicu.

Dar din bezna câmpiei, trimis parcă de Dumnezeu, s-a mai desprins un martor: un cantonier. Acestuia i se datorează identificarea deplină a automobilului folosit de asasini:

Când mașina a ajuns la canton, șoferul a început să claxoneze. Am ieșit din canton afară. Mașina era cu farurile stinse. Cineva din mașină mi-a cerut să ridic bariera cantonului. De frică, am ridicat-o. Când vehiculul a trecut pe lângă mine, am putut să văd la lumina felinarului numărul mașinii, pe care l-am dat apoi chiar în dimineața aceea șefului de post.

În completarea acestei mărturii, fostul șef de post, plutonierul Aurel Stoicescu, cu care am reușit să realizez o amplă convorbire, mi-a confirmat, printre altele, mărturia cantonierului:

Mi-a mai semnalat și culoarea mașinii – neagră. Aici, cantonierul s-a înșelat, căci nu avea cum să distingă la lumina felinarului negru de bleumarin. În schimb, și-a notat cu exactitate numărul mașinii și ora la care asasinii au trecut cantonul: între 24 și 1. Cum a reținut cantonierul ora? Păi, era un tren înscris în Mersul trenurilor.

Iată-ne în posesia unei noi confirmări că „răzbunătorii”, în fanatismul lor morbid, au reușit, în cele din urmă, să-l ucidă pe profesorul Nicolae Iorga la ora când, cu doi ani în urmă, Căpitanul fusese asasinat în pădurea Tâncăbești, laolaltă cu alți treisprezece camarazi.

Fordul asasinilor a făcut apoi cale întoarsă spre oraș fără a se fi lovit de vreun obstacol. Și asta datorită prezenței în mașină a celor doi șefi ai Poliției Legionare: Gh. Cârciumaru și Tudor Dacu. Și din nou sediul cu pricina le-a servit asasinilor drept popas.

La ora 22:00, când Horia Sima se hotărâse să pornească la drum împreună cu trei dintre cei mai apropiați colaboratori ai săi, profesorul Nicolae Iorga era încă în viață. Însă două ore mai târziu, pe când aceeași mașină a Președinției oprise în dreptul sediului organizației județene din Ploiești a Mișcării Legionare, savantul trecuse de-acum în lumea umbrelor.

De fapt, ce a reprezentat în realitate acest surprinzător „voiaj” în noapte al Comandantului? Chiar nădăjduise Horia Sima că îl mai putea salva pe Nicolae Iorga? Cum să-i mai întoarcă pe credincioșii săi camarazi din drum, când el și nimeni altul decretase cele „trei zile de slobozenie”, după ce timp de doi ani cultivase în inimile tinerilor legionari sămânța răzbunării? Nu declanșase el campania scrisorilor de amenințare cu moartea adresate profesorului Nicolae Iorga cu sutele? Cum de părăsise Președinția într-un moment când seismele provocate de „slobozenia crimei” primejduiau edificiul Statului Național-Legionar? Și ce a găsit?

> *Horia Sima:* Aici (la sediu, n.a.) n-am găsit decât pe fratele șefului de județ Gheorghe Tase. Acesta n-a putut să-mi dea nicio referință.

După aprecierile noastre, nu dorința de a-l salva pe Nicolae Iorga îl chinuise pe Horia Sima, ci nevoia de a salva în ultimul ceas alianța cu generalul Ion Antonescu. Acesta, autoritar cum îi era firea, îl pusese în fața unui ultim avertisment. În mod logic, dacă-l frământau atât de mult consecințele asasinării lui Nicolae Iorga, ar fi fost mai normal să-i ordone lui Ilie Niculescu să-i stabilească urgent o legătură cu legionarul care se înapoiase din expediție, pentru a-i cere să-i dezvăluie locul unde se ascundeau ceilalți membri ai expediției.

Ce ne-a mai fost dat să observăm studiind itinerarul lui Horia Sima în noapte? **Că se grăbea încet.** Iar timpul lucra împotriva condamnatului la moarte: fiecare minut scurs apropia pistoalele răzbunătorilor de creierul savantului.

Un prim popas inutil Comandantul l-a făcut la sediul „Răzleților”. A coborât din mașină și – culmea! – le-a interzis însoțitorilor să-l urmeze.

Nici până astăzi nu știm ce-l îndemnase să apeleze la o asemenea tactică. În schimb, constatăm că timpul risipit cu „Răzleții” l-a adus pe Horia Sima la Ploiești cu o mare întârziere, îngăduindu-le „Răzbunătorilor” să îndeplinească o ultimă dorință a Căpitanului.

Alte scurte impresii dintr-o călătorie nocturnă:

Povestește Ilie Niculescu:

Ne-am oprit la sediul Organizației Legionare, unde Horia Sima s-a interesat de Mișu Tase, șeful Organizației. Acesta lipsea din oraș. Apoi Horia Sima a cerut să fie chemat Paul Cojocaru, chestorul Poliției de Stat. Acesta prezentându-se, Horia Sima l-a întrebat: „Unde sunt Traian Boeru și ceilalți legionari care au plecat din București?” Paul Cojocaru a răspuns: „Aceștia se roagă (lui

Dumnezeu, n.a.) *și am ordin să nu spun locul unde se găsesc până a doua zi de dimineață”.*

Victor Biriș s-a enervat de răspunsul lui P. Cojocaru și s-a prefăcut că duce mâna la pistol, însă P. Cojocaru n-a mai dat alte răspunsuri.

Avocat Valeriu Cristescu:

Mă găseam la sediul Legiunii din Ploiești când a sosit H.S. […]. Prima lui întrebare a fost: „Unde-i Tase?” (Șeful Organizației, n.a.) *[…]. A sosit și Paul Cojocaru. Horia Sima i-a pus aceeași întrebare. Cojocaru a răspuns că nu știe. Horia Sima a izbucnit: „Tu ești chestorul! Nenorociților, ce ați făcut? Cine v-a pus să-i omorâți pe Iorga și Madgearu? Unde-i Tase? Unde e Boeru? Mă mințiți? Răspundeți, unde sunt?” Cojocaru a ridicat din umeri, a bâlbâit ceva… ceva nedefinit, ceea ce l-a făcut pe Biriș să explodeze.*

Doctor V. Biriș:

Acolo, la sediu, chestorul Poliției a întrebat cine sunt asasinii și unde se găsesc asasinii lui Iorga. Însă Paul Cojocaru a refuzat cu încăpățânare să dea relații. De aici, am plecat la Prefect, la Câmpina.

XI
quo vadis, domine?

Prima zi de iarnă bătea la porțile românilor. Se însera devreme, iar nopțile se arătau din ce în ce mai lungi și parcă mai indiferente față de soarta oamenilor. Habar n-aveau de crimele pe care le ascundea trena lor de întuneric. Și puțin le păsa de acel Ford solitar, de o culoare apropiată doliului, ce cobora de pe Cota Furnica, alunecând pe un drum cu serpentine scurte, care se unea, în cele din urmă, cu șoseaua națională Sinaia-Ploiești-București. În automobil – șase inși înarmați, înghesuiți unul în altul. Printre ei, profesorul Nicolae Iorga. Ne vine greu să ni-l închipuim pe acest bărbat falnic prins ca într-o menghină între șofer și un comisar al Poliției Legionare. În spatele său, alți trei agenți ai acestei Poliții, pândindu-i la nesfârșit ceafa. Și din nou încercăm să ni-l închipuim pe savant înfruntându-și Destinul în noaptea ce se așternea ca un imens giulgiu. Ni-l imaginăm iscodindu-i cu coada ochiului pe însoțitorii înarmați și întrebând cerul: *Quo Vadis, Domine*? Poate că nu i-ar fi auzit răspunsul dacă sub acoperișul casei de pe Calea Codrului nu ar fi ajuns vestea sângerosului masacru de la Jilava, precum și a răpirilor unor cunoscuți demnitari politici. Ni-l mai imaginăm pe Profesor înălțând în gând, cu smerenie, o rugă către Dumnezeu.

Cinci legionari (printre aceștia, patru intelectuali), dacă îi punem la socoteală și pe cei doi pistolari, îl conduceau pe cel răpit de la masa de lucru pe căile sinuoase ale morții. Un al șaselea ins, cu predispoziție pentru crimă, după părerea noastră, nu avea cum să mai încapă în mașină. El însă a existat, iar portretul său robot va fi pus cândva în lumină. Dar până atunci am dori să

facem o remarcă: niciunul dintre cei patru intelectuali nu a lăsat în urma lui mărturii privind comportamentul savantului în acele ore premergătoare execuției. Am fi aflat pe această cale dacă profesorul Nicolae Iorga a încercat să înfiripe un dialog cu cei care-l conduceau pe ultimul drum. I s-o fi acordat oare dreptul de a rosti o ultimă dorință? În consecință, nu vom afla niciodată care i-au fost gândurile în acele momente cumplite. Și, din nou, ne tot întrebăm: Totuși, asasinii or fi povestit cuiva care au fost trăirile marelui istoric?

Nu-i va fi deloc ușor unui cercetător care își va propune să reconstituie momentele prin care a fost silit savantul să treacă până va fi ajuns, în sfârșit, la locul execuției.

Ce se știe? Că lumina zilei încă nu se subțiase până la stingere, la ceasul când Profesorul fusese ridicat din mijlocul familiei. De asemenea, ancheta criminalistică, atâta cât a fost, a stabilit că execuția a avut loc abia către miezul nopții, ceea ce corespunde cu ora asasinării lui C.Z. Codreanu și a celorlalți treisprezece legionari în noaptea de 29/30 noiembrie 1938, în pădurea Tâncăbești. În mod firesc, ne întrebăm: Unde l-au ascuns răpitorii pe istoric după ce l-au răpit? Cine l-a păzit? Prin câte ascunzători l-or fi trecut răpitorii? Cine și cum l-a păzit? S-a găsit cineva care să-i ofere un ceai sau barem un pahar cu apă? I s-o fi îngăduit oare – în cel de-al doisprezecelea ceas – să urineze? Nu de alta, dar înainte de a fi smuls pentru totdeauna din mijlocul familiei, răpitorii i-au interzis să intre în baie.

Suntem obligați moral să menționăm că ancheta în cazul răpirii și asasinării profesorului Nicolae Iorga s-a lovit de numeroase obstacole. „De ce?” se vor întreba, pe bună dreptate, cititorii. Nu vom lăsa întrebarea fără răspuns.

a) Masacrul de la Jilava a avut loc într-un cadru închis. Anchetatorii – procurorii, criminaliștii, medicii – au știut din primele momente locul și ora masacrului, cine sunt autorii carnajului, cu ce tip de arme au tras asasinii. Au existat și martori. Mobilul asasinatelor a fost și el stabilit imediat.

b) În cazul răpirii și asasinării lui Virgil Madgearu, asasinii au lăsat în locuință două urme decisive în vederea identificării rapide a autorilor: doi dintre răpitori s-au recomandat: Ion Tucan, fost student al Profesorului, iar cel de-al doilea, Tudor Dacu, a prezentat legitimația de agent al Poliției Legionare Ploiești.

c) Asasinarea lui Virgil Madgearu s-a produs la scurt timp după răpire, la lumina zilei. A existat și un martor – pădurarul pădurii Snagov – care a alertat de îndată autoritățile. Deci, cercetările la locul crimei s-au întreprins operativ, cu întârzieri minime. Și încă un amănunt de mare însemnătate: Institutul Medico-Legal a efectuat, la fel de operativ, expertizele ce se impuneau.

În schimb, în cazul răpirii și asasinării profesorului Nicolae Iorga, investigațiile autorităților au fost declanșate cu o mare întârziere. Ora răpirii de acasă a victimei a fost stabilită cu exactitate datorită membrilor familiei. De pe Cota Furnica, Fordul răpitorilor a coborât în Sinaia, ca apoi, la adăpostul înserării, pe urmă al nopții, să i se piardă urma.

Din start, autoritățile din București s-au confruntat cu o situație pe cât de inedită, pe atât de dificilă: răpirea și asasinatul s-au produs pe teritoriul județului Prahova. Prin urmare, cercetările intrau în competența autorităților prahovene. Pe acest teritoriu, Chestura Poliției de Stat se găsea sub controlul Mișcării Legionare.

Cine ar fi fost dispus să deschidă la timp ancheta: Poliția de Stat – de ce nu – sau chiar Poliția Legionară? Această anomalie – existența celor două organe de poliție – a frânat mult cercetarea juridică.

În plus, două legende născocite pe atunci, care au avut o rapidă și largă circulație, i-au cam amețit pe anchetatori, asaltați de un val de infracțiuni care se vor potoli abia după lichidarea rebeliunii legionare de către generalul Ion Antonescu.

Una dintre legende a circulat multă vreme menținută de reportaje, articole și chiar cărți. Autorii – de ce n-am recunoaște? – și-au elaborat comentariile pornind de la o întrebare reală: „Odată plecați din Sinaia, încotro au luat-o răpitorii profesorului Iorga? Spre Brașov? Spre Ploiești? Ca să ajungă unde?" Însă a doua zi, după găsirea cadavrului celui răpit, s-a și lansat un prim răspuns. Suna astfel:

Înainte ca Iorga să fie executat, el a fost adus în fața unui tribunal ad-hoc format din legionari. Ba se indica și locul unde „tribunalul" a deliberat: […] comuna Teișani (nu departe de Vălenii de Munte, n.a.), în casa primarului legionar Victor Enăchescu. Nu numai că a fost condamnat la moarte, susține legenda, ci a fost și schingiuit înainte de a fi executat. Această fantasmagorie va ocupa câteva luni mai târziu un spațiu și în procesul asasinatelor de la Jilava, pădurea Snagov și Strejnicu.

După șase ani de la monstruoasele asasinate, opinia publică a fost surprinsă de apariția unui reportaj-document în coloanele ziarului *Tribuna României,* care își propunea să pună într-o nouă lumină ultimele momente din viața profesorului Nicolae Iorga. Ecoul acestui senzațional reportaj-document a fost cu atât mai mare cu cât autorul –

Al. I. Atanasiu – trecea drept un intim al profesorului, format ca publicist în redacția ziarului *Neamul Românesc,* al cărui proprietar și director a fost însuși marele istoric. Le propunem cititorilor un fragment semnificativ din acest text care, la vremea respectivă, a produs nu numai vâlvă, ci și confuzie:

> *Noaptea târziu, cele două mașini* (de unde a apărut cea de-a doua mașină nu ne relatează, n.a.) *au oprit la marginea Ploieștiului, la cazarma de aviație* (locul casei primarului din Teișani îl ia, de astă dată, o cazarmă, n.a.). *Aici, într-o cameră goală, a fost introdus Profesorul. Puțină vreme l-au lăsat singur, apoi și-au făcut apariția șapte călăi care l-au înjurat și l-au silit, sub ploaia de ace și baionete, să joace. Așa l-au chinuit toată noaptea.*
>
> *Cu puține ceasuri înainte de revărsatul zorilor, Profesorul a fost chemat în fața unui „divan" de judecată. I-au luat identitatea, interogatoriul, s-a rostit un rechizitoriu și s-a dat cuvântul în apărare, ceea ce Nicolae Iorga ar fi refuzat. După această sinistră farsă a judecății, l-au trimis pe acuzat în celula lui, iar judecătorii s-au retras, chipurile ca să delibereze asupra sentinței, urmând ca aceasta să i se comunice ulterior. Chinurile lui Nicolae Iorga n-au luat sfârșit. Inchizitorii au năvălit iarăși în camera lui… i-au smuls barba, lovindu-l și scuipându-l.*
>
> *[…]. Când de-abia s-a luminat puțin afară, un zumzet de motor s-a auzit sub fereastră. Au ieșit la margine, pe drumeagul ce duce spre satul imediat vecin. La un moment dat, mașina s-a oprit.*
>
> *— Dă-te jos, Nicolae Iorga! i-a poruncit Boeru.*
>
> *Și Iorga a coborât fără să spună un cuvânt. S-a rezemat cu mâinile la spate de aripa din urmă a automobilului. Călăii îi stăteau în față.*
>
> *— Dă-te mai încolo! a rostit unul.*
>
> *— Pentru ce? a întrebat Profesorul.*
>
> *— Pentru ca să nu murdărești mașina, i-a răspuns cinic.*
>
> *— Am înțeles…*

Și cu pașii largi, cu capul în piept, cu poalele paltonului spulberate de vânt, cu umbrela în mână, Nicolae Iorga a pornit-o pe miriștea ce se întindea în fața lui. Doi dintre călăi erau în față, cinci în urmă. A făcut doar vreo zece pași și a urmat o lovitură de revolver. Iorga a rămas în picioare. Din față și din spate au răbufnit loviturile gloanțelor.

Desigur, reportajul-document este ceva mai amplu și fără îndoială că Al. I. Atanasiu, ziarist în vârstă și cu prestigiu în presa românească, a urmărit să aducă un omagiu marelui dispărut. Am fi putut să ne prefacem a nu fi remarcat acel text, însă, în cele din urmă, ne-am decis să-l comentăm pentru a veni în sprijinul unor viitori cercetători ai încâlcitului dosar al procesului „Asasinatele de la Jilava, pădurea Snagov și Strejnicu”.

Există în această relatare jurnalistică și ceva adevărat: cazarma de aviație. Într-adevăr, nu departe de miriștea unde a fost găsit cadavrul ciuruit de gloanțe al Profesorului, a existat, la o distanță relativ mică, un sediu al unei școli civile de aviație sportivă. Numai că în zilele acelea cazarma fusese cedată unei unități germane de aviație și de apărare antiaeriană. Erau în spațiul aeroportului și câteva camere goale. Mutarea unității române nu se încheiase. Chiar și în această situație, paza unității era riguroasă. Rigurozitate impusă de prezența unor trupe străine, proaspăt sosite în țară.

Dacă, prin absurd, torționarii și asasinii lui Iorga și-ar fi găsit un adăpost de câteva ore pe teritoriul unității, îndrăzneala aceasta ar fi fost repede reperată fie de „oaspeții” germani, fie de unii militari români care mai erau în cazarmă. Și mai există ceva adevărat care ar fi putut să-l încurajeze pe ziaristul Al. I. Atanasiu să-și dezvolte scenariul. La anumite ore de dimineață sau de

seară, unii ofițeri germani ieșeau din cazarmă la volanul unor mașini, iar pentru a ajunge la Ploiești sau la București, erau nevoiți să străbată drumul Strejnicu-Ploiești sau București. Întâmplarea a făcut ca, în faptul dimineții, o mașină germană să treacă pe lângă cadavrul lui Nicolae Iorga, când numai ce fusese descoperit. Curiozitatea i-a făcut pe nemți să oprească și să coboare din mașină. Se pare că unul dintre ei ar fi avut asupra sa nu numai pistol, ci și un **aparat fotografic.** L-a folosit sau nu? Greu de răspuns!

Din păcate, instanța de judecată nu a găsit suficiente argumente pentru a spulbera legenda funcționării unui tribunal ad-hoc. Legenda a inspirat și un film artistic realizat de talentatul regizor Vaeni, pe baza unui scenariu al scriitorului Mihai Stoian. Se aducea astfel în prim-plan desfășurarea unui proces politic neatestat până în prezent de niciun document.

Pentru a se convinge și a convinge, Mihai Stoian apelează la rezultatul unui calcul ce are un punct de pornire real: Fordul răpitorilor a revenit la bază în ziua de 28 noiembrie, după care pasagerii și șoferul au dispărut. Automobilul fiind identificat cu precizie în pădurea Snagov de către pădurarul Ion D. Chirilă, a intrat rapid în atenția judecătorului de instrucție care, printre altele, a constatat că din ziua ieșirii și revenirii în garaj înregistrase la bord 322 km. Pornind de la această cifră, colegul meu de breaslă Mihai Stoian a făcut calculul de mai jos pentru a demonstra că povestea cu Tribunalul ad-hoc de la Teișani ar putea corespunde adevărului:

– București-Snagov	35 km
– Snagov-Sinaia	92 km
– Sinaia-Câmpina	16 km
– Câmpina-Teișani	50 km
– Teișani-Ploiești	38 km

– Ploiești-București 69 km

Total: 300 km

Autorul acestei analize ne mai informează că un calcul asemănător a fost prezentat instanțelor judecătorești și de către colonelul Marin Stănescu, fost prefect de Prahova (în perioada statului național-legionar), intrat pe urmă în conflict cu Mișcarea. Desigur, cele două calcule pot avea un rost și probabil îl au, noi însă nu-l pricepem. Constatăm că socoteala de mai sus l-a convins pe autor că Tribunalul ad-hoc, cu toate consecințele sale, a fost o realitate amară și n-a ezitat să introducă legenda procesului în scenariul filmului.

Meticulos la prima vedere, calculul scriitorului Mihai Stoian este totuși incomplet, el necuprinzând chiar toate drumurile mașinii în acea zi blestemată. De pildă, cei 90 km rezultați din cursele Câmpina-Teișani-Ploiești puteau fi acumulați din următoarele curse concrete, și nu ipotetice: București-Jilava-București, efectuate în dimineața de 27.XI.1940 de Ștefan Ilie Cojocaru, șeful Familiei legionare de la Institutul Național de Cooperație. Acesta se deplasase la acele ore la Jilava pentru a asista la deshumarea celor paisprezece cadavre. Dintr-un foc s-au mai parcurs 40 km. Dar tot în dimineața aceea au mai fost parcurși și alți kilometri care au scăpat calculului făcut de colegul meu de breaslă. Cum ar fi:

a) Incoop – domiciliul lui Nicolae Iorga din Piața Victoriei

b) Domiciliul lui Nicolae Iorga – domiciliul lui Gh. Tătărescu

c) Domiciliul lui Gh. Tătărescu – domiciliul lui M. Ghelmegeanu

d) Domiciliul lui M. Ghelmegeanu – domiciliul lui C. Argetoianu

e) Domiciliul lui C. Argetoianu – domiciliul lui N. Iorga

f) Domiciliul lui N. Iorga – domiciliul lui V. Madgearu

g) Domiciliul lui V. Madgearu – Sediul legionar „Răzleţii”.

Aşadar, în ce ne priveşte, continuăm să credem că procesul de la Teişani, încheiat cu condamnarea la moarte a profesorului Nicolae Iorga, a fost o născocire nefericită. Cu ce alte argumente ne susţinem afirmaţiile?

a) Studiind rânduielile naziste şi urmând cu sfinţenie exemplul lui Heydrich şi Himmler, Horia Sima a izbutit să-şi introducă legionarii în structurile Statului, ba, mai mult, a organizat o Poliţie Legionară (aceasta îi era şi firma). În schimb, nu a reuşit să-şi infiltreze camarazii în Serviciul Secret de Informaţii condus de Eugen Cristescu, pe care generalul Ion Antonescu şi-l subordonase. Aşa cum le impunea statutul, profesioniştii SSI-ului acopereau prin activitatea lor secretă întreg teritoriul ţării. Unii dintre aceştia aveau ca misiune specială urmărirea comuniştilor şi a legionarilor. În această ordine de idei, dacă la Teişani ar fi avut loc – şi chiar în casa primarului – un divan ad-hoc pentru a-l judeca – pe cine? – pe un bărbat foarte cunoscut românilor de pretutindeni: Nicolae Iorga, agenţii Siguranţei Statului şi ai SSI-ului ar fi informat numaidecât organele superioare. (Deţinem un document cu care cititorii se vor întâlni în carte şi care atestă prezenţa activă în zonă a agenţilor SSI-ului şi ai Siguranţei.) Să ne mai amintim şi de o declaraţie făcută de Eugen Cristescu la procesul din mai 1946:

> *Cu Iorga există dosarul la mine* (exista, dar cine ştie în ce arhive de peste hotare o fi nimerit?! – n.a.)

la Serviciu, cu toate cercetările făcute. Acolo, toți asasinii lui Iorga sunt citați nominal.

Niciun moment, conducătorul Serviciului Secret din România n-a pomenit de Teișani ca prolog la monstruosul asasinat de la Strejnicu.

Să nu uităm că Eugen Cristescu a supraviețuit procesului în care fusese implicat și, cu siguranță, trebuie să fi făcut lumină – atât cât a mai apucat să trăiască – în multe dosare politice ale vremii.

b) În perspectiva timpului scurs, unele situații încep să se contureze la dimensiunea lor reală, scuturându-se de mistificările sub care au vegetat ascunse. La urma urmei, de ce „echipa morții", condusă de Ștefan I. Cojocaru cu „misiunea de onoare" de a-l răzbuna pe Căpitan, mai avea nevoie, pentru a o îndeplini, de sentința unui Tribunal ad-hoc, câtă vreme conducerea Mișcării întocmise mai demult o listă cu cei condamnați la moarte? Oare cele „trei zile de slobozenie" nu echivalau cu o sentință ce se cerea grabnic îndeplinită? Și-apoi, nici dușmanii Legiunii nu l-au asasinat pe Căpitan pe baza unei hotărâri judecătorești!

N-ar fi însă exclus ca o întâmplare semnalată de o Notă informativă a Corpului Detectivilor (unitate operativă subordonată Siguranței Statului și Serviciului Secret de Informații), întocmită imediat după asasinatele din zilele de 27-28 noiembrie 1940, să fi reprezentat și sursa legendei. Însă pentru noi, autorul, Nota confirmă afirmațiile noastre privind capacitatea SSI-ului de a veghea la siguranța Statului. Nota pe care o publicăm e o dovadă convingătoare că, dacă în Teișani ar fi avut loc acel proces ad-hoc, Corpul Detectivilor ar fi furnizat informațiile de rigoare.

În ziua când au avut loc răpirea și asasinarea profesorului N. Iorga, fostul primar legionar al orașului Vălenii de Munte, Gh. Dinescu, împreună cu un anume Victor Enăchescu, originar din Teișani-Prahova, și șef al organizației legionare din Vălenii de Munte, a fost la Sinaia cu automobilul nr. 5004 B pe care Primăria Vălenii de Munte îl (cuvânt indescifrabil, n.a.) *de la Farcaș, fost secretar al Profesorului, și cu un funcționar al Primăriei care-i însoțea s-au prezentat la locuința Profesorului, i-au cerut acestuia să semneze un act întocmit deja și prin care i se cerea să retrocedeze un teren primăriei din Vălenii de Munte și pe care acesta* (Profesorul, n.a.) *îl cedase acum câtva timp Ligii Culturale. La Sinaia au ajuns la ora 12:30.*

Ajunși la destinație, cei trei din automobil se despart, primarul Gh. Dinescu și V. Enăchescu continuându-și drumul până la Predeal. Funcționarul (căruia Nota îi trece numele sub tăcere, ceea ce ne face să credem că era omul Siguranței, n.a.) s-a îndreptat spre casa Profesorului, ducând cu el un mesaj din partea primarului. A fost primit de Profesor, care a ascultat liniștit mesajul.

Citâm din Nota informativă:

Deși Profesorul era bolnav, totuși l-a primit […] Profesorul Nicolae Iorga a refuzat semnarea actului, spunând că primarul din Văleni, adică Gh. Dinescu, i-a făcut destulă rușine.

Pe la ora 13-13:30, Dinescu și Enăchescu, înapoindu-se de la Predeal, aflând răspunsul negativ al Profesorului, s-au dus pe jos la sediul Poliției Legionare și după aceea am plecat cu toții cu mașina iarăși la vila Profesorului. Au fost întâmpinați la intrare de dna Iorga și de fiica Profesorului, i-au ascultat și au fost și de astă dată refuzați.

Musafirii nedoriți s-au văzut nevoiți să se retragă, nu înainte ca unul dintre ei – Victor

Enăchescu – să facă unele aprecieri la adresa celor din conducerea Ligii Culturale:

> *Ce, cucoană,* – stă scris în Notă, *oameni vechi, bătrâni, fără valoare. Acum e nevoie de tineri!*

Și în încheierea Notei se mai spune:

> *La ora 15, am plecat spre Ploiești. În drum, între Câmpina și Ploiești, printre mașinile care treceau spre Sinaia, a fost una cu legionari recunoscuți de cei doi* (Dinescu și Enăchescu, n.a.) *și, prin semnele ce și le-au făcut, dădeau să se înțeleagă că se fereau de funcționarul care-i însoțea. De la Ploiești, Dinescu și funcționarul au plecat spre Vălenii de Munte.*

XII
adevărata „mână străină”

1

Vizita nocturnă a comandantului Horia Sima la Ploiești nu a luat sfârșit cu această bizară întâlnire cu camarazii săi de luptă, numiți chiar de el în structurile politice și polițienești ale Mișcării și ale Statului, care, prin conduita lor, i-ar fi făcut dovada că știu să respecte „consensul tăcerii”. Nu această muțenie îl neliniștea pe cel care plecase la drum hotărât să-l salveze pe Nicolae Iorga și, în același timp, să dea ochii cu chipurile camarazilor prahoveni porniți să-l răzbune pe Căpitan, ci faptul că ziua care numai ce începuse îl va readuce în cabinetul Generalului. Fără îndoială, îl aștepta o nouă confruntare și își propusese să-și înceapă raportul, servindu-i președintelui Consiliului de Miniștri una „caldă”: decizia sa ca șef al Mișcării de a desființa Poliția Legionară. Va urma și una „rece”: va trebui să recunoască spășit că n-a izbutit să reteze la vreme „mâna criminală” a unor „aventurieri”. În consecință, va fi silit să recunoască adevărul, că Nicolae Iorga a fost asasinat de ai lui… Nu intrase în panică. Norocul îi surâsese. În atmosfera sediului legionar de la Ploiești, adulmecase ceva… ceva care, la apropiata revedere cu Conducătorul, îi oferea o șansă… nu una oarecare… șansa de a-i recâștiga pe loc încrederea.

În această ordine de idei, în broșura *Cazul Iorga-Madgearu,* la pag. 61 ne vom lovi de următoarele rânduri:

> *Din sondările făcute la Ploiești, am aflat că echipa care-i ridicase pe Iorga și Madgearu ar fi în drum spre Câmpina, cu planul de a-l prinde pe Prefectul de Prahova și de a-l asasina. Am plecat spre Câmpina cu maximum de viteză.*

Într-adevăr, vom constata că Horia Sima luase hotărârea de a-și prelungi drumul, și nu numai atât, băgase mașina în viteză, căci prefectul trebuia salvat cu orice preț, chiar dacă figura pe listele celor care trebuiau pedepsiți cu moartea. Cum de nu s-a ținut seama că prefectul cu grad de colonel activ era, înainte de toate, un prieten apropiat al Generalului? De aceea, probabil, vicepreședintele Consiliului de Miniștri se și înfiora de spaimă ori de câte ori imaginația sa de „Rac” vedea o telefonogramă poposind pe biroul șefului Statului pentru a-i da de veste că devotatul său camarad de arme, prefectul de Prahova aflat în exercițiul funcțiunii, fusese răpit de o echipă de legionari și împușcat la drumul mare. Însă frământările sale luară sfârșit în clipa când zări de departe ferestrele luminate ale unei vile – cea a prefectului.

Un camarad de luptă al Comandantului, dar și de drum – Octavian Roșu, așa cum am mai amintit, a lăsat urmașilor o carte de memorialistică, intitulată *De la Președinție, pe Valea Prahovei,* din care ne îngăduim să extragem un fragment:

> *Locuința prefectului era pe o colină, într-o vie. Biriș a luat-o înainte, că-l cunoștea bine pe Marin Stănescu.*
>
> *„Domnule prefect, vă rog să deschideți, sunt eu, Biriș.”*
>
> *Niciun răspuns. Un jandarm era de pază. Se bate tare în ușă. În cele din urmă, se deschide. Când îl vede pe Biriș, prefectului îi dau lacrimile. Îi mulțumește că i-a salvat viața și plânge că voiau să-l omoare și pe el. De aceea a apelat la paza jandarmilor. Lăsase chiar și o scrisoare pentru Horia Sima: „Dacă mi se va întâmpla ceva, vă încredințez soarta soției mele și a celor doi copii”. Scrisoarea a luat-o Biriș. Suntem serviți cu vin, cu sandviciuri. Cică, o mașină cu patru oameni ar fi patrulat prin fața vilei. Și presupune că ar fi vorba de cei care doreau să-l asasineze.*

De fapt, nu ne-a lăsat înăuntru decât după ce s-a legitimat Biriș. Fusese și el informat (prefectul, n.a.) *că se pregătește suprimarea lui. Pentru a-l liniști, m-am oferit să dorm în noaptea aceea la el. A acceptat […] cu plăcere. Abia ne-am așezat pe scaune, când sună telefonul. Era Legiunea de jandarmi care anunța că s-a găsit cadavrul lui Iorga pe un câmp din apropierea unei comune. Probabil că de-abia acum se comunicase vestea și la București. Despre Virgil Madgearu lipsea orice știre.* (Ne vedem siliți să ne exprimăm din nou uimirea în fața unei asemenea declarații destinate istoriei. Repetăm: încă din după-amiaza de 27.XI, cadavrul lui Virgil Madgearu zăcea pe o masă de autopsiere la Institutul Medico-Legal, n.a.). *Nu mai era nimic de făcut.*

2

Povestește doctorul Victor Biriș (fost subsecretar de stat la Ministerul de Interne, în guvernul primului Stat Național-Legionar de la 14 septembrie 1940, n.a.):

> *Spre seară, de la Președinție am plecat în căutarea lui Nicolae Iorga și Virgil Madgearu.* (Căutarea lui Virgil Madgearu a devenit o obsesie tragicomică, n.a.) *Am trecut pe la sediul „Răzleților", de unde am plecat direct spre Ploiești. Acolo, la sediul Poliției de Stat, Sima i-a cerut lui Paul Cojocaru* (legionar, n.a.), *chestorul Poliției, să-i spună cine sunt și unde se găsesc asasinii lui Iorga. Paul Cojocaru a refuzat cu încăpățânare să dea relații. De aici, am mers la Prefect, la Câmpina.*
>
> *Am revenit în București în după-amiaza zilei* (29 noiembrie 1940, n.a.).
>
> *Pe șoseaua București-Ploiești am fost întâmpinați de I. Olteanu și Kräutle, omul lui Himmler*[18]. (Pașaportul său diplomatic acoperea, în realitate, un ofițer SS din cadrul Serviciului politic secret german activ pe teritoriul României, n.a.) *Acesta i-a transmis lui Horia Sima informația că Fabricius și Antonescu urmăresc răsturnarea legionarilor de la putere și cineva trebuie să plece urgent la Berlin și să ia legătura cu Himmler. Sima m-a trimis pe mine. Înainte de a pleca, am vrut să știu cine-i amestecat în asasinate, căci, dacă Himmler mă întreabă, să știu ce să-i răspund.*
>
> *„Chestia asta privește Legiunea și o voi soluționa eu", a precizat Horia Sima. „În afacerea asta sunt amestecați Traian Boeru, Ștefan Cojocaru, Mișu Tase, Gh. Cârciumaru, I. Tucan, Atanasiu și Traian Iorga."*
>
> *L-am întrebat pe Sima: „Dacă-i așa cu Olteanu, de ce l-ai lăsat liber?", iar el mi-a răspuns: „Îl cunosc… e un om serios. A fost victima unei psihoze".*

Așadar, grație doctorului Biriș, înregistrăm un fapt cu adevărat senzațional: pe șoseaua București-Ploiești, un curier al lui Himmler va răsări ca din pământ în calea mașinii lui Horia Sima, pentru a-i înmâna șefului Mișcării Legionare un mesaj foarte important. Considerăm faptul cu atât mai senzațional cu cât Horia Sima, în declarațiile sale încredințate profesorului M. Ștefănescu-Govora, l-a trecut sub tăcere. De ce oare? Tot arhivele sunt cele care ne pot oferi un răspuns.

Drept urmare a acestei întâlniri de-a dreptul conspirative de pe șoseaua națională București-Ploiești, doctorul V. Biriș va pleca urgent la Berlin, unde va avea întrevederi cu conducătorii RSHA-ului, din care va rezulta o scrisoare cu adevărat istorică adresată lui Horia Sima, semnată de Himmler. Citind-o, descoperim fără prea multe eforturi cine a fost inspiratorul conflictului dintre Horia Sima și generalul Ion Antonescu, care, soldându-se cu vărsări de sânge, a grăbit deznodământul Statului Național-Legionar, precum și „izgonirea din Paradis" a lui Horia Sima. Era tocmai epilogul dorit de Hitler pentru a ușura alianța militară cu conducătorul statului român – generalul Ion Antonescu. Reproducem mai jos textul integral al scrisorii lui Himmler – „mâna străină" – către șeful Mișcării Legionare.

Reichsführerul SS

5 decembrie 1940

Mult stimate camarade Horia Sima,

Am primit astăzi pentru o întrevedere pe colaboratorul dv., dr. V. Biriș, care, cu ocazia șederii sale la Berlin, s-a prezentat la Gruppenführerul *Heydrich, șeful Poliției de Siguranță, pentru a discuta problemele politice, în special pregătirea și completarea cadrelor. M-a interesat să aflu direct de*

la acest colaborator al dv. despre Mișcarea Legionară și noua organizare a României.

Cu această ocazie se pot trage multe paralele între dezvoltarea Mișcării Legionare și a Partidului Național Socialist din Germania.

Când, în ianuarie 1933, führerul a fost numit Cancelar al Reichului de către bătrânul președinte al Reichului, von Hindenburg, Mișcarea ajungând astfel în conducerea de Stat, Partidul Național Socialist a trecut astfel peste o perioadă, care, deși n-a înregistrat formele dure și nesfârșit de sângeroase ca la dv., în România, totuși pentru Mișcare a însemnat moartea unui mare număr de membri ai organizației SA și SS, închisoarea și emigrarea a sute de membri ai partidului, dintre cei mai credincioși.

În această primă epocă a preluării puterii, au fost trași la răspundere și împușcați de către Mișcare, în afara justiției de stat, adversari, similar cazului legionarilor care au răzbunat moartea Căpitanului, precum și a numeroși camarazi.

O asemenea măsură este justă, pentru că nu poate fi adusă la îndeplinire niciodată de justiția ordinară care este legată de paragrafe și va depinde întotdeauna de un formalism al paragrafelor. Totuși, o asemenea măsură trebuie neapărat luată în timp sau pe cât se poate să se producă o singură dată, pentru că altfel, cu tot dreptul intim pe care în parte și-l formulează din atitudinea sa revoluționară și dragostea față de patrie, ordinea în stat ar avea de suferit, iar ca ultimă consecință s-ar zdruncina și structura statului.

O altă paralelă s-ar putea trage, după cum se pare, și în ceea ce privește raportul Mișcării Legionare față de șeful de stat din România, așa cum a fost și raportul Partidului Național Socialist față de președintele Reichului, von Hindenburg.

Să fi fost, oare, SS-istul Kräutle un „deget” al acelei „mâini străine” dirijate de Gestapo? De ce nu, judecând după dialogul dintre Profesor și conducătorul Legiunii?

În această ordine de idei, amintim că există în arhivele din Germania o mărturie foarte prețioasă a diplomatului Wilhelm Fabricius, fost ambasador al Reichului în România (1936-1940), care, printre altele, confirmă că partidul lui Hitler și Himmler l-a încurajat pe Horia Sima în tentativa sa de a cuceri conducerea statului prin răsturnarea de la putere a generalului Ion Antonescu.

Fragmente din acest document, precum și multe alte documente privind evenimentele din ianuarie 1941, cititorii le pot afla în foarte utila carte *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane și române,* Editura Majadahonda, 1998.

XIII
legea fundamentală

corneliu zelea codreanu și făptuitorii

Legea fundamentală a Căpitanului este că legionarul răspunde de fapta sa chiar cu prețul vieții! Nicadorii s-au predat, când puteau ușor să dispară. Decemvirii care au sancționat pe trădători (pe Mihai Stelescu, n.a.) *s-au predat cu toții, când puteau ușor să dispară măcar în parte. Cei nouă care au răzbunat asasinarea Căpitanului și ai atâtor martiri puteau să dispară fără urmă, dar s-au predat, deși știau bine că îi așteaptă schingiuirea și moartea.*

Toți s-au predat spre a îndeplini Legea Căpitanului!

Dar aceștia, poruncitorul și instrumentele lui unde sunt[19]*?*

horia sima și făptuitorii

N. Ștefănescu-Govora: I-ați văzut pe făptuitori?

Horia Sima: În aceeași zi când m-am întors de pe Valea Prahovei, 28 noiembrie, pe la ora 9 seara, în fosta reședință a Elenei Lupescu din Aleea Vulpache. Mi i-a adus Ilie Niculescu (șeful Serviciului secret al Legiunii, n.a.). Era echipa întreagă: opt inși. Șeful și purtătorul lor de cuvânt era inginerul Traian Boeru, care ocupa o importantă funcție la Institutul Național de Cooperație. (Director general numit, laolaltă cu alți legionari, imediat după preluarea puterii de către Legiune, n.a.)

N. Ștefănescu-Govora: În ce stare sufletească i-ați găsit?

Horia Sima: Erau transfigurați. Un fel de împăcare supremă, de liniște dintr-o altă lume se citea pe chipurile lor. În numele tuturor a luat cuvântul Traian Boeru. A vorbit cu accente mistice de răzbunarea Căpitanului, de ticăloșia lui Iorga și Madgearu, de porunca lăsată de Căpitan să-l răzbunăm, de nenumăratele închideri, umilințe și lovituri primite.

Am trăit un moment de mare emoție. Ținuta tuturor m-a impresionat profund. Bănuiala că la mijloc ar fi instigație străină se risipise. Era o mână de oameni exasperați de ticăloșiile regimului anterior, care credeau că a sosit ceasul „răzbunării supreme". Trei zile de răzbunare, afirmau ei, aveau dreptul să facă orice, fără să întrebe și, după aceea, Mișcarea va reintra în ordine și legalitate. Când au aflat de împușcarea deținuților de la Jilava, au intrat și ei în fierbere. Voiau să facă și ei ceva, să doboare pe vreunul din tiranii care ne-au chinuit douăzeci de ani. A fost o goană să nu piardă acel moment unic. Complicațiile politice ce s-ar putea ivi de pe urma acțiunilor lor nu i-au interesat. Primul lor gând a fost să-i răpună pe Tătărescu și Argetoianu. S-au dus pe la casele acestora, dar ei fuseseră ridicați înainte de o echipă de la Prefectură. În lipsa acestora au pornit în căutarea lui Iorga și Madgearu.

N. Ștefănescu-Govora: „Trei zile de răzbunare” era o lozincă secretă a Legiunii?

Horia Sima: Nici Căpitanul și niciunul dintre fruntașii Legiunii n-au lansat această lozincă. Teza oficială, consemnată în *Cărticica Șefului de Cuib,* era că, în eventualitatea unei biruințe legionare, „pedepsirea celor vinovați trebuie să se îndeplinească cu forme legale”. (Ce se înțelege prin formularea de mai sus? Că, în absența unei biruințe legionare, legionarul poate pedepsi fără a mai apela la Justiție. În această ordine de idei, primul exemplu, și poate cel mai concludent, l-a oferit viitorimii chiar tânărul C.Z. Codreanu care, în procesul cu prefectul G.V. Manciu din Iași, a preferat verdictul revolverului său decât cel al legii, n.a.) Ideea cu cele „trei zile de slobozenie” începuse să circule pe la periferia Mișcării în cursul prigoanei din 1938. Cine știe ce legionar a lansat această lozincă sub impresia teribilelor masacre pe care le-au suferit [...]. Echipa care i-a executat pe Iorga și pe Madgearu a reținut această idee ca un fel de testament al celor căzuți și se considera perfect justificată din punct de vedere al îndatoririlor lor față de ei. (Am dori să ne însușim această explicație, dar ne interzice realitatea toamnei legionare a anului 1941. Proclamarea la 14 septembrie 1940 a Statului Legionar nu a însemnat, oare, Marea Biruință? Oare nu bătuse ceasul ca legionarilor de la periferia Mișcării, ca și celor de la centru – vezi intelectualii cu înalte studii, ca Traian Boeru, Ilie Olteanu ș.a. – să li se amintească de *Cărticica Șefului de Cuib*?, n.a.)

N. Ștefănescu-Govora: Am citit însă în una dintre ultimele circulare ale lui Corneliu Codreanu că vrea să fie răzbunat dacă se va întâmpla ceva cu el. Nu se refereau ei la această circulară, și cum se împăca această declarație cu punctul programatic din *Cărticica Șefului de Cuib* în care tot Căpitanul cerea intervenția Justiției?

Horia Sima: Între cele două texte nu există nicio contradicție. Depinde de situația în care te afli: în opoziție sau la guvern. Când ești în opoziție și acela care deține frâiele statului calcă legea, săvârșește abuzuri și recurge, în cele din urmă, la violență, atunci dacă reacționezi, dacă dai replica cuvenită

călcătorului de legi, dacă răspunzi la violență prin violență, atunci actul acesta se cheamă răzbunare. De pildă, căderea lui Duca (de ce „căderea”, și nu împușcarea acestuia în ceafă de către legionarul Nicolae Constantinescu?, n.a.) a fost un act de răzbunare al unor tineri care n-au mai putut suporta nedreptățile și crimele guvernului în perioada alegerilor. Căpitanul se referea la această situație când vorbea de răzbunare. Dacă guvernanții carliști omoară, nici ei să nu stea cu mâinile în sân. (Bizară logică! Prefectul de Poliție de la Iași – C.G. Manciu – n-a omorât niciun om și totuși a fost doborât de gloanțele celui care avea să întemeieze Legiunea! Perpetuând o asemenea lege a răzbunării, ajung să cultive în societate un ciclu de crime fără de sfârșit, n.a.) Amintesc însă că pentru eventualitatea că Legiunea va ajunge la putere, el prevedea „opera legală de pedepsire”. Un stat lasă Justiției sarcina de a pedepsi. (Corect! De aceea, ne și grăbim să subliniem încă o dată că în noiembrie 1940, pe când ființa de-acum în România un Stat Legionar, acest stat totuși nu a lăsat în seama Justiției niciun deținut politic de la Jilava. Nu i-a trimis în instanță nici pe Nicolae Iorga, care, la 29 noiembrie, era hotărât să se prezinte în fața judecătorilor ce urmau să rejudece procesul Căpitanului, și nici pe Virgil Madgearu. În schimb, „intelectualii” care i-au răpit și omorât s-au lăsat conduși de propria lor lege. Ne-o pune în lumină Comandantul în persoană, n.a.) Sentimentul răzbunării, care clocotește în sufletul fiecărui om năpăstuit, trebuie să cedeze locul exigențelor de existență ale Statului.

N. Ștefănescu-Govora: Asasinarea lui Iorga și Madgearu putea da naștere la o nouă tensiune în relațiile cu Antonescu?

Horia Sima: Fără îndoială. Când Antonescu renunțase să mai modifice structura politică a regimului, el știa numai de dispariția lui Iorga și a lui Madgearu, nu și de împușcarea lor. Acesta era un fapt nou care putea dezlănțui o nouă criză […]. Nici nu știam cine pusese la cale expediția (H.S. a ocolit cu eleganță cuvântul asasinarea, n.a.), doar atât (știam), că inițiativa fusese luată de grupul legionar care lucra la Institutul Național al Cooperației. A fost

o instigație din afară sau un act spontan, săvârșit sub impresia întâmplărilor de la Jilava? Dacă nu-i o mână străină la mijloc, cum de nu s-a găsit niciunul dintre ei care să-și dea seama de consecințele actului? „Legionarul nu este nici prost și nici de vânzare”, spunea Căpitanul.

N. Ștefănescu-Govora: Ce credeți de versiunea care circula chiar printre legionari, că suprimarea lui Iorga și a lui Madgearu s-ar datora unor intrigi ale Gestapoului din România?

Horia Sima: Am examinat această părere cu cea mai mare atenție și mi se pare complet lipsită de fundament. Ce interese ar fi avut guvernul german? Este adevărat că Iorga și Madgearu se numărau printre dușmanii Germaniei hitleriste. Dar aceasta era prin 1938-1939. Începând cu anul 1940 puseseră și ei surdină dușmăniei lor contra Germaniei, ca de altminteri toți reprezentanții partidelor. Din punct de vedere al unei acțiuni de rezistență și sabotaj contra colaborării româno-germane, erau aproape inofensivi. […]. Din punct de vedere al intereselor germane, suprimarea lui Iorga și a lui Madgearu ar fi fost un nonsens.

N. Ștefănescu-Govora: N-au existat anumite fapte la baza acestei versiuni, anumite elemente susceptibile să trezească bănuiala că moartea lui Iorga și a lui Madgearu ar fi conexată cu activitățile Gestapoului din România?

Horia Sima: Ce cred eu, cum a fost posibil să se scornească această fantastică idee? Ilie Olteanu, președintele Institutului Național al Cooperației, a încercat să nu se atingă de Madgearu până când nu vor întreba Secretariatul Mișcării. Dar toată stăruința a fost zadarnică. Echipa de la Cooperație nu a vrut să țină seama de nimic și a plecat în căutarea lui Madgearu. […]. Refuzul încăpățânat al echipei de la Cooperație de a trece pe la sediul Legiunii a trezit unor legionari bănuiala că aceștia s-ar fi aflat în slujba unei puteri străine. Când am avut prilejul ca să vorbesc mai pe îndelete cu ei, mi-au explicat de ce au procedat așa. „Dacă treceam pe la sediu, știam că vom fi opriți și Madgearu ne scăpa din mâini.” Ei aflaseră ce se întâmplase de dimineață la Prefectură.

„Legiunea, în mod oficial, nu putea participa la o acțiune de pedepsire în afara Legiunii.” […]

N. Ștefănescu-Govora: Dar n-ar fi putut să fie o altă „mână străină” la mijloc?

Horia Sima: Dacă vrem cu tot dinadinsul să urmărim această pistă, atunci trebuie să ne orientăm și după „cui i-a folosit suprimarea lui Iorga și Madgearu”. Antonescu a profitat din plin de această nenorocire. Atunci trebuie să conchidem că echipa a acționat manevrată de Serviciul de spionaj al lui Rioșanu, cu aprobarea Generalului, ceea ce frizează absurdul. Viclenia lui Antonescu nu se împiedica de niciun scrupul, dar ar fi totuși excesiv să-i atribuim un asasinat de acest gen. El s-a bucurat de cărămida care ne-a căzut în cap, a exploatat cât a putut această nenorocire, dar, din tot ce știu eu, este în afară de orice bănuială ca el să fi avut vreun amestec în acest atentat. Dacă vrem să epuizăm cadrul posibilităților, atunci nu putem scoate din cauză serviciile anglo-saxone – prin intermediul prietenilor români – interesate să se producă tulburări în România.

(După opinia noastră, aceste declarații ale fostului comandant al Mișcării Legionare privitoare la misterioasa „mână străină” și-ar fi putut găsi un loc într-o istorie scrisă a vieții politice din România dintre cele două războaie mondiale dacă Horia Sima s-ar fi decis să le dezvăluie românilor care a fost natura adevăratelor sale relații cu ofițerul SS Hermann Neubacher, ambasador al Ministerului de Externe al Germaniei în România. Nu de alta, dar, în continuare, mulțumită profesorului N. Ștefănescu-Govora, mai aflăm că, în atmosfera explozivă din 28 noiembrie, de la Președinția Consiliului de Miniștri, și-a făcut pe neașteptate apariția *Herr* Neubacher… Oare prin ce minune? n.a.)

Apoi s-a mai petrecut ceva neprevăzut, ne relatează șeful Legiunii prin mijlocirea cronicarului din Govora (vezi pag. 52). *Pe la ora șapte seara,*

când criza se apropia de momentul culminant – se înnoptase și nu știam dacă Antonescu nu are intenția să ne atace –, apare Neubacher, ministrul pentru chestiuni economice. Venise într-o misiune de conciliere. A stat mai mult timp de vorbă cu mine. Apoi s-a dus la Antonescu. A revenit iarăși la mine. Scena aceasta s-a repetat de câteva ori.

În cele din urmă, eforturile diplomatului german au fost încununate de succes: concilierea dintre șeful Statului și șeful Mișcării Legionare devenise o realitate. Cu toate astea, declarațiile de mai sus ale lui Horia Sima cuprind un neadevăr. *Apariția lui Neubacher la Președinție a fost nu numai prevăzută, ci și organizată, ce-i drept pe căi secrete.* Dintr-un document păstrat în arhivele germane, intitulat *Memorandum* și semnat chiar în seara de 28 noiembrie 1940 de Hermann Neubacher, ne este dat să aflăm că apariția sa la sediul guvernului a făcut parte dintr-un scenariu inițiat de șeful Mișcării. Citām din acel *Memorandum:*

> *La ora 3:00 p.m., șeful de presă al Legiunii, Medrea, m-a vizitat, la indicația dată de Sima, și m-a informat că situația este extrem de precară, întrucât Generalul cere demisia imediată a lui Sima și pretinde să-și asume el conducerea Mișcării. S-au depus eforturi, de asemenea, de a-l determina pe General să formeze un guvern de generali și să stabilească o dictatură militară. Sima mi-a cerut să iau poziție și să mediez în această criză serioasă.*

Dacă un cercetător al istoriei va lua într-o bună zi cunoștință de întregul conținut al *Memorandumului* rezultat din medierea dintre generalul Antonescu și rivalul său Horia Sima, cu siguranță va fi frapat de faptul că șeful Mișcării a apelat la sprijinul unui diplomat german, specialist

al legației… în probleme economice. Răspunsul, în prezent, ca și în trecut, este unul simplu și concludent: prin ofițerul SS Hermann Neubacher, acreditat în cadrul legației germane din România ca reprezentant cu problemele economice, Horia Sima menținea o legătură politică permanentă cu Berlinul, mai exact cu Himmler, șeful Gestapoului.

> *N. Ștefănescu-Govora:* S-a observat (după asasinate, n.a.) o schimbare de climat în relațiile cu vechile partide?
>
> *Horia Sima:* Am verificat eu însumi groaza ce se răspândise după împușcarea lui Iorga și Madgearu. La Președinție venise Radovan pentru a se informa dacă viața lui Maniu și a lui Mihalache nu este în pericol. O întrebare asemănătoare îi pusese Augustin Popa lui Emil Bulbuc. Dr. C. Anghelescu […] m-a rugat să-l iau sub ocrotire. De când cu moartea lui Iorga (nu asasinarea, n.a.) nu mai cuteza să iasă din casă. I-am explicat cum s-a întâmplat această nenorocire care-i mai mare pentru noi decât pentru cei loviți de ea […].
>
> *N. Ștefănescu-Govora*: În cazul echipei care i-a împușcat pe Iorga și pe Madgearu s-ar putea aplica maxima lui Talleyrand: „A fost mai mult decât o crimă. A fost o greșeală”. Nu credeți?
>
> *Horia Sima:* N-a fost crimă, ci numai o greșeală. O greșeală față de Mișcare. În raport cu cei împușcați, Iorga și Madgearu, nu există crimă în sensul că li s-a ridicat viața pe nedrept. Iorga a fost asasinul Căpitanului, al întregii generații de luptători naționaliști. Evident, nu i-a pus Iorga cu mâna lui ștreangul de gât Căpitanului, al întregii generații, dar a fost complice la crimă cu Elena Lupescu și Armand Călinescu. Cât privește pe Virgil Madgearu, acesta a fost avertizat încă din 1937 să înceteze instigația la asasinat. Oamenii aceștia, din punct de vedere moral, politic, juridic, erau vinovați și își meritau soarta.

poliția și făptuitorii

Document

Domnule prim-procuror al Trib. Ilfov,

În referire la adresa dvs. No 134332 din 27 Noiembrie 1940 – prin care am fost delegați cu efectuarea cercetărilor asasinării fostului ministru Virgil Madgearu –, avem onoare a vă aduce la cunoștință că în ancheta pe care am început-o întâmpinăm – din cauza lipsei de concurs din partea autorităților respective – greutăți care fac imposibilă terminarea ei.

Astfel:

1. Deși încă din seara de 27 Noiembrie a.c. prin adresa No. 3444 – am cerut Prefecturii Poliției Capitalei să ne înainteze imediat șoferul mașinii No. 6211 B.R. cu care a fost condusă victima la Snagov –, Prefectura Poliției Capitalei nu a făcut nicio cercetare pentru aflarea lui și prin adresa No. 40881 din 28 Noiembrie a.c. ne comunică numai cine este proprietarul acestei mașini.

Am repetat aceeași cerere prin adresa No. 3453 din 28 Noiembrie a.c. către dl director general al Siguranței Statului rugându-l a da de urgență dispoziții telegrafice tuturor polițiilor din cuprinsul țării, pentru a înainta pe acest șofer, adresă ce nu a avut niciun rezultat.

În fine, la data de 3 Decembrie a.c. cu adresa No. 3511 am înaintat Prefecturii Poliției Capitalei mandatul de aducere de îndată al acestui șofer, de astă dată cu indicarea numelui său complet, Iacobuță Fănică din strada Banu Antonache No. 25 și Prefectura Pol. Capitalei ne răspunde după 6 zile că numitul este dispărut de la domiciliul său,

restituindu-ne mandatul neexecutat. Cum din procesul-verbal încheiat de organele de poliție se părea că acestea rămâneau mai departe în urmărirea șoferului Iacobuță Fănică, am dispus prin adresa 3644 din 12 Decembrie a.c. să se restituie poliției mandatul de aducere de îndată contra acestui bănuit pentru a-l ține până când el va fi găsit, ceea ce nu s-a întâmplat nici până astăzi, Prefectura Poliției nemaicomunicându-ne nimic de atunci.

2. De asemenea, încă din noaptea de 27 spre 28 Noiembrie a.c. cu adresa No. 3447, am trimis dlui director al Siguranței Generale a Statului o telegramă pentru toate polițiile din țară de a urmări, prinde și aresta de urgență pe numitul Dacu Tudor, informator la Poliția Legionară Ploiești, și I. Tucan, care în urmă am aflat că a fost secretar general al Institutului Național al Cooperației, totuși această telegramă nu a avut nicio urmare.

Emițând mandate de aducere de îndată contra acestora cu indicarea completă a numelor, calității lor și adresei lor și trimițându-le să fie executate pentru primul prin adresa No. 3513 din 3 Decembrie a.c. la Chestura Poliției Ploiești, iar pentru al doilea prin adresa No. 3511 din aceeași zi la Prefectura Poliției Capitalei, am primit abia la 19 Decembrie adresa Chesturii Ploiești cu data de 17 Decembrie cu care ne restituie mandatul emis contra lui Dacu Tudor, arătându-se în procesul-verbal din aceeași zi că este plecat fără a se ști unde, însă că, din informații, s-ar afla prin București. Curios însă este faptul că dezlipind acest proces-verbal ce se găsea lipit pe dosul mandatului, am constatat că se făcuse direct pe versoul mandatului mai întâi un alt proces-verbal, care nu știm pentru ce motive a fost acoperit de

celălalt, și că în primul proces-verbal purtând data de 16 Decembrie a.c. se constată că Dacu Tudor era plecat la acea dată de mai multe zile din București, ceea ce înseamnă că, dacă mandatul nostru trimis la 3 Decembrie ar fi fost executat la timp, iar nu după două săptămâni, bănuitul ar fi putut fi prins.

În privința mandatului emis contra lui I. Tucan, am primit adresa din 9 Decembrie a Prefecturii Poliției cu care ni se restituie mandatul de aducere cu termen de îndată cu mențiunea că numitul e dispărut de la domiciliu. Restituind poliției acest mandat pentru a-l păstra până când numitul va fi prins, Prefectura Poliției ni-l restituie din nou în ziua de 16 Decembrie a.c. cu arătarea că numitul bănuit este mutat de la domiciliu fără a se ști unde. Am citat la acest Cabinet pentru ziua de 17 Decembrie a.c. pe informatorul I. Cojocaru din strada Agricultori No. 15 care a și semnat dovada de primire a citației și Traian Boeru din strada Alexandru cel Bun Aleea Jeanu No. 7 a cărui citație a fost primită de către colegul său de cameră – însă niciunul nu s-a prezentat la termen. Emițând mandate de aducere contra lor pentru termenul de 23 Decembrie a.c. și trimițându-le la Prefectura Pol. Capitalei cu adresa No. 3748/1940 pentru executare, numiții nu s-au prezentat și nici Poliția Capitalei nu ne-a mai comunicat care a fost cauza neexecutării mandatelor.

3. După cum v-am mai comunicat și prin adresa No. 3679 din 13 Decembrie a.c., deși autopsia s-a făcut în ziua de 28 Noiembrie, totuși până astăzi actul medico-legal și fotografiile făcute la fața locului nu ne-au fost trimise de această instituție, cu toate că am făcut două repetări ale adresei noastre de a ni se înainta raportul – cum și nenumărate intervenții telefonice în același scop.

În asemenea condiții, credem că reținerea dosarului mai departe pentru continuarea cercetărilor așa cum ați cerut dvs. prin adresa No. 135.992 din 2 Decembrie 1940 este inutilă, deoarece de atunci și până astăzi din cauzele arătate mai sus nu am mai făcut un pas înainte în cercetări și în consecință vă restituim dosarul cu No. 263/1940 rugându-vă să binevoiți a vedea dacă nu este cazul să se deschidă acțiune publică numai pe baza lucrărilor efectuate și aflate la dosar.

Jude Instructor O. Cernătescu
Grefier (ss) indescifrabil

p. conformitate
(ss) indescifrabil

XIV
veselă pușcărie

Remarcăm, firește prin bunăvoința celui care a purtat prin „deșert” Mișcarea Legionară, duplicitatea comportamentului său: În timp ce agenții de profesie ai Siguranței Statului se „străduiau” să dea de urma asasinilor lui Iorga și Madgearu, dispăruți de la domiciliile lor, așa cum se poate constata din documentele Procuraturii, vicepreședintele Consiliului de Miniștri a hotărât să-i ascundă, „pedepsindu-i” să-și petreacă o frumoasă vacanță de iarnă la Sinaia. Și nu într-o vilă oarecare, ci în somptuoasa vilă a Elenei Lupescu, metresa lui Carol al II-lea. Li se mai oferea astfel prilejul să respire aerul tare al Bucegilor, să prânzească boierește chiar în vecinătatea casei de unde îl răpiseră pe profesorul Nicolae Iorga, să tăifăsuiască la o cafea. Când se plictiseau, mai ieșeau la schi, la o săniuță, la o tăvăleală prin zăpadă. Iar uneori, parcă pentru a confirma un adevăr criminalistic – „asasinii se întorc mereu la locul crimei” –, o luau în sus, către Cota Furnica, de unde își prelungeau plimbarea spre Calea Codrului, dând târcoale îndoliatei familii a savantului.

Doar Traian Boeru fusese „pedepsit” cu o „ascunzătoare” la Predeal, unde putea să zburde pe schiuri.

„Deținuții” primeau și vizite, dar nu la vorbitor, ci într-o sufragerie princiară. Sub acoperișul acestei „pușcării”, făptuitorii Ștefan I. Cojocaru, Tudor Dacu, I. Tucan au petrecut ca la carte sărbătorile Crăciunului, Revelionul. Și-au urat „La mulți ani!” Și chiar au avut parte de mulți ani, pedepsiți fiind de Dumnezeu să treacă prin flăcările războiului, prin mizeria lagărelor edificate

de camarazii lor hitleriști, apoi prin pușcăriile regimului antonescian, dar și prin cele comuniste…

La laborioasa noastră documentare, am avut șansa de a-l prinde încă în viață pe administratorul faimoasei „pușcării" a Elenei Lupescu – un fost membru al Legiunii pe nume C.I. Baniță. Ne-am grăbit să-l cunoaștem, să stăm de vorbă cu el și astfel să obținem o confirmare că „vesela pușcărie" de la Sinaia n-a fost o născocire. Și luxoasa vilă a avut destinul ei tragic: a sfârșit, nu mult după terminarea războiului, în flăcările unui neiertător incendiu.

În continuare, apelăm la memoria stenogramei convorbirii noastre cu fostul administrator.

C.I. Baniță: La începutul lunii decembrie, a venit la mine, la vilă, camaradul Dima din Poliția Legionară și mi-a comunicat că urmează să primească trei „musafiri" trimiși de comandantul Sima. Nimeni nu trebuie să afle de prezența lor în vilă. Mai ales nu trebuie să afle cei de la Siguranță, căci umblau după ei. „Le dai câte o cameră. N-au voie să iasă în oraș. (Totuși, au ieșit, dar nu li s-a întâmplat nimic, n.a.) Sunt cei cu Madgearu și Iorga."

Cei trei au sosit, mi s-au recomandat: Cojocaru, Dacu, Tucan. Eu i-am condus în camerele ce le-au fost rezervate. A doua zi după ce i-am plimbat prin toată casa, Ștefan Cojocaru a ținut să-mi precizeze și el: „Uite, ca să știi și d-ta, noi suntem cei care i-au pedepsit pe călăii neamului – Iorga și Madgearu". Cojocaru ieșea la schi. Primea vizite. Fericirea a ținut până la rebeliune.

Întrebare: Cu ce au fost aduși la Sinaia?

C.I. Baniță: Cu o mașină a Incoop-ului, păziți de doi agenți ai fostei Poliții Legionare. Pe unul îl chema Dima, pe celălalt, Mușatescu. A doua zi, Cojocaru, aflând că știu că sunt funcționari ai Incoop-ului, a scos pistolul și m-a amenințat: „Îți zbor creierii într-o secundă dacă aflã Siguranța de

noi! Ține minte, chiar dacă noi vom pieri, sunt camarazii noștri care știu de voi și se vor răzbuna”.

Întrebare: Ați aflat vreodată cum au ajuns să fie ascunși în vila de la Sinaia a Lupeascăi?

C.I. Baniță: Da… Cică s-au prezentat la Horia Sima și au recunoscut că sunt cei care i-au pedepsit pe Iorga și pe Madgearu. „Bine! cică ar fi răspuns Sima. Și acum ce facem, că umblă Siguranța după voi.”

Document

Prefectura Poliției Capitalei
Cabinetul prefectului

Referat

Având în vedere ordinul Nr. 165 din 18 Ianuarie 1941 al Direcțiunii Generale a Siguranței și delegația dată nouă de către dl Prefect al Poliției Capitalei, pentru executarea acestui ordin, am onoarea a raporta:

De la primirea ordinului am supravegheat adresele date, iar astăzi, 19 Ianuarie 1941, între orele 8 și 10 înainte de amiază, procedând la executarea ordinelor, am numit 4 echipe, una fiind condusă personal de mine, pentru a-i aresta și înainta pe indivizi conform ordinului.

Echipa nr. 1, condusă de subsemnatul, a plecat în str. Constantin Nacu Nr. 6, la dl Tucan Ioan, care a plecat în provincie, iar soția întrebată ne-a declarat că sus-numitul nu a fost niciodată secretar al Incoop. Deplasându-ne la dl Cojocaru, din str. Agricultori 15, servitoarea acestuia ne-a declarat că a plecat în provincie și că nu-i cunoaște adresa.

Echipa nr. 2, condusă de comisarul Bădulescu Gheorghe, s-a deplasat la locuința dlui Traian Boeru, din str. Aleea Jeanu Nr. 7, unde a constatat că sus-numitul nu mai locuiește acolo, nelăsându-

și noua adresă, iar din informații s-ar părea că e plecat în provincie.

Echipa nr. 3, condusă de comisarul Pană Alexandru, s-a deplasat la locuința dlui Iacobuță Fănică, din str. Banu Antonache Nr. 25, unde a constatat că sus-numitul e plecat din 20 Noiembrie 1940, fără a-și lăsa adresa.

Echipa nr. 4, condusă de comisarul Codreanu Anton, s-a deplasat la dl Dacu Tudor, din str. Luigi Cazzavilan Nr. 29, unde a constatat că sus-numitul a locuit la acea adresă, iar acum e mutat în provincie, fără a-i cunoaște noua adresă.

Adresele de mai sus rămân mai departe în supraveghere urmând ca indivizii sus-menționați să fie arestați și înaintați conform ordinului, imediat ce vor fi prinși. De rezultat vă vom comunica la timp. Văzând cele de mai sus, vă rog dispuneți.

Șef de Poliție
Popinciuc Mardarie

Drumeț în calea lupilor[20]

Așa mergem din veac în veac, ca drumețul din calea lupilor.

Ce nu întrebuințează acela a cărui carne se sfâșie! A aprins focurile mari care opresc o clipă fiarele, dar lumina lor se isprăvește și se stinge, și lăcomia e neistovit de răbdătoare. Poate, părinte înnebunit, le-a aruncat din căruță și ce era mai scump. A tras cu pușca și a dat cu parul. Dar lupii erau mulți, și sângele lui a înroșit zăpada.

S-ar fi luptat cu un singur dușman, cât de tare, dar el era prins din toate părțile.

Și, pe urmă, când s-a văzut ce mai rămăsese din trupul lui, s-au găsit și minți ușoare care, fără a-i fi putut urmări toate fazele tragediei, au spus, dând din cap în tăcere, atunci când drumul era

acuma plin de oameni, că jertfa acestei pofte de sânge era un laș!

N. IORGA

Zile albe – Zile negre

În numele cui s-a comis această crimă? În numele lui Corneliu Codreanu? Mă îndoiesc. Dacă el ar fi trăit, n-ar fi fost capabil de așa ceva. Oricâte mizerii i-ar fi făcut Iorga, Codreanu era conștient de ceea ce însemna acest colos pentru neamul nostru. Afară de aceasta, Corneliu Codreanu a fost, în cel mai fericit caz, o intenție politică. Nicolae Iorga încarnează un întreg capitol de istorie, pe care l-a trecut acest neam de când există pe fața pământului. Ciudățenia ciudățeniilor e satisfacția pe care am văzut-o a doua zi pe obrazul germanilor din București. Nu vorbesc numai de oamenii politici, obișnuiți cu asemenea lucruri, ci de oamenii de cultură, care își puteau da seama ce pierdeam în Nicolae Iorga, cu toții jubilau. Această identitate în felul de a reacționa față de crimă, al legionarilor și al germanilor, m-a făcut să cred într-o complicitate.

[...]. Pe asasini nimeni nu i-a descoperit. Se zice că ar fi găsit imediat azil în Germania. Probabil că ocrotirea li s-a dat ca unor instrumente de execuție.

Nichifor Crainic, *Memorii* – 1991

XV
acel cadavru îmbrumat

1

Se lumina de ziuă… o zi învăluită de negurile toamnei. Peste noapte, temperatura scăzuse, iar peste miriște se așternuse o brumă ca în basme… Se așternuse blândă și peste trupul neînsuflețit al celui ce fusese profesorul Nicolae Iorga.

Descoperirea cadavrului în faptul dimineții a înregistrat încă din prima etapă a anchetei mai multe variante. Care a fost sorgintea lor, că doar din primele ore ale dimineții echipe formate din investigatori ai Poliției, Procuraturii și Jandarmeriei au apărut „la fața locului”, declanșând cercetările oficiale? Și totuși, în ciuda eforturilor depuse de criminaliști cu experiență, dosarele lăsate istoriei, întocmite de judecătorul de instrucție Eugen Georgescu, privind răpirea și asasinarea istoricului Nicolae Iorga nu răspund cu claritate unor întrebări specifice.

Pentru a fi mai lesne înțeleși, vom începe prin a atrage atenția că numai o singură întrebare: Cine a descoperit cadavrul Profesorului? a generat trei variante.

Prima variantă. În volumul *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu,* editat de Comandamentul Militar al Capitalei în anul 1941, găsim la pag. 299 un document intitulat „Depoziție de martor”, luată la 9.XII.1940 de către Tribunalul Prahova, Cabinetul II, plutonierului de jandarmi Stoicescu Aurel. Și ce ne este dat să aflăm?

> *În noaptea de 27 spre 28 noiembrie 1940, am fost de serviciu pe raza postului, pentru măsuri și ordine, și m-am înapoiat acasă pe la ora 2 […].*
>
> *Între orele 7-7:15, mergând spre post, m-am întâlnit cu gardianul Petre Zamfir, care locuiește în comuna Strejnicu și face serviciul la Chestura*

Poliției, cu care am discutat câteva chestiuni de serviciu, după care a plecat spre Ploiești. Peste zece-cincisprezece minute, Petre Zamfir, care era cu bicicleta, s-a înapoiat și mi-a spus că pe raza postului nostru se află un cadavru cu barbă. Am plecat imediat la fața locului și pe șoseaua Ploiești-Strejnicu, cam la un kilometru de Strejnicu, pe partea dreaptă a șoselei, pe miriște, la o distanță de 15 metri de șosea, am găsit cadavrul unui necunoscut, în etate de 68-70 de ani, cu barbă, căzut pe spate, cu mâna dreaptă puțin depărtată de corp și cu degetele împreunate (ca pentru, n.a.) *semnul crucii.*

La fața locului, i-am găsit pe comisarul Safta și un locotenent de infanterie, precum și alți oameni. Comisarul m-a întrebat dacă cunosc victima și i-am răspuns că n-o cunosc. Atunci, comisarul mi-a spus că este cadavrul profesorului N. Iorga, rugându-mă să procedez la legitimare (identificare, n.a.[21]), *arătându-mi căciula victimei cu inițialele N.I.*

Victima avea o rană în regiunea orbitei stângi, produsă prin armă de foc, iar în regiunea pectorală dreaptă, prin palton, se recunoșteau găurile mai multor proiectile de arme de foc.

Sub cap era sânge închegat.

La fața locului am găsit 9 tuburi de trei calibre: 9.75 și 6.35 și unul de calibru 9 netras.

Din faptul că pe cadavru se afla brumă, convingerea mea este că victima a fost ucisă înainte de ora 3 dimineața, iar din faptul că la fața locului s-au găsit tuburile gloanțelor trase, precum și sânge, cred că victima a fost ucisă chiar pe locul unde a fost găsită.

Citindu-i-se, stăruie și semnează

/ss/ Jandarm Stoicescu Aurel

Judecător de instrucție /ss/ Eugen Georgescu

Luăm astfel cunoștință prin depoziția plutonierului de jandarmi că acesta l-a găsit la fața locului pe comisarul Safta (N. Constantin, n.a.) de pe raza orașului Ploiești. Rezultă, în mod logic, că persoana care descoperise cadavrul nu putea fi

decât acest comisar, deși autorul depoziției nu face, în acest sens, nicio declarație. Dar intervine…

…**A doua variantă**: Ne este dat să ne împiedicăm, în cercetările noastre, de Depoziția prezentată instanțelor de cercetare de către comisarul Emil Antonescu, din care aflăm că:

> *La bariera Târgșor ce conduce spre Strejnicu, am făcut de pază de la ora 20 până la ora 00:30 împreună cu agentul Bădescu și încă doi gardieni. Pe tot acest interval de timp au trecut pe la barieră 4 mașini germane, dintre care una a fost oprită la semnalele noastre, precum și două camionete….*

Din această mărturie rezultă clar că reprezentantul Poliției, comisarul Emil Antonescu, a ieșit din schimb imediat după miezul nopții… Cine i-a luat locul? Răspunsul îl aflăm în depoziția plutonierului de jandarmi Aurel Stoicescu: *comisarul Safta N. Constantin.* Iată însă că după ani și ani de la procesul asasinilor, cercetătorii se vor lovi de încă o Depoziție, aproape identică cu cea prezentată anterior, semnată tot de un comisar ploieștean – Sevastian Stanciu – și care ne va oferi încă o variantă:

> **A treia:** *La ora 6:50,* ne informează Depoziția, *a venit dinspre Strejnicu o mașină germană, iar conducătorul ei a spus în germană că pe șosea, către Strejnicu, se află cadavrul unui om. Unul dintre gardieni știa germană și mi-a tradus. Împreună am plecat la fața locului […]. Am raportat cazul telefonic chestorului Cojocaru Paul care, după ce a luat cunoștință, cu foarte mult calm, a spus: „Bine!" ca și cum ar fi fost vorba de un fapt divers.* (Reacție normală, dacă ținem seama că acel chestor aflase chiar din gura asasinilor că, în sfârșit, izbutiseră să-l răzbune pe Căpitan, n.a.)
>
> Depoziția conchide: *Capul victimei era acoperit de brumă, ceea ce arată că asasinarea s-a făcut înainte de ora 24.*

De ce oare comisarul Sevastian Stanciu a simțit nevoia de a face această precizare? Dintr-un motiv, de altminteri, foarte simplu. Nu dorea să se pomenească inclus în cercul celor bănuiți că au favorizat trecerea nestingherită a asasinilor pe la barieră, a cărei pază o preluase după ora 24 de la colegul său, comisarul Antonescu. Așadar, clasica poveste cu pisica moartă…

În această ordine de idei, ultimul cuvânt l-a avut, așa cum era și normal, Curtea Marțială a Comandamentului Militar al Capitalei în a sa Sentință Nr. 145/1941:

> *...rezultă că sub cap era sânge închegat, iar pe trup un strat gros de brumă [...] se deduce că asasinatul profesorului Iorga s-a săvârșit chiar pe locul unde a fost găsit cadavrul și că acesta s-a produs înainte de ora 3 dimineața [...], fapt dedus [...] că trupul Profesorului era acoperit cu un strat gros de brumă.*

Citind și recitind această Sentință am constatat, nu fără tristețe, că instanța a lăsat nerezolvate câteva probleme nu lipsite de importanță pentru o cercetare care se dorea, în numele lui Dumnezeu, cu adevărat dreaptă.

Așadar, în Sentință stă scris negru pe alb următoarele: *„...se deduce că asasinatul profesorului Iorga [...] s-a produs înainte de ora 3 dimineața [...], că trupul Profesorului era acoperit cu [...] brumă”.*

Afirmația de mai sus, coroborată, firește, și cu alte afirmații, naște cel puțin trei întrebări-cheie:

— Cum a putut pătrunde automobilul asasinilor în spațiul în care s-a produs crima? Nu de alta, dar singura intrare, dinspre Ploiești, în spațiul infracțiunii o reprezenta bariera feroviară pusă sub paza Poliției odată cu înserarea.

— Dacă instanța a dedus și a stabilit că asasinarea Profesorului a avut loc înainte de ora 3 dimineața, cum se explică faptul că anchetatorii nu au stabilit care dintre cei doi comisari de poliție se face vinovat de complicitate la crimă, din moment ce asasinii au trecut pe la barieră – dus și întors – fără a fi stingheriți?

— Cum este posibil ca acel comisar de poliție, împuternicit prin ordin să supravegheze bariera între orele 24 și 7 dimineața, să nu fi auzit nici măcar o împușcătură în tăcerea acelei nopți de toamnă care încătușase miriștea?

Șase decenii s-au împlinit de la pronunțarea Sentinței Nr. 145! Deshumând dosarul procesului, regretăm că nu putem să fim întru totul de acord cu deducțiile imortalizate în Sentință. De aici și propriile noastre deducții, multe dintre ele rezultate din investigații personale. Citez doar două:

1) Răzbunătorii Căpitanului, așa cum reiese din îndelungi documentări, își propuseseră inițial să-l transporte pe profesorul Nicolae Iorga la Tâncăbești și să-l execute în pădure la ora și pe locul unde fuseseră uciși fără milă cei paisprezece legionari în frunte cu C.Z. Codreanu. Tentativa a eșuat datorită pazei de la bariera Ploiești-București, pază asigurată de maiorul Brăescu, comandantul Legiunii mobile de jandarmi și de comisarii Giurma și Bedros.

2) Dacă am accepta deducția Sentinței, cum că asasinatul a avut loc înainte de ora 3 noaptea, am fi siliți să acceptăm automat ideea că la miezul nopții profesorul N. Iorga mai era încă în viață și deci Horia Sima l-ar fi putut salva.

Există însă dovezi concludente că „echipa" condusă pe teritoriul Prahovei de Gh. Cârciumaru, șeful Poliției Legionare Prahova, și de Tudor Dacu, conducător și el al Poliției Legionare, l-a asasinat

pe savant exact la ora când a fost ucis Căpitanul. Mașina asasinilor a trecut fără opreliște bariera (paza era asigurată de comisarul Emil Antonescu) și, de asemenea, s-a înapoiat la Ploiești, tot pe la barieră…

O oră-două mai târziu, Horia Sima în persoană, aflându-se la Ploiești, încerca să „afle" adevărul, dar, așa cum va face public, n-a izbutit să-l afle decât în acea seară.

A patra variantă și **ultima**: Prestigioasa revistă *Magazin Istoric* a publicat în anul 1970 (a se vedea nr. 8, pag. 83) un omagiu închinat memoriei istoricului Nicolae Iorga, semnat de Stelian Neagoe. Printre altele, autorul articolului punea la dispoziția cititorilor o informație șocantă. Se afirma:

> *„Victima* (Nicolae Iorga, n.a.) *a fost descoperită întâmplător de un automobilist în trecere, lângă comuna Strejnicu".*

Un an mai târziu, ca o primă reacție la textul dlui Stelian Neagoe, *Magazin Istoric* (nr. 8/1971) a publicat, de astă dată la „Poșta redacției", un text cu un titlu enigmatic: „Eu sunt acel șofer". Citindu-l, l-am inclus imediat în fondul nostru de documentare:

> *Eu sunt acel șofer amintit în numărul 14 (44) din 1970 că a descoperit cadavrul lui Iorga. Subsemnatul eram șofer la Școala de aviație a aeroportului Strejnicu. În dimineața zilei de 28 noiembrie 1940, transportând de la aeroportul Strejnicu la aeroportul Roșiori materialele Școlii civile de pilotaj de aici, la mijlocul distanței dintre Strejnicu și Ploiești, am observat în partea dreaptă, la câțiva metri de șosea, un om căzut la pământ.*
>
> *Bineînțeles, am oprit imediat mașina și am fugit să văd ce anume se întâmplase. Cu adâncă durere*

am constatat că era cadavrul lui Nicolae Iorga. M-am înapoiat în comuna Strejnicu, am luat un jandarm de acolo și l-am dus la fața locului.

Ilie Nicolae
sat Perii-Broșteni, comuna Olteni
jud. Teleorman

La prima vedere, am fi înclinați să credem că ar putea fi vorba de unul și același automobilist semnalat și raportat de comisarul Sevastian Stanciu. Făcând însă această eventuală asociere, apare de îndată o flagrantă contradicție peste care nu ne este permis să trecem. Dacă automobilistul german a existat în realitate, iar informația lui se dovedea a fi serioasă, intra în obligația comisarului să raporteze urgent noutatea – verbal și în scris – postului de jandarmi. Or, din datele pe care le deținem, rezultă că nu reprezentantul Jandarmeriei a apărut primul la locul faptei, ci cel al Poliției. În consecință, suntem obligați să lămurim un aspect al problemei: a intrat, oare, acel automobilist al armatei germane cu al său aparat de fotografiat în atenția autorităților române? Au fost consemnate pe undeva numele și gradul ofițerului sau numărul mașinii? După toate datele, niciun anchetator român nu s-a sesizat de apariția neașteptată în câmpul infracțional a unui ofițer german. Trebuia neapărat să se sesizeze? Trebuia, susținem, deoarece cu o lună și ceva în urmă, datorită unor tratative secrete între Moruzov și amiralul Canaris, în Valea Prahovei fusese instalată o puternică agentură germană de spionaj și contraspionaj, cu misiunea expresă de a asigura securitatea producției petroliere destinate Reichului. Numai că, odată cu ofițerii lui Canaris, se instalase și o agentură a lui Himmler, cu misiunea de a stabili o colaborare productivă cu reprezentanții Poliției Legionare. De aici, o întrebare firească: **Cine era**

acel ofițer german? Ce căuta la o oră atât de matinală în acel loc și încă **în mână cu un aparat de fotografiat?** Nimeni până în prezent nu s-a declarat a fi autorul singurei fotografii a cadavrului. Un alt fapt a rămas până în zilele noastre învăluit în mister: Cum a ajuns fotografia făcută de un ofițer german să fie reprodusă în volumul *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu,* editat de Comandamentul Militar al Capitalei? Și ar mai fi un motiv care ne întreține bănuielile: atât Virgil Madgearu, cât și Nicolae Iorga figurau pe listele negre ale RSHA-ului.

Pentru a ne putea edifica, i-am expediat dlui Ilie Nicolae o scrisoare, rugându-l să-mi răspundă la câteva întrebări. Șoferul, intrat în istorie fără să vrea, a binevoit să ne răspundă. Reproducem mai jos, cuvânt cu cuvânt, scrisoarea acestui om simplu care a înțeles rosturile anchetei noastre.

2

Scrisoarea din 30 aprilie 1973:

[…] Și acum să revin la cele întâmplate în anul 1940: eram cu serviciul la aeroportul Strejnicu, la o Școală de pilotaj, la o distanță de numai 6 km de Ploiești.

Îmi aduc aminte că în luna noiembrie 1940 s-a primit ordin ca toate școlile de pilotaj să fie regrupate la aeroportul Roșiorii de Vede. […] după ce au fost transportate avioanele pe calea aerului au rămas de transportat în întregime materialele. Cum pe vremea aceea nu erau prea mulți șoferi și nici prea multe mașini, fiind o singură mașină pe care o conduceam, transportul materialelor de la Strejnicu la Roșiori a durat destul timp.

Mi-aduc aminte că am fost încărcat de cu seară, noaptea am dormit la Strejnicu și am hotărât plecarea la primele ore ale dimineții. La plecarea din Strejnicu, am fost rugat de doi elevi să-i iau cu mine până la Ploiești.

[…] la 3 km de comună, cum șoseaua era puțin mai joasă ca zonă, am putut vedea în partea dreaptă ceva care pe moment nu-mi dădeam seama ce ar putea să fie. Pe măsură ce m-am apropiat, mi-am dat seama că e un om. […]. Ne-am dat cu toții jos din mașină; cadavrul era la 5-6 metri de șosea, pe o miriște bine îmbrumată […]. L-am recunoscut pe Nicolae Iorga pentru că, citind despre el, i-am văzut portretul prin cărțile de istorie și ziarele de pe vremea aceea. Un cetățean pe care-l aveam în mașină, [a spus că] el a trecut pe la ora 23 spre casă cu bicicleta și exact în acel loc a trecut pe lângă o mașină mică, neagră, trasă pe stânga, cu lumina aprinsă înăuntru, în care erau mai multe persoane.

[…] După ce am stat circa un sfert de ceas, am luat hotărârea să întorc mașina ca să iau jandarmii din comuna Strejnicu.

[…]. Am venit din nou la fața locului cu jandarmii, unde am mai stat circa 30’, după care am

plecat.

[…]. Și acum să descriu cum era cadavrul: cu capul spre est, cu fața în sus, cu căciula în cap, bastonul în partea stângă și cu un palton cu un guler lung sub formă de șal, cum se purta pe vremea aceea. Am observat câteva perforări în piept, ca de gloanțe, și șiroaie de sânge curs în ambele părți, către ureche.

Scrisoarea din 2 aprilie 1974:

Răspund cu plăcere întrebărilor Dv. […].

1. Am ajuns cu mașina în dreptul cadavrului în jurul orei 6-6:30. Era o dimineață tipică de toamnă […] cu brumă groasă, așezată pe câmpul pe care se găsea cadavrul. Cadavrul era așezat cu fața în sus, cu capul îndreptat spre răsărit, cu mâinile întinse pe lângă corp și cu picioarele întinse.

Era îmbrăcat cu un palton lung de culoare neagră, cu un guler de blană neagră. În picioare avea galoși. Lângă cadavru, în partea stângă, se găsea bastonul.

Mi-am dat seama că […] fusese împușcat în piept după perforația paltonului […], deci fuseseră trase gloanțe în piept. Se mai observau șiroaie de sânge ce curseseră din nări spre urechi.

2. […] mai ales văzând cine era, ne-am înapoiat cu mașina la Postul de jandarmi din Strejnicu, lăsând lângă cadavru pe cei din mașină […]. Jandarmii au primit vestea cu mare mirare, mai ales când au auzit despre cine-i vorba. S-au deplasat la fața locului cu mine în mașină doi jandarmi […]. Am mai stat cu ei circa 15 minute.

3. În jurul cadavrului nu am observat tuburi de cartușe, poate din cauza brumei groase.

4. În momentul descoperirii cadavrului, muncitorul care era cu mine în mașină și-a amintit că în jurul orei 23:00, când venea de la Ploiești cu bicicleta spre Strejnicu […], a văzut pe locul acela, la circa 3 km de Ploiești, o mașină mică, neagră oprită pe partea stângă a șoselei, cu lumina în interiorul mașinii aprinsă și cu mulți cetățeni în mașină. Tot muncitorul acela din Strejnicu ne-a

povestit că, în momentul când a ajuns în marginea localității Strejnicu, a auzit câteva focuri de armă.

5. În noaptea când am dormit în Strejnicu, n-am auzit nicio împușcătură.

6. În vremea când se muta Școala, nemții nu se instalaseră încă în acea zonă.

7. Nu-mi dau seama ce itinerar ar fi putut să străbată mașina văzută de muncitor, dar am bănuit că, după direcția mașinii văzută de muncitor, ar fi venit dinspre Câmpina-Ploiești-Strejnicu.

Scrisoarea din 8 iunie 1974:

Stimate domnule Zincă,

Am din nou deosebita plăcere de a vă ajuta în problema pe care o dezbateți.

În ceea ce privește povestea cu șeful de post al jandarmilor, lucrurile stau în felul următor: pe vremea aceea, nu numai în Strejnicu, dar și în celelalte comune ale țării, șefii de post erau obligați să stea (să locuiască, n.a.) *tot timpul în incinta clădirii Postului de jandarmi, chiar și cu locuința, spre deosebire de ceilalți jandarmi-subalterni, care aveau camere cu chirie în comună. Mai mult decât atât […], eu am făcut în comuna Strejnicu, unde era și aeroportul, aproape doi ani de serviciu și cunoșteam, ca orice consătean […], cine este șeful de post, dar căruia nu-i rețin numele. Mă miră faptul că șeful de post afirmă că pe alte căi i-a parvenit știrea, când chiar eu l-am anunțat de cele întâmplate și atât el, cât și celălalt jandarm de care era însoțit au rămas foarte surprinși. Mi-am dat seama după modul cum au primit vestea că nu știau nimic în legătură cu asta.*

În ceea ce privește faptul că șeful de post a declarat că nu s-a deplasat la locul crimei cu un camion este foarte adevărat. Îmi închipui că dv. v-ați imaginat că, din moment ce eu transportam materiale de pilotaj de la Strejnicu la Roșiorii de Vede, era vorba de o mașină-camion. Nu! Era vorba de o mașină specială pentru transportul personalului aviației și a personalului Jandarmeriilor. Chiar așa se și numea: „mașina de

tip jandarm-Break". Când am mers la post, n-am intrat în clădirea postului, pentru că șeful și cu unul din subalternii lui au ieșit afară, așa că vestea tragică în legătură cu moartea savantului le-am dat-o în curtea postului. Bineînțeles că la auzirea veștii au rămas foarte surprinși, mai ales că le-am spus că este vorba de cadavrul lui Nicolae Iorga. Cei doi care m-au întâmpinat, șeful de post și celălalt jandarm, mi-au cerut amănunte privind locul, distanța, dacă trupul este pe șosea sau dincolo de șanț, și fără prea multă vorbă s-au echipat și am mers cu mașina pe care o conduceam. Mă bucură faptul că ați găsit șeful de post și că este în măsură să vă dea date importante în legătură cu cercetările care au urmat după plecarea mea.

Dacă vă pot fi de vreun folos, cu deosebită plăcere o voi face.

Cu mult respect
Nicolae Ilie

Iată-ne deci puși în fața a patru variante care, pe ici, pe colo, ca și prin părțile esențiale, se contrazic. Am zice că fenomenul e firesc, deoarece în el se regăsește demențialitatea unor zile și nopți. Numai în zilele de 27 și 28 noiembrie, în județul Prahova, au fost găsite paisprezece cadavre, dintre care două cu barbă: al profesorului Nicolae Iorga și al unui rabin din Ploiești. „Opera" aparține în exclusivitate Poliției Legionare și celui care a scos din lanț cele „trei zile de slobozenie". Reproducem mai jos un document elocvent:

Document

4606
29 Noiembrie 1940
Prefectura Județului Prahova

Am onoarea a vă comunica următoarele asupra serviciului executat de această Legiune de la 27 noiembrie a.c.

În ziua de 27 noiembrie, pe la ora 11, am dat un post de 3 Jandarmi la Spitalul Schuler, unde se găsește rănit comisarul Davidescu, unde e și în prezent, cu misiunea de a nu pătrunde nimeni în acea cameră.

În aceeași zi la ora 14 s-au dat 6 patrule a câte 5 jandarmi, sub comandă de reangajați, care au făcut siguranță în jurul întreprinderilor industriale până la ora 22. În noaptea de 27 noiembrie am dat un post de un reangajat și 6 jandarmi la locuința dlui Prefect la Câmpina.

În seara și noaptea de 27 Noiembrie am dat 3 posturi de jandarmi sub comanda de reangajați la barierele Văleni, Câmpina și București cu scopul de a salva pe fostul profesor Iorga dacă ar fi trecut cu vreo mașină pe la aceste puncte, fără de niciun rezultat.

În ziua de 28 Noiembrie a continuat patrularea în jurul întreprinderilor industriale.

În seara de 28 noiembrie, la ora 19, am dat un post de 10 jandarmi la Morga spitalului Movila din localitate, unde erau 4 cadavre din cei asasinați de necunoscuți.

La orele 23:30, indivizi necunoscuți ce au venit cu un automobil au încercat să se apropie de morgă. Jandarmii au tras 5 focuri de armă, după care indivizii au dispărut. La ora 1 au încercat să se apropie din nou de morgă, însă au dispărut după 2 focuri de armă.

Acestea sunt serviciile și evenimentele petrecute până în prezent.

Comand. Legiunii Jd. Mobile Nr. 5 Plo.

Maior (ss) Indescifrabil

3

Să analizăm însă cronologia descoperirii cadavrului profesorului Nicolae Iorga de către diverși inși care au apărut în dimineața de 28 noiembrie 1940 în prim-plan:

a) Primul personaj va fi un ofițer german, care, în drum spre Ploiești cu un vehicul, va descoperi cadavrul Profesorului și-l va alerta pe comisarul Sevastian Stanciu, aflat de pază la barieră, începând cu ora 24 până la 6:30. Însoțit de ofițerul german, se va deplasa la locul faptei. Rezultă că Sevastian Stanciu este și primul reprezentant al autorităților ajuns la căpătâiul cadavrului.

b) Al doilea personaj e șeful de post. Acesta susține într-un document oficial că a aflat de existența unui „cadavru cu barbă” de la gardianul de poliție Petre Zamfir, care se întorcea de la Ploiești la domiciliul său din Strejnicu. Rezultă că Petre Zamfir este cel care a descoperit primul victima. Dar odată ajuns la locul faptei, constată prezența comisarului Safta și a unui locotenent. Dacă dintr-o notă a comisarului luăm act că a fost însoțit de un ofițer german, din depoziția șefului de post – act oficial –, nu aflăm dacă avem de-a face cu un ofițer român sau german. În schimb, cei doi pun în lumină o contradicție peste care anchetatorii trec fără a o lua în seamă.

> *Comisarul:* „Corpul victimei acoperit cu brumă era un indiciu că asasinarea s-a făcut înainte de ora 24”.
>
> *Șeful de post:* „Din faptul că trupul era acoperit cu brumă, convingerea mea e că victima a fost ucisă înainte de ora 3 dimineața”.

c) Al treilea personaj care va intra în scenă ca primul descoperitor al cadavrului este șoferul Nicolae Ilie. „Omul de pe stradă”, cum s-ar zice. Un martor… un martor care ar fi putut fi citat la proces. Și poate că, solicitat în acele zile tulburi, ar fi adus instanțelor de investigație elemente noi și semnificative. Dacă n-ar fi decât ce-i relatase muncitorul din Strejnicu, aflat în mașina condusă de Nicolae Ilie:

> *...el a trecut pe la ora 23 spre casă [...] și exact în acel loc a trecut pe lângă o mașină mică, neagră, trasă pe stânga cu lumina aprinsă, în care erau mai multe persoane [...]. Tot muncitorul acela [...] mi-a povestit că în momentul când a ajuns în marginea localității Strejnicu a auzit câteva focuri de armă.*

Toate aceste detalii converg către o singură concluzie: atmosfera tulbure din acea perioadă premergătoare rupturii definitive și sângeroase a generalului Ion Antonescu de Mișcarea Legionară și de Horia Sima (a se vedea filmul Rebeliunii din ianuarie 1941), urmată de pregătirile de intrare a României în război alături de Germania lui Hitler au viciat mult atât cercetările, cât și procesul din iulie 1941.

Deci, unde-i adevărul? Care este varianta care ar merita să fie luată în considerare și, mai ales, ar avea darul de a risipi vălurile mincinoase ale unor legende născocite de niște criminaliști versați? Cum putea gardianul de poliție Petre Zamfir, străbătând drumul Ploiești-Strejnicu pe bicicletă, la un ceas când încă nu se luminase de ziuă, să zărească la câțiva metri de drum, dincolo de un taluz înalt de circa un metru, un cadavru acoperit de brumă? Cum să explicăm faptul că gardianul Petre Zamfir și plutonierul de jandarmi Aurel Stoicescu nu îl găsesc la locul faptei pe comisarul

Safta, ci pe Sevastian Stanciu, cel care, aflându-se de pază la barieră, aflase de un cadavru abandonat?

Deși nu deținem niciun răspuns la toate întrebările de mai sus, nu ne rămâne decât să urmărim cum au evoluat evenimentele pe marginea odiosului asasinat de la Strejnicu.

Dintr-un document care a supraviețuit flăcărilor, emis de Inspectoratul regional de Poliție (Ținutul Bucegi) și adresat, la 11 decembrie 1940, Direcției Generale a Poliției, Direcției Poliției de Siguranță, aflăm:

> *Avem onoarea a vă raporta:*
>
> *Legiunea de Jandarmi ne semnalează următoarele:*
>
> *În ziua de 28 noiembrie 1940, la ora 7:15, s-a găsit cadavrul profesorului Nicolae Iorga pe moșia dlui B. Radovici, la marginea de Est a comunei Strejnic-Prahova.*
>
> *Maiorul Bratu Aurel s-a transportat la fața locului și l-a ridicat cu o camionetă a Prefecturii jud. Prahova, fiind transportat la București și predat familiei. Șeful de post a încheiat acte predate procurorului Sichitiu, când a ieșit la fața locului unde s-a petrecut faptul. Autorii până în prezent nu au putut fi identificați.*

De ce ne-am oprit asupra acestui document? Deoarece el avea căderea să demonstreze cât se poate de elocvent că autoritățile prahovene n-au respectat normele legale în vigoare.

Era de competența șefului de post (de altfel, cadre foarte bine pregătite, juridic și criminalistic) întocmirea procesului-verbal în care să stabilească, în linii generale, următoarele:

• Cine, cum și la ce oră a descoperit cadavrul?

• Cine și pe ce bază i-a stabilit identitatea victimei?

• Descrierea cât de cât exactă a locului, poziției victimei, numărul rănilor care au provocat

moartea. Ridicarea urmelor.

• Fotografierea victimei la locul faptei sau explicații cu privire la neefectuarea fotografierii.

De asemenea, mai semnalăm și alte nedumeriri:

• Cadavrul a fost, mai întâi, transportat la Ploiești. Aici a fost depus într-un anume loc. A existat oare intenția de a i se efectua victimei o expertiză medico-legală? Dacă da, de ce totuși nu a fost efectuată?

• Transportarea cadavrului la București s-a efectuat pe baza unui ordin al Jandarmeriei Prahova sau a unei dispoziții date de Președinția Consiliului de Miniștri?

• Comisarul de poliție Sevastian Stanciu raportase apariția la locul faptei, într-un automobil, a unui ofițer german, posesor și al unui aparat foto.

• La rândul său, șeful de post, plutonierul Stoicescu Aurel, semnalează și el prezența unui locotenent de infanterie, însă fără a preciza dacă ofițerul aparține armatei române sau germane. Nici dacă locotenentul avea cu el un aparat foto pe care l-a folosit sau nu.

Insist: cineva a folosit un aparat foto, apoi a pus la dispoziția autorităților o fotografie… a cadavrului Profesorului ridicat cu fața în sus de mai multe persoane cărora nu li se văd fețele. Cui îi datorăm această fotografie realizată în câmpul infracțional? Și de ce posesorul aparatului n-a realizat decât o singură fotografie?

Iată la câte întrebări ar fi fost obligat să ne răspundă un proces-verbal dacă, bineînțeles, ar fi existat. Din păcate, inexistența lui a fost de folos asasinilor, generând de-a lungul anilor nenumărate confuzii.

Cu toate acestea, un martor numit ad-hoc „aparat foto” și fotografia lăsată moștenire au jucat

un rol activ și definitoriu în desfășurarea anchetei. În ce ne privește, ea ne-a călăuzit către o potecă bine ascunsă, necălcată, din păcate, de niciun criminalist din epocă. Vom reveni asupra acestui subiect.

Tribunalul Comandamentului Militar al Capitalei a reprodus fotografia pe care apoi a anexat-o volumului tipărit și care atestă că șeful de post a găsit pe miriștea acoperită de brumă cadavrul unui necunoscut cu barbă, în etate de 68-70 de ani, căzut pe spate.

De ce am acordat acestui fapt o asemenea importanță? se vor întreba, probabil, unii cititori. Răspunsul ne este la îndemână. Pentru un criminalist, orice fotografie are propriul ei grai. Ca să-l auzi și mai ales să-l deslușești, trebuie să știi cum s-o privești, să-i înfrunți cu stoicism muțenia. Nu o dată am revenit la această unică fotografie, dornic s-o revăd, să-i descopăr acel ceva care-mi răpise tihna. Așa se face că, într-una din zile, efortul mi-a fost răsplătit: ca la un semn ceresc, fotografia a prins deodată a-mi „grăi”. De ce nu aș fi sincer cu cititorii mei?! De ce nu le-aș mărturisi că, dacă n-aș fi fost și autor de romane polițiste, cu siguranță stăruința mea ar fi înregistrat un eșec. „Studiază-mă cu luare-aminte! mă îndemna fotografia. O să ajungi să te întrebi cum am ajuns eu, lovit de gloanțe în zona pectorală, să zac întins pe spate.” Chiar așa! am tresărit înviorându-mă. Un condamnat la moarte, pus la zid, cu fața către plutonul de execuție, primind rafala de gloanțe în cap și în piept, cum se va prăbuși la pământ? Pe spate? Dimpotrivă! mi-am răspuns. Va avea parte de o moarte fulgerătoare și nu va mai avea cum să-și aleagă poziția. În schimb, se va chirci, prăbușindu-se într-o rână. Așadar, cum a ajuns victima în poziția în care a fost găsită? Iată o

întrebare! Cum să ne explicăm poziția cadavrului? Cum să ne explicăm că atât șeful de post de la Strejnicu, cât și obiectivele aparatului foto și alți descoperitori ai victimei ni-l prezintă pe profesorul Nicolae Iorga întins pe spate, drept ca un brad și acoperit de brumă? Aceste întrebări, chinuitoare pentru autorul cărții, nu aveau decât un singur răspuns, și acela ipotetic: stratul de brumă ce se așternuse peste victimă „cronometrase” cu aproximație nu numai timpul scurs de la asasinat și până la descoperirea cadavrului, ci îți sugera în același timp supoziția că persoanele care aranjaseră victima în poziția în care o găsiseră autoritățile competente nu puteau fi decât asasinii. De ce oare aceștia se pretaseră la o asemenea regie? Iată o enigmă devenită pentru scriitor obsedantă și din ale cărei gheare nu s-a putut elibera decât atunci când Dumnezeu i-a binecuvântat efortul, îndrumându-i pașii pe calea adevărului.

XVI
în căutarea cadavrului

1

Cumpănind fiecare întrebare în parte, am ajuns la concluzia că numai doi militari, protagoniști importanți ai evenimentelor sângeroase din zilele răzbunării legionare, mă mai puteau ajuta să duc până la capăt și cu succes investigațiile: maiorul Aurel Barbu și șeful postului de jandarmi din comuna Strejnicu – plutonierul Aurel Stoicescu. Ei mă puteau ajuta în înțelegerea corectă a unor stări de fapt generate de nefericitele structuri edificate de vremelnicul stat național-legionar, structuri neagreate de generalul Antonescu, apărător, prin formație, a ordinii și disciplinei. Am început să-i caut. Nu exagerez mărturisind că l-am avut pe Dumnezeu de partea mea. Pe fostul șef de post l-am descoperit la Moroeni. Ieșise omul la pensie și își ducea traiul în tihna familiei sale. I-am expediat imediat o epistolă. Mi-a răspuns, invitându-mă să-i fac o vizită. Drept urmare, m-am deplasat la Moroeni, unde preț de șase ore am tot discutat dosarul asasinării profesorului Nicolae Iorga.

Haralamb Zincă: Domnule Stoicescu, sunt convins că volumul *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu,* apărut în 1941 sub egida Comandamentului Militar al Capitalei, vă este cunoscut.

Stoicescu Aurel: Da, sigur că-l cunosc.

H.Z.: În volum, printre nenumăratele documente publicate, se află și o depoziție a dv., dar, spre mirarea mea, nu de șef de post, ci de martor. Vă mai amintiți?

Stoicescu Aurel: Ei, cum să nu-mi amintesc?! Numai că documentul citit în instanță și publicat apoi în volum nu a fost întocmit de mine. Eu, în toată perioada cercetărilor judiciare, am fost dat

„dispărut”. Mai exact, pus sub o protecție specială ca să nu mi se întâmple ceva rău.

H.Z.: Ajutați-mă să înțeleg ce vi s-a întâmplat.

Stoicescu Aurel: Cercetările în cazul asasinatului de la Strejnicu au un istoric de care, la vremea aceea, nu s-a prea vorbit. De fapt, n-am dispărut, ci, pur și simplu, am fost ascuns ca nu cumva să mi se întâmple ceva ireparabil.

H.Z.: V-aș ruga să binevoiți a-mi relata despre ce-i vorba. O dată pentru totdeauna trebuie să facem efortul de a scoate adevărul la lumină.

Stoicescu Aurel: De acord, de aceea o să vă prezint filmul acelor zile și nopți. Poate știți, poate nu, dar pe raza județului nostru legionarii au mai omorât în acea noapte paisprezece inși.

La începutul zilei de 27 noiembrie 1940, am primit un ordin cifrat. Mi se cerea să iau măsuri de pază, căci se aștepta ca legionarii să treacă la acțiuni subversive de dezordine, jaf și asasinat. Aveam pe raza postului meu următoarele obiective: uzina de apă, Gara de Vest, calea ferată de primă importanță cu două poduri. Iar în subordine aveam șase jandarmi. Cu ei trebuia să asigur paza. Am trecut urgent la instruirea unor „surse”, a unor colaboratori ai Jandarmeriei. De pildă, în raza postului se afla și un canton de cale ferată cu barieră care închidea un drum neînsemnat ce ducea de la Strejnicu la Ploiești. Spre seară, am ajuns și la canton și am stat de vorbă cu cantonierul de serviciu, cerându-i să țină tot timpul bariera lăsată și să n-o ridice decât atunci când e cazul. M-a asigurat că așa o să facă. Îmi aduc aminte că mi-a pus și o întrebare: „În ultima vreme, îmi zicea el, au început să treacă pe aici și mașini germane, să le iau numărul?” L-am instruit cerându-i ca și în cazul ăsta să ia numerele vehiculelor.

H.Z.: Ce anume justifica în zona Strejnicu prezența militară germană?

Stoicescu Aurel: Tot pe raza asta se afla și aerodromul sportiv „Prahova”, dotat cu opt avioane-școală. Nemții urmau să preia aerodromul. Începuseră chiar să instaleze în zonă și artileria antiaeriană. Cantonamentul și-l organizaseră la Târgșor. Petreceau serile în localurile din Ploiești și

se întorceau la Târgșor noaptea târziu. Începuse în jurul orașului să existe o activitate germană.

H.Z.: Să revenim la ceea ce s-a petrecut în după-amiaza de 27 noiembrie 1940. Deci, ați organizat paza…

Stoicescu Aurel: Am ajuns la post în jurul orei 10 noaptea. Știți că, pe vremea aceea, șeful de post avea domiciliul chiar în clădirea postului. Așa că, de fapt, eram la mine acasă.

H.Z.: Cum ați aflat că a fost găsit cadavrul profesorului Nicolae Iorga?

Stoicescu Aurel: Pe neașteptate, în zori, mă pomenesc cu un sergent de-al Poliției, care-mi raportează înghițindu-și cuvintele…: „Veniți repede! Boierul Stănculescu a fost omorât pe moșie!"

H.Z.: De unde până unde un boier omorât?

Stoicescu Aurel: Pe raza postului aveam trei moșieri. Unul dintre ei – Stănculescu – avea și el o barbă mare. Când i s-a spus sergentului că în câmp e un cadavru cu barbă, s-a gândit imediat la Stănculescu.

H.Z.: Cum, de existența cadavrului n-ați aflat de la gardianul Petre Zamfir?!… Așa cum aflăm din depoziția dv. la proces?

Stoicescu Aurel: Așa cum v-am mai spus, cu depoziția aceea e o poveste… ea a fost ticluită la câteva luni de la comiterea asasinatului. Depoziția mea – devenită piesă la dosar – nu corespunde întru totul realității.

H.Z.: Nu v-ați deplasat la locul faptei cu un camion?

Stoicescu Aurel: Nu! M-am deplasat cu un „break"… și noi, și Poliția îl aveam în dotare, însă nu aveam un vehicul de serviciu… Camionul era de fapt un „break", dar care nu aparținea autorităților, ci Școlii de aviație.

H.Z.: Domnule Stoicescu, când v-ați dat seama că nu-i vorba de moșierul Stănculescu?

Stoicescu Aurel: Când am ajuns la locul faptei. Într-adevăr, victima avea o barbă asemănătoare cu cea a moșierului Stănculescu, dar nu era el.

H.Z.: Ați identificat imediat victima?

Stoicescu Aurel: Nu! Ca să știm cine-i, eu, jandarmul Aurel Stoicescu, sunt obligat ca mai întâi

să-l identific și pe urmă să mă pronunț.

H.Z.: N-ați fost la curent cu cele petrecute la închisoarea Jilava?

Stoicescu Aurel: Noaptea, acasă, la radio, am prins Budapesta, și de acolo am aflat că legionarii ar fi asasinat la Jilava personalități politice.

H.Z.: Ce-ați mai constatat la locul faptei?

Stoicescu Aurel: Trebuie să arăt că acolo am găsit, spre surprinderea mea, doi comisari de la Chestura Poliției din Ploiești. Nu-mi amintesc numele lor. Acolo, pe loc, a început o discuție penibilă. Comisarii s-au dezis imediat de rolul lor. „Nu-i pe teritoriul nostru și ne declinăm competența.”

H.Z.: Chiar așa?!

Stoicescu Aurel: Din punct de vedere legal, aveau dreptate: victima a fost găsită pe raza postului de jandarmi, deci mie îmi revenea obligația să desfășor primele cercetări, să întocmesc formele de rigoare.

H.Z.: Dar cei doi comisari nu știau cine-i victima?

Stoicescu Aurel: Știau… Numai că în criminalistică nu știi cine-i victima până când n-o identifici. I-am rugat să procedăm la identificarea cadavrului, ca să pot și eu să le raportez cu exactitate superiorilor.

H.Z.: În ce poziție ați găsit cadavrul?

Stoicescu Aurel: În poziția descrisă în depoziția de informator. „Căzut pe spate, cu mâna dreaptă puțin depărtată de corp și cu degetele împreunate în semnul crucii.”

H.Z.: Pe baza căror documente ați identificat cadavrul?

Stoicescu Aurel: Lângă cadavru se găsea un baston negru, de abanos. Mânerul avea un degetar de argint cu monograma „N.I”.

H.Z.: Nu i-ați căutat legitimația prin buzunare?

Stoicescu Aurel: Nu… Că, de fapt, comisarii știau cine era victima. Doar aveau un chestor legionar. Știau că Nicolae Iorga fusese răpit de la Sinaia și că legionarii se răzbunaseră pe el. Identificarea nu înseamnă nicidecum și deschiderea cercetărilor. Așa că, știind sigur că-i vorba de Nicolae Iorga, i-am raportat colonelului Alexandru Ionescu, șeful Jandarmeriei Prahova. Mi-a ordonat să-i telefonez procurorului de serviciu și să-i raportez evenimentul.

H.Z.: Cine era prim-procurorul județului Prahova?
Stoicescu Aurel: Nu-mi amintesc numele, dar era tot un legionar. Am telefonat, deoarece fără un procuror, fără un magistrat la locul faptei nu aveai voie să începi cercetările. Am înțeles însă, după cum mi-a vorbit domnul colonel, apoi după răspunsurile procurorului de serviciu, că n-o să am o viață ușoară… Și chiar așa a fost.
HZ.: Ce v-a deranjat în răspunsurile procurorului?
Stoicescu Aurel: Mi-a vorbit amenințător: „Vezi, să ai grijă, să dai vina pe legionari!" m-a avertizat el. Am priceput ce voia de la mine: să mint. A refuzat să se deplaseze la locul faptei. I-am raportat din nou situația. Și am tot așteptat să se ivească pe miriște. În cele din urmă, în loc să se înfățișeze procurorul însoțit de un magistrat, a apărut maiorul de jandarmi Aurel Bratu cu o camionetă și a ridicat cadavrul.
H.Z.: Trebuie să înțeleg că la locul faptei nu s-a întreprins nimic oficial conform legii? Că nu s-a încheiat niciun proces-verbal de constatare a crimei?
Stoicescu Aurel: Singurele cercetări, eu le-am întreprins, în virtutea obligațiilor mele.
H.Z.: Aveți cunoștințe de criminalistică?
Stoicescu Aurel: Un jandarm de carieră, fie el și plutonier, beneficia de o pregătire multilaterală: dreptul, criminalistica ș.a.m.d.
H.Z.: Așadar, Procuratura, Magistratura nu și-au trimis reprezentanții?
Stoicescu Aurel: Nu! Repet: tot ce s-a întreprins mie mi se datorează.
H.Z.: Din punct de vedere criminalistic, vă mai amintiți ce-ați constatat la locul faptei?
Stoicescu Aurel: De poziția cadavrului am vorbit. Am mai găsit cinci tuburi de cartușe întrebuințate: două de pistol 6.35, tot două de 7.65 și unul de 9 mm.
H.Z.: Doar cinci?
Stoicescu Aurel: Or fi fost ele mai multe și azvârlite din pistoale la distanțe mari. N-am efectuat o scotocire a câmpului infracțional. Nu garantez că am cules toate tuburile. La rându-mi, eram și eu șocat de refuzul celorlalte autorități de a participa la cercetări. Vă dați seama, știau că legionarii sunt autorii crimei, iar dumnealor erau cocoțați la putere

peste tot. Și-apoi, îmi mai spuneam că vor veni rezultatele autopsiei și voi trage anumite concluzii.

H.Z.: Și până la sosirea maiorului Bratu, ce-ați mai putut constata?

Stoicescu Aurel: Am constatat în drum urmele lăsate de mașina folosită de asasini și care staționase lângă șanț. Apoi, din drum, ca să se ajungă pe miriște unde fusese găsit cadavrul, trebuia să mai urci un taluz cu o înclinare de 45°. Ei bine, și pe taluz am găsit urme de picioare, dar nu de pași. Erau două urme care îmi spuneau că asasinii căraseră victima după ei. N-am stabilit cauza.

H.Z.: Ce ați mai constatat în ziua aceea?

Stoicescu Aurel: După ridicarea cadavrului…

H.Z.: Iertare, vă întrerup. Există o fotografie… care a surprins momentul când victima este ridicată de pe miriște, probabil pentru a fi dusă la camioneta cu care venise maiorul Bratu. Cine a executat fotografia?

Stoicescu Aurel: Iată, asta nu știu! În niciun caz nu eu am făcut-o. Conform regulamentelor, fotografierea la locul faptei intra în obligațiile Procuraturii, dar reprezentanții Procuraturii absentau. În schimb, îmi amintesc însă că la locul faptei se adunaseră cam mulți curioși, iar printre ei erau și ofițeri români, și germani, și țărani.

H.Z.: Un aparat foto pe vremea aceea nu putea fi chiar la îndemâna oricui.

Stoicescu Aurel: Ținând seama că fotografia a ajuns în mâinile noastre, n-ar fi fost exclus ca ea să fi fost făcută de unul dintre ofițerii români.

HZ.: Când ați știut cine sunt asasinii?

Stoicescu Aurel: După ce am mai stat de vorbă cu cantonierul de care am mai amintit. Cantonierul a respectat toate instrucțiunile mele, după ce s-a organizat paza pe la bariere și cantoane. A ținut la canton bariera lăsată, așa că asasinii lui Nicolae Iorga, vrând să iasă din Ploiești pe la canton, s-au lovit de bariere, au început să țipe, să-l înjure pe ceferist. Cantonierul – îmi pare rău că i-am uitat numele – a făcut două lucruri foarte importante și utile: nu s-a pierdut cu firea: a notat numărul mașinii, culoarea… Pe urmă a reținut ora la care au trecut asasinii. Puțin mai înainte trecuse un tren care

venea de obicei exact la miezul nopții – la ora 24. În aceeași zi, am telefonat la București, la Direcția Circulației, și pe baza numărului notat de cantonier a fost identificat rapid proprietarul vehiculului: Institutul Național al Cooperației.

HZ.: Ați stabilit pe unde au putut intra în Strejnicu?

Stoicescu Aurel: Aveau două căi. Prima: Sinaia-Băicoi-Fiorești-Aricești-Târgșorul Nou-Strejnicu. A doua cale: Sinaia-Câmpina-Ploiești-Strejnicu.

HZ.: Vorbiți-mi de procesul-verbal pe care l-ați întocmit.

Stoicescu Aurel: Ajunsesem la concluzii clare. Procesul-verbal pe care l-am scris număra șapte pagini, la care am adăugat câteva schițe. Cu dosarul întocmit m-am prezentat la colonelul Alexandru Ionescu. L-a citit; acolo scria clar că asasinii sunt legionarii de la Incoop. După ce l-a citit, domnul colonel mi-a ordonat să mă duc eu personal la procuror și să i-l predau. Ăsta, așa cum v-am mai spus, era legionar. Nu era normal să i-l dau chiar eu, dar ordinul, ca la armată, n-ai voie să-l discuți. M-am dus la Parchet, la cabinetul procurorului-șef. M-a introdus la dumnealui secretarul Parchetului, un domn Bărbulescu. La ușa procurorului, doi legionari în bluze verzi stăteau de strajă. Procurorul a luat dosarul, l-a frunzărit, s-a încruntat și mi-a spus să aștept la secretar. Ies, după care îl cheamă la el pe secretar și-l ține cât îl ține. Când iese, îmi șoptește: „Șterge-o imediat că vor să te înșface și să te împuște!” Mi-a arătat cum și pe unde să mă strecor ca să nu fiu văzut. Nu m-am mai înapoiat la Strejnicu, l-am chemat pe dl colonel la telefon și i-am raportat situația. M-a trimis urgent la București și mai bine de-o lună, am stat ascuns într-o… carceră. Pe urmă am fost transferat la Mislea.

H.Z.: Și care a fost destinul dosarului?

Stoicescu Aurel: A rămas la procurorul-șef, dar n-a mai fost găsit. Mai mult ca sigur că a fost distrus. În orice caz, nu s-a mai dat de urma lui.

H.Z.: Așa stând lucrurile, când vi s-a luat depoziția?

Stoicescu Aurel: Mi s-a luat depoziția după rebeliunea legionară, cam pe la începuturile lui

februarie.

H.Z.: Când vi s-a luat depoziția de martor, ați mai putut prezenta vreun document… însemnări… vreo copie după procesul-verbal?

Stoicescu Aurel: Din păcate, nu… Mi-a sărit în ajutor memoria… Dar să știți că eu una le-am declarat anchetatorilor și alta s-a redactat și s-a pus la dosar. De ce, nu știu.

H. Z.: Vă mulțumesc. Mi-ați fost de mare folos.

2

Desigur, în urma mărturiilor făcute de fostul șef de post al comunei Strejnicu, se impune o concluzie: plutonierul-major Aurel Stoicescu, întocmai ca și judecătorul de instrucție O. Cernătescu în cazul asasinării lui V. Madgearu, s-a deplasat la locul faptei, a izbutit să identifice Fordul și să ajungă într-un timp-record pe urmele făptașilor. Dar autoritățile ploieștene, dominate de legionari, nu s-au grăbit să-i prindă pe asasini, în schimb le-au asigurat ascunzători ferite de primejdii. În consecință, neutralizarea cercetărilor sau întârzierea desfășurării lor a îngreunat mult instruirea procesului ordonat de conducătorul statului, generalul Ion Antonescu. S-au pierdut astfel, odată cu unele documente, și multe amănunte prețioase care particularizau tragediile de la Snagov și Strejnicu. Procesul a avut, fără îndoială, importanța sa morală, juridică și politică, dar a atestat, prin forța împrejurărilor, situații insuficient clarificate, perpetuându-le până în zilele noastre. Dacă în prezent un istoric ar dori să scrie o carte închinată vieții celui ce a fost marele savant român Nicolae Iorga, se va lovi, pe parcursul documentării, de situații confuze și descumpănitoare, fiindu-i dat să piardă mult timp. Va nimeri însă ceva mai ușor peste documente nu lipsite de importanță. Le enumerăm:

1) Raportul Legiunii de jandarmi, Ținutul Bucegi, care confirmă că profesorul Nicolae Iorga a fost găsit împușcat pe o miriște la un kilometru depărtare de comuna Strejnicu.

2) Certificatul de deces nr. 2353 din 28 noiembrie 1940, eliberat de Oficiul Stării Civile al Primăriei Sectorului III Albastru, în care stă scris

negru pe alb că profesorul Nicolae Iorga a fost găsit „mort în Cimitirul Bellu”, fără a se menționa cauza morții. Moarte naturală? Moarte violentă?

3) Un raport al Institutului Medico-Legal datat – atenție! – 22 iulie 1941 (deci, după opt luni de la asasinare) și care stabilește că profesorul N. Iorga a fost doborât de o… moarte violentă. Ba, mai mult, Raportul precizează și cu câte gloanțe a fost ciuruit savantul. Citãm:

> *Cadavrul prezenta trei plăgi orificiale (7 mm), prin armă de foc în regiunea pectorală dreaptă, deasupra mamelei, un orificiu prin armă de foc la nivelul unghiului intern al ochiului stâng, un alt orificiu în regiunea mijlocie a obrazului stâng.*
>
> *[…] Ea* (moartea, n.a.) *se datorește unor plăgi prin armă de foc, ale capului și trunchiului, cu distrugerea creierului și hemoragie internă.*

Punând în lumină anomalia descrisă mai sus, ne legăm speranța că prezenta carte va ușura în viitor căutările acelui istoric hotărât să dea viață unei monografii consacrate profesorului Nicolae Iorga.

Cum s-a ajuns la această nemaiîntâlnită încălcare a legii? O lume întreagă a aflat că Nicolae Iorga a fost găsit mort pe o miriște acoperită de brumă. Când colo?!… Arhivele păstrează un Certificat de deces care ne „vinde” cu totul altceva:

> Primăria Municipiului București
> Sectorul III Albastru
> Oficiul Stării Civile
> Nr. curent 2353
> Data înregistrării: 29 Noiembrie 1940[22]
>
> *Anul, luna, ziua și ora morții: 29 Noiembrie 1940, ora 1 noaptea*
>
> *Prenumele, numele, profesiunea, confesiunea: Nicolae Iorga, Profesor Universitar, Ortodox*

Domiciliul: București, Șos. Jianu nr. 1
Locul și data nașterii: Botoșani 1871, 69 ani
Prenumele și numele părinților: Nicolae Iorga și Zulmia Iorga
Prenumele și numele soțului (soției): Ecaterina Iorga născută Bogdana (în viață)
Locul morții când nu s-a întâmplat în locuința mortului: Găsit în cimitirul Bellu
Arătarea actului de verificare a morții: Institutul Medico-Legal certificat Nr. 9697 din 29 noiembrie 1940
Eventualele îndreptări sau observațiuni înainte de semnare: înscrierea făcută în baza declarațiilor Institutului Medico-Legal din București cu nr. 9697 din 28 noiembrie 1940.
Semnătura
(ss) Indescifrabil

În mod firesc, viitorii cercetători ai istoriei nefericitului secol XX nu vor zăbovi prea mult asupra acestui act de deces, deoarece se vor simți atrași de un alt document intitulat Raport Medico-Legal, datat 22 iulie 1941, care mai că anulează Certificatul nr. 9697. Reproducem mai jos respectivul document, ajuns în dosarele Justiției cu o întârziere de șapte luni:

Ministerul Justiției
București, 22 iulie 1941
Institutul Medico-Legal „Prof. dr. Mina Minovici”.
Nr. 5940

Raport medico-legal

Subsemnatul Dr. I. Stănescu, medic-legist al Institutului Medico-Legal „Prof. dr. Mina Minovici”, transportându-se la Cimitirul Bellu, conform dispoziției telefonice a dlui prim-procuror al Tribunalului, pentru a prelua cadavrul lui Nicolae Iorga și a-l transporta la Institutul Medico-Legal, am constatat că, prin dispoziția scrisă dată din ordinul dlui general Ion Antonescu, conducătorul

statului, cadavrul lui Nicolae Iorga care se găsește depus în capela Cimitirului Bellu va fi lăsat în seama familiei, înmormântarea urmând să se facă după dispozițiile acesteia.

Procedând conform dispoziției telefonice a dlui procuror al Tribunalului Ilfov, la examinarea amănunțită a cadavrului, am constatat următoarele: (nu din vina Institutului Medico-Legal „examinarea amănunțită” s-a efectuat în capela Cimitirului Bellu, n.a.)

Cadavrul prezenta trei plăgi orificiale (7 mm), prin armă de foc în regiunea pectorală dreaptă, deasupra mamelei; un orificiu prin armă de foc la nivelul unghiului intern al ochiului stâng, un alt orificiu în regiunea mijlocie a obrazului stâng.

Moartea lui Nicolae Iorga, profesor universitar, în vârstă de 69 de ani, a fost violentă.

Ea se datorește unor plăgi prin arme de foc, ale capului și trunchiului, cu distrugerea creierului și hemoragie internă.

La examenul medico-corporal nu s-a mai constatat niciun semn de violență.

Medic Legist (ss) Dr. I. Stănescu

3

Să ne gândim la acei tineri istorici de dincolo de anul 2000, pe care cercetările, într-o bună zi, îi vor aduce față-n față cu nenumăratele documente născute din plăgile aceluiași cadavru, incredibil de contradictorii.

a) Pe de o parte, documentele întocmite de Legiunea de Jandarmi Bucegi atestă că trupul neînsuflețit al Profesorului a fost găsit pe o miriște, nu departe de comuna Strejnicu, județul Prahova, iar pe de alta, Certificatul de deces al acestuia consemnează, la rubrica „Locul morții”, neverosimilele cuvinte: „Găsit în Cimitirul Bellu”.

b) În vreme ce Certificatul de deces din 29.XI.1940 semnat de Institutul Medico-Legal trece sub tăcere cauza morții, raportul medico-legal din 22 iulie 1941, deci după opt luni de la înhumarea cadavrului, certifică: „[…] **moartea a fost violentă”,** fiind provocată de **arme de foc.** Și ca raportul să fie cât mai convingător, se mai adaugă următoarele: „[…] ea (moartea violentă, n.a.) se datorează unor plăgi prin arme de foc, ale capului și trunchiului cu distrugerea creierului”.

Cum s-a ajuns la asemenea concluzii medico-legale? Să fi avut loc în iulie 1941 o deshumare a cadavrului, urmată de o autopsie competentă? Desigur, nu! Atunci, cum a apărut raportul medico-legal la care ne referim?

Dacă vom relua lecturarea atentă a documentului, vom constata că autorii lui, încă din capul locului, au ținut să ne prevină că respectivul raport a fost întocmit pe baza unei dispoziții telefonice a dlui procuror al Tribunalului Ilfov… care, la rândul său, a dat ascultare „[…] unei dispoziții semnate de conducătorul statului, prin

care se ordonă ca trupul neînsuflețit al lui Nicolae Iorga să fie lăsat în seama familiei […], înmormântarea urmând să se facă după dispozițiile acesteia”. Familia, pe care noi am consultat-o, ne-a confirmat că a fost dorința sa expresă ca trupul neînsuflețit al Profesorului să nu fie supus disecțiilor. Rezolvarea unei asemenea probleme nu era o chestiune chiar atât de simplă. Desigur, din pricina legislației. Conform legilor în vigoare, doar un singur om în Țara Românească a anului 1940 avea căderea de a aplica parafa „Se aprobă!”, iar acest om se numea generalul Ion Antonescu. Așadar, numai cu aprobarea sa profesorul Nicolae Iorga a fost coborât în criptă fără a mai fi pus pe masa de autopsie.

Șapte luni mai târziu, în plin război, două mari procese aveau să stârnească senzație atât în țară, cât și peste hotare. Unul era intentat împotriva Mișcării Legionare, iar cel de-al doilea, împotriva legionarilor care au comis asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu. Din acest ultim dosar lipsea o piesă, și nu una oarecare. Lipsea dovada că profesorul Nicolae Iorga ar fi avut parte de o moarte violentă, iar această dovadă nu putea fi pusă la dispoziția Justiției decât de Institutul Medico-Legal. În acest mod și-a croit drum către adevăr (21 iulie 1941) un raport medico-legal privind un asasinat odios comis la 28 noiembrie 1940… Ce a rezultat din această bizară poveste? Constatăm, nu fără un sentiment de satisfacție, că instanța judecătorească nu a comis nicio eroare judecătorească. În schimb, absența unei reale și complexe expertize medico-legale a silit trupul neînsuflețit al savantului să ducă cu el în lumea umbrelor o altă taină. O taină ce va fi decodificată după treizeci și patru de ani, mulțumită unei complexe expertize medico-legale… Să afle deci

cititorii acestei cărți-document că ASASINII MARELUI ISTORIC NICOLAE IORGA NU AU EZITAT SĂ-ȘI OMOARE VICTIMA DE DOUĂ ORI!

4

Ne vedem nevoiți să recunoaștem că, în ciuda unor anumite experiențe tehnico-științifice în domeniul criminalistic, am fost, la rându-ne, impresionați de această descriere, scăpându-ne astfel din vedere un amănunt foarte vizibil și cu implicații deloc de ignorat.

Să recapitulăm! Autoritățile județului Prahova, în loc să trimită la locul crimei un procuror, un medic-legist, un fotograf, în vederea cercetării cu profesionalism a câmpului infracțional, au trimis un maior de jandarmi – Aurel Bratu – cu o ambulanță, pentru a ridica trupul neînsuflețit al profesorului Nicolae Iorga.

Am luat hotărârea de a-l căuta pe acest fost ofițer, jandarm de carieră. N-a fost o treabă ușoară. În cele din urmă, am ajuns la ușa apartamentului său. Locuia la Brăila, într-un apartament din blocurile noi ale străvechiului municipiu. M-a primit cu tradiționala ospitalitate a românului, bucuros că se mai găsea cineva să-i treacă pragul casei. La rându-mi, strângeam mâna unui bărbat înalt, încă voinic, dar pe cale de a-și pierde complet vederea: consecință a unor ani de detenție în pușcăriile „dictaturii proletare”. Scopul vizitei îl încântase. Am avut astfel satisfacția de a constata nu numai memoria excelentă a amfitrionului meu, ci și sincera sa bucurie că, după mai bine de trei decenii de la asasinatul de la Strejnicu, i se cerea sprijinul pentru a se face lumină într-un caz atât de tenebros.

> *Dl maior (r) Aurel Bratu:* Vă declar din capul locului că nu mi-a plăcut misiunea ce îmi fusese încredințată. Trăiam în acea toamnă zile și nopți de coșmar. Legionarii dezlănțuiseră o adevărată

vânătoare. În rând cu oamenii politici ai vremii fuseseră împușcați în județ jandarmi, comisari de poliție, evrei. Teroarea atinsese apogeul. De ce să mint? Teamă îmi era și mie. Ce îmi amintesc? Că tare mult le-ar fi plăcut „vânătorilor” să expună la răscruce de drumuri trupul neînsuflețit al lui Nicolae Iorga. Douăzeci și patru de ore, nu mai mult!

În atmosfera asta apăsătoare, am primit ordin să ridic cadavrul de la locul crimei. Nu cu o furgonetă, ci cu o ambulanță condusă de un șofer serios, stăpânit și el de teama de a nu fi atacați și împiedicați să ridicăm victima. De cum m-am dat jos din mașină și m-am apropiat de victimă, mi-am dat seama că era ceva în neregulă. Cadavrul nu fusese mișcat din loc, zăcea așa cum fusese găsit de plutonierul Stoicescu: întins pe spate, drept ca o lumânare, cu brațul drept adus puțin spre piept, parcă pentru a face o închinăciune. Trebuie să știți că, la vremea lor, ofițerii și subofițerii de jandarmi au avut o bună pregătire juridică și criminalistică. Încă din primul moment am sesizat că poziția cadavrului era nefirească. Așa cum îl vedeam eu ciuruit de gloanțe – nu exagerez –, repet, ciuruit, mi-a fost ușor să-mi imaginez momentul execuției. „Iorga, mi-am zis, trebuie să fi stat în fața asasinilor întocmai ca un condamnat la moarte… Numai că nu fusese legat la ochi… Primise gloanțele din față…” M-am cutremurat, dându-mi seama că, din punct de vedere criminalistic, ceva nu era în ordine. Să mă explic. Primind gloanțele din față, victima nu putea să cadă perfect pe spate și încă cu brațul pregătit să-și facă semnul crucii. Victimei i s-ar fi îndoit genunchii, s-ar fi răsucit, ar fi căzut într-o rână… și în niciun caz întins pe spate, așa cum fusese găsit. Nedumerirea provocată de poziția cadavrului a crescut în momentul în care, ridicându-i capul, am descoperit că Profesorul fusese împușcat și în cap, mai precis, fusese împușcat și din spate. Pornind de la această remarcă, am ajuns repede la ipoteza că asasinii, în ura lor animalică, l-au ucis pe profesorul Nicolae Iorga de două ori. Nu m-am grăbit să ridic cadavrul, ci, pur și simplu, mi-am extins cercetările în câmpul infracțional. De ce? Uitându-mă cu atenție la trupul neînsuflețit al savantului, am reținut un

amănunt: plecase de-acasă cu galoșii în picioare… Însă unul din galoși nu mai avea mult ca să-i cadă din picior… Era un semn concludent că victima ajunsese pe miriște nu pe propriile picioare, ci târât… Așa am ajuns să stabilesc locul unde a staționat mașina, apoi, pe pământul reavăn al taluzului, am identificat urma lăsată de târârea unui om care, fie că își pierduse cunoștința, fie că era mort. Într-un cuvânt, ipoteza mea a fost și este în continuare că profesorul Nicolae Iorga a fost, întocmai ca și Madgearu, împușcat din spate de îndată ce l-au coborât din mașină. A doua oară l-au împușcat după ce i-au cărat trupul pe miriște. Galoșul ieșit din pantof, gata să-l piardă, îmi confirma că Profesorul a fost târât cu fața-n sus. De aici poziția „întins pe spate” a victimei. Susțin, desigur, o ipoteză. Această ipoteză ar fi avut șansa să devină o concluzie criminalistică de netăgăduit în cazul în care cadavrul savantului ar fi fost supus unei laborioase expertize medico-legale… Din păcate, nu s-a efectuat ca la carte o expertiză balistică… Chiar și îmbrăcămintea victimei se cerea expertizată. Dar cum bine știți, familia profesorului Iorga s-a opus expertizelor!

H. Z.: Ce a urmat după această cercetare a locului faptei?

Dl maior (r) Aurel Bratu: Am ridicat cadavrul și l-am așezat în ambulanță, pe o targă, și am făcut cale întoarsă. La Ploiești am intrat cu ambulanța direct în garaj. Ni s-a spus că de aici o să ne continuăm drumul spre București, pentru a depune victima la Institutul Medico-Legal și mare mi-a fost mirarea când un nou ordin mi-a cerut să transport mortul direct la cimitirul Bellu și să-l predau familiei pentru a fi depus la capelă. N-am prea priceput de ce, dar nu pot să spun că eram insensibil față de suferințele familiei. Așa cum îmi cerea ordinul, am însoțit ambulanța. Familia ne aștepta. Exagerez. De fapt, ne aștepta un ofițer, colonelul D. Chirescu, unul dintre ginerii defunctului. Un om, nimic de zis, deosebit. Predarea s-a efectuat destul de repede, după care, în viteză, am pornit-o înapoi, spre Ploiești, terorizați de gândul că „răzbunarea legionară” ar fi fost în stare să ne taie calea.

Relatările fostului maior de jandarmi Aurel Bratu m-au ținut multă vreme într-o necontenită stare de încordare. Ipoteza maiorului cum că profesorul Nicolae Iorga a fost împușcat de două ori o găseam convingătoare. În același timp, împărtășeam și părerea maiorului: o ipoteză, ca să găsească pentru eternitate un loc în istorie, mai trebuia și confirmată, dar nu prin disertații din ce în ce mai senzaționale, ci prin probe extrase din rănile mortale ale victimei. Cum, prin ce mijloace, în 1974, după treizeci și patru de ani, s-ar putea ajunge la acele probe criminalistice, deci și juridice, care să redea generațiilor viitoare adevărata dimensiune a asasinatului de la Strejnicu? Nu am capitulat în fața unei asemenea întrebări, ci m-am lăsat călăuzit de una dintre cugetările Profesorului: „Biruința nu e ca norocul: ea nu caută pe nimeni acasă!”

5

Am bătut și la ușa colonelului în rezervă D. Chirescu, nu fără anumite temeri. M-a privit lung, iscoditor și chiar mirat de apariția unui scriitor decis să dezgroape tainele unui dosar de care nimeni până atunci nu se atinsese. S-a dovedit a fi într-adevăr un om deosebit și mi-a făgăduit tot sprijinul. Și-a respectat cuvântul, încredințându-mi, în cele din urmă, un documentar scris de domnia sa în acele zile îndoliate. Valoarea acelor șase pagini bătute la mașină merită toată atenția, deoarece autenticitatea lor confirmă sau infirmă adevărul unor situații iscate de dramatica moarte a savantului.

Iată-le!

Document

– extrase –

28 noiembrie 1940

Ora 7:30. La Corpul II Armată Teritorial, al cărui Șef de Stat Major eram, am fost chemat la telefon de cumnata mea Magdalena Valota, care mi-a comunicat că în ajun, către seară, tata s-a pomenit în casă cu un grup de șase legionari care i-au impus să meargă cu ei, urmând să dea niște declarații. Tata nu s-a opus. A luat paltonul și ochelarii și i-a urmat. Afară, l-au urcat într-o mașină, – așezându-l lângă șofer, neadmițând a se urca și Alina (care voia să aibă grijă de tatăl ei) și, până la ora când îmi telefona, nu a mai sosit acasă. Am întrebat de ce nu mi-a comunicat din seara de 27. Răspunzând că n-a știut, m-a rugat să intervin la dl general Antonescu – conducătorul statului – să dea dispoziții să fie căutat și ocrotit. Am cerut să-mi dea timp pentru a lua contact cu cine trebuie și le voi comunica rezultatul.

Ora 8:00. Am chemat la telefon pe col. Mircea Elefterescu, directorul de cabinet al conducătorului

statului, căruia i-am comunicat știrea în legătură cu răpirea Profesorului. Mi-a răspuns că, încă din seara când a fost ridicat, s-au dat dispoziții să se urmărească, pe toate căile și prin toate mijloacele, mașina și locul unde ar fi Profesorul Iorga. În același timp, m-a rugat să aștept telefonul ce mi-l va da, după ce primește rezultatul urmăririi.

Ora 8:30. Mi-a comunicat: „A fost descoperit locul unde este Profesorul Iorga". Întrebându-l dacă trăiește, mi-a răspuns că: „I s-a găsit corpul, la marginea șoselei, în apropiere de comuna Strejnicu. A fost asasinat. S-au dat dispoziții […]."

Am comunicat această știre soției mele […]. Am raportat cazul și generalului comandant al meu, care m-a învoit să mă duc să fiu de folos familiei.

Ora 9:30. Chemat din nou la telefon de către col. Elefterescu, mi-a mai comunicat că s-au dat dispoziții ca Profesorul să fie adus cu o Salvare de la Ploiești, care va sosi în jurul orei 11, direct la cimitirul Bellu. Imediat am comunicat dnei Iorga această dispoziție și am plecat și eu s-o văd, ca să aflu ce măsuri vor trebui luate.

Ora 10:00. Ajuns în șos. Jianu, la Institutul de Istorie Universală unde locuia, am găsit acolo pe Mircea Iorga și Magda Valota, precum și câțiva prieteni (dr. P. Țopa, av. A. Chemale, prof. D. Munteanu-Râmnic etc.), care discutau cine să meargă la Bellu să primească Salvarea.

Ora 10:30. Eram pe aleea principală din cimitirul Bellu, către poartă. Administrația primise deja dispoziția că în jurul orei 11 va sosi de la Ploiești Salvarea cu corpul Profesorului.

Ora 11:30. În acest moment, oprește în fața porții mașina așteptată. Poarta a fost deschisă, mașina a intrat pe alee și s-a îndreptat spre capelă. Am oprit-o la mijlocul distanței dintre capelă și poartă. Șoferul a coborât și m-a salutat. L-am recunoscut. Fusese șofer la Bazargic și conducea mașina Prefecturii, pusă la dispoziția serv. sanitar al jud. Caliacra, utilizată de dr. A. Stere, medicul primar. M-a întâmpinat cu cuvintele: „Iată în ce împrejurări triste ne revedem, după plecarea din Cadrilater…"

A deschis ușa mașinii. Înăuntru, pe o targă-canapea, în partea dreaptă, întins pe spate, cu mâna

dreaptă atârnând în interiorul mașinii, cu paltonul descheiat la nasturii de sus și cu două perechi de ochelari, plini de sânge, pe piept, având ochii deschiși, parcă privind a mustrare, dar cu fața senină, era falnicul istoric al neamului: Nicolae Iorga!

M-am urcat în mașină, am spus o rugăciune, l-am închinat, i-am închis ochii și i-am sărutat mâna și, blestemând pe criminali, am început să plâng.

Când am coborât din mașina oprită pe alee, în fața ușii mașinii văd pe dna Lia Iacomi, soția camaradului meu de la Comandamentul teritorial (decedat cu câteva luni înainte), prieteni ai familiei mele. Plângea… era cutremurată. Venise cu flori, să le depună pe mormântul bunului și regretatului soț. Florile le-a pus pe pieptul profesorului.

Am închis apoi ușa mașinii și cu un delegat al Administrației am condus Salvarea în spatele capelei, unde era ușa de intrare în subsol. Acolo, corpul neînsuflețit a fost dat jos de pe targă și coborât în subsol; a fost așezat pe o bancă, așa cum fusese adus. Acum am putut vedea mai bine fața Profesorului, cu urmele lăsate de gloanțele odioșilor criminali:

– urma unui glonț, la baza nasului, în ochiul drept, de unde pornea un fir de sânge închegat, spre gură;

– altă urmă, spre stânga primei, către tâmplă, cu un fir de sânge pierzându-se în barbă, spre ureche;

– a treia urmă, pe partea dreaptă a feței, între ureche și nas. Nu se vedea niciun semn că i s-ar fi smuls barba sau mustața.

Îndeplinind dorința dnei Iorga, am fost la un magazin aproape de cimitirul Bellu, am luat un sicriu de lemn și l-am adus la capelă, unde am așezat – provizoriu – corpul neînsuflețit al Profesorului.

Se găsea în acel subsol o ladă mare în care era – în păstrare – corpul fostului ministru, basarabeanul Inculeț.

La plecare – spre seară – către casă, l-am rugat pe administrator să nu permită unor persoane străine să vină să cerceteze corpul Profesorului mort fără vreo autorizație din partea familiei.

Am dat lămuririle necesare dnei Iorga asupra celor ce am putut înfăptui și a măsurii de a nu se

admite – fără aprobarea sa – nicio vizită de cercetare a corpului tatei.

29 noiembrie 1940

Ora 7:30. M-am prezentat la serviciul meu, pentru a vedea corespondența venită, pentru a controla ce s-a executat în ziua precedentă și ce s-a primit din partea M. St. M. și a Ministerului. Am rezolvat lucrările curente ale zilei.

Ora 11. Am primit telefon de la dna Iorga, comunicându-mi că a primit aprobarea conducătorului statului: „Corpul profesorului N. Iorga rămâne la dispoziția familiei". Am raportat comandantului meu situația și am fost învoit. Trecând pe la casa mea, ca să-mi îmbărbătez soția și fiica, am plecat apoi la dna Iorga, în șos. Jianu. Mi s-a dat aprobarea și m-am dus la cimitir să văd care este situația și să comunic la administrație aprobarea conducătorului statului.

Ajuns la cimitir, am găsit următoarea situație: în capelă, pe catafalcul din mijloc se afla sicriul cu corpul lui Madgearu, iar în nișa stângă, sicriul cu corpul profesorului Iorga – alt sicriu decât cel în care-l pusesem cu o seară înainte, un sicriu de zinc.

Având informații că vin din când în când câte 2-3 legionari în ținută urâtă, care se uită cu dispreț la sicriul profesorului Iorga, am rămas în supraveghere [...]. Aveam mantaua cu mine, căci era rece și aveam și arma asupra mea. Și cred că bine am făcut. Stând pe o bancă, chiar în fața ușii capelei, sosesc două persoane: doctorul legist Vasiliu și un procuror.

I-am oprit, s-au legitimat și mi-au declarat că au venit să ridice corpul Profesorului, să-l ducă la morgă, pentru autopsie. Le-am arătat actul pe care îl aveam asupra mea. Ne-am dus la administrație, au citit actul și au dat telefon la procurorul-șef Dante, care, ascultând ce cuprinde acest act, a dat dispoziție să se execute ordinul conducătorului statului. Cele două persoane au plecat, după ce le-am rugat să-mi trimită actul de constatare a morții, pe care nu-l aveam de nicăieri.

Actul l-am primit în dimineața de 30 noiembrie, sub următoarea redactare: „Corpul prof. N. Iorga, în cimitirul Bellu".

Ora 13. Capela se umpluse de oameni, intrând în mod ordonat și în liniște deplină, ocolind pe dreapta sicriul din mijloc în care era Madgearu, și ieșind pe partea stângă, prin fața nișei unde era sicriul lui N. Iorga. Mulți au rămas în capelă. Nu mai era posibil să intre cineva.

Nu-mi mai amintesc exact ora la care s-a oficiat prima slujbă la Madgearu, la catafalcul din mijlocul capelei. Lume multă, tăcere adâncă. Preoții încep slujba, corul răspunde impresionant, prohodire religioasă… lumea plânge.

În acest timp, vine la sicriul profesorului Iorga, în nișa din stânga, un domn al cărui nume nu mi-l mai amintesc și-mi spune că vrea să ia masca profesorului. Am admis. După ce și-a scos materialul necesar din geantă, a început a executa operația respectivă.

În acest timp, slujba religioasă continua în aceeași evlavioasă formă, ușor întreruptă de plânsul asistenței.

Când s-a terminat prohodirea lui Madgearu, se terminase și executarea măștii și începuse operația de ridicare a ei, de pe fața Profesorului. Câteva fire din barbă – în partea stângă a gurii – se lipiseră de ghips. A fost nevoie să fie tăiate cu o foarfecă[23].

În acest timp, sicriul care-l purta pe Madgearu a fost scos din capelă, urmat de cei ce veniseră să asiste la slujba respectivă, și de cler, rămânând înăuntru majoritatea asistenței.

Acum, sicriul cu rămășițele pământești ale profesorului Iorga a fost trecut pe catafalcul din mijloc.

Prohodul a început. Aceeași liniște. Plângeau oamenii. Preoții, cu ochii în lacrimi… Corul dădea răspunsurile în surdină. Ceremonia s-a terminat. Nicio cuvântare. Tăcere. Participanții, triști, au început a ieși din capelă, ștergându-și lacrimile. Afară s-a format cortegiul care însoțea sicriul.

Câțiva legionari s-au strecurat printre oamenii evlavioși din cortegiu. Eram în fruntea acestuia când un nelegiuit îmi pune întrebarea: „Nu vă place?” I-am dat răspunsul meritat, continuându-mi drumul.

Am auzit vorbind în șoaptă pe cineva de lângă mine: „Ați văzut că avea o mustață smulsă?” I-am

răspuns, lămurindu-l că nu era nimic smuls. I s-a luat masca mortuară și pentru că vreo câteva fire se lipiseră de ghips când a fost scoasă, aceste fire au fost tăiate cu foarfeca.

Am rămas lângă groapă după depunerea sicriului în criptă, până când s-a terminat betonarea acoperișului lucrării și apoi, cu gândul la el, m-am închinat, am sărutat crucea și am plecat tăcut spre casă.

Col. pens. D. Chirescu

București, 24.II.1974

Notă

Direcția Siguranței

Înmormântarea profesorului Nicolae Iorga

Astăzi, 29 noiembrie a.c., ora 17, la cimitirul Bellu a avut loc înmormântarea lui Nicolae Iorga. Au asistat aproximativ 200 de persoane, printre aceștia dnii Gh. Brătianu, prof. Mircea Djuvara, Andrei Rădulescu, Ioan Nistor, Al. Brătescu-Voinești, Mihai[l] Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Rădulescu-Motru, Ionescu-Sisești, Simion-Mehedinți, Polizu-Micșunești, C.C. Bruescu, C. Ardeleanu, C. Brătulescu, Aurel Stina, N. Georgescu și Munteanu-Râmnic.

Ministrul Angliei, Sir Reginald Hoare, dl Iuliu Maniu, Ion Mihalache, dr. N. Lupu și Mihai Popovici – care luaseră parte și la înmormântarea lui Virgil Madgearu. Au asistat aproximativ 20 de miniștri, după care au plecat.

De asemenea, au mai asistat aproximativ 100 de ofițeri de diferite grade, o delegație a Ligii Culturale, cu drapele, și un mare număr de studenți și studente.

O companie de onoare a dat onorul.

Nu s-au ținut cuvântări.

Și pe urmă – ce?[24]

Sunt oameni pe care cronica luptelor purtate de mașini și de roboții lor îi impresionează profund. Trag concluziile, condamnă la moarte pe unii, înalță în slavă pe alții și, întrebuințând violențele literare

cu care suntem deprinşi, cred că au rezolvat problemele cele mai grele ale politicii.

Ne punem în situaţia lor de spirit, ne facem a împărtăşi convingerile pe care le strigă, primim rezultatul adiţiunilor pe care le fac, cu armate, care capitulează, cu dinastii pribege, cu oraşe de artă care se mistuie în foc, ca să facă plăcere perverşilor de pretutindeni şi de la noi.

Dar, pe urmă, după victoria totalitară, totală, universală şi definitivă, – ce?

Se pot oare menţine milioanele la toate hotarele? Se poate sprijini necontenit o astfel de colosală sforţare pentru a ţinea veşnic gata maşinile? Se pot păstra masele vrăjite în aceeaşi stare de paroxism, capabilă de a face, ca la tificii cu patruzeci de grade, toate minunile? Se poate sili la abdicare sufletul atâtor naţiuni mândre de trecutul lor, care nu pot fi toate ucise de la înălţimea câtorva mii de avioane?

Vedeţi, d-voastră, grăbiţilor, care aplaudaţi parcă aţi fi nişte feldmareşali învingători, aceasta este problema.

N. IORGA

XVII
un adevăr repus în drepturi

Într-una din zile, vizitând Muzeul de Istorie – oare pentru a câta oară? –, am descoperit expuse într-una din nenumăratele sale vitrine un șir de obiecte ce fuseseră găsite asupra profesorului Nicolae Iorga în nefasta zi a răpirii și asasinării sale. Un glonț vrăjmaș, căutând inima savantului, a străpuns cu viteza fulgerului portofelul în care se aflau rânduite mai toate actele necesare legitimării, dovedind – dacă mai era nevoie – că, și pe această cale, marelui Cetățean al României i-au fost ucise toate drepturile. Se aflau în acea vitrină portofelul marcat de un orificiu, iar în jurul lui puteai descoperi carnetul de identitate, cartea de liberă circulație pe CFR ca parlamentar, permisul de acces la Biblioteca Națională a Franței, abonament de serviciu eliberat de Navigațiunea Fluvială Română, o adeverință eliberată de Institutul pentru Studiul Istoriei Universale, prin care se certifica „prin prezenta că dl. prof. Nicolae Iorga este directorul Institutului", o scrisoare semnată „Dr. Angelescu" datată 11 noiembrie 1940, o bucată de hârtie cu o lungime cam de 20 cm, pe care portofelul o păstrase împăturită, despăturită însă, îți dezvăluia două strofe scrise cu vârful ascuțit al unui creion negru… Prin geamul vitrinei, am descifrat cu greu primul vers: *Vuiește pădurea de vânt…*

Nu mai țin minte cât timp am stat neclintit în fața acelei vitrine muzeistice, știu doar că, la un moment dat, m-am surprins monologând: „Odată descoperit, cadavrul Profesorului a fost ridicat din miriștea năpădită de brumă și dus cu o ambulanță la Ploiești. De acolo, cu aceeași ambulanță, a fost

transportat, îmbrăcat, așa cum îl găsise ceasul morții, direct la cimitirul Bellu și predat familiei”.

Deodată, dintr-o pornire lăuntrică, mi-am imaginat scena revenirii savantului în mijlocul familiei. Fiori de gheață au prins a mă furnica. „Doamne! m-am întrebat pradă tulburării: oare trupul savantului a fost așezat în sicriul de zinc cu îmbrăcămintea ciuruită de gloanțe? Sau poate că s-ar fi găsit membri ai familiei care au avut tăria sufletească de a-l dezbrăca, de a-și opri ochii pe rănile provocate de gloanțele urii, ca apoi să-l îmbrace pentru a-i ușura zborul în lumea umbrelor?”

De multe ori, întorcându-mă cu gândurile la clipele trăite printre vestigiile de la muzeu, nu mi-am putut ierta faptul că, în lungile mele convorbiri cu admirabilul om care a fost arhitectul Valentin Iorga, n-am avut curajul să abordez acest subiect atât de delicat. Dar cu bunăvoința lui Dumnezeu a venit și acea zi când l-am întrebat bărbătește pe interlocutor:

— Care a fost soarta paltonului, a căciulii, a costumului de haine purtate de Profesor în noaptea când a fost ucis?

— Soarta? a tresărit intrigat arhitectul… Care soartă? Păi, toată îmbrăcămintea purtată de tatăl meu se păstrează sub acoperișul acestei case!

Am rămas literalmente cu gura căscată. De uluire. Pur și simplu, nu-mi venea să cred. M-am auzit murmurând neîncrezător:

— Cum? Păstrați și paltonul?

— Păstrez totul… Până și căciula… Așteptați-mă! Mă întorc imediat.

A părăsit încăperea. M-am uitat în urma sa, gândind că discuția trebuie să-l fi tulburat și pe el. Totuși, trecuseră câteva decenii bune de la asasinatele de la Snagov și Strejnicu! Nu după mult

timp, arhitectul Iorga a revenit în încăpere, cărând un geamantan mare și încăpător. L-a așezat pe covor în mijlocul sufrageriei și într-o tăcere solemnă i-a ridicat capacul. Primul lucru pe care l-am zărit a fost paltonul negru, lung, cu guler de blană, pe care amfitrionul l-a scos la lumină și l-a întins cu grijă pe covor… Au urmat căciula… costumul… l-a așezat alături de palton… pantofii. Am rămas amândoi înmărmuriți ca într-o profundă reculegere și abia într-un târziu, în liniștea care se așternuse, am descoperit pe suprafața paltonului, apoi și a costumului orificiile provocate de gloanțele ucigașe. Am avut strania senzație că umbra maiorului Aurel Bratu s-a ivit lângă mine. Sub apăsarea acestui sentiment, m-am lăsat în genunchi și m-am apucat să număr orificiile. După cel de-al zecelea orificiu, m-am oprit brusc. Mi s-a părut că nu mai știu să număr… Am luat-o de la capăt. Cu un efort care nu s-a mai repetat vreodată în strădaniile mele de documentarist, am numărat douăzeci și două de orificii. Mi-am amintit pe dată de raportul medico-legal, de rapoartele Jandarmeriei întocmite la locul faptei. Toate consemnau și oficializau doar șapte împușcături… Șapte! Mi-am recăpătat calmul și sub ochii arhitectului, asemenea unui criminalist de profesie, m-am apucat să potrivesc orificiile de pe costum cu cele de pe palton. Se potriveau. În același timp, am mai constatat că nu toate gloanțele fuseseră trase din față. M-a înfiorat gândul că plumbii morții trebuie să fi rămas pe vecie în trupul savantului. Și-apoi, am identificat pete de sânge pe căciulă, pe palton, pe lungimea pantalonilor până la pantofi.

Mi-am amintit, fără să vreau, de ceea ce se afla consemnat, tot pentru vecie, în raportul medico-legal:

Cadavrul prezintă plăgi orificiale (7 mm) prin armă de foc în regiunea pectorală. În total cinci focuri de armă.

Și eu care numărasem peste douăzeci de orificii la îmbrăcămintea victimei! Fără îndoială că pentru acel document nu i se poate aduce Institutului Medico-Legal niciun reproș, nicio acuzație. Întreaga responsabilitate, pentru ceea ce ieșise la iveală sub ochii mei, și-o asumase îndurerata familie încă din ziua înmormântării, când obținuse din partea generalului Ion Antonescu aprobarea ca trupul și creierul savantului să fie crutate de bisturiele medicilor-legiști.

Sub imperiul celor trăite la căpătâiul îmbrăcămintei purtate de profesorul Nicolae Iorga în ziua asasinării, i-am propus pe loc arhitectului Valentin Iorga:

— Ce-ați zice dacă am cere astăzi expertizarea îmbrăcămintei?

— Credeți că este posibil așa ceva? s-a arătat el foarte surprins, dar și neîncrezător față de sugestia mea. După aproape patruzeci de ani?! După ce paltonul, costumul, chiar și căciula au fost trecute printr-o curățătorie chimică?!

— Într-adevăr, petele de sânge au pălit, însă orificiile provocate de gloanțe au rămas… Dacă-mi dați mandat să mă interesez, aflăm dacă expertiza este posibilă sau nu.

În sinea mea eram convins că o asemenea expertiză este realizabilă, nu de alta, dar, ca autor de literatură polițistă, eram oarecum la curent cu evoluția tehnicii laboratoarelor de criminalistică. În cele din urmă, mandatul mi-a fost încredințat, fericindu-mă. Pasul următor l-am înregistrat în ziua când m-am întâlnit cu conducerea laboratorului. Am fost ascultat cu interes, apoi chiar cu entuziasm. Mi s-a explicat mai târziu ce anume

generase entuziasmul specialiștilor: expertiza ar fi însemnat o premieră în acest domeniu complex. Să confrunți cunoștințele, mijloacele tehnice ale laboratorului cu datele unui asasinat comis cu treizeci și patru de ani în urmă nu era un oarecare fapt divers. Și apoi, victima nu era nimeni altul decât Nicolae Iorga! A urmat o concluzie la care nu mă așteptam:

„Ca să ne putem apuca de treabă, mi-a explicat directorul laboratorului, avem nevoie de o cerere… iar această cerere trebuie să poarte pecetea de aprobare a Procuraturii Generale."

Dezamăgit, nu și descurajat, am bătut la ușa procurorului general; m-a primit, m-a ascultat cu interes, dar când să ajungem la soluția mult dorită, apărătorul legilor țării a început să-mi explice că în RSR „epoca abuzurilor juridice" a luat sfârșit. În concluzie, ca o Procuratură, fie ea și Generală, să aprobe efectuarea unei asemenea expertize, trebuie să i se încredințeze o Hotărâre judecătorească. Toate tentativele de a obține expertiza de specialitate se loveau mereu și mereu de formula: „Să respectăm legea, tovarășe!" Firește, dreptatea era de partea apărătorilor legii. În cele din urmă, tot un reprezentant al magistraturii mi-a sărit în ajutor, punându-mi în față o soluție rezonabilă:

„Dacă familia Iorga dorește o nouă expertiză, să ceară redeschiderea procesului din iulie 1941."

Am alergat într-un suflet la arhitectul Valentin Iorga, i-am contactat și pe alți membri ai familiei. Mai toți erau de acord cu expertizarea îmbrăcămintei, dar nu și cu redeschiderea unui proces. Nu mi-a mai rămas decât să comunic Institutului de criminalistică al IGM-ului vestea tristă a insuccesului. S-au întristat și specialiștii Institutului care, între timp, se pregătiseră sufletește să-și confrunte cunoștințele și aparatura

ultramodernă cu un caz cu totul și cu totul ieșit din comun. Acestora, spre lauda lor, le-a revenit meritul de a găsi o formulă juridică salvatoare.

„Tratați cu conducerea Institutului de Istorie Universală, să ceară în numele instituției realizarea acestui complex de expertize.”

I-am ascultat și minunea s-a produs. După treizeci și patru de ani, cercetătorii sus-amintitului Institut au scos la lumină un adevăr tulburător.

Document

Raport de constatare tehnico-științifică
Nr. 39266
– București, 20 decembrie 1974 –

Maior VICOL N. IOAN, expert balistic din Institutul de Criminalistică al Inspectoratului General al Miliției, solicitat de Institutul de Istorie Universală al RSR, prin adresa nr. 1788 din 11 noiembrie 1974, semnată de directorul Institutului, prof. universitar Șt. Ștefănescu, să efectueze examinări complexe de specialitate asupra unor obiecte de îmbrăcăminte și diverse acte aparținând savantului român Nicolae Iorga, asasinat la 27 noiembrie 1940, în scopul urmăririi următoarelor aspecte:

1. dacă asasinarea savantului român a avut loc prin împușcare;
2. câte focuri de arme au fost trase;
3. dacă au fost utilizate mai multe focuri de arme și care anume;
4. distanța de la care s-a tras;
5. direcția din care s-a tras (unghiul de tragere).

Pentru rezolvarea problemelor ni s-au pus la dispoziție mai multe obiecte aparținând savantului român Nicolae Iorga, predate prin Procesul-verbal nr. 39266 din 14 noiembrie 1974 de prof. universitar Iorga Valentin, asistat de scriitorul Haralamb Zincă, după cum urmează:

– un palton de stofă de culoare neagră, având lângă guler, pe partea interioară, o etichetă cu

inscripția „Manoil…” în bună stare, având mai multe orificii în partea dreaptă-față și spate;

– un costum de haine din stofă de culoare gri-bleu cu desen în dungi albe, prezentând atât pe haină, cât și pe pantaloni mai multe;

– una căciulă din piele de astrahan culoare neagră, în stare bună, căptușită cu mătase neagră, având în interior o etichetă „Sigmund Prager-București”;

– un portofel din piele de culoare maro, cu patru despărțituri mici și una mare, puțin uzat, având un orificiu la unul din colțuri;

– o carte de liberă circulație CFR – parlamentar – nr. 0433 pe numele Iorga Nicolae – senator de drept, emisă la 1 ianuarie 1934, având coperțile de culoare albastră-închis, iar în partea inferioară, la nivelul plierii, un orificiu pe coperta din spate-exterior; pe coperta din spate-exterior este lipită o etichetă cu nr. 11402;

– un carnet de identitate Seria A nr. 197291, emis la 1 aprilie 1940 pe numele Nicolae Iorga, având coperți de culoare cafenie cu o ruptură profundă în partea dreaptă jos a coperții, iar pe coperta din spate, exterior, este lipită o etichetă cu nr. 11403;

– un „Abonament de serviciu pentru navigația fluvială” nr. 248, emis în anul 1939, pe numele de Iorga Nicolae – senator, având pe verso o etichetă cu nr. 11404 și o ruptură în colțul din stânga-sus;

– un permis de intrare la Biblioteca Națională din Paris nr. 6644, emis pe numele Nicolae Iorga, vizat pentru anul 1940, având o ruptură cu orificiu în colțul din dreapta-sus, iar pe verso lipită o etichetă cu nr. 11405;

– o adeverință a Institutului pentru Studiul Istoriei Universale nr. 104 din 7 septembrie 1940, prin care se certifica faptul că „dl profesor Nicolae Iorga este directorul acestui Institut”, având două rupturi neregulate în partea centrală, iar pe verso o etichetă cu nr. 11406 și opt versuri scrise cu creionul;

– o coală de hârtie albă, dublă, împăturită în patru, pe care este scris un text adresat „Iubite Domnule Iorga”, semnat „Dr. Angelescu” și datat 11 noiembrie 1940, având un orificiu profund (hârtia împăturită) cu distrugerea marginilor și o etichetă cu nr. 11407;

– o bucată de hârtie albă, subțire, având scrise pe o parte cu creionul negru mai multe cuvinte indescifrabile, iar pe cealaltă parte lipită o etichetă cu nr. 11408; hârtia lipită are o ruptură relativ radială, cu străpungere în masă, plasată la unul din colțuri;

– o bucată de hârtie sub forma unui plic gen farmacie, suportul îngălbenit, având pe o parte scrise cu creionul negru câteva cuvinte indescifrabile, iar pe cealaltă parte (unde dublura este ruptă) o etichetă cu nr. 11408;

– o bucată de hârtie îngălbenită, având pe o parte scrise cu creionul negru două strofe, iar pe cealaltă parte o etichetă cu nr. 11409;

– un cartuș tras pentru pistol cal. 7.65 mm, având pe rozetă inscripția „GECO-7.65", glonț cu înveliș din oțel nichelat, tub din alamă;

– un tub de cartuș tras pentru pistol cal. 7.65 mm, din alamă, având pe rozetă inscripția „GECO-7", în interior fiind lipită etichetă cu nr. 11410;

– un tub de cartuș tras pentru pistol cal. 9 mm scurt, din alamă, având pe rozetă inscripția „GECO-9 mm K", în interior fiind lipită o etichetă purtând nr. 11410.

Dată fiind complexitatea analizelor ce urmează a fi efectuate, operațiile de examinare a obiectelor s-au făcut și prin filmare, alături de fotografierea unor detalii asupra obiectelor examinate, fotografii ce însoțesc și sunt cuprinse în laboratoarele de balistică.

Examinările au fost efectuate în laboratoarele de balistică judiciară, spectografie și radiații ale Institutului și în laboratorul de röentgenografie de la Policlinica Ministerului de Interne, în perioada 15 noiembrie–20 decembrie 1974.

Concluzii

1. Pe îmbrăcămintea (palton, haină, pantaloni) aparținând savantului român NICOLAE IORGA și prezentată spre a fi examinată s-au constatat mai multe orificii produse de arme de foc, astfel:

a) pe palton, în regiunea hemitoracică dreapta, în regiunea cervicală posterioară și pe linia axilară

posterioară s-au descoperit 14 (paisprezece) orificii produse cu arme de foc;

b) pe haină, în aceleași regiuni, s-au determinat corespunzător 13 (treisprezece) orificii produse cu arme de foc. Nu apare orificiul 6 (6') de pe reverul paltonului, care a fost creat prin tragere laterală și deci glonțul nu a pătruns și prin haină;

c) pe pantaloni s-au descoperit 8 (opt) orificii cert produse de gloanțe, iar alte 2 (nr. 2 și 5) sunt probabil create de gloanțe, în total deci asupra victimei s-au tras cert 22 (douăzeci și două) de cartușe, iar altele 2 (două) de pe pantaloni probabil au fost create de gloanțe.

2. Tragerile s-au efectuat cu cel puțin două tipuri de pistoale, având calibre diferite, respectiv, cal. 7.65 mm și 9 mm.

a) orificiile produse pe hainele victimei au fost create cu 6 (șase) gloanțe al căror calibru este probabil de 7.65 mm (orificiile numerotate cu cifrele 3, 5, 7 și 11 de pe pantaloni și haină și orificiile nr. 5 și 9 de pe pantaloni);

b) orificiile nr. 1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 13 și 14 (zece), pe palton și haină și nr. 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10 și 11 (opt) de pe pantaloni au fost probabil create de gloanțe de cartușe cal. 9 mm;

c) ținând cont de armamentul existent în dotare la data producerii faptei, probabil că tragerea s-a executat cu pistoale marca BROWNING md. 1922, cal. 7.65 mm (capacitate încărcător 7 cartușe) și cal. 9 mm (capacitate încărcător 8 cartușe);

d) corelând calibrul gloanțelor care au creat orificiul pe palton, haină și pantaloni, cu capacitatea încărcătoarelor pistoalelor, admițând că fiecare încărcător avea numărul maxim de cartușe și excluzând posibilitatea ca trăgătorul să reîncarce pistolul după tragerea celor 7, respectiv 8 cartușe, presupunem că s-a tras cu cel puțin 3 pistoale cal. 9 mm și un pistol cal. 7.65 mm.

3. Probabil că tragerea asupra victimei s-a făcut de la o distanță mai mare de 50 cm.

Orificiul 1 din regiunea cervicală posterioară este posibil să fie creat de un cartuș tras de la o distanță mai mică de 50 cm, dar se exclude posibilitatea ca tragerea să fi avut loc cu țeava armei lipită.

4. Tragerea asupra victimei s-a făcut din două direcții.

a) după datele furnizate de orificiile din palton, haină și cele de pe pantaloni, corelate cu experimentele efectuate de noi, este posibil ca primul cartuș să fi fost tras în regiunea cervicală posterioară (orificiul 1), după care asupra victimei, în cădere, s-au tras, tot dinspre spate, alte trei cartușe. Orificiul de sub braț s-a creat în condițiile când victima avea mâna ridicată.

b) din fața victimei, lateral-stânga și lateral-dreapta, creându-se orificiile 2-11 pe palton și haină. Nu se poate preciza direcția din care s-a tras în pantaloni, întrucât lipsesc unele elemente de referință (grosimea stofei, lipsa orificiului de ieșire).

c) unghiul sub care s-a tras în victimă este de aproximativ 45° față de planul orizontal, preponderând tragerile făcute din direcția picioare spre cap.

Orificiile nr. 2-11 de pe palton și haină și cele de pe pantaloni s-au creat de cartușe trase din față, dinspre picioare spre cap, în plan înclinat, victima fiind căzută la pământ și având haina și paltonul descheiate.

5. După poziția în care a fost fotografiată victima la fața locului și în baza direcției de scurgere a sângelui, rezultă că victima era pe spate, pe un plan înclinat cu capul mai jos față de nivelul corpului și puțin înclinat spre dreapta, ceea ce a permis ca sângele scurs din nas sau din orificiul de ieșire să aibă direcția descendentă, astfel:

– dâra de sânge notată cu 1 către regiunea fronto-occipitală;

– dâra de sânge notată cu 2 către regiunea temporo-zigomatică și parietală dreapta.

Ambele dâre de sânge au în același timp o deviație spre dreapta.

Prezentul raport de constatare tehnico-științifică cuprinde un număr de 43 (patruzeci și trei) pagini.

EXPERT

Maior,

Vicol N. Ioan

XVIII
un mesaj de dincolo de mormânt

Scrisoarea lui Iuliu Maniu Președintele Partidului Național-Țărănesc adresată generalului Ion Antonescu Președintele Consiliului de Miniștri
– fragmente –

Domnule General,

Țin să vă mulțumesc pentru amabilitatea ce ați avut de a ne primi, pe dl Ion Mihalache și pe mine, îndată după săvârșirea revoltătoarei crime împotriva mult regretatului nostru prieten, de a asculta cuvintele noastre de durere și indignare și a împlini dorința noastră exprimată pentru înmormântarea lui creștinească.

Tragica întâmplare a asasinatelor săvârșite în ultimul timp și a goanei deschise contra atâtor persoane din viața publică prezintă simptomele unei dezagregări sufletești și ale unei vii soluții speciale a cărei continuare trebuie stăvilită cu toată hotărârea.

Ca unul care urmăresc cu atenție curentele și simptomele vieții publice, ca unul care în situația pe care o am în viața publică simt că mă apasă o răspundere și care doresc ca o cârmuire a Domniei Voastre să aibă rezultate mulțumitoare pentru țară, învingând greutățile ce se anunță, sunt dator să vă expun adânca îngrijorare ce mă stăpânește.

Situația internă a început să alunece spre povârnișul unei anarhii, după care, dacă ea va veni, nu pot urma decât disoluția și ocuparea țării nu numai de actuala oștire de „instructori”, dar și de altele care vor veni fățiș sub titlul de ocupație. Astfel, în loc de a se opri dezmembrarea țării, începută sub Regele Carol al II-lea, suntem amenințați ca ea să continue. […].

Fără îndoială că asasinatele din noaptea de 26 spre 27 Noiembrie 1940 au constituit semnalul unui proces de descompunere, care în puținele zile

a făcut progrese uimitoare. Opera a trei generații glorioase care au creat, de la Revoluția din 1848 până la Unirea din 1918, România Mare este în pericol de a se prăbuși.

Acest proces de disoluție capătă un ritm accelerat îndeosebi prin faptul că asasinii nu sunt descoperiți, urmăriți și pedepsiți nici azi, a șaptea zi după crime, iar complicii lor justifică, aprobă și chiar preamăresc crimele săvârșite. În tot cazul, până în momentul de față nu s-a dat publicității niciun comunicat despre mersul cercetărilor, din care cauză opinia publică are impresia că Decretele prin care s-au stabilit sancțiuni severe pentru asemenea cazuri nu se pun în aplicare, iar răufăcătorii și atentatorii se simt încurajați. Sentimentul de nesiguranță a devenit general și nu este întrecut decât de indignarea celor care mai au simț pentru ordinea de drept și de întristarea patrioților care deplâng starea de decadență a Țării Românești.

Aveți dreptate, Domnule General, să spuneți, la Alba Iulia, că multă lume este vinovată pentru aceste stări de lucruri, dar cred că era cu dreptate să constatați tocmai la Alba Iulia că eu, partidul pe care-l prezidez și prietenii mei care azi în parte sunt și ei amenințați „nici nu am colaborat” cu regimul trecut, nici nu am „tăcut” față de evenimentele ce s-au desfășurat în anii din urmă.

Când după căderea guvernului Dlui Tătărăscu în decembrie 1937, Regele Carol al II-lea l-a însărcinat pe Octavian Goga să formeze un guvern predictatorial, el nici nu a încercat să-mi propună colaborarea. Când în Februarie 1938, după concedierea lui O. Goga, Regele a hotărât să formeze primul guvern dictatorial fățiș, el a apelat la toți foștii prim-miniștri, oferindu-le colaborarea. Dintre aceștia, eu am fost singurul care fiind

chemat în audiență am refuzat această problematică onoare. Cu această ocazie li s-au oferit și Domnilor Dr. Nicolae Lupu și I. Cămărășescu portofolii, pe care însă le-au refuzat. De asemenea, s-au făcut mai târziu propuneri ademenitoare prietenilor noștri Sever Bocu, Aurel Dobrescu și Ghiță Pop, care, de asemenea, au refuzat – iar grupul Călinescu (Potârcă, Ralea, Ghelmegeanu, Andrei) a fost eliminat din partid îndată după intrarea în guvern.

Nevoind să avem nimic comun cu regimul Regelui Carol al II-lea, senatorii de drept ai Partidului Național-Țărănesc au refuzat să exercite mandatul în condițiile create de acel regim, mandat recunoscut de Înalta Curte de Casație și confirmat din nou de pseudo-Constituția din 1938, spre a nu colabora, nici măcar în calitate de opoziție, cu un regim care pentru noi era absolut evident că duce țara la un dezastru extern și intern sigur, asupra căruia am atras atenția în mod precis, formal și repetat. Această atitudine a noastră a devenit încă și mai dârză după asasinarea fruntașilor legionari și după masacrul din Septembrie 1939, crime contra cărora am ținut să protestez atât în mod public, cât și prin memorii speciale adresate direct Suveranului. Tot atât de puțin mă poate atinge acuzația că aș fi „tăcut" alături de toți oamenii politici și alături de cler și oștire în fața nemaipomenitelor crime și abuzuri, săvârșite de Regele Carol, de guvernele lui și camarila lui.

În decurs de trei ani am prezentat Regelui Carol patru memorii și am dat publicității numai pe cele mai importante împreună cu peste 50 de cuvântări, declarații și interviuri care, fiind oprite de cenzură, eu le-am trimis Curții Regale și le-am

răspândit heliografiate în public, din care cauză am fost dus și în fața Consiliului de Război. [...].

Nu este însă vremea acum de a face istorie. Ea se va scrie la timpul său.

În momentul de față, țin însă să protestez și în scris contra sălbăticiilor ce s-au făptuit, contra asasinării prietenului meu, Virgil Madgearu, un om de o excepțională valoare științifică și națională și a marelui profesor Nicolae Iorga, care, deși mi-a fost înverșunat adversar politic, totuși l-am recunoscut totdeauna ca unul care a avut merite neșterse în evoluția gândirii naționale românești și care a fost o podoabă a științei naționale și universale. Respectul pe care l-am avut pentru meritele lui științifice și naționale m-a determinat să nu ripostez niciodată la nenumăratele lui atacuri îndreptate împotriva mea.

Din parte-mi, Domnule General, vă adresez rugămintea – și acesta este scopul principal al rândurilor de față – să nu întârziați nicio clipă în a restabili autoritatea puterilor constituite în Stat, să dați serviciile de menținerea ordinii publice în mâini competente astfel încât cetățenii de orice categorie să redobândească siguranța averii și vieții lor, pentru ca astfel să poată continua munca productivă atât de necesară organismului social și economic. Dumneavoastră, Domnule General, va trebui să găsiți calea potrivită acestui scop. În ceea ce mă privește pe mine, eu urmez a crede, precum știți, că singura cale este: respectarea ordinii legale, a vieții constituționale și a libertăților cetățenești.

Deodată cu acest protest vă rog pe Domnia Voastră să dați la lumină pe cei vinovați și aceasta nu numai pentru a restabili ordinea de drept în Stat, ci pentru a da și o satisfacție opiniei publice

și pentru a reface pe cât se poate reputația țării noastre adânc compromisă.

Nu se mai pot trece sub tăcere crimele săvârșite, nici nu mai pot fi tăinuiți făptuitorii fără ca lumea civilizată să aducă verdictul ei zdrobitor asupra Statului nostru, acuzându-l că el ori nu este în stare să descopere două grupuri a câte 5 atentatori, care au săvârșit faptele lor la lumina zilei, ori înseși organele Statului ascund pe făptuitori.

În ce privește masacrul de la închisoarea Jilava, cu toată revolta explicabilă a făptuitorilor, cred că, dacă nu sentimentul de umanitarism, dar măcar buna reputație a țării ar fi cerut ca autoritățile în drept să aplice măsurile cuvenite.

Vă mai rog, Domnule General, să dispuneți Cenzurii să permită publicarea anunțurilor de deces ale regretaților Virgil Madgearu și Nicolae Iorga și a dărilor de seamă despre decursul funeraliilor, împreună cu discursurile rostite, pentru ca țara, pe de o parte, să cunoască fapta Domniei Voastre creștinească, de a fi dat liber curs înmormântării acestor valoroși bărbați ai țării și pentru ca, pe de altă parte, să cunoască sentimentele de pietate și gratitudine ale familiei și ale prietenilor față de cei decedați, care sunt martirii unei credințe, iar nu criminali urmăriți de legile țării și condamnați de opinia publică.

Vă rog, Domnule General, să primiți încredințarea înaltei mele stime și considerațiuni.

București, 5 Decembrie 1940
ss. IULIU MANIU
Președintele Partidului Național-Țărănesc

Sfaturi pe întuneric[25]

Când se va face ziuă?
Trăim, de fapt, în noapte.

Într-o noapte din ce în ce mai adâncă, de a cărei tristețe fără exemplu ajung a-și da seama și spiritele cele mai ușoare, pentru care viața este un hazard și o simplă distracție, o răvășire inconștientă a zilelor, una după alta, ca fire de mătănii deșirate, căzând în neantul absolut.

E o noapte în care nu se vede omul de alt om. Fiecare trăiește pentru dânsul. Tot ce a fost legătură în trecut este astăzi, ori de ne dăm seama, ori ba, cu totul ruptă. Afară poate de câteva insule fericite în care mai trăiește ceva din Edenul dispărut, familia e o formalitate supărătoare și o amintire neplăcută. Copiii – mai sunt oare copii? – înțeleg a-și trăi viața, ce fel de viață! de sfidări și izbiri, de gesturi violente, de plăceri premature și distrugătoare. Părinții se respectă când nu-și râde cineva de halul de înapoiere al ideilor și sentimentelor lor, cu totul arhaice.

O foaie din America își bătea joc de pietatea ce se mai păstrează pentru niște moșnegi și babe caraghioși, care sunt bunicii. O mamă care nu-și lăsase fiica nevârstnică să meargă la bal cu iubitul ei și mersese până la o lovitură în care durerea va fi fost mai multă din partea cui a lovit a fost dată în judecată de odrasla ei, apoi pusă câteva ceasuri la închisoare și a trebuit să continue a hrăni și îngriji pe denunțătoare. Orice sfat părintesc, în lucrurile cele mai gingașe ale vieții, în care tinerii n-au nicio experiență, e considerat ca o piedică pe care trebuie s-o învingă, s-o distrugă cel sau cea cu atâta dragoste îndemnați.

Odată, mii de oameni trăind în aceeași cetate se uneau, aducând ideea, munca, banul ca să ridice monumentele strălucite care sunt catedralele Evului Mediu, ai căror ctitori și meșteri de cele mai multe ori au căutat să rămână cu totul necunoscuți. În aceste imense zidiri era casa

sufletească a tuturora: după serviciul divin venea teatrul, singurul teatru, cu chipuri și scene din Biblie, din Evanghelie, din Viețile Sfinților, din legendele sacre. Era un singur interes, un singur gust, precum era și un singur gând, de la care toate plecau. Procesiunile scoteau în stradă miile de oameni care aveau aceeași voință. Conflictele pe care le întâlnim și care au putut fi și violente, crude, reprezintă, nu ruperi de solidaritate, fiecare dorind să fie altfel și menținându-se pe o poziție pe care s-o apere până la moarte contra oricui, ci deosebiri momentane, pline, firește, de toată energia sincerității, pe același fond, în legătură cu același principiu. Astăzi, peste ideea patriei, înțeleasă îngust și adesea stropită de sânge, cu o adevărată voluptate, și împotriva concepției de nație, care e privită cu dispreț de o intelectualitate care și-a pierdut sărita sau e înțeleasă ca o îndreptățire pentru pornirile cele mai sălbatice, o clasă stă în fața altei clase – du-te și vorbește de Franța și de nația franceză la Primăria comunistă din Saint-Denis, în marginea Parisului! –, un partid în fața altui partid – priviți numai luptele ligilor din Franța cu încăierările lor sângeroase, înfrânate momentan de o poliție mâine poate neputincioasă! –, o grupare de program în fața altei grupări, considerată ca dușmanul cel mai mare, atunci când salutăm peste hotare pe „tovarășii de idei" și în țări care au luptat contra noastră, și adesea, preocupat numai de interesul lor, omul stă împotriva altui om.

Mângâierile ce se puteau avea de la tovărășia omenească au dispărut. Eu am trăit cea mai mare parte din viața mea între oameni care, în cele mai înalte și mai nobile domenii ale muncii comune, vibrau cu adevărat unii pentru alții. De la început, lăudat pentru ce promiteai de profesorii care-ți

pregăteau și netezeau drumul în viață, te simțeai susținut, fără niciun interes personal, de colegi: fiecare izbândă ce câștigai întâlnea suflete călduroase pentru a prețui, și nu numai acasă, dar departe peste graniță; orice izbucnire luminoasă a ideii noi, orice dovadă de talent erau salutate cu înțelegere și iubire. Se scria, în aceste vremuri fără telefon, și corespondențele ce păstrăm sunt un document de mare interes pentru schimbul de gânduri. Acum, la lecțiile de Universitate nimic nu tresare, în societățile științifice e o continuarea mașinală a unor practici chineze, dările de seamă sunt o nedreptate sau o insultă.

E noapte, desigur, o noapte adâncă a omenirii. Prin ea trec, ca o singură lumină, dansurile șrapnelelor, și în ea se luminează numai de jăratecul focurilor de uri, de noile aprinderi actuale care pregătesc poate pălălăile distrugătoare de mâine. În mijlocul ei se târăsc josnice interese egoiste de ordine pur materială, șerpii veninoși ai afacerilor, singure legături veșnic schimbătoare, între oameni, și, astfel, la birourile noastre de speculă, oficială și neoficială, la băncile de Stat și la bursele negre vorbim, cântărim, chibzuim, contingentăm și transferăm, speculând pâinea, care se aruncă în mare în fața milioanelor care mor de foame, îndată ce se constată că se pierde singurul preț remuneratoriu. Iar în lumea de peste materialitatea trupurilor noastre, menite la urmă unei hidoase desfaceri, învie toată demonologia, toate viziunile bolnave și tulburele năzăriri ale epocilor când știam așa de puțin și ne simțeam laolaltă, morți și vii, oameni de pe pământ și sfinți din raiuri, arătându-ne unii altora și vorbindu-ne, înrâurindu-ne într-o lume copleșită de minuni.

Proporția minților rătăcite e tot mai mare. Copiii se sinucid pentru o notă, pentru o vorbă de îndemn ce li se spune, spre binele lor. Nu numai că bestia omenească fără frică de religie și fără respect pentru un Stat, despre care i se spune că nu e deasupra lor, ci după voia lor neluminată și nesigură, își face de cap în clasele de jos, dar în lumea intelectuală, și în societăți vestit de blânde, ca a noastră, se petrec drame până acum neauzite: soți care-și omoară soțiile, soții asupra cărora apasă bănuială că și-au suprimat soții, băieți de familie amestecați în drame de iatac.

Care e explicația și din ce parte ar putea să răsară o geană de zori pentru atâta noapte?

Omul n-a fost creat pentru ură, orice înțeles ar da cineva ivirii vieții omenești pe acest pământ, și el trecător. E în oricare din noi o nebiruită tendință pentru a ne întregi, a ne desăvârși prin alți oameni. Nu e o mândrie, oricât de sălbatică ar fi ea, care să-și ajungă. Să nu ne înșelăm: așa-numiții oameni tari au clipe când își plâng în pumni. Și cea din urmă vorbă de iubire de la un necunoscut poate să atingă și sufletele în aparență cele mai înghețate.

De la viața împreună în peșteri până la marile monarhii ale Răsăritului, omul a căutat alt om și puterea de viață mai mică a căutat să se lege armonios cu cea mai mare decât dânsa. Dar, până la cumplita rătăcire de azi, în orice asociație și în orice subordonare s-a căutat și altceva decât singurul cântar al greutăților individuale sau de grup. S-a căutat, ca s-o spun într-un singur cuvânt, locul sfânt.

Sfințenia zeilor din ceruri, sfințenia împăratului, regelui voit de dânșii, sfințenia preotului, sfințenia cântărețului și a meșterului, sfințenia omului bun și milostiv.

Ne-am desacrat, *ne-am* desfințit. *Avem credințe profesionale, speranțe de răsplătiri și temeri de pedepse într-un „dincolo" oarecare, îngânări filosofice personale. Ultima sfințenie pe care am distrus-o e a superiorității intelectuale, zvârlită pradă „maselor". Cu falsificarea fețelor și trupurilor, detronăm și sfințenia frumuseții fizice, punând în loc momâile lustruite ale femeilor de ceară.*

Se va face ziuă numai atunci când ochii, prinși pătimaș de noroaiele pământului, se vor ridica din nou spre cer, spre oricare cer.

UN MAESTRU AL THRILLERULUI POLIȚIST ȘI DE SPIONAJ!

Noiembrie 1940. România este îndoliată după asasinarea economistului și politicianului Virgil Madgearu și a savantului și omului politic Nicolae Iorga de către două comandouri legionare. Crimele au fost comise, se pare, ca represalii în urma Masacrului de la Jilava și a asasinării lui Corneliu Zelea-Codreanu (Iorga fiind considerat de membrii Gărzii de Fier drept autorul moral al uciderii Căpitanului). Executarea în stil mafiot a celor doi a stârnit, de-a lungul timpului, o mulțime de întrebări. Vreme de două decenii, Haralamb Zincă s-a adâncit în studierea arhivelor, a dosarelor secrete, a declarațiilor și a cărților scrise în epocă și mai târziu despre evenimentele din acel „noiembrie însângerat". Cartea pe care o aveți înainte ne luminează anumite aspecte ale acelei perioade și încearcă să răspundă cât mai clar unei serii de întrebări:

Cine a dat ordinul pentru asasinarea lui Virgil Madgearu și a lui Nicolae Iorga?

Câți legionari au făcut parte, de fapt, din comandourile ucigașe?

Traian Boeru a susținut, de-a lungul a două decenii, că este nevinovat, că n-a participat la asasinarea lui Madgearu și nici la cea a lui Iorga. A fost el asasinul principal sau doar un țap ispășitor?

Cine a descoperit, de fapt, cadavrul profesorului Iorga?

De câte ori a fost împușcat Nicolae Iorga?

Ce a fost adevărat și ce a fost născocit sau trecut cu vederea în documentele vremii?

UN MAESTRU AL THRILLERULUI POLIȚIST ȘI DE SPIONAJ!

Noiembrie 1940. România este îndoliată după asasinarea economistului și politicianului Virgil Madgearu și a savantului și omului politic Nicolae Iorga de către două comandouri legionare. Crimele au fost comise, se pare, ca represalii în urma Masacrului de la Jilava și a asasinării lui Corneliu Zelea-Codreanu (Iorga fiind considerat de membrii Gărzii de Fier drept autorul moral al uciderii Căpitanului). Executarea în stil mafiot a celor doi a stârnit, de-a lungul timpului, o mulțime de întrebări. Vreme de două decenii, Haralamb Zincă s-a adâncit în studierea arhivelor, a dosarelor secrete, a declarațiilor și a cărților scrise în epocă și mai târziu despre evenimentele din acel „noiembrie însângerat". Cartea pe care o aveți înainte ne luminează anumite aspecte ale acelei perioade și încearcă să raspundă cât mai clar unei serii de întrebări:

Cine a dat ordinul pentru asasinarea lui Virgil Madgearu și a lui Nicolae Iorga?

Câți legionari au făcut parte, de fapt, din comandourile ucigașe?

Traian Boeru a susținut, de-a lungul a două decenii, că este nevinovat, că n-a participat la asasinarea lui Madgearu și nici la cea a lui Iorga. A fost el asasinul principal sau doar un țap ispășitor?

Cine a descoperit, de fapt, cadavrul profesorului Iorga?

De câte ori a fost împușcat Nicolae Iorga?

Ce a fost adevărat și ce a fost născocit sau trecut cu vederea în documentele vremii?

publisol.ro
9786069605486
ISBN 978-606-9605-48-6

[1] Biroul Central al Siguranței Reichului *(n.a.)*

[2] Cartea a apărut în R.F. Germania în anul 1965. Trei decenii mai târziu, grație Editurii Humanitas (versiunea românească) va fi tipărită și în România. *(n.a.)*

[3] O scrisoare a lui Himmler, șeful Gestapoului, adresată lui H. Sima face însă dovada amestecului nazist în pregătirea revoltei ce avea să se numească rebeliunea din ianuarie 1941. *(n.a.)*

[4] Comandamentul Militar al Capitalei, *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu,* 1941, pag. 258-263. *(n.a.)*

[5] *Cazul Iorga-Madgearu.* Declarații făcute de dl Horia Sima revistei *Carpați,* Madrid, 1961, pag. 16-17. *(n.a.)*

[6] Proastă părere trebuie să fi avut Comandantul despre camarazii și cititorii săi dacă a fost în stare să emită o asemenea inepție. Dacă „marea finanță internațională a lucrat în înțelegere secretă cu bolșevismul", cum explicăm falimentul lamentabil al imperiului bolșevic? *(n.a.).*

[7] Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu,* editat de Fl. Dobrinescu, Iași, Institutul European, 1992, p. 72-76 *(n.a.)*

[8] T.B. a decedat în anul 1985 după o lungă și grea suferință. *(n.a.)*

[9] Precizăm că Rezumatul a suferit unele prescurtări, precum și intervenții stilistice care nu au avut ca efect modificări de conținut. *(n.a.)*

[10] *Neamul românesc,* anul XXXV, nr. 170 din 4 august 1940, p. 1 *(n.a.)*

[11] Zeci și sute de asemenea scrisori se păstrează în diverse arhive, inclusiv în cea a familiei Iorga. *(n.a.)*

[12] Ion Șt. Baicu, Constantin Dobrescu, *Nicolae Iorga și Prahova – Documente cuprinse între anii 1881-1948,* apărute în 1999. *(n.a.)*

[13] Vezi în publicația *Dosarele Istoriei,* nr. 6 din 1999, pag. 51, studiul „O crimă patetică imperfectă și inutilă" *(n.a.)*

[14] Ion Șt. Baicu, Constantin Dobrescu, *Nicolae Iorga și Prahova – Documente cuprinse între anii 1881-1948*, apărută în 1999 *(n.a.)*

[15] Extrase dintr-o convorbire a autorului cu dna Elena Petrov, secretara particulară a profesorului Nicolae Iorga. *(n.a.)*

[16] Hermann Neubacher – diplomat de carieră, specialist în probleme economice, ambasador în Ministerul de Externe al Germaniei. Reprezentant în România cu rang de ambasador, între anii 1940 - 1943, în cadrul Legației germane la București. *(n.a.)*

[17] Clădirea Poliției Legionare a fost preluată cu tot cu arhivele Mișcării de către Comandamentul Militar German – Prahova. *(n.a.)*

[18] Iată-ne și în fața unei dovezi convingătoare privind colaborarea directă a lui Horia Sima nu cu Gestapoul, ci direct cu șeful său, Heinrich Himmler. *(n.a.)*

[19] Referire la Horia Sima și la acei legionari care i-au ascultat ordinul. A se vedea volumul *Asasinatele de la Jilava, Snagov și Strejnicu,* p. 263. *(n.a.)*

[20] *Neamul Românesc,* anul XXV, nr. 195 din 4 septembrie 1940, p. 1 *(n.a.)*

[21] Precizare: În conformitate cu legislația anilor aceia, o infracțiune comisă pe raza unei comune nu putea fi cercetată decât de șeful de post al comunei. *(n.a.)*

[22] Două date nu corespund adevărului. Profesorul Nicolae Iorga a fost asasinat în noaptea de 27 spre 28 noiembrie 1940, iar înmormântarea a avut loc în ziua de 29 noiembrie 1940. *(n.a.)*

[23] Masca mortuară se află în păstrarea familiei Iorga. *(n.a.)*

[24] *Neamul Românesc,* anul XXXV, nr. 107 din 16 mai 1940, p. 1 *(n.a.)*

[25] Din ciclul „Conferințe la radio” *(n.a.)*

Table of Contents

Confesiune
I preludiul unui masacru
1
2
II pe locuri!… fiţi gata!… foc!
1
2
III horia sima şi masacrul de la jilava
1
2
IV pe urmele unor asasinate
1
2. limitele unui proces sau procesul unor limite
3. cinci, sau opt, sau zece…
V un mesager neaşteptat
VI slobozenia de a răpi şi de a ucide
1
2
3
VII luminile unui juriu de onoare
procesul de la paris 3-4 noiembrie 1962
Răpirea şi asasinarea profesorului Nicolae Iorga
VIII „aruncat e zarul sorţii"
horia sima
corpul detectivilor
IX ultima zi a… istoriei universale
1
2
3
X în culisele preşedinţiei
1
2
XI quo vadis, domine?
XII adevărata „mână străină"
1
2
XIII legea fundamentală
corneliu zelea codreanu şi făptuitorii
horia sima şi făptuitorii
poliţia şi făptuitorii

XIV veselă pușcărie
XV acel cadavru îmbrumat
1
2
3
XVI în căutarea cadavrului
1
2
3
4
5
XVII un adevăr repus în drepturi
XVIII un mesaj de dincolo de mormânt

Table of Contents

Confesiune 5
I preludiul unui masacru 8
1 9
2 20
II pe locuri!… fiți gata!… foc! 23
1 24
2 30
III horia sima și masacrul de la jilava 31
1 32
2 42
IV pe urmele unor asasinate 59
1 60
2. limitele unui proces sau procesul unor limite 65
3. cinci, sau opt, sau zece… 70
V un mesager neașteptat 76
VI slobozenia de a răpi și de a ucide 80
1 81
2 82
3 84
VII luminile unui juriu de onoare 93
procesul de la paris 3-4 noiembrie 1962 94
Răpirea și asasinarea profesorului Nicolae Iorga 116
VIII „aruncat e zarul sorții” 119
horia sima 120
corpul detectivilor 122
IX ultima zi a… istoriei universale 135
1 136
2 137
3 140

X în culisele președinției 145
1 146
2 153
XI quo vadis, domine? 162
XII adevărata „mână străină” 175
1 176
2 179
XIII legea fundamentală 183
corneliu zelea codreanu și făptuitorii 184
horia sima și făptuitorii 185
poliția și făptuitorii 192
XIV veselă pușcărie 196
XV acel cadavru îmbrumat 202
1 203
2 211
3 216
XVI în căutarea cadavrului 222
1 223
2 231
3 235
4 238
5 242
XVII un adevăr repus în drepturi 249
XVIII un mesaj de dincolo de mormânt 260